

Uvodna riječ **Ivana Malekovića**, predsjednika HJK na Kolokviju o kompetencijama notarijata, održanom 29. siječnja 2010. u Zagrebu

Područje prometa nekretnina ne može ostati izvan nadzora državnih tijela

Poštovani visoki gosti,
drage kolegice i kolege,

Hrvatsko javno bilježništvo počašćeno je da može, između ostalih uglednih gostiju, među nama pozdraviti ministra pravosuđa RH **dr. Ivana Šimonovića**, državnog tajnika MF-a **Ivicu Mladinea** te naše drage i uvažene goste: predsjednika Vijeća notarijata EU-a (CNUE-a) **Roberta Baronea** i **Paola Pasqualisa**, obojicu talijanskih notara. Predsjednik R. Barone obratit će nam se prije svega kao predsjednik Vijeća notarijata EU-a, koje predstavlja 40.000 notara iz 21 države-članice Unije. Treba istaknuti kako je predsjednik Barone za svoj prvi nastupni posjet u svojstvu predsjednika CNUE-a izabrao dolazak u Hrvatsku, među hrvatske javne bilježnike i naše današnje visoke goste iz mnogobrojnih domaćih institucija. To ukazuje i na osnovnu misao europskoga javnog bilježništva da u Europi nema velikih i malih, a isto tako ne postoje značajna i manje značajna javna bilježništva.

Kao što je poznato, hrvatsko javno bilježništvo je od rujna 2004. g. u statusu promatrača u Vijeću notarijata Europske unije, s ambicijom da se postupno integrira u tu notarsku asocijaciju, a da po ulasku RH u EU postane i punopravni njezin član. Nakon punih pet godina sudjelovanja u radu CNUE-a, hrvatsko javno

bilježništvo aktivno sudjeluje u Europskoj notarskoj mreži (ENN) i u Europskoj mreži registara oporuka (ENRWA) - dva vrlo važna projekta koje sufinancira EK.

O kompetencijama notara na području nekretnina

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju uređuje odnose Republike Hrvatske s Europskom unijom u sva tri stupa Unije (Europska zajednica i njezini gospodarski aspekti jedinstvenog tržišta, Zajednička vanjska i sigurnosna politika, Pravosuđe i unutarnji poslovi). Temeljem toga međunarodnog Ugovora, hrvatski pravni poredak se na navedenim područjima usklađuje s pravnom stečevinom EU-a, a institucije sustava pripremaju se za integraciju s institucijama država-članica i institucijama same Unije. U sklopu toga složenoga i zahtjevnog procesa sudjeluje i hrvatsko javno bilježništvo - kao javna služba hrvatske države.

Naposlijetku, došli smo i do cilja današnjeg kolokvija – o kompetencijama notara na području nekretnina i razrezu poreza na promet nekretnina u EU-u odnosno u Italiji, gdje su te kompetencije tradicionalne za notarijat, o čemu će izlagati naši uvaženi gosti. Očigledno je da svaka od zemalja-članica EU-a, u kojoj postoji notarijat, ima svoje specifičnosti, no u jednome su sve suglasne.

Područje prometa nekretnina ne može ostati izvan nadzora državnih tijela. U našem pravnom sustavu je moguće da ugovore o raspolaganju nekretninama sastavljaju osobe koje za to nisu osposobljene, te se to kao bumerang vraća državi u smislu nepotrebne opterećenosti sudova postupcima koji su se mogli izbjeći kao i raznim zabilježbama sporova u zemljišne knjige. Ti sporovi opterećuju i na indirektan način ograničavaju mogućnost raspolaganja nekretninama, što u konačnici ukazuje na pravnu nesigurnost potencijalnih ulagača i kupaca. Samo zakonom određene profesije pravnih stručnjaka trebale bi sudjelovati u postupcima vezanim za raspolaganje nekretninama. Prema mišljenju HJK to su prvenstveno odvjetnici, javni bilježnici i profesori prava, te diplomirani pravници s položenim pravosudnim ispitom, koji bi mogli sudjelovati u sastavljanju isprava vezanim za raspolaganje nekretninama za sebe i članove svoje uže obitelji.

Oko 96.000 isprava u 2008. g. sastavljale su osobe

Ivan Maleković, predsjednik HJK

koje nisu kvalificirane za taj oblik usluga

Odvjetnici i javni bilježnici imaju profesionalnu obvezu osiguranja za naknadu štete koje bi možda pretrpjele stranke zbog njihove pogreške. A tko odgovara strankama za pogreške nadpisara? Nitko, ali posljedice indirektno snosi država čiji se pravosudni sustav guši u postupcima koji su se mogli izbjeći preventivnom ulogom odvjetnika i javnih bilježnika. U svojim uredima svakodnevno ovjeravamo potpise na nekvalitetnim privatnim ispravama i svjesni smo da putem njih stranke neće moći postići cilj pravnog posla koji misle da sklapaju. Nakon 15-ak godina malo će koji bilježnik uopće pokušati strankama sugerirati da isprava nije provediva jer za to nismo ovlašteni, a i najčešći odgovor stranke je: *“To se vas ne tiče. Vaše je da ovjerite potpis i molim vas da to učinite bez komentara!”*

U 2008. godini kroz naše je urede prošlo i Poreznoj upravi je dostavljeno 170.000. isprava u smislu Zakona o porezu na promet nekretnina. Od toga je rješenja o nasljeđivanju 28.000, a prema našim okvirnim podacima manje od 30% ostalih isprava sastavljali su odvjetnici te oko 5% javni bilježnici. Da zaključim: 96.000 isprava sastavljale su osobe koje nisu kvalificirane za taj oblik usluga.

Smatram da je to objektivni problem koji se jednostavnom intervencijom zakonodavca može riješiti u kratkom roku, a ključni ovog kolokvija i komparativni prikaz europskih rješenja bi nam u tome mogli pomoći.

Pozdravni govor **dr. Ivana Šimonovića**, ministra pravosuđa

U okviru reforme pravosudnog sustava i usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije i javni bilježnici također su dobili nove ovlasti po zoru na javne bilježnike latinskog notarijata.

- Temeljem Zakona o nasljeđivanju u Republici Hrvatskoj javni bilježnici postali su povjerenici sudova, dobivši ovlasti za postupanje u nespornim ostavinskim postupcima.

Prijenos ovih poslova na javne bilježnike pokazao se kao dobro zakonsko rješenje i znatno smanjio broj ostavinskih predmeta na sudovima, te je građanima omogućio da uz punu pravnu sigurnost brže ostvaruju svoja prava.

Tako su javni bilježnici u 2009. godini zaprimili oko 55.000 ostavinskih predmeta i riješili

46.000.

Poštovane dame i gospodo,
poštovani javni bilježnici,
Poštovani gosti

Dozvolite mi da izrazim zadovoljstvo što je Hrvatska javnobilježnička komora u suradnji sa Vijećem notarijata Europske unije organizirala ovaj kolokvij.

Posebno mi je drago da ovom Kolokviju prisustvuju g. **Roberto Barone**, predsjednik Vijeća notarijata Europske unije i g. **Paolo Pasqualis**, član Nacionalnog Savjeta talijanskog notarijata.

Program današnjeg Kolokvija odnosi se na kompetencije notarijata u prometu nekretnina i razrezu poreza na promet nekretnina u Europskoj uniji, ali prije nego što započnete sa stručnom raspravom koristim priliku pohvaliti djelovanje javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

Danas u Republici Hrvatskoj djeluje 309 javnih bilježnika, 182 javnobilježnička prisjednika, 98 javnobilježničkih vježbenika i 93 javnobilježnička savjetnika.

Zakon o javnom bilježništvu uređuje javnobilježničku službu kao posebnu javnu službu koju kao zanimanje obavljaju javni bilježnici i to kao samostalni i neovisni nositelji službe i osobe javnog povjerenja. Javno bilježništvo je služba „preventivne pravne zaštite“ jer svojim djelovanjem i stručnošću osigurava pravnu sigurnost građana, a time i izbjegavanje eventualnih sudskih sporova.

U 2009. godini javni bilježnici imali su u radu oko 375.000 ovršnih prijedloga na temelju vjerodostojne isprave.

Važna uloga javnih bilježnika je i u primjeni Zakona o trgovačkim društvima radi osnivanja i upisa trgovačkih društava u sudski registar kao i kod statusnih promjena trgovačkih društava (spajanja, pripajanja i dr.).

Osim poslova koje javni bilježnici obavljaju temeljem Zakona o javnom bilježništvu, vrlo značajna uloga javnih bilježnika je i u poslovima vezanim uz promet nekretnina. Ali, ovu temu prepuštam vašoj stručnoj raspravi. Vrlo mi je drago da će one kao svoj okvir imati prostor EU.

Danas hrvatsko javno bilježništvo u Europskoj uniji ima status promatrača u Notarskoj konferenciji EU-a. Taj status omogućio je hrvatskom javnom bilježništvu neposredno praćenje svih tema i događaja koji su bitni za njegovu integraciju u strukturu EU notarijata.

Zakon o javnom bilježništvu nužno je uskladiti i sa rješenjima Europskih notarijata i time ovaj Zakon modernizirati sukladno pravnoj stečevini Europske unije. S tim u vezi Ministarstvo pravosuđa pokrenulo je postupak na izradi izmjena i dopuna ovoga Zakona. Pri tome je otvoreno na sugestije i dobre ideje i poziva struku na tijesnu suradnju.

Na kraju dozvolite mi da još jednom izrazim zadovoljstvo da je organiziran ovaj Kolokvij i želim Vam uspješan i plodonosan rad.

Hvala !

Roberto Barone, predsjednik Savjeta notarijata Europske unije

Jedinstveno bilježništvo na europskoj razini još će više osnažiti nacionalna javna bilježništva

Uvaženi predstavnici vlasti, gospodine predsjedniče Hrvatske javnobilježničke komore, kolegice i kolege,

Imam veliku čast, kao predsjednik Savjeta javnih bilježnika Europske unije (CNUE), započeti svoju međunarodnu aktivnost u Hrvatskoj, zemlji koju očekuje prijam u Europsku uniju, kao gost hrvatskoga javnog bilježništva, koje kao promatrač već sudjeluje u radu CNUE-a, gdje već neko vrijeme radim s prijateljem, hrvatskim javnim bilježnikom, Denisom Krajcarom. Budući da ste odabrali tako ozbiljnoga i pažljivog predstavnika, moram vam odati priznanje za veliku sposobnost i snažnu želju da postanete članom naše europske obitelji.

Dužan sam vam objašnjenje jer za mnoge od vas CNUE tek naziv. Želim, dakle, objasniti zašto su od kraja 80-ih godina neki notarijati promišljali o mogućnosti stvaranja Udruženja bilježnika Europske unije (kasnije, 1993., dobiva naziv Konferencija notarijata Europske unije i zatim Savjet notarijata Europske unije). Naši kolege iz prvih zemalja-članica shvatili su potencijalni razvoj Europske unije i potrebu da budu nazočni radi sudjelovanja ili upoznavanja procesa normizacije koja se zbiva na tom prostoru.

Novi pravni poredak međunarodnog prava

Prošlo je mnogo vremena i sada je na snazi Lisabonski sporazum, potpisan u 13. prosinca 2007. (objavljen u Službenom listu Europske unije br. C306 17. prosinca 2007.), koji povezuje 27 država-članica. Od njih - 21 zemlja-članica EU-a ima u svome pravnom sustavu javno bilježništvo latinskog tipa, koje se temelji na sustavu kontinentalnoga – romansko- germanskog prava. Njihove bilježničke komore sastavni su dio CNUE-a; hrvatsko javno bilježništvo je u statusu promatrača od 2004. g., a ući će neposredno kao punopravni član čim Hrvatska postane dio EU-a (u tom smislu smo čak preinačili statut CNUE-a, koji je predviđao razdoblje počeka od tri godine za nove članove, kako bi nakon tog vremena mogli sudjelovati kao punopravni članovi našeg Savjeta).

Nakon prvog cilja, postavljenog u Sporazumu EU-a, promicanja mira, slijedi stvaranje prostora slobode i pravde bez unutarnjih granica i uspostavljanje slobodnoga internog tržišta. Ovdje bilježništvo postaje protagonistom stvaranja pravnog prostora, jačanja prava, kojim se promiče socijalni mir. No da bismo postigli ove ciljeve nužno je uvesti normizaciju s različitim važnošću i pod pravnom zaštitom Europskog suda, koji će kontrolirati poštuju li države-članice načela i pravila zajednice.

Europska unija je prvi i jedinstven primjer nadnacionalnog pravnog prostora, unutar kojeg su pojedinačne države združile određeni suverenitet u političkom sustavu i pravosuđu. Drugim riječima, kako je potvrdio godine 1962. Sud pravde, riječ je o “**novom pravnom poretku**

međunarodnog prava”. Ta se normizacija ostvaruje neposredno propisima u europskom prostoru ili direktivama koje se moraju prenijeti u nacionalno zakonodavstvo, a čija loša ili nepotpuna primjena vraća državu pred europski Sud pravde. Vrlo je razvidno kako se u Bruxellesu oblikuje i izrađuje najveći dio naših propisa što ih svakodnevno primjenjujemo: propisi koji su stvoreni za „zajedničkim stolom“, dolaze na naše radne stolove i od nas zahtijevaju da ih neposredno primjenjujemo.

Unutar svojih okvira CNUE ima i obvezu sudjelovanja u uređivanju europskih normi i uključivanja bilježničkih komora na našem kontinentu u jednu tešku operaciju recipročne integracije, kako bi ponudili institucijama EU-a potporu u pravosudnoj izobrazbi i stručnoj praksi. Zato imamo radne skupine i radna povjerenstva koja se bave glavnim temama u raspravi koje nas zanimaju u svakodnevnom poslu: pravo nasljeđivanja, obiteljsko pravo, pravo trgovačkih društva, ove

Roberto Barone, predsjednik Savjeta notarijata Europske unije

tehnologije, stvaranje europske notarske mreže, obvezno pravo/ugovorno pravo, zaštita potrošača, stvaranje informatičkih registara, među kojima je veoma važna Europska mreža registara oporuka, čija je svrha međusobno povezati sve nacionalne registre oporuka, kojima upravljaju nacionalni notarijati ili druga tijela (Europska mreža registara oporuka - ENRWA, na francuskom: Association du Réseau Européen des Registres Testamentaires - ARERT). Osnovani smo stručno povjerenstvo koje se bavi perspektivama europskih notarijata, promišljanjem o mogućim budućim aktivnostima i razvojem notarijata ili preventivnom obranom od mogućih različitih nasrtaja na našu službu. Završene studije i istraživanja podvrgnute su raspravi i usvajanju na Općoj skupštini CNUE-a, radi njihove autorizacije i korištenja u praksi.

Održavamo i različite kontakte, na visokoj razini, s institucijama EU-a. U mjesecu prosincu 2009. g. za zadovoljstvom sam obavio razgovor s dužnosnicima iz Ravnateljstva pravosudne uprave Europske komisije koji su zahtijevali našu suradnju. Smatram to velikim uspjehom jer predstavlja priznanje za rad svih u okviru CNUE-a.

Osobno držim kako naša struka, osim što je po svojoj naravi slobodna profesija sa javnim ovlastima koje joj je dodijelila država, ima određenu društvenu važnost zahvaljujući svojoj visokoj profesionalnosti i stručnosti. CNUE kani sačuvati i osnažiti ovu vrijednost; bliskost s europskim građanima predmnijeva znati im davati jasne i precizne odgovore, pomoći im u njihovim gospodarsko-pravnim odnosima, stvarajući tako prostor sigurnosti i stalnosti osiguranih prava od strane sustava u kojem je javni bilježnik protagonist. No istodobno, pristupačnost pravosudnom sustavu upravo određene države, kvalificira pojedini nacionalni notarijat kao vršitelja pravde najbližeg javnim interesima. Poznato je svima da, dok je tehnika po svojoj naravi univerzalna, pravo ima određen prostor ograničen od strane određene države; bolesti, mostovi, fizika, građevine imaju identična pravila; pravo je izdanak određene povijesti, kulture i lokalne tradicije.

Iz toga proizlazi da je svakoj europskoj državi jednostavno se prilagoditi na tehničke *standarde* (primjerice, emisije CO₂, postotak mineralnih soli u pitkoj vodi), dok je teška prilagodba u prihvaćanju normativa koji dovode u pitanje ili preinačuju nacionalno pravo. No hod prema EU-u ne može se zaustaviti i stoga je važna upravo kompetentnost kategorije operativnih pravnika, među kojima javni bilježnici zauzimaju značajnu ulogu; važno je također izraditi zajedničke norme i iznad svega, učiniti ih upotrebljivim, odnosno korisnim. Javni bilježnici trebaju prepustiti pravnoj znanosti funkciju obrazlaganja, međutim, pred znanošću i s dužnim poštovanjem moraju ući u rješavanje konkretnih problema. Kao što građanin putem javnog bilježnika doživljava svoju državu, njezine propise, tako ozračje Europe treba pridonijeti povezivanju svih temeljem zajedničkih propisa i načela, gdje još jednom javni bilježnik predstavlja izraz primjene propisa, rješenja problema.

Ukratko, Europa može pridonijeti poboljšanju pojedinoga nacionalnog notarijata, i obrnuto, svaki nacionalni notarijat sa svojim specifičnim kompetencijama, može postati važno iskustvo, primjenjivo i u drugim sustavima ili u krajnjoj liniji, postati centar informacija za europski pravni prostor. Europska notarska mreža tako pruža građanima i svima nama mogućnost neposrednog dijaloga i pristupačnosti među sustavima. Upravo danas govorit ćemo o prometu nekretninama, kao iskustvu koje se može primijeniti i u drugim zemljama. Jer, ukoliko određeni model dobro funkcionira i od njega imaju korist država, gospodarstvo i građani, onda on može i treba postati naš model.

Javni bilježnici - jamci pravne sigurnosti

Moramo biti svjesni kako se naša povijest razlikuje, ta ista povijest Europe je u svojoj ponekad dramatičnoj evoluciji iznjedrila genijalnost i okrutnost, ratove i blagostanje, veliku kulturu i niski populizam, mržnje i simpatije. Granice su njezine sačuvale ili, u jednoj egoističnoj viziji njezine suverenosti, ukutile i blokirale nacionalne sustave. Ova Europa ne tolerira granice i u tom smislu je pozitivna vrijednost. Pravna sigurnost je neutaživa ljudska težnja. Pročitajte kraticu na logotipu CNUE-a: ona definira javne bilježnike kao "**jamce pravne sigurnosti**". Ove riječi govore sve ono što zapravo jesmo i sve ono što radimo u svojim državama i za Europu.

U Europi, makar zasad samo kao njezin promatrač i bez prava glasa, Hrvatska, odnosno hrvatsko javno bilježništvo, aktivno sudjeluje u radu Skupštine, stručnih povjerenstava i radnih skupina CNUE-a. Nedostatak prava glasa je gotovo nevažan, budući da predstavnik hrvatskog notarijata ima uvijek pravo intervencije i, ispričavam se ako govorimo o mom kolegi Denisu Krajcaru, kad se on javi za riječ saslušamo ga i cijenimo. Moram naglasiti, čak i kad se to nekome ne sviđa, da je CNUE složena organizacija, s različitim kulturama, humanošću i karakteristikama koji se katkad ne slažu, no svi se trebamo poboljšati vjerujemo li u Europu, učiniti pokoju žrtvu, ponečeg se odreći. Organizacija koja radi za zajednički univerzalni cilj treba uvijek pronalaziti dodirne točke. Tako, u privatnom kontekstu, nedostatak sporazuma između dvije osobe omogućava im da krenu različitim putem. Među nama, u CNUE-u, ne postoji ta mogućnost: ili krenuti zajedničkim putem ili se vraćamo na različit 21 put (a s vama na 22). Realno mislim da čak ovdje među vama nisu mnogi kolege zadovoljni, a sutra, pred novim direktivama koje stižu iz Bruxellesa, mogli bi biti još manje zadovoljni. Ipak, preporučam svima da razmisle ne samo o danas, nego i o sutra te da ulažu u budućnost. Jedinstveno bilježništvo na europskoj razini još će više osnažiti nacionalna javna bilježništva.

Moje predsjedanje započinje s obnovljenom Europskom komisijom i Parlamentom; želim da uz pomoć svih europskih bilježništava - a počinjem danas od vas, učinimo da se naš glas čuje glasno i jasno, kako bismo znali iskoristiti snagu razuma kao oružje, naše jedino i veliko oružje, kako bismo prebrodili predrasude i nenaklonost prema bilježništvu.

Svi vi znadete da europsko bilježništvo, kao i mnoga nacionalna bilježništva, imaju puno posla, u zahtjevnom dijalogu sa svojim predstavnicima vlasti o temi konkurencije. Svi oni koji su propovijedali i propovijedaju prvenstvo ekonomije nad pravom, imaju samo jednu polaznu točku: tržište. To bi tržište trebalo imati sposobnost samoregulacije i osigurati najveću moguću korist za sve. Stoga, pravo bi imalo funkciju tek pukog zastupanja, marginalnog uplitanja u graničnim pojavama/graničnim slučajevima.

Posljedice globalnoga gospodarskog kraha, zbog kojeg Europa još danas plaća danak, pokazuju suprotno. Previše "države" ili previše "tržišta" jesu okruženja u kojima neizbježno zapovijeda nekolicina ili samo pojedinac, a svi ostali trpe i stradavaju. U tom smislu, globalizacija postaje prava pandemija, koja se širi po cijelom svijetu, ali to je bolest bez lijeka koja uzrokuje gomilanje ogromnog bogatstva kod nekolicine i raspodjelu siromaštva kod većine.

„Krivnja zbog vlastite uloge/postojanja”

Pravo osigurava pravila i ograničenja i za najmoćnije, čak i za države te preuzima ulogu zaštite pojedinca i zajednice. Možda tek manji broj može pojmiti zašto je proglašen čovjekom godine guverner američke Središnje banke (FED), Ben Bernanke. Radi se o čovjeku koji je u Sjedinjenim Državama nametnuo propise financijskom tržištu. Bilježništvu, koje živi u jednom pravnom prostoru, zadaća je primijeniti pisano i deklarirano pravo u svakodnevnom životu. Naravno, djelotvorno

i ekonomično, ali jednostavno.

U ovom smislu upućena je i naša poruka nacionalnim vlastima o konkurentnosti i korisnosti našeg rada kao takvog, njegovoj specifičnosti koja ne predmnijeva generaliziranje svih profesija, ponajviše kada svojim radom osiguravamo našim državama zaštitu javnih interesa.

S druge strane, suvremena disciplina koja se naziva **“ekonomska analiza prava”**, čini razvidnim kako je regulirana ekonomija, koliko u javnom sektoru, toliko u privatnom, čimbenik blagostanja i razvitka društva. Slušam upravo ovakve riječi već neko vrijeme te, kao što znadete, u svijetu komunikacija u “globalnom selu”, jedna laž ponavljana mnogo puta postaje gotovo istina. Kad se više opetovano ponavlja postaje istina, ako se mnogo puta ponavlja postaje dogmom. Čujem da se kaže za bilježnike: premalo ih je, prebogat su, previše privilegirani - uvijek to “previše”. Nitko ne kaže da su previše (ili da su veoma) vrijedni, previše marljivi u neprekidnom putu usavršavanja, previše odgovorni za svoju djelatnost, previše teritorijalno povezani u pružanju univerzalne javne usluge, previše pripremljeni za promjenjiva gospodarska zbivanja i krize. Stoga, pred sudijem društvene zavisti (koja nikad ne prestaje) krivi smo, neobično, ne radi našeg djelovanja ili ponašanja, nego upravo radi toga što postojimo: najneobičnije kazneno djelo koje nas podsjeća na vještice u srednjem vijeku, **“krivnja zbog vlastite uloge/postojanja”**. Dokažimo našu nevinost, bilo radi toga što jesmo bilo radi toga što radimo, pokažimo da dajemo i nešto više, pa kažimo i da većina država Europske unije ima javne bilježnike. Postavimo i mi pitanje našim protivnicima: beskorisni smo, no jesmo li upravo takvi “čarobnjaci” da možemo prevariti sve političare, sve ministre i sve suce, sve one koji primjenjuju pravo ili naprotiv, služimo li državi, služimo građanima, pravdi? Na vama je odgovor. Želim u svakome mjestu reći svojim europskim kolegama da prije nego što bi trebali štiti svoje nadležnosti i kompetencije trebamo štiti i braniti svoj ugled, čast pravnih stručnjaka, čuvara zakonitosti, osposobljenih stručnjaka.

Europsko javno bilježništvo već je neko vrijeme izloženo napadima u ime prava na konkurentnost. Ova nova riječ čini se rješenjem za sva zla ovog svijeta: konkurencija smanjuje cijene, osigurava blagostanje, stvara uvjete za istinsku jednakost. Javno bilježništvo nije načelno protiv konkurencije, ali treba kod toga dokazati kako se samo ekonomski interesi mogu mjeriti i mogu ući u tržišnu utakmicu, dok za vrijednosti to ne vrijedi.

U Italiji odnosi s nacionalnim tijelima za regulaciju konkurencije i tržišnog natjecanja imaju svoje svijetle i tamne strane, ali vas ovdje želim obavijestiti o tome što je predsjednik Nacionalne agencije za konkurentnost u Italiji, dr. Antonio Catricalà, nedavno napisao o bilježnicima: **“... struka u kojoj se sprežu privatni interesi i javne funkcije i interesi. Samo ako se takva sinteza ostvari na optimalan način, javni bilježnik će uspjeti odgovoriti na sve društvene potrebe i zahtjeve koji podrazumijevaju stručnost, profesionalnost i predanost od strane pravosudnih djelatnika, kao i konkretne rezultate koji su mjerljivi u smislu jednostavnosti postupka, ekonomičnosti i uspješnosti radnji”**. Nadalje, što se tiče normi koje reguliraju zaštitu potrošača: **“... javni bilježnik treba vrednovati vlastitu skrbničku sklonost nad javnim interesom koji je zaštićen novim propisima”**.

Naša struka oduvijek je odgovarala potrebama društva: danas je to još teže i, štoviše, samima i nemoguće; na svima nama je, da sa svakodnevnim predanošću, povećavamo našu stručnost. CNUE, u ovom trenutku sa mnim, a u prošlosti i u budućnosti s nekim drugim ljudima, uvijek na pravcu približavanja svim nacionalnim javnim bilježništvima, i stoji i vama na usluzi. Što se tiče vaše situacije, „zemlje-promatrača“, ne mogu se još nazvati i vašim predstavnikom, dopustite mi zato ponosno pomisliti kako to jesam radi naklonosti koju osjećam prema vama i strasti koja me veže s bilježništvima u svakoj zemlji!

Pravna sigurnost općenito, posebno vlasništva, važne su vrijednosti društva trećeg milenija

Prijedimo sada na specifičnu temu prijenosa vlasništva nad nekretninama: u Europi promet nekretnina uvijek uključuje javnog bilježnika, ili kao stručnjaka s ekskluzivnom kompetencijom ili u alternativnom režimu s ostalim subjektima. Intervencija javnog bilježnika, u načelu, nužna je radi upisa javnobilježničkih akata u zemljišne knjige. Ne bi bilo diplomatski govoriti o ostalim subjektima u kritičkom smislu, stoga se ograničavam na ono što valja naglasiti da je javni bilježnik uključen u određenu strukturu javnih ovlasti uz kontrole različite naravi, koje ostale struke ili djelatnosti ne poznaju. Javni se bilježnik ne sramoti, ne griješi, nije trgovac, uvijek štiti ugovor i stoga štiti ravnotežu između svih strana.

Treba još naglasiti da djelotvoran sustav sigurnosti vlasništva postupno uklanja ili smanjuje broj parnica; pod tim okriljem je element zakonitosti, socijalnog mira i smanjenja pravosudnog aparata. Dakle, loše napravljen ugovor, čak i ako se na prvi pogled čini da zadovoljava stranke, može priskrbiti buduće parnice, troškove osoblja i ekonomske izdatke.

Budući da se investicije usmjeravaju na sigurne ciljeve, razumno je izvesti zaključak da što je vlasništvo sigurnije, tim će više privući domaće i strane ulagače i pogodovat će gospodarskoj razmjeni te sveukupnoj koristi za tržište. No strani investitor treba se moći pouzdati u sposobnoga i odgovornog stručnjaka. Važan instrument razvoja ulaganja u nekretnine je kredit. S financiranjem se ostvaruju ulaganja koja ne bi bila ostvariva na drugi način. Ne samo to: u industrijskom sektoru ili trgovačkom sektoru vlasništvo nad nekretninama predstavlja jamstvo za banku koja novac daje poduzetniku. Dakle, sigurnost vlasništva nad nekretninama pogoduje razvoju trgovačkih društava i s njima općem životnom standardu.

Generički se mogu osmisliti različiti instrumenti kako bi se zaštitila sigurnost vlasništva. U sustavima *kontinentalnoga – romansko-germanskog prava*, iako postoje neke razlike, nužan je javni bilježnik, slobodni profesionalac kojeg imenuje država, koji pridonosi formalnoj i suštinskoj vjerodostojnosti isprava, što predstavlja temelj sustava. Osim javnih bilježnika, a u stalnom uzajamnom odnosu s njim, potreban je i kvalitetan sustav registara nekretnina, dostupan i vjerodostojan.

Poznato je aktualno pitanje troškova ovih stručnih usluga i njihovo pojednostavljenje; u tom smislu netko bi mogao pomisliti da gdje postoji javni djelotvoran sustav, javni bilježnik je beskoristan. Međutim, ne samo norme, nego i stoljetna iskustva u različitim zemljama pokazuju suprotno. Ipak, uređivanje kupoprodajnog ugovora ili sastavljanje jamstava zahtijeva specifičnu kompetenciju pravnik, u mnogim zemljama javnog bilježnika, u nekim zemljama javnog bilježnika-odvjetnika, u ostalima odvjetnika. Prijenos nekretnina uključuje brojne aspekte ili interese ne samo ugovornih strana, već i države: porezno ustrojstvo, zaštitu zemlje, primjenu urbanističkih propisa, sigurnost instalacija, energetske uštede i mjere protiv onečišćenja. Lakše je i ekonomičnije za državu (tako i za zajednicu) povjeriti odgovornost osobama koje su za to osposobljene i s javnim ovlastima, nego zaštitu javnog interesa prepustiti senzibilnosti pojedinca. Ne može se isključiti da u okruženju apsolutne slobode profesija postojanje dilentatizma, nedostatne ili nikakve profesionalnosti, tendencija zaključivanja ugovora radi puke zarade ...

Osim toga, nije jednostavno zamisliva standardizacija ugovora, budući da svaka transakcija ima svoje osobne aspekte koje ugovaraju strane, primjerice, što se tiče jamstava, cijene i dinamike plaćanja i sl. Kao u ostalim stručnim područjima i ovdje se zahtijeva stručnost koju ne mogu svi posjedovati. Od specijalizacije javnog bilježnika,

od toga da ga je imenovala država sa svojim posebnim kompetencijama i s javnim ovlastima, nastaje javnobilježnička isprava, u koju javni bilježnik ulaže svoje znanje i svoju odgovornost. Javnobilježnički akt stvara kvalitetnu vrijednost i djelotvornost isprave, što su svojstva koja drugi dokument nema i kao takav predstavlja temelj pravne sigurnosti, na kojem se gradi prostor sigurnosti koji pogoduje gospodarskoj razmjeni i razvoju.

Kada govorimo o troškovima, potrebno je naglasiti da trošak javnog bilježnika uklanja ostale troškove profesionalnih usluga. Bilježnik sastavlja javnobilježnički akt i pomaže stranama, svim stranama bez potrebe uključivanja ostalih stručnjaka. Sigurno je da su ugovorne strane slobodne o svom trošku zatražiti pomoć drugih stručnjaka, no to je plod slobodnog izbora, a ne obveza. Drugim riječima, kod prijenosa vlasništva nad nekretninama, usluga koju pruža javni bilježnik je "javna" ili "od javne koristi".

Sustav kreditiranja ima koristi od javnobilježničkog akta (i od složenog sustava javnih registara nekretnina u kojem sudjeluje javni bilježnik) u procesu odobravanja kredita. Zapravo, čak je i banka zaštićena odgovornošću javnog bilježnika, odgovornošću koja, iako ograničena na javnobilježnički akt i dužnosti javnog bilježnika, u svakom je slučaju relevantna. Naposljetku, za banku javnobilježnički akt o zajmu novca ili kreditu, predstavlja ispravu s mogućnošću djelotvornog izvršenja, čime se još jednom naglašava uloga i javna funkcija bilježnika. Dokument dobiva na važnosti uz intervenciju bilježnika, uz obvezu svakom da djeluje kako je predviđeno javnobilježničkim aktom. Vjerujem kako su pravna sigurnost općenito, a posebno sigurnost vlasništva, važne vrijednosti društva trećeg milenija.

Ulazimo u drugi aspekt veoma važan za državu. Između mnogih javnih interesa koje promet nepokretnih dobara treba zadovoljiti, onaj glede ubiranja poreza za državu zasigurno je primaran. Svaki prijenos, prema financijskoj znanosti je manifestacija bogatstva, dakle podliježe oporezivanju. Ovdje se radi o neizravnom javnom davanju koji se odnosi na prijenos prava vlasništva, neovisno od subjektivnih prihodovnih okolnosti uključenih subjekata (podsjećam da su u zemljama Zapadne Europe izravna javna davanja zasnovana na kriteriju progresivnosti, odnosno stopama koje više rastu što više raste porezna osnovica).

Značajke "kvalitetne" naplate javnih davanja – pristojbi i poreza jesu jednostavnost naplate, niski troškovi naplate, niski postotak utaje. U zemljama u kojima je javni bilježnik subjekt, s ekskluzivnim nadležnostima u prijenosu nekretnina (kao što je Italija), klijenti kod javnoga bilježnika polože iznos pristojbi i poreza, a javni bilježnik ga uplati državi. Vidjet ćemo dalje da je sustav gotovo savršen zato jer osigurava promptnu i sigurnu naplatu pristojbi i poreza bez troškova za državu i bez mogućnosti utaje.

Želim naglasiti još jedan važan aspekt: država fiskalnim oporezivanjem može stvoriti ekonomski manevar različitim smjerova: pomagati mladima, pogodovati kupnji prvoga stambenog prostora, pogodovati poljoprivrednom sektoru itd. Država ima pravo utvrđivati uvjete radi korištenja olakšica; ali tamo gdje javni bilježnik predstavlja filter (kao u Italiji) rad dužnosnika u poreznom tijelu veoma je olakšan jer se rješava uz brzu formalnu kontrolu s mogućnošću temeljitog proučavanja složenih predmeta. Drugim riječima, javni bilježnik svojom kompetencijom, povjerljivošću i odgovornošću postaje najvažniji suradnik države i ministarstva financija, bez ikakva javnog troška.

Paolo Pasqualis, javni bilježnik iz Italije

Uloga bilježnika kod prijenosa nekretnina u Italiji

Ukratko opisujući ulogu bilježnika kod ugovaranja poslova s nekretninama u Italiji, skupini bilježnika jedne zemlje, koja ne pripada latinskoj notarskoj tradiciji, želim pojasniti kako se radi isključivo o ulozi pravника, opunomoćenog od strane države, koji ima ovlast ovjeriti ugovore koje primi, uz prethodnu kontrolu njihove zakonitosti.

Zatim dodajem kako se sadržaj sudjelovanja bilježnika proteklih godina sve više proširuje, bilo radi zakonodavnih inovacija, bilo radi pravnih odluka ili sve bolje izobrazbe bilježnika, što ću dalje nastojati pojasniti.

Praktična motrišta kod ugovaranja nekretnina

Tržište nekretnina u Italiji u najvećem dijelu je u rukama agenata ili agencija za nekretnine, bolje rečeno poduzetničkih organizacija koje obavljaju djelatnost posredovanja. Rasprostranjene su na čitavom nacionalnom teritoriju (čak i u obliku „franšize“) i u danom trenutku prisutne su u svakom manjem ili većem gradu. Izravan prijenos nekretnina između prodavatelja i kupca (uz izuzetak prodaje od strane graditelja) sve je rjeđi. Obično se slijed prema kojem se obavlja ugovaranje prijenosa nekretnina može sažeti ovako:

1) Osoba koja ima namjeru prodati nekretninu obraća se stručnom posredniku (agentu za nekretnine) i daje mu

pismeni nalog za prodaju, obično isključiv i neopoziv, na određeno vremensko razdoblje.

2) Agent za nekretnine traži kupce i kad ih pronade, poziva ih na potpisivanje neopozivog prijedloga kupoprodaje (prema posredniku ili prodavatelju) i, kako bi potvrdio ozbiljnost te obveze, zahtijeva uplatu određene svote novca.

3) Agent za nekretnine podnosi prodavatelju prijedlog (ili prijedloge) kupnje kojima raspolaže i poziva ga u znak prihvatanja na potpisivanje onog prijedloga koji je za njega najpovoljniji.

4) Agent za nekretnine organizira susret između prodavatelja i kupca te unaprijed priprema ugovor (taj se ugovor u Italiji naziva „preliminarni ugovor“ ili „sporazum“), kojim su utanačeni svi elementi kupoprodajnog ugovora (cijena, rokovi i način primopredaje nekretnine, i sl.); uobičajeno je da u tom trenutku kupac uplati dodatni predujam; može se dogoditi da se, po izboru zainteresiranih strana ili (rjeđe) tog istog posrednika, ovaj „preliminarni ugovor (predugovor)“ sastavlja i potpisuje pred bilježnikom (stručnim i od povjerenja, ponajviše u slučajevima stručnih pitanja ili pravnih pitanja posebne složenosti; mora se kazati da je u mnogim područjima Italije pomoć bilježnika u ovoj fazi učestali zahtjev građana); treba uzeti na znanje, u svakom slučaju, da u ovom trenutku biljež-

nik intervenira u svojstvu stručnog savjetnika, ne kao državni službenik, a isprava koja se sastavlja je obično privatna isprava

5) Posljednja faza je ona u kojoj stranke - uvijek uz asistenciju posrednika - potpisuju javnobilježnički akt o kupoprodaji (trenutak u kojem se isplaćuje kupoprodajna cijena).

Kako je i razvidno, osim u slučaju u kojem zainteresirane strane zahtijevaju intervenciju (što se često događa u određenim dijelovima zemlje), uloga bilježnika kod ugovaranja poslova s nekretninama je dosta ograničena i ponajviše svedena na finalnu fazu ugovaranja, kada su ekonomski uvjeti već uglavnom definirani. Bilježnik u tom smislu intervenira radi utvrđivanja pravnih (završnih) razloga tog posla.

Posredovanje javnog bilježnika u prijenosu nekretnina

Bilježnik, dakle, posreduje u najvećem broju slučajeva samo u završnoj fazi prijenosa, to jest u trenutku sastavljanja javnog akta, s ulogom koja je uglavnom uloga jamca zakonitosti i sigurnosti tog ugovora i isprave.

Naravno, kao i u svim pravnim sustavima u kojima je sigurnost i mogućnost prigovaranja trećima u kupnji vezana za upis u javni registar, javnobilježnički akt je sukladno našem građanskom zakonu potreban upravo u svrhu njegova upisa u zemljišne knjige (što se zbiva i kod hipoteke), i u katastar te bismo mogli kazati kako je ovo izvorno povijesna intervencija javnog bilježnika. U tom smislu možemo se također prisjetiti kako se našim sustavom zemljišnih knjiga upravlja osnovano, temeljem posredovanja bilježnika, budući da je "konzervator" zemljišnog registra (kako se naziva, prema francuskom modelu) samo službenik javne uprave (danas zaposlenik Ministarstva gospodarstva), ovlašten za jednostavnu formalnu kontrolu isprava koje mu se podnesu.

No više od građanskog zakonika i istoga strukovnog zakonika (koji je na snazi od 1913., a koji otad nije bitno promijenjen u onim člancima koji nas zanimaju) sadržaj intervencije i odgovornosti koje se nalažu bilježniku u odnosu na akte prijenosa nekretnina, tijekom proteklih godina razvile su se i postale definirane doktrinom, a naročito pravnom znanosti.

Najznačajniji rezultat, plod upravo pravne znanosti jest obveza bilježnika da provjeri vlasništvo imovine i nepostojanje tereta nad nekretninom koja je subjekt prodaje. To je pravilo koje se ne pojavljuje ni u jednom zakonskom tekstu, ali kojeg su suci (podržani i notarskom doktrinom) stvorili, uglavnom na temelju postulata (koji se sad već često iščitava u presudama) i koji bi se mogao ovako sažeti: "... Budući da stranka koja se obraća bilježniku ima pravo očekivati od tog profesionalca činidbu koja daje najveće moguće jamstvo povjerljivosti i sigurnosti, ulazi u obveze javnog bilježnika, bez ikakve nužnosti profesionalnog naloga u tom smislu, kontrole nepostojanja tereta nad imovinom koja je predmet kupoprodaje putem pregleda zemljišnih knjiga".

Prema tom pravilu (dakle, koje ima pravno izvorište) Vrhovni sud (la Corte di Cassazione), je primjerice, zaključio kako će za štetu smatrati odgovornim onog bilježnika koji običnim pravnim savjetom pruženim kupcu u pripremljenoj fazi ugovora (znači, prije ukazivanja profesionalnog povjerenja) tom istom kupcu nije preporučio utvrđivanje nepostojanja tereta nad hipotekarnom imovinom. Ili, čak u slučaju u kojem sam kupac oslobodi javnog bilježnika obveze kontroliranja nepostojanja tereta nad imovinom u javnim registrima, budući da i sam Vrhovni sud smatra kako bi takav tip dopuštenja trebao doći od obje zainteresiranih stranaka (prodavača i kupca) jer je i jednoj i drugoj u interesu uspješno zaključenje posla.

Kontrola zemljišnih knjiga i katastara danas se obavlja izravno *on line* ili elektroničkim putem, i na ovaj se način može se ažurirati sve do nekoliko minuta prije potpisa ugovora (tako

da se može provjeriti ukoliko postoje pravne obveze ili hipoteke, čak i u posljednjem trenutku).

Drugo motrište u kojem dobiva na važnosti funkcija bilježnika je zasigurno onaj ovjere i kontrole posjeda nad imovinom te vlasti raspolaganja istom, stvar koja dolazi s pregledom naslova stečevine (akvizicije), utvrđivanjem obiteljskog imovinskog režima zainteresiranih strana, dokumentacije o ovlaštenjima osoba koje zastupaju trgovačka društva ili druge subjekte.

Od godine 1985. javnobilježnički akt o prijenosu vlasništva nekretnina treba sadržavati određene podatke važne za urbanističku usklađenost tih istih nekretnina, u nedostatku kojih je čitav akt ništavan (s izravnom građanskom i disciplinskom odgovornošću bilježnika koji ga zaprimi). U ovom slučaju ne zahtijeva se od bilježnika, kako je samo po sebi razumljivo, da provjeri urbanističku usklađenost nekretnina, nego da zahtijeva podnošenje određenih isprava na koje se obvezno treba pozvati u kupoprodajnom aktu. Nešto recentnije, tijekom 2008. i 2009. godine, čak je predviđena obveza da se u ugovoru istakne specifično jamstvo usklađenosti tehničkih instalacija u zgradama (električni vodiči, plinske instalacije itd.) i da se provjeri primopredaja od strane prodavatelja kupcu certifikata energetske učinkovitosti (tj. ispravu, predviđenu od strane Europske unije, koja potvrđuje značajke zgrade u odnosu na potrošnju potrebnu za grijanje ili klimatizaciju).

Važna je i uloga koju obavlja bilježnik u smislu savjetovanja u području poreza. Ovdje je i Vrhovni sud bio više puta strog: bilježnik koji zainteresiranima ne sugerira najbolje rješenje s gledišta plaćanja poreza, smatra se građanski odgovornim.

Naravno, bilježnik je također odgovoran za provedbu svih sljedećih radnji po potpisu javnog akta o kupoprodaji: knjiženje i doznaku odgovarajućih poreza državi, prijepis u zemljišne knjige ("u najkraćem mogućem roku", nalaže zakon), uz opasnost, u ovom posljednjem slučaju, da mogu nastati još obveze i terećenja (primjerice, hipoteke) nad nekretninom prije upisa prijenosa vlasništva u registre. Čak i ova izvršenja odvijaju se elektroničkim putem, uključujući i naplatu poreza izravno s računa javnog bilježnika.

O važnosti svih tih odgovornosti (poglavitno one koja proizlazi iz preventivne kontrole postojanja ili nepostojanja tereta nad posjedom i imovinom te nad naknadnim prijenosom vlasništva i plaćanja poreza), najjasniji je signal koji pokazuju statistike iz naše zajedničke police osiguranja: u najvećem broju slučajeva (koji su najteži u ekonomskom smislu) građanska odgovornost bilježnika upravo proizlazi iz pogrešaka u dijelu nadzora vlasništva i nepostojanja tereta nad nekretninom i kašnjenja u prijepisu tog akta.

Stoga, sve ovo dopušta nam čak da kažemo kako je funkcija koju obavlja bilježnik u okviru prijenosa nekretnina, u sadržaju a ne samo u formi, jamstvo za one koji stječu nekretninu.

Uloga bilježnika u plaćanju poreza

Već stoljeće (članak 80., Kraljev dekret od 30. prosinca 1923., br. 3269) bilježnik u Italiji predstavlja tradicionalni vid subjekta obveznog po uvjetima upisa akata i doznake poreza (danas sukladno odredbama članaka 10., 54. i 57. Dekreta predsjednika Republike br. 131/1986, jedinstveni tekst koji se odnosi na odredbe u svezi poreza vezanih za registraciju).

Što je dobro zapamtiti kod prijenosa nekretnina

Prema propisima, moraju se plaćati porezi: 1) kod upisa ili darivanja, 2) prijenosa vlasništva u zemljišne knjige, i 3) katastar (radi ažuriranja katastarskih evidencija; u Italiji se nalaze u uredu odvojenom od zemljišnih knjiga).

Alikvote (razmjerni dijelovi) poreza su brojne, obično povezane uz narav nepokretnih dobara koji se prenose

(zgrade, građevno zemljište, poljoprivredna zemljišta itd.) i za kvalitetu prodavatelja ili kupaca (prodaja od strane trgovačkog društva, graditelja; prodaja od strane fizičke osobe; stjecanje kuće za stanovanje ili stana od strane fizičkih osoba; stjecanje poljoprivrednog zemljišta od strane poljoprivrednika itd.). Porezi se tako kreću – od fiksnog iznosa: 504 eura, do drugih: od 1% vrijednosti imovine, zatim: do 3%, do 7%, do 10%, 11%, 18%.

Zakonskim dekretom od 18. siječnja 2000. (broj 9.; uz naknadne izvršne norme) predviđen je upis i uplata poreza elektroničkim putem, a bilježnik preuzima novu ulogu u talijanskom sustavu uplaćivanja predmetnih poreza na sve javnobilježničke akte, prvenstveno na prijenos nekretnina.

Kako se to obavlja u praksi

Bilježnik šalje elektroničkim putem presliku tog akta upravi prihoda, ali i module i obrasce, (čak i njih u elektroničkom obliku) radi zahtjeva za upis i prijenos nekretnina u zemljišnim knjigama i katastru.

Ovoj pošiljci priložen je obračun obveznih poreza, koji obračunava sam bilježnik, upravo na svoju odgovornost.

Uprava prihoda po primitku tih dokumenata naplaćuje od bilježnika s njegovoga posebno otvorenoga bankovnog računa iznos poreza koji je izračunao sam bilježnik;

U sljedećih 30 dana uprava prihoda provodi kontrolu iznosa poreza doznačenoga od javnog bilježnika i ukoliko ga smatra pogrešnim, traži uplatu razlike.

Iz važeće discipline proizlazi određeni sustav upisa (javnobilježničkih) akata i uplata poreza, koji vidi bilježnika kao subjekta od povjerenja bilo javne uprave, bilo građanina (dužnog uplatiti porez javnom bilježniku, obveza koja je zakonski vrijedeća sukladno članku 28., posljednjem stavku, Zakona o javnom bilježništvu od 16. veljače 1913.).

Stoga bilježnik u Italiji igra odlučnu ulogu radi ispravnoga i pravodobnog izvršenja poreznih uplata prema javnobilježničkom aktu, ulogu samo za njega rezerviranu, za čiji je meritum i sam zakonodavac osjetio potrebu da je istakne čak i disciplinarno: tako u odredbi članka 3. Dekreta br. 463/1997, u kojemu se radi o postupcima kontrole obračunavanja poreza,

doslovce je propisano da "... U slučaju prijave ili velike pogreške u vlastitom obračunavanju poreza, službe dojavljaju nepravilnosti tijelima za kontrolu koji su dogovorni za pokretanje odgovarajućih stegovnih mjera."

Elektronički postupak o kojemu je riječ upravo radi potrebe pojednostavljenja i pravodobnosti, uključuje ne samo izvršenja obveza vezanih za poreze koja proizlaze iz (javnobilježničkog) akta, nego i objavu u zemljišnim knjigama i ažuriranje onih katastarskih (odatle naziv, koji se u praksi ne rabi, "sveukupna provedba"). Razmatranje takvih profila povećava zahtjeve da javni bilježnik poduzme sve potrebno s najvećom mogućom pozornošću i pravodobnošću (dovoljno se prisjetiti u vezi s tim odredbe iz članka 2671. građanskog zakonika, koja nalaže javnom bilježniku da izvrši prijenos vlasništva "u najkraćem mogućem roku", pod prijetnjom kazne za štetu).

Na kraju valja reći da je bilježnik obavezan, u svakom slučaju, poduzeti sve prijeko potrebno u svezi upisa (javnobilježničkih) akata i uplatu potrebnih iznosa, neovisno o činjenici jesu li mu zainteresirane strane dostavile sredstva koja se na to odnose. Potvrđuje se da je javni bilježnik osobno odgovoran za plaćanje poreza po (javnobilježničkom) aktu, u smislu članka 57. DPR-a 131/86. (jedinstveni tekst odredbi o porezima za registar), zatim je obavezan i provesti registraciju (članak 10., istoga jedinstvenog teksta). U svrhu "zaštite" ove uloge, između ostalog, pravni poredak predviđa pravila od kojih, prema članku 28. Zakona o javnom bilježništvu (koji propisuje da bilježnik može odbiti svoju dužnost "ukoliko stranke ne polože kod njega iznos za porez, javnobilježničku nagradu i za troškove po javnobilježničkom aktu") i prema članku 58. DPR-a 131/1986., po kojemu "... subjektima navedenim u članku 10. [između kojih i bilježnik] koji su platili porez, da se nadoknade sva prava, udjeli i povlastice koji im pripadaju predočenjem potvrde iz zemljišnog ureda kojom se potvrđuje da je navedeni iznos uplaćen, zahtijevajući od suca u mjestu sjedišta njegova ureda nalog za plaćanje u suprotstavljenim subjektima, u čijem se interesu podnosi zahtjev za upis (u zemljišne knjige)".

Venecija, 21. – 24. listopada 2009.

XLIV. Nacionalni kongres javnih bilježnika

Uvodni govor predsjednika Nacionalnog vijeća javnih bilježnika, Paola Piccolija

Gospodine Ministre, ponovno želim dobrodošlicu Vama i Vašim suradnicima, u ovom važnom trenutku za javno bilježništvo, te Vam se zahvaljujem što nas cijenite te na Vašoj svakodnevnoj pozornosti usmjerenoj poboljšanju pravosudnog sustava.

Za mnoge od nas radilo se o dva intenzivna mandata koja su trajala šest godina, tijekom kojih smo iskoristili svu našu energiju kako bismo osigurali da javno bilježništvo bude na razini svojih zadataka, kako bismo ga poboljšali te ostali vjerni stoljetnoj tradiciji povjerenja i jamstva pravne sigurnosti.

Proteklo razdoblje bilo je jedno od najtežih u povijesti javnog bilježništva, trenutak velikih povijesnih, ekonomskih i pravnih promjena, u kojemu je došlo i do oštrog suprotstavljanja dvaju sustava, onog „civil law“ (građanskog prava) i „common law“ (općeg engleskog prava), što je dovelo do stvaranja novih ideja i koristi za pojedinačne zajednice, ali i do pobune širih razmjera.

U deset godina globalizacija je promijenila svijet te nikoga nije izostavila: od ukidanja granica, do ubrzanja mobilnosti stanovništva, masovne imigracije, vala liberalizacije, utemeljena na iluzornoj dogmi neograničenog prosperiteta bez troškova za ikoga, zahvaljujući čudotvornim sposobnostima samoregulacije tržišta.

Ovaj Kongres održava se u vrijeme svjetske gospodarske krize koja je na upadljiv način ponovno otvorila pitanje korektnog odnosa između prava i tržišta i sukob između zemalja „civil law“ i zemalja „common law“. Posljednji događaji s ove i one strane Atlantika pokazali su nam koje su teške posljedice snažnog podcjenjivanja uloge pravila i kontrole. Negativni učinci krize ogromni su: ove godine će se svjetska gospodarska aktivnost smanjiti za 1,3%, najjači pad potražnje od drugog svjetskog rata. U nekim velikim industrijskim zemljama pad bruto domaćeg proizvoda mogao bi dostići 6%, dok taj pad u Italiji, prema predviđanjima oscilira između 4 i 5%.

Talijansko javno bilježništvo se odavno hrabro i oprezno suočilo s tim pitanjima: 2005. na kongresu u Pesaru s temom *“Civil law common law. Gospodarski razvoj i pravna sigurnost u usporedbi dvaju različitih sustava”*; 2006. u Riva del Garda, naglašavajući njihovu ulogu važnog spoja društva, tržišta i pravila; naposljetku prošle godine dokazujući svoju ulogu institucije važne za zemlju i za zaštitu javnih registara.

Poveznica se uvijek sastojala od uzimanja u obzir interesa pojedinaca i općih interesa zajednice, kako se javno bilježništvo, u strahu pred novim pojavama, ne bi zatvori-

lo, nego bi išlo u korak s inovacijama te ih katkad i prestiglo, u svakom slučaju, kako bi sudjelovalo u promjenama a ne da bude predmet promjena.

John K. Galbraith, poznati američki ekonomist, ironično je rekao *“the only function of economic forecasting is to make astrology look respectable”* /jedina funkcija ekonomskog predviđanja jest učiniti astrologiju respektabilnijom/, rečenica koju nije potrebno prevoditi i koju je Ministar Tremonti nedavno izrekao, naglasivši da se ekonomisti katkad ponašaju kao čarobnjaci i griješe u svojim predviđanjima bez naknadne isprike.

Po tom pitanju bilo bi dovoljno sjetiti se što je nakon katastrofalnog bankrota banke Lehman Brothers napisao jedan ekonomist koji je godinama vladam slao pozive na nepromišljene liberalizacije: *„Jučer je bio dobar dan za kapitalizam, to je važan preokret, to je pobjeda tržišta”*... Snaga ideologije! Što bi se dogodilo da vlade nisu uvele resurse za milijarde dolara i eura?

S naše strane od početka mandata – u boljim vremenima – nastavljamo s upozorenjima o činjenici da ekonomija, prepuštena sama sebi, može stvoriti čudovišta, jer ona, a posebice financijska ekonomija, ima interes u neposrednoj dobiti, a ne u dobrobiti osoba i zajednice.

U Rimu 2007. godine prisjetio sam se Roberta Kennedyja koji je već 1968. rekao kako BDP mjeri sve osim ono što život čini vrijednim življenja.

Bili smo također prvi kad smo progovorili o socijalnom tržišnom gospodarstvu, o potrebi za izbjegavanjem razdvajanja stvarnog gospodarstva i špekulativnih financija, utvrđujući humanističku koncepciju, tipičnu za naš kontinentalno–europski svijet, gospodarstva koje se može baviti i socijalno ugroženim kategorijama.

Sada, nakon američke katastrofe, čujemo s više strana autoritativne glasove koji glasno govore da ne može postojati održivi razvoj bez etike, da *„tržište nije sve”*.

Od Papine enciklike „Caritas in Veritate“ do intervencija Ministra Tremontija – koji je na nedvosmislen način rekao, da je potrebno prenijeti u gospodarstvo, preko prava, više etičke vrijednosti – do guvernera Talijanske nacionalne banke, Draghija, do Predsjednika zastupničkog doma Finija, do poziva francuskog Predsjednika Sarkozyja na parametre koji se odnose na kvalitetu života, napokon vidimo potvrđivanje načela po kojem pravila nisu nametnuta od strane financija, na financijama i za financije, nego od strane politike za sveukupnu ravnotežu koja diktira pravila zbog kojih tržišta funkci-

oniraju, ali koja su sposobna prenositi vrijednosti. S. Amartya Sen „*tržište čini dobro ako je u dobroj pratnji*“.

Za tržišna ograničenja potrebne su dobre javne institucije. Među njima javno bilježništvo – koje čini sastavni dio s punim ovlastima za izvršenje javnih funkcija – pokazalo je stoljetnu efikasnost, društvenu kreditnu sposobnost, povjerenje koje čini nezamjenjivi element prije svega društvene stabilnosti a zatim one pravne ili ekonomske.

Za javnog bilježnika svi su građani jednaki te su sva prava jednaka; potrošači su oni koji se razlikuju, jer su različite njihove novčane prilike i stoga, a ako dopustimo da interesi prevagnu, stvaraju se uvjeti velike demokratske nejednakosti.

Znak koji označava zabranjeno parkiranje, u ovom modelu, ne znači više: „nemoj ovdje parkirati svoje vozilo“, nego znači „parkiraj ga ovdje ako si spreman i ako možeš platiti 35 eura kazne za nepropisno parkiranje“.

Naravno, rast i izlazak iz krize su glavni ciljevi. Ali rast se mora odvijati bez novih katastrofa i stoga se mora raditi o održivom gospodarstvu, i s gospodarsko-financijskog i društvenog aspekta i s aspekta okoliša. U suprotnom će troškovi kao što smo imalo priliku vidjeti, prije ili poslije, biti, brutalno prebačeni na teret slabih subjekata ili na cijelu zajednicu.

Sve to u situaciji u kojoj ne postoji nadnacionalno pravo i u kojoj je 200 nezavisnih država spremno prihvatiti svaku povoljnu priliku, kao što su multinacionalna društva i sve financijske i nefinancijske organizacije koje žele profitirati iz ovih asimetrija.

Kao što je rekao Ministar gospodarstva, ne možemo nakon što izademo iz ove krize: dopustiti da ponovno prevladaju pohlepa, glupost, spekulacija i skandalozni bonusi.

Stoga smo ideju Talijanske vlade o „*global legal standards*“ (globalnim pravnim standardima) objeručke prihvatili.

Tekst, podijeljen na četiri odjeljka (uloga javnog bilježnika u Italiji, latinski sustav kao jamstvo poretka i ekonomskih transakcija, analiza američke krize, tehnološka inovacija na usluzi građanima), stavlja u prvi plan povezanost između hipotekarnih prijevara i financijske krize kredita *subprime* što su aktualni Predsjednik Obama i Hillary Clinton spominjali već 2006. (što je vidljivo iz podataka FBI-ja, prijave za prijevare s nekretninama vrtoglavo su porasle zadnjih godina, s 6.936 u 2003. na 63.173 u 2008., uzrokujući štete u iznosu od 1,4 milijarde dolara, 83,4% više u odnosu na 2007.). Ali glavni podatak je potreba za pravilima i nadzorom koji bi ih učinili efektivnima.

Dakle, baš zato što takva situacija ne priziva „nevidljivu ruku“ Adama Smitha, nego kaos kojeg je opisao Hobbes, potrebno je da se uloga politike i prava ponovno osnaži i u tom duhu slavimo ovaj Kongres, imajući na umu vrijedne kvalitete kao i efikasnost i humanizam koje sve profesije, jamče talijanskom društvu.

„*Postoje kolektivne vrijednosti*“ – napisali su nedavno Giulio Napolitano i Antonio Nicita, komentirajući Nobelovu nagradu dodijeljenu Oliveru Williamsonu i Elinor Olstrom, – „*koje se ne mogu zadovoljiti preko tržišta. Društvenim znanstvenicima potvrđuje se važnost interdisciplinarnog pristupa dodirnih točaka između gospodarstva, prava i političke znanosti. Ekonomska teorija mora odustati od bilo kakvog zahtjeva za kulturalnom prevlasti*“.

Stoga je za nas velika čast zaključiti današnji rad s *lectio magistralis* prof. Hernanda de Sota, koji oduvijek konkretno primjenjuje svoje studije da bi dokazao kako formalizacija prava ne predstavlja trošak i kočnicu za razvoj, već snažnu pokretnu silu za oslobađanje gospodarskih, financijskih i ljudskih potencijala i u zemljama u razvoju; ali pod jednim

uvjetom: da su podaci uneseni u javne registre pouzdani i točni, te da potječu od kvalificiranih, nepristranih, nadziranih i odgovornih subjekata.

Pouka iz posljednjih mjeseci je uostalom vrlo jasna: tehnološki razvoj pojednostavljuje i ubrzava prijevare radi nepostojanja pouzdanog nadzora.

Svi znate da se radilo o godinama, kada je javno bilježništvo bilo izloženo „nevremenu“ pa nas je skoro zahvatio ciklon koji sve razara.

Nacionalno vijeće izvelo je javno bilježništvo iz „savršene oluje“. Učinilo je to odlučno, inteligentno, odvažno, sa srcem i potrebnim osjećajem odgovornosti: imajući na umu da o svakoj odluci ovisi budućnost cijele profesije bilo je potrebno ponovno vrednovati u svim gradovima društvenu funkciju javnog bilježništva – a ne samo onu pravnu –, te ga vratiti u vitalne procese društva.

Učvrstili smo prije svega komunikaciju i vanjske odnose, sve smo više razvili proučavanje građanskog prava i onoga trgovačkih društava te naše banke podataka, razvijali smo „javnobilježničku kulturu“ po kojoj smo poznati te nam na njoj zavide u mnogim središtima; pokrenuli smo i ojačali sa suradnju sa Zakladama te kontinuiranu izobrazbu; povećali smo sigurnost klijenata kroz obvezno osiguranje i jamstveni fond; svakodnevno smo surađivali s financijskom i poreznom upravom kako bi tumačenja zakona bila dosljedna.

Dokazali smo se na međunarodnoj razini; nije slučajna činjenica da će kroz nekoliko mjeseci Roberto Barone postati Predsjednik vijeća javnih bilježnika Europske unije, a već je bio Predsjednik Nacionalnog vijeća, izabran od strane 21 zemlje članice europskog javnog bilježništva.

Potrudili smo se u okviru zakonodavnih odnosa s političkim i parlamentarnim svijetom, ne toliko da bi obranili svoju pristranost, nego kako bi potaknuli poimanje rizika povezanih s pojedinim rješenjima koja bi mogla biti pogubna za zemlju u smislu slabljenja javnih registara. Parlamentarni rad bio je neprestano pod nadzorom te su se održavali kontinuirani kontakti s parlamentarnim grupama i važnim ministarstvima (pravosuđa, gospodarstva, inovacije, gospodarskog razvoja, pojednostavljenja/ukidanja propisa, politike mladeži, infrastrukture, rada, regionalnog poslovanja, politika zajednice, vanjskih poslova).

Utvdili smo i ojačali odnose s udrugama potrošača, društveno korisnim organizacijama, kategorijskim udrugama – trgovaca, obrtnika, poduzetnika, zadruge, građevinara, posrednika u prometu nekretninama, upravitelja zgrada – s Talijanskom udrugom banaka i mnogim drugim kreditnim ustanovama.

Razvijali smo prisutnosti u društvu preko besplatnih informacija u desecima talijanskih općina te smo sastavili protokol o suradnji s malim poduzetnicima.

Bili smo prisutni na bitnim manifestacijama kao što je Forum državne uprave, Sajam knjiga u Torinu, Festival gospodarstva u Trentu, Festival prava u Piacenzi, te ćemo sudjelovati na Salonu pravosuđa u Riminiju.

Sudjelovali smo u važnim suradnjama, kao što su „Prijateljske mreže“ koje je promovirao Ministar Brunetta ili fiskalni federalizam Ministra Calderolija; ojačali smo suradnju s Teritorijalnom agencijom (Katastrom) i Poreznom upravom; također smo predvidjeli neke velike teme u društvu, kao što je biološka oporuka, za koju smo spremni dati sav naš doprinos, i nacionalni telematski registar, kao i temu alternativnog rješavanja sporova.

Suradivali smo te smo bili uvijek na raspolaganju gore navedenim tijelima koje se bave suzbijanjem kriminala i pranja

novca, te smo bili prva talijanska struka koja je preuzela ulogu i odgovornost kao tijelo odgovorno za posredovanje u suzbijanju kaznenog dijela pranja novca.

Neprestano smo razvijali tehnološke aspekte primijenjene ovoj struci, investirajući u posljednjih deset godina preko 14 milijuna eura u Jedinstvenu mrežu javnog bilježništva i njeno korištenje. Nije slučajno da Vlada radi na zakonima koji se odnose na informatičke javnobilježničke akte.

Sudjelujemo u organizacijskom eksperimentiranju građanskog telematskog postupka u mnogim teritorijalnim jedinicama.

Za sve to bio je potreban intelektualni i velikodušni doprinos, uloženo vrijeme, ideali i energije Nacionalnih savjetnika i Revizora, mnogih kolega kao i cijelog osoblja Vijeća i povezanih struktura, kojima se ovim putem zahvaljujem u ime Nacionalnog vijeća.

Za mlade smo više puta zatražili godišnje natječaje, postigli norme za izmjene natječaja, ukinuli smo preselekciju, očvrslili aktivnosti škola, aktivirali stipendije, uvjereni da je potrebno poticati društvenu mobilnost, a ne smanjenje selektivnosti te ćemo uskoro potpisati protokol o sporazumu s Ministricom mladeži Meloni kako bi se poticale politike podrške mladima preko zajedničkih obrazovnih, komunikacijskih te inicijativa znanstvenog proučavanja.

Također smo imali otvorenu suradnju vezano za reviziju tablice za 2006.

Svi znamo kako je sve završilo, unatoč naporima za postizanje ravnoteže od strane Nacionalnog vijeća.

No ne smijemo se međusobno optuživati, nego trebamo gledati u budućnost. S moje strane, budući da sam postupao uvijek u interesu cjelokupnog javnog bilježništva, mogu reći da moramo moći ponovno zacijeliti taj prijelom te da postoje uvjeti za to koji mogu udovoljiti zahtjevima svih različitih područja u zemlji, budući da se referentni okvir jako promijenio.

Teška gospodarska kriza koja je pogodila zemlju i posljedično drastično smanjenje prihoda javnog bilježništva, skoro za 40% u posljednje tri godine, aktuarski zahtjevi za ravnotežom Blagajne socijalnog osiguranja, istodobno postojanje natječaja koji zapošljavanju veliki broj kolega, činjenica da je za samo četiri godine predviđena naknadna revizija usklađenog nacrt, objektivni su podaci.

Oni dakle mogu opravdati definiciju broja mjesta za javne bilježnike koji bi stvorio ravnotežu primjerenu situaciji koja bi okončala sve sporove.

Predstavio sam Ministru razne aspekte ovog pitanja za koje je pokazao veliki interes in senzibilitet.

U svakom slučaju intenzitet i kvaliteta rada javnog bilježništva za Italiju sadržani su sljedećim brojkama koje neprestano ponavljamo:

4 milijuna telematskih prijenosa

35 milijuna državnih izmjera preko 70 milijuna eura za javnobilježničke archive

7 milijardi eura posrednog poreza i povećanja imovinske vrijednosti bez sporne dobiti nepostojeće u područjima naše nadležnosti.

No, brojevi ne govore ono što je najvažnije: predanost, zalaganje, ponos, napor, kojima svatko od nas radi ovaj predivan posao koji osim mnogih zadovoljstava, sa sobom nosi i mnoge strahove i odgovornosti.

Na ovom teškom putu, svjetla točka u koju smo se uvijek uzdali bila je javna služba na usluzi pouzdanim Javnim registri- ma koji jamče opću sigurnost prava, koja je važna u razdoblju u kojem se razvija brzina i učinkovitost tehnologije, ali i rizici i prijevare, pogotovo za najslabije subjekte koji predstavljaju

većinu društvenog tkiva, obične ljude, male poduzetnike, starije osobe, strance i useljenike.

Jednom kada se pokoleba pouzdanost Registara nekretnina, omogućavajući vam pristup neovlaštenim operaterima javnih funkcija, koji su manje birani i nadzirani, štete po sustav mogu postati nepopravljive.

Prisjetimo se slučaja Empire State Buildinga koji je u 90 minuta prešao u vlasništvo poduzetnog novinara „New York Daily News-a“, ili neprestanog rasta krađe identiteta, čija je žrtva nedavno bio i predsjednik Federal Reserve Ben Bernanke.

To dokazuje i nedavna kolosalna prijevara „automobila duhova“ s lažnim prijelazom vlasništva, s biljezima, neplaćenim kaznama, nesrećama bez odgovornih i povezanim društvenim troškovima, što nam govori koliko su neke liberalizacije donijele veliku štetu građanima i zemlji. Nikada nije kasno za ispravke: potrebno je vratiti javne bilježnike u ovaj sektor, s bilateralnim aktima i obvezom telematskog prijepisa.

Ponavljam, pod cijenu da ispadnem dosadan: talijanski javni bilježnici, ne ovjeravaju samo potpise, nego jamče, provjeravajući volju svojih stranaka i sukladnost takve volje sa zakonima, sigurne pravne poslove koji jamči punu pouzdanost prava putem upisa u Javne registre.

Nedavno smo to potvrdili, s ponosom koji nam ova javna služba dopušta, i vezano za neka nedavna istraživanja sveučilišnih ustanova i tijela vlasti koja uzimaju u obzir samo naša stručna obilježja, ali zanemaruju, našu jedinstvenu ulogu javnih službenika koji prolaze kroz težak postupak selekcije, obrazovanja, jamstava, ispitivanja, ponajviše zanemaruju ulogu jamaca koju nam Država dodjeljuje i koja se nikako ne slaže s konceptima kao što su konkurencija i tarife o kojima se može pregovarati vezano za obvezu izvršenja posla.

Nije dovoljno „malo“ sigurnosti, jedna „kakva-takva“ sigurnost u najvažnijim trenucima života jedne osobe; zemlja odmah gubi na konkurentnosti i oni koji su gospodarski najjači kupovat će usluge na alternativnim privatnim tržištima na krucijalnim područjima: obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe preko arbitraže i sigurnosti.

Je li to društvo koje želimo? Ne vjerujem.

Želimo biti bitan dio zemlje utemeljene na zakonitosti, učinkovitosti i na pravu prepoznavanja vlastitog mjesta u društvu svakog pojedinca, bez obzira na dohodak i financijske prilike.

Upravo zbog te uloge koju nam je Država povjerala i koju želimo odraditi što bolje, želim poručiti ostalim strukturama, da miješanje uloga ne koristi nikome, a najmanje urednom društvu i građanima.

Očekujemo da nas se u našem poslu poštuje, kao što mi poštujemo tudi posao. Različite nadležnosti pripadaju različitim subjektima, osim u slučaju da su razine selekcije, nadzora i odgovornosti identične, kako bi se zaštitio sustav i korisnici. To je vrlo jasno i u liberalnim anglo-američkim porecima, te je činjenica da je to razgraničenje jasno označeno i zajamčeno i s kaznenim propisima.

Ono što bi razne struke trebale učiniti jest ponovno zatražiti – svi zajedno, s 12,5 BDP-a, i našom nezamjenjivog društvenom i gospodarskom službom, koju prepoznaje Ustav –društvenu pristranost na koju imamo pravo.

Industrija i sindikati sjedaju za stol raspravljajući o svemu. Mi ne želimo činiti to isto, smatrajući da svatko mora govoriti o onome što zna, ali naravno kada se radi o nama i o odlukama koje se odnose na zemlju, za što možemo ponuditi našu nadležnost i prijedloge, i naš se glas mora saslušati.

Uvijek smo bili u prvi i kad je riječ o pojednostavljenju propisa, ukoliko se ne radi o lažnim pojednostavljenjima koja ne smanjuju stupanj pravne sigurnosti ili prikrivaju

premještanje ovlasti drugim subjektima pod lažnim imenom. Naravno nije uvijek jednostavno shvatiti i moći objasniti da se ne moraju žrtvovati samo drugi, prema poznatom akronimu NIMBY (*not in my back yard – ne u mom dvorištu*).

Nacionalno vijeće ponosno potvrđuje da je uzelo u obzir smisao države i percepciju općeg dobra u odnosu na interese pojedinaca i skupina, štiteći integritet ove kategorije pred neprestanim napadima tijekom ovih godina.

Bile su to teške godine, jako teške, ali podaci s popisa svjedoče da situacija nije bila onakva kakvom, prije nego što je kriza teško pogodila mnoge sektore talijanskih djelatnosti, kao što su je neki prikazivali: unatoč smanjenju nadležnosti u tom razdoblju (vozila, brisanje hipoteka) podaci iz 2007. su malo bolji u odnosu na one iz 2003.; 122 integracije u 2004., 115 u 2007.

Istina je da - koristeći se lažnim isprikama kao što je ona o obveznosti tarife - često sami sebi štetimo: pohlepa i strah su česti u javnom bilježništvu, ponašanja kojih se teško možemo riješiti, iako su Disciplinske regionalne komisije krenule novim putem usredotočene na bit a ne samo na, katkad marginalna pitanja forme.

Kad bismo mogli ukloniti, kao što se događa u gospodarskom svijetu, one koji ne poštuju pravila svog digniteta prije onih deontoloških, ugled javnog bilježništva bi porastao i ojačao: naša kvaliteta, naša predanost, naša sposobnost davanja savjeta klijentu su u prosjeku jako visoke u odnosu na stupanj učinkovitosti i meritokracije ove zemlje.

S druge strane naš se kapital sastoji od neprestane pripreme, od povjerenja i poštovanja koji drugi imaju prema nama, a koji se kapital mora očuvati pod svaku cijenu; s prednošću kapilarne prisutnosti na teritoriju, što mora značiti sudjelovanje u životu regije, a ne samo sjedišta i mjesta.

Ponavljam: moramo paziti da sami sebi ne naštetimo. Gospodarska kriza je dokazala da su upravo pohlepa i nemar uzrokovali katastrofe, dok su rad i odgovornost temelj uravnoteženog društva, u ovom slučaju jedne struke, društva koje poštuje svoje obveze, koje je sposobno reći „ne“ kada je to potrebno, a posebno pred „velikom moći“.

Dostojanstvo struke zahtjevna je riječ. No, jedan kolega koji je nedavno otišao u mirovinu podsjetio me na izjavu njemačkog Vrhovnog suda koju moramo uvijek zapamtiti:

„Pravne norme potrebne su za pošteno poslovanje. One, pravno gledajući, nisu sredstvo kojim bi se prikrilo pravo stanje stvari te nisu određene kao izgovor za izbjegavanje bilo kakve odgovornosti. One nisu štit kojim se branimo od prava.“

Prisegli smo se i preuzeli funkciju. Toga se uvijek moramo sjetiti.

Naziv Kongresa je:

„U pratnji društva koje se mijenja. Ideje i prijedlozi“.

I javno bilježništvo bez umišljenosti ali s velikim realizmom pokušava doprinijeti raspravi koja se vodi unutar talijanske politike i društva.

Prigodna uzrečica nas podsjeća da **djelujemo lokalno a mislimo globalno.**

Stoga se javno bilježništvo ne može zadovoljiti s „upisivanjem“ promjena ili se ograničiti na pojedinačno svakodnevno zalaganje, ma koliko bitno ono bilo, nego mora davati svoj doprinos, dajući konkretne prijedloge onima koji su ovlašteni donositi odluke kako bi se naša zemlja modernizirala.

Svakodnevno se u našim uredima susrećemo s ljudima,

obiteljima, tvrtkama, živim tkivom zemlje, koji često imaju potrebe koje aktualna normativna situacija ne može riješiti i stoga ih mi moramo pretočiti u prijedloge za poboljšanje.

Radi se o prijedlozima koje smo već predstavili nadležnim tijelima, ali ih ovdje pred Kongresom svečano potvrđujemo.

Odnose se prvenstveno na unapređenje pravosudnog sustava, za koje odajemo priznanje Ministru za konkretan i neumoran trud:

1. ustavna vrijednost sigurnosti prava kao element društvenog mira i gospodarskog razvoja, koje javno bilježništvo jamči;
2. mirenje u građanskim i trgovačkim sporovima, za koje su predviđeni zakoni koji se trebaju još donijeti; u okviru mirenja ne možemo zanemariti zabrinutost da bi ovršnost zapisnika o mirenju predviđenom slovom s) čl. 60. Zakona 69/2009 mogla otvoriti pukotinu u sustavu javnih registara ukoliko nije povezan s prikladnim oblicima jamstva;
3. raspoloživost javnog bilježništva za olakšavanje zadataka sudova u okviru izvanparničnog sudovanja i zaštite nezaštićenih ljudi.

Nakon toga smo prosljedili prijedloge za izmjene propisa koje je prema našem mišljenju potrebno ponovno pregledati, uzimajući u obzir evoluciju društvenih odnosa:

4. u prijenosima nekretnina: polaganje cijene na ruke javnog bilježnika kao jamstvo kupca, s obveznim pologom u odgovarajuću banku; izmjena Zakona 122/2005 za kupnju od strane društava.
5. intervencija ponovne formulacije i pojašnjenja fiskalnih normi koje se odnose na nasljedstva, kuće, posredne poreze i režim olakšica.
6. uvođenje potvrde o nasljedstvu, koja bi omogućila veću jasnoću i ekonomičnost u definiciji nasljednih odnosa.
7. mogućnost sastavljanja nasljednih ugovora u kojima se nasljednici djelomično odriču nasljedstva, kao što je uobičajeno u drugim zemljama s izraženom romanističkom tradicijom.
8. razmatranje nužnog dijela nasljedstva, i u odnosu na temu cirkulacije dobara koja su darovana.
9. izmjena obiteljskih ugovora, kako bi stvarno postali korisni za prijenos društva u okviru obitelji.
10. ponovno promišljanje cjelokupne teme nezaštićenih osoba (oporuke, valorizacija upravitelja za pružanje pomoći osobama, punomoći za buduću zaštitu, potreba ili nepostojanje potrebe za skrbnicima osoba koje su djelomično lišene poslovne sposobnosti).

Javno bilježništvo je već predvidjelo cijelu seriju pitanja o reformi struka. No ostaju još uvijek otvorena pitanja na koja je Vijeće već odavno upozorilo Ministra, jednoglasnom odlukom: nekoliko pojednostavljenja Zakona o javnom bilježništvu, bolja i uravnoteženija teritorijalna raspodijeljenost institucija, način izbora institucija javnog bilježništva (koje, po mom mišljenju, traže u odnosu na regionalnu stvarnost, nacionalnu zastupanost u izabranu preventivnim programima), ponovno razmatranje tarife, uz nespornu potvrdu njene neophodnosti. Stojimo na raspolaganju što se tih tema tiče, a u okviru jasnoće normi koje štite bitnu i posebnu funkciju javnog bilježništva unutar sustava pravosuđa.

I želim ovdje ponovno naglasiti, a to dobro zna i Predsjednik Calderone, da su struke doprinijele i nastavljaju s doprinosom vezanim za rješavanje problema zemlje i građana na odgovoran način, uz neprestani rast troškova, ispunjenja upravnih zahtjeva i važnih poteškoća na poslovnom području. Iako - ne pokušavamo to skriti – su ovoj zemlji potrebne druge reforme: lokalne javne službe, telekomunikacije, javna

uprava, sindikalni odnosi.

Nova vrsta savjetovanja je pred vratima. S naše strane spremamo se, unatoč poteškoćama s kojima smo se morali suočiti, s ponosom ponovno predstaviti osnaženo javno bilježništvo za muškarce, žene, ideje, programe i prerogative.

Protekla godina omogućila je provjeru činjenice je li politika vjernosti institucijama, pripadanje državi, „pakt o zakonodavstvu“, stavljanje na raspolaganje za opću dobrobit, umjesto nemotiviranih zalaganja za interese pojedinaca, neprestani dijalog, preko intenzivne izgradnje pozitivnih odnosa, pojašnjenja naše uloge, obrazlaganja pravne i gospodarske koristi javnog bilježništva u talijanskom, europskom i svjetskom društvu, stvorilo atmosferu mira.

Zbog toga odajem priznanje Vladi koju ovdje predstavlja Ministar pravosuđa, za njenu spremnost da se suoči s teškoćama i sasluša prijedloge drugih.

To se nije dogodilo slučajno ni zbog simbola koji predstavlja javno bilježništvo. To se ostvarilo zbog dalekovidnosti, odlučnosti, strpljenja, hrabrosti, odvažnosti onih koji su *ovaj* smjer htjeli i znali podržati, u postojećim unutarnjim i vanjskim uvjetima, često na vrlo težak način.

To ne bi bilo moguće ni bez jakih prijateljskih veza, poštovanja, suradnje između kolegica i kolega u javnom bilježništvu iz svakog dijela Italije, koji su radili više kako bi se borili za vrijednosti nego kako bi branili interese, stavljajući svoje ideje na raspolaganje javnom bilježništvu i za dostojanstvo javnog bilježništva, a niti bez dragocjenog rada naših suradnika u raznim institucijama javnog bilježništva u našem svakodnevnom radu. Naša se struka njima zahvaljuje.

Smatram stoga da su beskorisna i vrlo štetna suprotstavljanja onih koji smatraju, s očima uprtim u nas, da postoje jake i slabe politike, te da se radi o optimizmu ili o pesimizmu.

Čak nas i vrijeda kada čujemo da se govori o nedostatku hrabrosti, kada nas Shakespeareove riječi podsjećaju da oni koji su zaduženi za vodstvo: *„moraju platiti cijenu: njihova volja nije njihova (...) ne mogu, kao bilo tko drugi, činiti kako im je volja, jer o njihovim odlukama ovisi sigurnost i zdravlje svih“*.

Svima mora biti jasno: nije postojala nikakva „politika flegmatičnosti“. Provodili smo politiku, odbijajući bilo kakvu demagogiju, čak i onu koja bi nas dovela do jednostavnih rješenja, suočavajući se iz trenutka u trenutak s problemima te ozbiljno i intenzivno radeći. U tome smo sigurno i odbili politiku kategorije utemeljenu na kratkovidnoj osobnoj koristi, koja nije u stanju voditi računa o opasnostima koje dolaze izdaleka.

Ono što je stvarno važno je da će se promjena predsjedništva izvršiti u okviru javnog bilježništva koje je ostalo isto uzevši u obzir institucije, prerogative i bitne nadležnosti te razvojne mogućnosti, nakon savjetovanja izvršenog 1. lipnja 2007., tijekom kojega je donesen prijedlog za izmjenu na ime Lulli sa svakodnevnim i teškim napadima.

Naravno, teška su vremena i ostat će takva, nadzor mora biti konstantan i prisutnost talijanskog javnog bilježništva u odnosu na politiku i društvo mora se nastaviti u plodnom binomu tradicije i inovacije, koja je metoda omogućila da budemo u koraku s vremenom te da nas događaji ne preteknu.

Promijeniti put, odabrati obrambene pozicije umjesto davanja prijedloga bilo bi pogubno. Zato što, kao don Ferrante, kada negiramo stvarnost, na kraju umiremo.

Jao nama ako kao Angelus Novus, slika Paula Kleea kojeg je Walter Benjamin imao u svom uredu, krenemo prema

budućnosti gledajući u prošlost okrećući istoj leđa.

Ono što nikada neću prestati ponavljati je to da je potrebno težiti jedinstvu kao vrijednosti, bez koje ćemo nepotrebno iscrpiti svoje snage, umjesto da našu akciju razvijamo na najbolji način.

Jedinstvo je pojam koji promovira mir, želja. To je metoda napornog suočavanja i cilja od kojeg ne možemo odustati, koji moramo gajiti iz dana u dan, a temelji se na slušanju, na poštivanju, na svijesti da ne postoji nikad samo jedan razlog.

Javno bilježništvo u sebi sadrži mnoge različitosti, ali moramo ih smatrati plodnim dijelom jedne kompleksnosti koja mora u vidu imati koliko je različita, bogata i puna pojedinaca i društvenih situacija ova zemlja, te da se takve različitosti ne mogu nametnuti, osakatiti, podesiti i koristiti protiv nekoga, nego se moraju vrednovati u njihovoj kompleksnosti.

Jer je naša uloga jednaka, bez obzira na različitost mjesta gdje se nalazimo i običaja, kao nas je podsjećao Ugo Mattei u svom „Regole sicure“ (Sigurna pravila): *„stručna elita, probrana, nadzirana, izučena, nekorumpirana, s visokom standardima kvalitete, ujednačenih od Brennera do Capo Passero, koja na komparativno djelotvoran način bilo kakav zadatak zaštite prava i zakona, pružajući na taj način može obaviti javnu uslugu neprocjenjive vrijednosti“*.

Ne smijemo ostavljati nikoga za sobom. Zadaci novog Nacionalnog vijeća bit će isti: osiguravati prisutnosti struke u svim povijesnim trenucima, predvidjeti nova vremena, osjetiti nove vjetrove koji pušu iz budućnosti, koristeći izvanrednu mogućnost prilagodavanja koju nam ova struka pruža, uz zadržavanje naše funkcije.

Znajući da su problemi koji svakodnevno nastaju bezbrojni, da ne možemo svi pronaći rješenje ili prikladno rješenje i da će često posao koji su započeli drugi dovršavati nove generacije, u neprekidnom prijenosu iskustva i ideja. Uz jednu slavnu rečenicu Giovannija Falconea: *„Ljudi prolaze, ideje ostaju. Ostaju njihove moralne tenzije i nastavljat će hodati nogama drugih ljudi“*.

S naše strane učinili smo sve što smo morali i što smo mogli, a možda i više. Ubrzo će doći red na druge. Ali nemojmo pogriješiti misleći da je sve u rukama male skupine ljudi, u institucijama javnog bilježništva ili izvan njega.

Budućnost ovisi velikim dijelom o odlukama koje svatko od nas donosi svakodnevno; posljednje upozorenje koje Vam ostavljam je, stoga, da se izgradnja bolje budućnosti za sve, posebice za nove generacije, sastoji od moralnog zalaganja koje ne možemo izbjeći.

Na kraju, posljednja napomena, riječima mog velikog sugrađanina Alcidea De Gasperija, čiju sam konkretnost, umjerenost i smisao za rad s institucijama puno proučavao:

„Molim Vas da se donekle potrudite kako biste nadišli metodu mitološke politike. Ne postoje izvanredni ljudi. Reći ću vam još nešto, ne postoje ljudi koji su veliki kao problem s kojim se suočavamo. Moramo se suočiti s vanjskim i unutarnjim događajima ponizno priznajući da nas oni nadilaze... Postoje mnoge metode rješavanja problema: silom, spletkama, poštenjem... Ja sam čovjek s ambicijom da budem pošten.“

Paolo Piccoli

Mr. sc. Miljenko A. Giunio, prokurist u Zagrebu

Mjenica kao vjerodostojna isprava

U ovom prilogu razmatra se mjenica kao vjerodostojna isprava u funkciji izdavanja rješenja u mandatnim postupcima, tj. kod izdavanja platnih naloga i rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojnih isprava. Ukazuje se na dvojbe i nerazumijevanja izražene u praksi te se na pojedina pitanja nastoji dati odgovor, putokaz za njihovo rješavanje.

Raznolikost pristupa naročito je izražena posljednjih godina s obzirom na to da su ulogu izdavatelja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojnih isprava od sudova, koji su hijerarhijski ustrojani, preuzeli javni bilježnici čija brojnost pogoduje i postojanju različitih stajališta.

Dvojbe koje nastaju oko mjenica svode se, pretežno, na dva pitanja: 1. u kakvom obliku treba mjenicu priložiti uz prijedlog za ovrhu, tj. u izvorniku ili u ovjerenom prijepisu (preslici) te ako je prijepis ovjeren, je li uvijek nužna javna ovjera; 2. treba li i kada uz mjenicu prilagati i mjenični protest i/ili povratni račun.

U odgovoru na oba pitanja u tekstu se ukazuje najprije na procesne odredbe Zakona o parničnom postupku i Ovršnog zakona, koje to jasno uređuju, a zatim i na materijalno-pravne odredbe Zakona o mjenici. Ove potonje, s jedne strane demantiraju tezu o potrebi razlikovanja mjenica od drugih vjerodostojnih isprava kao priloga prijedlogu za ovrhu, a s druge strane upotpunjuju blanketnu odredbu Zakona o parničnom postupku i Ovršnog zakona o mogućoj potrebi prilaganja protesta i povratnih računa uz mjenicu.

1. UVOD

Mjenica je, uz ček koji je gotovo iščeznuo iz svakodnevne uporabe u Hrvatskoj, nesumnjivo najklasičniji financijski vrijednosni papir. Ipak, u svakodnevnoj uporabi nerijetko nailazimo na probleme, nerazumijevanje. Čini se da su te teškoće posljedica nedostatne spremnosti da se taj instrument sagleda kompleksno, u svim svojim aspektima. Mjenica je ponajprije vrijednosni papir uređen propisima mjeničnoga prava, ali kad se javlja (koristi) u raznim postupcima, moraju se istodobno uvažavati (primjenjivati) i pravila odnosnoga proceduralnog miljea.

Na prijelazu u novi hrvatski domaći platni sustav 2002. godine, budući da su banke preuzele obavljanje platnog prometa od dotad praktično jedinstvene organizacije (SDK, ZAP), u praksi je bila vrlo izražena različitost postupanja banaka u platnoprometnom tretmanu mjenice. Pitanja su se kretala oko uloge banke kao isključivo platnoprometne banke ili banke domicilijata, do zadržavanja nenaplative mjenice u evidenciji njezinim zavodenjem u redosljed plaćanja na dužnikovu glavnom transakcijskom računu ili njezinom vraćanju mjeničnom vjerovniku kao platnoprometnom nalogodavcu (usprkos njegovoj drugačijoj želji). Nakon početnog nesnalaženja i sudske precedentske intervencije, Hrvatska narodna banka intervenirala je svojom normativnom platnoprometnom regulativom.¹

S druge strane, u parnicama, a posebno u mandatnim postupcima, tj. najprije u postupcima izdavanja platnih naloga, a kasnije u postupcima izdavanja rješenja o ovrsi temeljem vjerodostojnih isprava, povremeno i sporadično javljao se problem (pitanje) potrebe prilaganja izvornika ili prijepisa (preslike) mjenice sudu, odnosno javnom bilježniku kao tijelu koje je od sudova preuzelo posao izdavanja rješenja o ovrsi temeljem vjerodostojnih isprava. U tome pogledu razlikovala se praksa sudova, davala su se različita

obrazloženja koja su redovito pokazivala nedorečen pristup problemu. Uz različito zahtijevanje oblika isprave (izvornik ili ovjereni prijepis/preslika), neki su sudovi odnosno javni bilježnici inzistirali i na prilaganju mjeničnog protesta, ne razlikujući pri tome mjenične situacije u kojima je protest potreban, od onih u kojima to nije.²

Komentirajući jedan od takvih slučajeva, a nakon što je sud odbio u trgovačkom sporu odrediti ovrhu na temelju interno ovjerenjane mjenice, mjenični se vjerovnik obratio javnom bilježniku (upravo u to vrijeme javni su bilježnici zakonskom novelom uključeni u postupak izdavanja rješenja o ovrsi) i riješio taj „tehnički“ problem. Ne bez doze cinizma, prokomentirali smo to riječima – javni bilježnik kao izvanredno pravno sredstvo.³

No petnaest godina nakon reinstalacije notarijata u hrvatski pravni sustav i četiri godine nakon akreditacije javnih bilježnika kao donositelja rješenja u mandatnim ovrhama, praksa nije rezultirala jedinstvenim pristupom. Podnositelji prijedloga za ovrhu, budući da nisu ograničeni u izboru javnog bilježnika, ako su dovoljno uporni i snalažljivi, upućeni su na potragu za javnim bilježnikom koji postupna na način koji zadovoljava i propis i potrebe prakse.

Pokušat ćemo u nastavku iznijeti stavove na koje smo naišli u kontaktima s javnim bilježnicima – o načinu postupanja oko dvaju navedenih mjeničnopravnih i postupovnih pitanja, oblika isprave za potrebe izdavanja mandatne ovrhe i (ne)postojanja potrebe prilaganja mjeničnog protesta. Iznijet ćemo razloge kojima se stavovi pokušavaju opravdati te dati vlastiti pogled na to, s motrišta relevantnih mjeničnopravnih i proceduralnih pravila.

2. SUDJELOVANJE JAVNIH BILJEŽNIKA U OVRSI

Sudjelovanje u ovrsi javnih bilježnika kao izdavatelja rješenja

¹ Više o tome, M. Giunio: Naplata mjenica, čekova i zadužnica u platnom prometu, Hrvatska pravna revija br. 4/2007.

² Više, M. Giunio: Mjenica u procesu, Informator br. 5491/21., 10.2006., str. 5.

³ M. Giunio, *op. cit.* u prethodnoj bilješci.

o ovrši temeljem vjerodostojnih isprava bilo je uvedeno u hrvatski pravni sustav još novelom Ovršnog zakona⁴ 2003. godine. Za prilagodbu je bio predviđen jednogodišnji rok pa je taj novi dio OZ-a (Dio četvrti) trebao stupiti na snagu 1. listopada 2004. I stupio je, ali je bio na snazi svega dva tjedna jer su sljedećom izmjenom, onom od 15. listopada 2004., te odredbe brisane iz Zakona. Brisanje je imalo retro-činak, jer: „Na prijedloge za ovrhu podnesene do dana stupanja na snagu ovoga Zakona, primjenjuju se odredbe ovoga Zakona“ (čl. 3. zakonske novele), a „ovaj Zakon“ stupio je na snagu danom donošenja.

Koncepcijska stručna, ali i politička sukobljavanja, a najviše nastojanje za rasterećenjem sudova, rezultirali su vrlo brzo dehibernizacijom odredaba OZ-a koje su, kako se pokazalo, brisanjem bile samo zamrznute. Izmjene i dopune provedene su uz stanovite promjene zamrznutih odredaba sredinom 2005. godine i, budući da je priprema populacije bila već provedena pred godinu dana, stupile su na snagu osam dana po objavi Zakona, tj. 16. srpnja 2005.

Novo uređenje sadržano je u Razdjelu četvrtom, odredbama članaka od 252.a do 252.l. Za razliku od prvotne koncepcije, prema kojoj javni bilježnici „ta rješenja i provode, osim ako se radi o ovrši na pokretninama“, sada „javni bilježnici (samo, prim. M. G.) odlučuju o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave“. Umjesto sudske usluge nemarnome ovrhovoditelju („Ako se prijedlog za donošenje rješenja na temelju vjerodostojne isprave podnese sudu, sud će ga zaključkom ustupiti nadležnom javnom bilježniku“), propisano je da će: „Ako prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave bude podnesen sudu umjesto javnom bilježniku ... sud prijedlog odbaciti“ (čl. 252.b st. 2.).

Koje su ovlasti javnog bilježnika, tj. kako on treba postupati s moguće neispravnim ili nepotpunim prijedlozima za određivanje ovrhe na temelju vjerodostojnih isprava?

3. UREDNOST PRIJEDLOGA ZA OVRHU

Ako javni bilježnik ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten i osnovan, donijet će rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave i dostaviti ga strankama. No kad ocijeni da prijedlog nije dopušten, uredan ili osnovan, mora proslijediti predmet nadležnom sudu koji tada o tome odlučuje pa će odrediti ovrhu, ako ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten, uredan i osnovan (prema čl. 252.d st. 1.-3.).

Urednost pak prijedloga ovisi o ispunjavanju elemenata propisanih odredbama članka 35., stavak 1. i 2. OZ-a, a ti su: a) zahtjev s mandatnim nalogom ovršeniku da namiri tražbinu s troškovima, u roku od 8 odnosno, u mjeničnim i čekovnim stvarima, 3 dana, b) ovršni zahtjev s elementima (podacima) koji su inače potrebni za urednost prijedloga za ovrhu (čl. 35. st. 1. OZ-a).

Da bi posljednji navedeni element, zahtjev za ovrhu, bio uredan, mora sadržavati: a) naznaku vjerodostojne isprave, b) ovrhovoditelja i ovršenika, c) tražbine čije se ostvarenje traži, d) sredstva kojim ovrhu treba provesti, e) po potrebi i predmeta, te f) druge propisane podatke potrebne za provedbu ovrhe.

Od svega navedenoga, za potrebe razmatranja u ovome radu usredotočit ćemo se na dva elementa zahtjeva za ovrhu – na naznaku vjerodostojne isprave (prethodno pod a)) i na potrepshtinu pod brojem f), ali shvaćenu ne kao ‘podatak’, nego kao potreban prilog zahtjevu.

Ovrha se određuje na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave (čl. 20. OZ). Kad se ovrha predlaže na osnovi ovršne isprave, njezino prilaganje nije potrebno, ako se prijedlog podnosi sudu koji je o tražbini odlučivao (u prvom stupnju). No ako ovršni sud o tražbini nije odlučivao, ovršna isprava se mora podnijeti u izvorniku ili u ovjerovljenom prijepisu, s potvrdom o ovršnosti te isprave, odnosno prilaže se vjerodostojna isprava (čl. 33. st. 1. OZ-a).

Iz posljednje preporučane odredbe Ovršnog zakona uočljiv je različit tretman ovršne isprave i vjerodostojne isprave kao priloga zahtjevu za određivanje ovrhe. U prvom slučaju zahtijeva se prilaganje ovršne isprave u izvorniku ili ovjerovljenom prijepisu, dok se u potonjem ne precizira oblik vjerodostojne isprave kao priloga. To je posljedica dobre nomotehnike. Naime, bila bi velika greška kada bi Ovršni zakon prenosio sve odredbe drugih zakona koji uređuju materiju što interferira s odredbama o ovrši. To bilo najprije nepotrebno, stoga neracionalno, neekonomično, a k tome bi otvaralo vrata mogućim diskrepancijama u reguliranju istih stvari na raznim mjestima. Stoga je Ovršni zakon, kad je u pitanju ovršni **postupak** (kao i postupak osiguranja) jednom od svojih osnovnih odredaba (članak 19. st. 1.) adoptirao, aplicirao, propisao supsidijarnu odgovarajuću primjenu odredaba Zakona o parničnom postupku⁵.

4. VJERODOSTOJNE ISPRAVE PREMA OVRŠNOM ZAKONU I LOGIKA MANDATNIH POSTUPAKA

Pojam vjerodostojne isprave nije monopol OZ-a. Ima ga tako i Opći porezni zakon, ali je tamo taj homonimni izraz drugog sadržaja (prema čl. 56. st. 3. OPZ-a vjerodostojna je ona isprava „koja potpuno i istinito odražava nastali događaj“).⁶ Vjerodostojna isprava prema OZ-u naslanja se na njezin pojam iz ZPP-a, ali ne do kraja.

U parničnom i ovršnom postupku izraz ‘vjerodostojna isprava’ podrazumijeva dokument stanovitog stupnja vjerodostojnosti, dostatnog da se bez dodatnog dokazivanja tražbine inicira mandatni postupak, tj. postupak izdanja platnog naloga odnosno naloga s odlukom o ovrši. U određivanju (nabrajanju) vjerodostojnih isprava OZ je, slijedeći u osnovi ZPP, ipak dao vlastitu enumeraciju tih isprava (čl. 28. st. 1.). ZPP kao takve isprave navodi, primjerice („osobito“,⁷ u čl. 446.):

- javne isprave,
- privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerovilo tijelo nadležno za ovjeru,
- mjenice i čekove s protestom i povratnim računima, ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva,
- izvatke iz poslovnih knjiga,
- fakture,
- isprave koje prema posebnim propisima imaju značenje javnih isprava.

OZ, nakon preciziranja da se radi o vjerodostojnim ispravama „prema ovom Zakonu“, nabroja ih ponavljajući isprave koje smo prethodno naveli prema ZPP-u, ali bez dodatka „osobito“, te stavljaajući na prva mjesta račun, mjenicu i ček, očito kao najčešće vjerodostojne isprave u praksi mandatnih postupaka. U pogledu računa OZ normativno potvrđuje

⁵ Zakon o parničnom postupku, dalje i ZPP, NN 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 84/08, 123/08 (ispr.).

⁶ Opći porezni zakon, NN 147/08. Slično o knjigovodstvenim ispravama – Zakon o računovodstvu, čl. 5. st. 3. i čl. 6. st. 1, NN 109/07.

⁷ Praksa se ipak zadržava na nabrojenim ispravama, iako one nisu navedene kao jedine moguće vjerodostojne isprave.

⁴ Ovršni zakon, dalje i OZ, NN 57/96, 29/99, 42/00 (odluka USRH-a), 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08.

sudsku praksu, formiranu u postupcima izdavanja platnih naloga, da se računom smatra i obračun kamata.

Među vjerodostojnim ispravama naglašavamo vrijednosne papire, mjenicu i ček, kao izrazite vjerodostojne isprave s posebnom značajkom, u odnosu npr. na račun (fakturu). To stoga što mjenica i ček sadrže obvezanikov – dužnikov potpis, dok je na računu samo vjerovnikov potpis, a u novije vrijeme, kada se izdaje elektroničkim putem, često čak niti to. Kod tih isprava uočavamo malu razliku u dikciji dodatka. Prema ZPP-u, vjerodostojne isprave su: mjenica i ček s protestom i povratnim računima, „ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva“, a prema OZ-u, „kad je to potrebno za zasnivanje tražbine“. Razlika je očito samo stilska, prilagodena vrsti postupka, bez bitnog utjecaja na sadržaj.

Ratio svih mandatnih postupaka, navedenoga parničnoga i ovršnog, a jednako i prekršajnoga odnosno kaznenog, jest u jednostavnosti izdavanja naloga, uz minimum formalnosti, ali s lakom mogućnošću oponiranja. Dužniku, tuženiku ili ovršeniku, odnosno okrivljeniku, u slučaju nepostojanja njegove obveze ili odgovornosti, ili pak spora oko toga, stoji na raspolaganju vrlo jednostavan instrument za započinjanje redovnog postupka. Taj instrument je prigovor. Dakle, mandatni postupci izraz su potrebe za ekonomičnošću, a cilj im je izbjegavanje složene redovne procedure u slučajevima kada je ona vjerojatno ili vrlo lako moguće nepotrebna, a skraćeni put niukoliko ne oštećuje tuženika, ovršenika odnosno okrivljenika.

5. IZVORNIK MJENICE ILI OVJERA I KAKVA OVJERA

5.1. Zakon o parničnom postupku i interpretaciji

Određujući postupak izdavanja platnog naloga, ZPP je propisao da će sud izdati platni nalog, tj. nalog tuženiku da udovolji tužbenom zahtjevu, kada se dospjelo novčano potraživanje dokazuje vjerodostojnom ispravom priloženom tužbi u izvorniku ili ovjerovljenom prijepisu (čl. 446. st. 1.). Posebna odredba za postupak pred trgovačkim sudovima to pojednostavljuje, na način da priznaje valjanim i prilaganje prijepisa isprave na temelju koje se izdaje platni nalog, čiju je sukladnost s izvornikom ovjerovilo ovlašteno tijelo pravne osobe, pa ta isprava ne mora biti priložena ni u izvorniku niti u ovjerovljenom prijepisu (čl. 501. st. 1. i 2.). Ove odredbe parničnog postupka, dakako, primjenjuju se i u ovrsi u vezi s odredbama članaka 28. st. 1. i 33. st. 1. OZ-a.

Brojnost izdavatelja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojnih isprava, kao posljedica inauguracije javnih bilježnika u tu funkciju, osvježila je neke dvojbe oko mjenica⁸, dvojbe koje su dolazile do izražaja i prije u sudskoj praksi, ali su sada obogaćene i novim varijantama rješenja.

Tako su kod javnih bilježnika zabilježena sljedeća stajališta u vezi s načinom prilaganja mjenice mandatnome prijedlogu za određenje ovrhe:⁹

a) uz prijedlog za ovrhu mjenica mora biti priložena u izvorniku,

b) uz prijedlog za ovrhu mjenica mora biti priložena u izvorniku ili u javno ovjerovljenom prijepisu,

c) uz prijedlog za ovrhu mjenica mora biti priložena u izvorniku ili u javno ovjerovljenom prijepisu, a kad se radi o odnosu za koji bi bio nadležan trgovački sud – dostatna je interna ovjera (od strane ovlaštenog tijela pravne osobe),

d) uz prijedlog može biti priložen prijepis mjenice, ali se izvornik mora deponirati kod javnog bilježnika koji izdaje rješenje o ovrsi,

e) uz prijedlog za ovrhu mjenica mora biti priložena u izvorniku ili u javno ovjerovljenom prijepisu, a u „trgovačkim stvarima“ dostatna je interna ovjera samo onih isprava koje izdaje pravna osoba (to je stajalište iz točke b), dopunjeno tumačenjem koje distingvira ispravu prema osobi izdavatelja).

Teško je razumjeti ovakvo šarenilo stajališta kad se ima na umu, s jedne strane, jasnoća i preciznost zakonske odredbe kao i njezina dugovječnost, a s druge strane, prethodno spomenuta logika postojanja i funkcioniranja mandatnih postupaka.

Najrigidnije stajalište, ono o obvezi prilaganja, prijedlogu za izdavanje platnog naloga ili za određivanje ovrhe temeljem vjerodostojne isprave, isključivo izvornika isprave kad je riječ o mjenici, pokušavalo se tumačiti specifičnošću instrumenta koji je uređen Zakonom o mjenici.¹⁰

U nastavku ćemo posebno iznijeti dva obrazloženja stajališta protiv prilaganja samo ovjerovljene mjenice uz prijedlog za određivanje ovrhe odnosno za izdavanje platnog naloga, te ćemo suprotstaviti proturazloge, a u zaključku ćemo se osvrnuti na ostale argumente.

5.1. Argument indosamenata

Konkretizacija takve specifičnosti jednom je nađena u tome da „**prema čl. 15. Zakona o mjenici, onaj tko drži mjenicu smatra se njezinim zakonitim imateljem, ako svoja prava dokaže neprekinutim nizom indosamenata, pa je s tog razloga pravilno pozvati ovrhovoditelja da dostavi u spis originalnu mjenicu, jer za to ovjera od ovlaštene osobe ovrhovoditelja nije dovoljna.**“¹¹ Zanimljivo je da je ovdje pozivom na materijalnopравни propis (iz ZM-a) 'izmijenjena' procesna odredba o potrebnom obliku priloga uz prijedlog. No čak i takva 'korekcija', uz to što je u konkretnom slučaju bila činjenično neprimjenjiva (radilo se o mjenici bez indosamenta), pravno je sadržajno neprihvatljiva. Dakako, radilo se o indosiranoj mjenici, te da se ovrhovoditelj u ovršnom postupku javljao kao indosatar, on bi morao predočiti mjenicu na kojoj bi bio iskazan neprekinuti niz indosamenata. Međutim, postojanje ili nepostojanje indosamenta nimalo ne utječe na procesnu potrebu prilaganja izvornika ili prijepisa. Potpuno je nejasna, neobrazložena i nefundirana, a logički neprihvatljiva tvrdnja da bi ovrhovoditelj morao dostaviti originalnu mjenicu. Naime, nema nikakvog razloga inzistirati na dokazivanju upravo indosamenata izvornikom, budući da mjenica ima i druge, jednako važne i važnije sastojke, elemente, kao što su npr. mjenični akcept i drugi.

5.2. Argument opasnosti dvostruke naplate

Veću uvjerljivost samo na prvi pogled ima argument da bi mjenični vjerovnik uz ishodjenje platnog naloga ili rješenja o ovrsi uz prilaganje samo ovjerovljenog prijepisa mjenice – mogao mjenicom paralelno dalje trgovati, indosirati je.

Isticanjem toga argumenta zanemaruje se sljedeće:

⁸ Izostavljamo čekove, iz praktičnih razloga, iako bi i oni mogli biti praćeni sličnim ili jednakim dvojabama.

⁹ Ovdje se referiramo na stajališta izražena pretežno u kolegijalnim kontaktima, jer ovrhovoditelji nastoje izbjegavati dugačak put mogućeg prosljeđivanja „sumnjivog“ prijedloga sudu, očekivanja njegove odluke i mogućega drugostupanjskog rješenja spornoga formalnog pitanja urednosti prijedloga.

¹⁰ Zakon o mjenici, ZM, NN 74/94

¹¹ Citirano prema: M. Giunio, Mjenica, u knjizi Slakoper, Z. i drugi, Bankovni i financijski ugovori, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2007., str. 232.

1. kada se mjenica podnosi na utuženje ili ovrhu – ona je već dospjela, pa svako daljnje trgovanje njome praktički više ne dolazi u obzir, jer nitko ne 'kupuje' takvu mjenicu koju vjerovnik kao 'prodavatelj' može naplatiti;
2. zanemaruje se da ZM dopušta izdavanje trasiranih mjenica u više originalnih primjeraka (duplikata, triplikata),¹² pa isplata jednog od mjeničnih primjeraka oslobađa od obveze i po svim drugim primjercima;
3. zanemaruje se da ZM dopušta sačinjavanje (neovjerovljenih) prijepisa mjenice koji se mogu indosirati i avalirati na isti način i s jednakim učinkom kao i izvorna mjenica¹³;
4. konačno i najvažnije, prilikom plaćanja mjenice trasat (ili izdavatelj vlastite mjenice) kao dužnik ima pravo zahtijevati od imatelja kao vjerovnika da mu mjenicu vrati s potvrdom da je isplaćena (*kvitiranje mjenice*), odnosno da se djelomična isplata zabilježi na mjenici¹⁴, pa i dužnik po platnom nalogu ili ovršnoplatnom nalogu ima pravo uvjetovati isplatu predajom mjenice.¹⁵

6. PRILAGANJE PROTESTA I POVATNOG RAČUNA

Kod trasirane mjenice glavni je mjenični dužnik trasat odnosno akceptant, a kod vlastite to je izdavatelj. Mjenica se prvenstveno podnosi na isplatu glavnome dužniku, u strogim rokovima kojih propust, međutim, ne utječe na mogućnost realizacije naplate prema glavnome, već samo prema regresnim dužnicima. Ako glavni dužnik ne isplati mjenicu, dolazi do izražaja solidarno jamstvo ostalih mjeničnih obveznika, trasanta, indosanata i avalista. Naplata od solidarnih dužnika naziva se regresom. Pri tome mjenični ovlaštenik (imatelj mjenice) nastupa kao regredijent, a svoj zahtjev upravlja prema regresatu. Dakle, jamstvo regresnih dužnika sekundarno je, jer je za ostvarenje naplate od njih potrebno ispunjenje određenih pretpostavki.

Da bi regresni zahtjev bio uspješan, imatelj mjenice mora, u pravilu, odbijanje akceptiranja ili isplate (djelomično ili potpuno) utvrditi javnom ispravom – protestom. Protest je stoga preduvjet regresa, a nepotreban je kod ostvarivanja zahtjeva prema glavnom ili glavnima mjeničnim dužnicima, trasatu, avalistu za trasata, izdavatelju vlastite mjenice. No postoje i slučajevi kada i za ostvarivanje regresnih zahtjeva protest nije potreban. Najpoznatiji je onaj kada u mjeničnom slogu trasant odgovarajućom odredbom ("bez protesta", "bez troškova") oslobodi mjeničnog imatelja od te obveze.¹⁶ Ako bi mjenični imatelj usprkos oslobodenju od protesta mjenicu protestirao, bio bi dužan snositi protestne troškove. Nepotreban protest – nepotrebnosti troškovi.

Uza slučaj izričitog oslobodenja od protesta on, bez obzira na mjenični tekst, nije potreban i u slučaju stečaja odnosno likvidacije nad trasatom, bilo da do toga dođe prije ili poslije akceptiranja, a isto tako i u slučaju stečaja ili likvidacije nad trasantom, ako se radi o mjenici koja se ne smije podnijeti na akceptiranje. Tada protest zamjenjuje sudska potvrda o otvaranju stečaja odnosno pokretanju postupka likvidacije.

Konačno, protest nije potreban niti onda kad je imatelj

¹² Trasirana mjenica može se izdati u dva ili više istovjetnih primjeraka koji se u slogu označavaju tekućim brojem – čl. 63. ZM-a.

¹³ Članak 66. ZM-a.

¹⁴ Članak 38. ZM-a.

¹⁵ U dostupnoj literaturi i judikaturi nije zabilježen ni jedan slučaj dvostruke naplate mjenice, izvan suda i sudskim putem.

¹⁶ Oslobodenje od obveze protesta može dati i indosant ili avalist, ali tada ono djeluje samo prema tome indosantu odnosno avalistu.

mjenice bio spriječen prezentirati ili protestirati mjenicu iz razloga više sile koji su trajali više od 30 dana.¹⁷

Ipak, protestno tijelo (javni bilježnik) ne smije odbiti provesti protest na protestantov zahtjev ni onda kada to, u skladu s prethodno navedenim, smatra nepotrebnim, ali je na to dužno upozoriti protestanta. Kako je navedeno, troškove takvoga, nepotrebnog protesta protestant ne bi mogao uspješno regresirati od protestata.

Uz ovako jasne mjenične propise čini se gotovo nemogućom dvojba oko postojanja ili nepostojanja obveze prilaganja protesta uz tužbu radi izdavanja mjeničnoga platnog naloga ili rješenja o ovrsi temeljem mjenice za koju je protest nepotreban. To tim prije što i postupovne odredbe ZPP-a i OZ-a naglašavaju ograničenost potrebe prilaganja protesta i povratnog računa - samo ako su oni potrebni „za zasnivanje zahtjeva“, odnosno „za zasnivanje tražbine“.

Nerijetko se ipak nailazi i na inzistiranje na nepotrebnom protestu. Gotovo da toga nema, ako mjenica sadrži klauzulu oslobodenja od protesta. No u drugome čestom slučaju nepotrebnog protesta, onome kada se naplata traži od glavnoga mjeničnog dužnika, redovito se nepotrebno postavlja pitanje prilaganja nepotrebnoga protesta.

Što se povratnih računa tiče, problema uglavnom nema, vjerojatno i stoga što su oni u praksi gotovo nepoznati.¹⁸

7. ZAKLJUČNO

U vremenu kada su zakonske novine česte i propisi se mijenjaju svakodnevno, treba razumjeti i određenu nesigurnost i raznolikost interpretacije u primjeni tih propisa. Međutim, u razmatranim slučajevima radi se o dobrim, jasnim i dugotrajnim propisima, kako onima mjeničnim, tako i procesnim. Odredbe Ovršnoga zakona o mandatnoj ovrsi relativno su novijeg vremena, ali one su, u pogledu oblika vjerodostojnih isprava i pratećih priloga, samo nastavak izvornih odredaba u Zakonu o parničnom postupku. U obama slučajevima (procesnoga i mjeničnog zakona) radi se o propisima naslijeđenim od bivše države.

Pritom, ne smije se smetnuti s uma da su građanskoprocenjski platni nalozi i rješenja o ovrsi, temeljem vjerodostojnih isprava, u svojem funkcionalnom rezonu pravni provizorij koji tangiranome pretpostavljenom dužniku upravo stoga daje mogućnost vrlo jednostavnog oponiranja, prigovorom. Prigovor ruši taj provizorij i otvara put procesu. Ni teorija ni praksa nisu dali povoda za restriktivniji tretman mjenica kao

¹⁷ Uz oslobodenje, zakon poznaje i dva slučaja zamjene protesta.

U prvom slučaju mjenica kao javna isprava može biti zamijenjena pismenom izjavom na mjenici osobe od koje se zahtijeva određena činidba (tj. trasata, akceptanta, domicilijata, adresata po potrebi ili intervenijenta). Do ove zamjene može doći samo po imateljevu pristanku, i to ako trasant u mjenici ne zahtijeva protest kao javnu ispravu. Izjava na mjenici o odbijanju akcepta ili isplate koja zamjenjuje protest mora biti datirana i potpisana, te u protestnom roku unesena u protestni registar (upisnik). Ovu registraciju protestno tijelo potvrđuje na mjenici ili njenom nastavku.

Drugi zakonom predviđeni slučaj zamjene protesta pretpostavlja postojanje podzakonskog propisa (Vlade RH) kojim bi se maksimalna svota za protestni supstituit – preporučeno pismo. Pismom protestno tijelo dostavlja prijepis mjenice svim mjeničnim dužnicima, s napomenom da je mjenica protestirana. I ta činjenica upisuje se u protestnom roku u registar. Ova zamjena protesta isključuje potrebu notifikacije, jer se pismo dostavlja svim mjeničnim dužnicima.

¹⁸ Kao što trasat prilikom plaćanja mjenice ima pravo zahtijevati predaju mjenice i njeno kvitiranje, tj. potvrdu na samoj mjenici da je ona isplaćena, tako je i svaki regresni obveznik ovlašten prilikom isplate zahtijevati predaju mjenice zajedno s protestom i kvitom (kvitancijom, namiro, priznanicom, prema zakonskom tekstu "računom na kome je potvrđena isplata"). U ovom potonjem slučaju potvrda o plaćanju ne ispisuje se na samoj mjenici, jer ona još u daljnjem regresnom postupku služi za naplatu. Više o tzv. rambursnom regresu u: M. Giunio, Mjenica, u knjizi Bankovni i financijski ugovori, op. cit. str. 210. i 211.

vjerodostojnih temelja mandatnih rješenja, pa ni u pogledu njihova oblika u kojemu se prilažu prijedlozima.

Ni relevantni propisi ne daju nikakva razloga diskriminaciji mjenica prema ostalim vjerodostojnim ispravama. ZPP jasno i bez ograde određuje da sud izdaje platni nalog kad se dospjelo novčano **potraživanje dokazuje vjerodostojnom ispravom, priloženom tužbi u izvorniku ili ovjerenom prijepisu**, a da **u postupku pred trgovačkim sudovima isprava na temelju koje se izdaje platni nalog ... ne mora biti priložena u izvorniku ili u ovjerenom prijepisu. Dovoljno je ako je prijepis takve isprave ovjeralo ovlašteno tijelo pravne osobe** (iz čl. 446. st. 1. i čl. 501. st. 1. i 2.). Nijedan primjenjivač zakona ne smije takvu odredbu reducirati. Javni bilježnik, dakako, nije 'trgovački sud', ali djeluje kao takav u slučajevima kada odlučuje o prijedlogu za koji bi, u smislu odredbe čl. 252.j OZ-a, bio nadležan trgovački sud „da je ovrha predložena na temelju ovršne isprave“.

Nitko razumno ne može ni zahtijevati od mjeničnog vjerovnika da nerijetko vrlo vrijedan vrijednosni papir izloži riziku gubitka ili krađe, bilo u poštanskome, javnobilježničkom ili sudskom kruženju. Apsurdne su i ideje o javnobilježničkom pologu izvornika mjenice. Takav postupak nije ničim propisan, a javni bilježnik morao bi posebno naplatiti zadatak i odgovornost čuvanja.

Krajnje proizvoljno zaključivanje prema kojemu bi interna ovjera u pravnoj osobi bila prihvatljiva u svrhu prilaganja vjerodostojne isprave samo onda kad se radi o ispravama koje izdaje ta osoba - uz to što nema uporišta ni u kavom propisu, protivna je i pojmu i logici ovjeravanja. Ovjeravanje vlastite isprave ravno je **de facto** izdavanju novog izvornika. Međutim, svakom ovjervitelju zakonodavac ukazuje određeno povjerenje, a opseg ovlasti ovjeravanja ovisi o stupnju procesne zahtjevnosti. Kada je zakon nekom tijelu, npr. tijelu pravne osobe, dao ovlast ovjeravanja vjernosti

prijepisa s izvornikom, tada se to odnosi na svaku ispravu kao takvu, bez obzira na njezin sadržaj. Ako bi se dalje razrađivala ova **a priori** neprihvatljiva teza, postavilo bi se eklatantno mjenično pitanje - znači li to da bi interna ovjera bila prihvatljiva za trasirane mjenice kojih je izdavatelj (trasant) pravna osoba čije ih ovlašteno tijelo ovjerava, ali da ne bi bila dopuštena kod ovjere ostalih mjenica? Dakako da ovakvo razdvajanje (distingviranje) mjenica u pogledu njihova načina ovjeravanja, uz to što bi bilo apsurdno, nije uklopivo ni u hrvatski niti u bilo koji drugi pravni sustav.

Radi usporedbe spomenut ćemo praksu nekoliko (konzultiranih) trgovačkih sudova oko prihvaćanja prijedloga za ovrhu (klasičnu, redovnu, a ne onu mandatnu) na temelju zadužnice. Sudovi prihvaćaju kao uredne prijedloge kojima se prilaže javno ovjerovljena zadužnica, dakle ne inzistiraju na izvorniku te ovršne isprave. Jasno je da je takva praksa u skladu s OZ-om (odredbom 33. st. 1.). Per nefas, i ovdje bi se takvoj praksi moglo suprotstaviti isticanjem (neopravdanim) argumenata da se na taj način vjerovnik može paralelno naplaćivati po računu, ili pak da vjerovnik, posjedujući izvornik, zadužnicu može prenijeti na treću osobu (čl. 183. st. 4. OZ). Uostalom, vjerovnik jednako može prenijeti (ustupiti) i tražbinu utvrđenu kondemnatornom sudskom presudom. Sve to ne može (ne smije) biti razlogom neprihvaćanja ovjerenog prijepisa (preslike) kao priloga prijedlogu za ovrhu.

Preostaje zaključni komentar uz tezu o potrebi prilaganja protesta i/ili povratnog računa uz mjenicu kao vjerodostojnu ispravu, tezu koja zanemaruje zakonsku odredbu o postojanju te obveze samo u slučajevima uvjetovanim mjeničnim pravom. Praksa koja bi zahtijevala uz mjenično mandatno utuženje ili ovrhu prilaganje mjeničnog protesta u slučajevima kada je on prema Zakonu o mjenici nepotreban, sama bi zaslužila – protest. Povratni računi nasreću su izvan vidokruga nositelja takve teze.

Mr. sc. Zorislav Kaleb, sudac Općinskoga kaznenog suda u Zagrebu

Davanje netočnih podataka o trgovačkom društvu

Zakon o trgovačkim društvima sadrži šest kaznenih djela, koja sadržajno predstavljaju samostalnu cjelinu odredaba trgovačkoga kaznenog prava. Predmetno kazneno djelo "Davanja netočnih podataka" iz čl. 624. ZTD-a može počiniti osnivač, član uprave, izvršni i neizvršni direktor, zamjenik člana uprave, član nadzornog odbora ili likvidator koji daje netočne podatke ili prešuti važne okolnosti za društvo u zakonu predviđenim slučajevima. Novelom ZTD-a iz listopada 2007. te posljednjoj iz studenog 2009., koja stupa na snagu 1. svibnja 2010., dijelom je izmijenjeno kazneno djelo iz čl. 624. te neke blanketne odredbe ZTD-a koje upućuju na njega. Sukladno europskim rješenjima, temeljni kapital se može povećati i ulozima u stvarima odnosno u pravima, a da se pritom ne provodi revizija povećanja temeljnoga kapitala, uz određene pretpostavke pod kojima je takvo povećanje temeljnoga kapitala moguće.

1. UVOD

*Zakon o trgovačkim društvima (dalje: ZTD)*¹ sadrži samostalnu cjelinu od šest gospodarskih kaznenih djela. Osim kaznenih djela u petom djelu Zakona, pod nazivom *Kaznene odredbe*, predviđeni su i brojni prekršaji te kazne registarskog suda koji nisu predmet ovog rada, za koje su predviđene novčane kazne do 50.000,00 kuna. Šest kaznenih djela iz ZTD-a, dopunjuje za svoje područje kaznena djela koja su propisana Kaznenim zakonom². Time se ne isključuje primjena kaznenih djela iz Kaznenog zakona, a na kaznena djela iz ZTD-a primjenjuju se opće odredbe Kaznenog zakona³.

Zakon o trgovačkim društvima, kao temeljni propis za pravno uređenje odnosa u gospodarstvu, donesen je krajem 1993. a počeo se primjenjivati 1. siječnja 1995., ZTD je od donošenje mijenjan i dopunjavao nekoliko puta, od čega su značajnije novele iz 1999., 2003., 2007. i 2009. Godine 1999. Sabor RH je dao vjerodostojno tumačenje jednog članka, a jednu odredbu je ukinuo Ustavni sud RH godine 2000.

Navedenim Zakonom su trgovačka društva Republici Hrvatskoj prvi put temeljito uređena nakon 1875. godine, a prije toga vremena ova materija je bila regulirana Trgovačkim zakonom zajedničkoga Hrvatsko-ugarskog sabora. Ovo pravno područje bilo je uređeno i Zakonom o poduzećima iz 1988., kada je, nakon četiri desetljeća, ponovo bilo dopušteno osnivanje poduzeća u mješovitom vlasništvu, sa svega pedesetak zakonskih članaka. Zakon o trgovačkim društvima izrađen je po uzoru na rješenja prihvaćena u suvremenim pravnim sustavima srednjoeuropskoga pravnoga kruga, temeljena na njemačkom pravu.

Predmetna izmjena i dopuna Zakona o trgovačkim društvima proizlazi iz potrebe dovođenja našeg prava trgovačkih društava na razinu koja zadovoljava suvremene potrebe jer ga ustrojavanjem na osnovi usvojenih pravila u

suvremenom gospodarskom svijetu, čini prepoznatljivim svim poduzetnicima.⁴

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz 2009. omogućuje osnivanje društva ulaganjem ili preuzimanjem stvari i prava bez revizije osnivanja; daje mogućnost da se statutom može predvidjeti ili ovlastiti upravu, odnosno upravni odbor da omoguće dioničarima da elektroničkom komunikacijom ostvaruju sva ili samo neka prava u cijelosti ili djelomično i kada osobno ni putem opunomoćenika ne sudjeluju u radu skupštine u mjestu gdje se održava.

Time će se obvezati društva kod kojih su dionice uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, da odmah nakon sazivanja glavne skupštine poduzmu sve da na njihovim internetskim stranicama bude dostupna propisana dokumentacija; propisati dužnost uprave, odnosno izvršnih direktora da najmanje 21 dan prije održavanja glavne skupštine priopće poziv na sjednicu skupštine kreditnim odnosno financijskim institucijama i udrugama dioničara koje su se na posljednjoj sjednici glavne skupštine koristili pravom glasa u ime dioničara ili su zatražili da im se poziv priopći; obvezati društva, dionice kojih su uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, da utvrđenje o donesenim odlukama za svaku odluku ima određeni sadržaj (broj dionica na temelju kojih su dani valjani glasovi).⁵

Također se istim propisuju uvjeti pod kojima je moguće povećanje temeljnoga kapitala ulozima u stvarima i pravima bez revizije povećanja temeljnoga kapitala i za izdavanje dionica uz ulaganje u društvo stvari i prava i omogućava da se društvenim ugovorom može ovlastiti upravu da u roku od pet godina od upisa društva u sudski registar može povećati temeljni kapital do određenoga nominalnog iznosa (odobreni kapital) izdavanjem novih poslovnih udjela, uz odgovarajuće uplate uloga društvu.⁶

Posljednjeg desetljeća svjedoci smo dinamičnih promjena na području gospodarstva u kojima je kod nas došlo i do promjene ustroja poduzeća u trgovačka društva. Te promjene je potaklo donošenje ZTD-a krajem 1993. g., koji se primjenjuje od 1. siječnja 1995.

U isto vrijeme je došlo i do povećanja određenih negativnih pojava u društvu, tzv. gospodarskoga kriminala zbog pretvorbe. Kao najčešća kaznena djela u gospodarstvu možemo istaknuti zlouporabe položaja i ovlasti i krivotvorenje službenih isprava. ZTD je predvidio kaznena djela, prekršaje za pravne osobe i fizičke te kazne registarskog suda, a sve s ciljem da se discipliniraju gospodarski subjekti, odnosno uvede red u njihovo poslovanje.

Potrebno je ukazati na naročitu važnost interdisciplinarnog pristupa ovoj temi kojeg čini novo znanstveno područje "gospodarsko kazneno pravo", što ga čine kaznena djela iz ZTD-a, Zakona o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala⁷ (ZKDTK) te neka kaznena djela iz KZ-a, sve kao jedna cjelina.⁸

¹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine (dalje: NN), br. 111/93., 34/99., 121/99 - vjerodostojno tumačenje Sabora RH, 52/00- odluka Ustavnog suda RH, 118/03, 107/07., 146/08. i 137/09. (u daljnjem tekstu: ZTD).

² Kazneni zakon, NN, br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 71/06., 110/07. i 152/08.

³ Barbić, J., *Zakon o trgovačkim društvima, II dio – Vodič za čitanje zakona*, Zagreb, 1997., str. 390.

⁴ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, studeni 2009., str. 1.-2.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ NN, br. 152/08.

⁸ Vidjeti opširnije o tome u: Novoselec, P., *Uvod u gospodarska kaznena pravo*, Zagreb, 2009. str. 1.-8.

Počinitelj gospodarskih kaznenih djela u hrvatskom Kaznenom zakonu u pravilu nije označen uobičajenom riječicom „tko“, nego kao „odgovorna osoba“; ta su kaznena djela, prema tome *delicta propria*. Prema zakonskoj definiciji odgovorna je osoba „osoba kojoj je povjeren određeni djelokrug poslova iz područja djelovanja pravne osobe“, pa kako su članovima uprave, upravnih i nadzornog odbora trgovačkog društva povjereni takvi poslovi u društvu, nedvojbeno su oni odgovorne osobe.⁹

1.1. OPĆENITO O KAZNENIM DJELIMA U ZAKONU O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

ZTD predviđa šest kaznenih djela i to:

- davanje netočnih podataka (članak 624.),
- netočno prikazivanje imovinskog stanja (članak 625.),
- povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje (članak 626.),
- netočno izdavanje ili krivotvorenje potvrda o polaganju dionica (članak 627.),
- povreda dužnosti da se daje izvješće (članak 628.) i
- povreda dužnosti čuvanja tajne (članak 629.).¹⁰

Odredbe o kaznenim djelima u ZTD-u čine cjelinu sporednoga kaznenog zakonodavstva, a njihove su opće značajke da postoji više kaznenih djela i velik broj oblika ostvarenja pojedinih kaznenih djela koje su blanketne odredbe. U većini oblika pojedinih djela radi se o djelima koja mogu počinuti samo osobe s određenim svojstvom *tzv. delicta propria* (npr. član uprave), a posebni modeli predviđanja kazni se znatno razlikuju od kaznenih okvira u općem kaznenom zakonodavstvu (u većini slučajeva do dvije godine, što je rijetkost u Kaznenom zakonu). Maksimalne zapriječene kazne jednake su kaznama koje se u općem kaznenom zakonodavstvu predviđaju za laka i vrlo laka kaznena djela. Kazneno djelo iz čl. 629. st. 3. ZTD-a progoni se povodom „prijedloga za kazneni progon“ kojim se kazneni postupak provodi na prijedlog nadzornog odbora, uprave, likvidatora ili samog društva, ovisno o počinitelju djela.

Utvrđenje počinitelja kaznenog djela i izricanje kazni, provodi se po odredbama Zakona o kaznenom postupku (dalje: ZKP)¹¹, a pritom se također primjenjuju opće odredbe sadržane u Kaznenom zakonu, kao što su npr. odredbe o namjeri, nehaju, zabludi, ubrojivosti počinitelja, kaznama i kažnjavanju, mjerama upozorenja, sigurnosnim mjerama, oduzimanju imovinske koristi i dr. Kaznena djela predviđena ZTD-om svojim opisom konkuriraju nekim odredbama općega kaznenog zakonodavstva te se njihov odnos rješava u svakom konkretnom slučaju, uz primjene pravila općih odredbi KZ-a. Kaznene odredbe ZTD-a su *lex specialis* u odnosu na djela iz kaznenog zakona.

Bez obzira na to je li počinitelj gospodarskoga kaznenog djela označen kao „odgovorna osoba“ ili kao „tko“, *de lege lata*, nema dvojbe da su članovi uprave, upravnoga i nadzornog odbora dioničkih društava i društava s ograničenom odgovornošću, kao *vodeći menadžment* glavni potencijalni osumnjičenici za gospodarska kaznena djela, što vrijedi i za hrvatsko kazneno pravo.¹² U tom pravcu išla je i dosadašnja praksa hrvatskih sudova, ali ostaje pitanje jesu li pretpostavke te odgovornosti uvijek jasno određene.

Članovi uprava dioničkog društva i društva s ograničenom

odgovornošću imaju ključnu ulogu u vođenju poslova društva, bez obzira na to radi li se o sklapanju pravnih poslova za društvo ili poduzimanju drugih radnji. Pritom su dužni voditi brigu o zaštiti društva, uključujući i brigu o trajnoj rentabilnosti poslovanja, a ne ići samo za kratkoročnim stjecanjem dobiti. Prekrše li tu dužnost, podliježu odgovornosti (čl. 240. st. 1. i čl. 422. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima), koja, ispune li se i druge pretpostavke, može biti i kaznena.

2. KAZNENO DJELO DAVANJE NETOČNIH PODATAKA (čl. 624. ZTD-a)

Cilj kaznenog djela „**Davanja netočnih podataka**“ iz članka 624. ZTD-a¹³ je kaznenopravna zaštita dužnosti davanja istinitih podataka i priopćavanja okolnosti, važnih za trgovačko društvo.

Kazneno djelo može počinuti osnivač, član uprave, zamjenik člana uprave, članovi upravnog odbora (izvršni direktor i neizvršni direktori), član nadzornog odbora ili likvidator koji daje netočne podatke ili prešuti važne okolnosti za društvo u zakonu taksativno predviđenim slučajevima od točke 1. do 11. st. 1. čl. 624. ZTD-a.

Kazneno djelo se može počinuti u svrhu:

a) upisa društva u trgovački registar, preuzimanja i uplate dionica ili uloga, korištenja uplaćenih iznosa za koji su dionice izdane glede posebnih pogodnosti, troškova osnivanja, uloga u stvarima ili pravima te preuzimanju istih,

¹³ **Davanje netočnih podataka (članak 624.) - pročišćeni tekst.** (podebljanim slovima su označene izmjene čl. 624. nakon Novele ZTD-a iz 2007. i 2009.)

(1) Tko:

1. kao osnivač, član uprave, **odnosno izvršni direktor** ili nadzornog odbora u svrhu upisa dioničkoga društva u trgovački registar ili preuzimanja dionica, uplate dionica, korištenja uplaćenih iznosa, iznosa za koji su dionice izdane glede posebnih pogodnosti, troškova osnivanja, uloga u stvarima ili u pravima ili preuzimanja stvari ili prava **ili u izvavi iz članka 187.a st. 2. ovoga Zakona,**
2. kao osnivač ili član uprave, **odnosno izvršni direktor** ili nadzornog odbora dioničkoga društva u izvješću o osnivanju ili o reviziji osnivanja,
3. u javnoj objavi iz članka 192. točke 3. ovoga Zakona,
4. kao član uprave, **odnosno izvršni direktor** dioničkoga društva u svrhu upisa u trgovački registar povećanja temeljnoga kapitala društva (članci 304.-327.) o unosu dotadašnjega, upisu i unosu novoga kapitala, iznosu za koji se izdaju dionice, izdavanju dionica s pravom prvenstva upisa ili o ulozima u stvarima ili u pravima **ili u objavi iz članka 305.a st. 2., rečenice 1., u vezi s člankom 187.a stavkom 2. i izvavi iz članka 306. st. 1.**
5. kao likvidator dioničkoga društva u svrhu upisa nastavljanja društva u dokazivanju iz članka 384., st. 3. ovoga Zakona,
6. kao član uprave, **odnosno izvršni direktor** dioničkoga društva u izvavi iz članka 187. st. 1., točke 4. ovoga Zakona ili kao likvidator u izvavi iz članka 372. st. 3. ovoga Zakona,
7. kao član uprave društva s ograničenom odgovornošću u svrhu upisa društva u trgovački registar o preuzimanju temeljnih uloga, uplati uloga, upotrebi uplaćenih iznosa, posebnim pogodnostima, troškovima osnivanja, ulaganjima u stvarima ili u pravima ili osiguranjima za uloge u novcu koji nisu uplaćeni u cjelini,
8. kao član uprave u izvješću o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću
9. kao član uprave u svrhu upisa povećanja temeljnoga kapitala društva s ograničenom odgovornošću u trgovački registar o upisu i uplati novoga kapitala ili o ulozima u stvarima ili u pravima,
10. kao član uprave društva s ograničenom odgovornošću u izvavi iz članka 394. st. 4. točke 3. i iz članka 425. st. 2. ovoga Zakona ili kao likvidator toga društva u izvavi iz članka 372. st. 3. u svezi s člankom 472. ovoga Zakona ili
11. kao član uprave društva s ograničenom odgovornošću u izvavi iz članka 460. st. 2. ovoga Zakona, daje netočne podatke ili prešuti važne okolnosti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Kaznom iz st. 1. ovoga članka kaznit će se onaj tko daje neistinitu izvaju kao član uprave, **odnosno izvršni direktor ili predsjednik nadzornog odbora u svrhu upisa u sudski registar povećanja temeljnoga kapitala dioničkoga društva iz članka 331. st. 1. ovoga Zakona ili kao član uprave ili predsjednik nadzornog odbora društva s ograničenom odgovornošću iz članka 460. st. 2. ovoga Zakona ili kao član uprave, odnosno izvršni direktor u svrhu upisa u sudski registar preoblikovanja dioničkoga društva u društvo s ograničenom odgovornošću iz članka 560. st. 3. ovoga Zakona ili kao član uprave društva s ograničenom odgovornošću u svrhu smanjenja temeljnoga kapitala društva ili osiguranja vjerovnika iz članka 464. st. 2. točka 3 ovoga Zakona.**

⁹ Novoselec, P., *Kaznenopravna odgovornost članova uprave i nadzornog odbora trgovačkog društva*, Odvjetnik, Zagreb, br. 11-12/09, str. 33.

¹⁰ Opširnije o tome vidjeti u: Kaleb, Z., *Gospodarska kaznena djela iz područja trgovačkih društava i vrijednosnih papira*, Zgombić & Partneri, Zagreb, 2006. str. 105.-170. i Novoselec, cit. djelo u bilj. 8., str. 200.-207.

¹¹ Zakon o kaznenom postupku (dalje: ZKP), NN br. 152/08. i 76/09.

¹² Novoselec, cit. dj. u bilj. 9. str. 33.

- b) sastavljanja izvješća o osnivanju ili reviziji osnivanja dioničkog društva (d.d.),
- c) sastavljanja javne objave iz članka 192. točke 3. o stavljanju dionica u promet iako je znao ili mogao znati s pozornošću urednoga i savjesnoga gospodarstvenika, za nepotpunost ili netočnost podataka koji su dani u svrhu osnivanja društva ili za štetu pričinjenu društvu ulaganjem ili preuzimanjem stvari i prava,
- d) povećanja temeljnoga kapitala društva (članci 304.-327.), o unosu dotadašnjega i novoga kapitala, iznosu za koje se izdaju dionice, izdavanju dionica s pravom prvenstva upisa ili o ulozima u stvarima ili pravima,
- e) davanja izjava koje član uprave ili likvidator daje u zakonom predviđenim slučajevima,
- f) u svrhu upisa u registar nastavljanja društva od strane likvidatora u dokazivanju da nisu počeli s podjelom imovine dioničarima,
- g) davanja izvješća člana uprave o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.),
- h) upisa u trgovački registar preoblikovanja dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću. dade

Smisao kaznenog djela **“davanja netočnih podataka”** je kaznenopravna zaštita dužnosti davanja istinitih podataka i pripočavanja okolnosti važnih za trgovačko društvo. Jedno od bitnih načela sudskog registra je načelo istinitosti (stvarnosti) koje govori da podatak upisan u sudskom registru treba odgovarati stvarnom stanju te se pretpostavlja da on odgovara činjenicama o kojima govori.¹⁴ Radnja se sastoji od davanja netočnih podataka ili prešućivanja važnih okolnosti u odnosu na predmete radnje navedene u toč. 1.-11. Samo davanje podataka znači aktivnu radnju pripočavanja podataka koji se moraju odnositi na činjenice predmeta radnje izričito predviđene u opisima pojedinih djela.

Ukoliko revizori osnivanja izjave, ili je očigledno da izvješće o osnivanju i reviziji koje su podnijeli članovi uprave i nadzornog odbora društva nije točno, nepotpuno ili nepropisno, te kada je vrijednost stvari ili prava manja od nominalnih iznosa dionica koje se daju za to, trgovački sud će odbiti upis društva u trgovački registar temeljem članka 188. stavka 2. ZTD-a. U slučaju da posumnja u točnost izvješća, sud će odbiti upis u trgovački registar.

Temeljem članka 171. ZKP-a sva tijela državne vlasti dužna su prijaviti kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti, za koja su sami saznali, uz navođenje dokaza. Po istom članku zakona bi trebala postupati i Državna revizija Republike Hrvatske, kada tijekom revizije dode do osnovane sumnje za neko kazneno djelo za koje se kazneni progon poduzima po službenoj dužnosti, podnoseći uz prijavu nalaz revizije. Ukoliko ima elemenata predmetnoga kaznenog djela, podnijet će kaznenu prijavu protiv članova uprave i nadzornog odbora koji su podnijeli izvješće zbog kaznenog djela iz članka 624. stavka 1. točke 2. ZTD-a.

Uz izjavu da ne postoji zapreka za imenovanje iz članka 239. stavka 2. ZTD-a, član uprave, upravnoga ili nadzornog odbora dužan je priložiti i potvrdu suda o nekažnjavanosti, a ako je kažnjavan tada društvo može zatražiti podatke od Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske da se vidi za koja je djela kažnjavan. Iste podatke trgovačko društvo bi eventualno moglo zatražiti pozivom na odredbu članka 239. stavak 2. ZTD-a, no radi potpune primjene ove odredbe trebalo bi izmijeniti ili dopuniti članak 86. KZ-a.

Sud može izdati građaninu samo potvrdu da se protiv njega ne vodi kazneni postupak. Isto znači da nije podignut istražni

zahtjev, podignuta optužnica za djela više od pet godina ili da nije donesena nepravomoćna presuda za djela do pet godina. Potvrda o nekažnjavanju se može izdati samo radi zapošljavanja u inozemstvu (članak 86. stavak 5.). Uvjerenja (potvrde) izdaju općinski sudovi prema mjestu prebivališta te pritom provjeravaju vodi li se postupak i na nadležnom županijskom sudu prema prebivalištu. Drugi sudovi izvan prebivališta okrivljenika dužni su dostaviti obavijest o pokretanju postupka općinskom sudu prema njegovu prebivalištu. Sud ne može dati uvjerenje (potvrdu) o nekažnjavanju, jer niti ne vodi evidenciju o osuđivanim osobama, već to vodi Ministarstvo pravosuđa. Podaci iz kaznene evidencije mogu državna tijela tražiti od suda samo za svoje djelatnike. Za sud je prvenstveno mjerodavan Kazneni zakon i to njegov članak 86. KZ-a, te bi u tom smislu trebalo pokrenuti izmjenu Kaznenog zakona ili da se ZTD dopuni odredbom da će kandidati za obavljanje poslova članova uprave i nadzornog odbora od Ministarstva pravosuđa zatražiti prije imenovanja potvrdu o nekažnjavanosti (neosuđivanosti). Ta odredba bi trebala biti lex specialis u odnosu na KZ.

Izmijenjena odredba članka 86. KZ-a bi trebala glisiti:

Podaci iz kaznene evidencije

članak 86. Kaznenog Zakona

(1) Podaci iz kaznene evidencije mogu se dati samo sudovima i državnim odvjetništvima kad se radi o kaznenom postupku protiv osobe za koju se traže podaci ili kad je u tijeku postupak za njezino pomilovanje.

(2) Podaci iz kaznene evidencije mogu se iznimno dati državnim tijelima i pravnim osobama u državnom vlasništvu na njihov obrazloženi zahtjev kad se radi o zapošljavanju državnih službenika te povjeravanju određenih poslova i zadataka u državnoj službi osobi za koju se traže ti podaci.

(3) Kaznenom evidencijom mogu se u okviru svoje zakonske ovlasti koristiti i tijela unutarnjih poslova radi otkrivanja počinitelja kaznenog djela. Navedeni podaci smatraju se profesionalnom tajnom.

(4) Nitko nema pravo zahtijevati od građana da podnesu dokaze o svojoj osuđivanosti ili neosuđivanosti.

(5) Građanin ima pravo tražiti podatke iz kaznene evidencije od Ministarstva pravosuđa za sebe samo ako dokaže da su mu ti podaci potrebni radi ostvarivanja prava u stranoj državi ili za obavljanje dužnosti u tijelima trgovačkih društava.¹⁵

Kazneno djelo članova uprave, upravnoga i nadzornog odbora propisano je u članku 624., stavak 1., točka 1., u slučaju kad netko od njih u svrhu upisa dioničkog društva u trgovački registar da netočne podatke ili prešuti važne okolnosti. Kazneno djelo **ne može** počinuti direktor koji nije ujedno i član uprave ili upravnog odbora po monističkom sustavu uređenja dioničkog društva.

Kod društva s ograničenom odgovornošću kazneno djelo čini po članku 624. stavak 1. točke 10. samo član uprave u vezi izjave iz članka 394. stavak 4. točka 3. i članka 425. stavka 2. ZTD-a i likvidator za izjavu iz članka 372. stavka 3. To se ne odnosi na člana nadzornog odbora društva s ograničenom odgovornošću koji da netočnu izjavu, jer za to nije predviđeno kažnjavanje za u ZTD-u, čemu je vjerojatno razlog što je nadzorni odbor u društvu s ograničenom odgovornošću fakultativno tijelo, osim u slučajevima iz članka 434., stavak 2., točke 1.-5. i to:

– kada je broj zaposlenih veći od 300,

– kada društvo obavlja određenu djelatnost propisanu posebnim zakonom,

¹⁴ Barbić, J., *Pravo društava - knjiga prva, Opći dio*, Zagreb, 1999. str. 459.

¹⁵ Napomena: podebljanim slovima su označeni autorovi prijedlozi izmjene članak 86. stavaka 2. i 5. Kaznenog zakona.

– ako je temeljni kapital veći od 600.000,00 kuna i ono ima više od 50 članova,

– ako društvo jedinstveno vodi dionička društva ili društva s ograničenom odgovornošću koja moraju imati nadzorni odbor ili s više od 50% sudjeluje u njima s neposrednim udjelom u temeljnom kapitalu, a u oba slučaja je broj zaposlenih u nekome od društava ili u svim društvima zajedno u prosjeku je veći od 300 (u tom slučaju uprave takvih društava dužne su upravi društva na njezin zahtjev bez odgađanja priopćiti tražene podatke), ili

– ako je društvo komplementar u komanditnom društvu, a prosječan broj zaposlenih u društvu i u komanditnom društvu je zajedno veći od 300.

U čl. 630. st. 1. t. 31. i 33. ZTD je predvidio prekršaj za pravnu osobu ako trgovačko društvo ima upravu ili upravni odbor sastavljen protivno čl. 239. 422. i 423. ZTD-a te nadzorni odbor protivno čl. 254. 255. te 435. i 436. ZTD-a, dok je za fizičku osobu predviđena samo kaznena odgovornost, a ne i prekršaj za netočnu izjavu o nekažnjavanosti. Na pravnoj osobi je težište da provjeri ispravnost kandidata za imenovanje na dužnost, te je od iste osobe potrebno zatražiti da pridonese potvrdu o nekažnjavanosti, s obzirom da se u prijavi za upis dioničkog društva u trgovački registar traži u čl. 187. st. 1. t. 4., izjava članova uprave da nema okolnosti koje bi bile protivne odredbi čl. 239. st. 2.

Ukoliko neki član uprave ili nadzornog odbora trgovačkog društva ima saznanja da za osobu koja je kandidat za člana uprave, upravnoga ili nadzornog odbora ima smetnji za imenovanje, dužan je o tome izvijestiti ostale članove. Potom se mogu od kandidata zatražiti dodatni podaci, npr. da dostavi pravomoćnu oslobađajuću presudu ili rješenje o obustavi postupka.

Kod prešućivanja važne okolnosti inkriminirano je propuštanje dužne radnje tj. obveza priopćavanja važne okolnosti, dakle, djelo je moguće počinuti i nečinjenjem. Davanje netočnih podataka i prešućivanje važne okolnosti dva su osnovna oblika počinjenja kaznenog djela tzv. *“intelektualnih krivotvorina”*, te se radi o posebnom obliku kaznenog djela krivotvorenja, koji dovodi do neistinitih sadržaja u inače formalno valjanim ispravama. Kod oba oblika djela potrebna je namjera koja uključuje voljnu komponentu – znanje da je podatak netočan, da je prešućena važna okolnost, ili znanje da je dana neistinita izjava. Nepoduzimanje radnje ili njezino poduzimanje protivno ZTD-u pretpostavlja strogo ciljanu radnju te je jasno određen sadržaj volje, dakle, htijenje davanja netočnog podatka, prešućivanje važne okolnosti predstavlja izravnu namjeru. Samo djelo je zasnovano kao inkriminacija apstraktnog ugrožavanja te se ne zahtijeva nastupanje posljedice, već je dovršeno ostvarenjem radnje. Djelo nema kvalificirani oblik kojim bi se propisivalo strože kažnjavanje za nastupanje štetne posljedice.

Inkriminirane radnje su postupci koje se u pravnim poslovima poduzimaju sa strogo određenim ciljem, te pretpostavlja strogo ciljanu radnju, jasno određen sadržaj volje, htijenje davanja netočnih podataka, prešućivanja važne okolnosti ili davanja neistinite izjave, što traži jasnu voljnu komponentu, dakle, izravnu namjeru.¹⁶ Postavljena inkriminacija predstavlja apstraktno ugrožavanje koje ne zahtijeva nastupanje posljedica, a dovršeno je samim ostvarivanjem radnje.¹⁷

2.1. NOVELA ZTD-a IZ LISTOPADA 2007. U ODNOSU NA ČLANAK 624.

¹⁶ Pavišić, B; Veić, P., *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Zagreb, 1999., str. 625.

¹⁷ Ibid.

Novela ZTD-a iz listopada 2007.¹⁸ stupila je na snagu 1. travnja 2008., osim odredaba članka 142., koje stupaju na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju. U članku 624. stavku 1. točkama 1., 2., 4. i 6., pored uprave, proširena je odgovornost i na novouvedene izvršne direktore kao članove monističkih upravnih odbora dioničkog društva. Prema izmijenjenom stavku 2. članka 624. prošireno je obilježje kaznenog djela te će se kaznom iz stavka 1. čl. 624. ZTD-a kazniti onaj tko daje neistinitu izjavu kao član uprave, izvršni direktor ili predsjednik nadzornog odbora u svrhu upisa u sudski registar povećanja temeljnoga kapitala dioničkog društva iz članka 331. st. 1., ili kao član uprave ili predsjednik nadzornog odbora društva s ograničenom odgovornošću ili kao član uprave, odnosno izvršni direktor dioničkog društva u svrhu upisa u sudski registar preoblikovanja dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću ili kao član uprave društva s ograničenom odgovornošću u svrhu smanjenja temeljnoga kapitala društva ili osiguranja vjerovnika. «

2.2. NOVELA ZTD-a IZ STUDENOG 2009. U ODNOSU NA ČLANAK 624.

Novelom ZTD iz studenog 2009.,¹⁹ a koja stupa na snagu 1. svibnja 2010., izmijenjen je čl. 624. koji se odnosi na predmetno kazneno djelo i blanketne odredbe iz ZTD-a, povezane s njim. Tako je u članku 624. stavku 1. točki 1. i 4 inkriminacija proširena i na izjavu iz članka 187.a stavka 2. ZTD-a te objavu iz članka 305.a stavka 2. rečenice 1. u vezi s člankom 187.a stavkom 2. i izjavi iz članka 306. stavka 1.

Dodan je novi čl. 187., a s naslovom: „Sadržaj prijave kada se društvo osniva ulaganjem ili preuzimanjem stvari i prava bez revizije osnivanja“.

Prema st. 1. članku 187.a osniva li se društvo ulaganjem ili preuzimanjem stvari i prava bez revizije osnivanja, u prijavi za upis društva u sudski registar mora se navesti i da se društvo osniva ulaganjem ili preuzimanjem stvari i prava bez revizije osnivanja. U njoj se mora opisati predmet svakog ulaganja ili preuzimanja stvari, odnosno prava. Prijava mora sadržavati izjavu da vrijednost stvari, odnosno prava koja se ulažu ili preuzimaju odgovaraju najnižem iznosu za koji se izdaju dionice koje se za to daju ili vrijednosti onoga što se za to daje. Mora se navesti vrijednost stvari, odnosno prava, osoba koja je obavila procjenu i metoda po kojoj je to učinjeno (čl. 187.a, st. 2.).

Podnositelji prijave moraju u njoj izjaviti da im nisu bile poznate niti su im sada poznate izvanredne okolnosti koje su mogle utjecati na iznos ponderirane prosječne cijene vrijednosnih papira ili instrumenata tržišta novca za posljednja tri mjeseca prije dana njihova stvarnog unošenja u društvo, ili okolnosti koje bi ukazivale na to da je vrijednost stvari, odnosno prava na dan njegova unošenja u društvo na temelju novih okolnosti ili okolnosti koje su naknadno saznali bila znatno niža od vrijednosti koju je utvrdio neovisni stalni sudski procjenitelj odgovarajuće struke.

Prijavi se prilažu i isprave kojima se dokazuje kako je utvrđena prosječna ponderirana cijena vrijednosnih papira i instrumenata tržišta novca koje se ulažu u društvo za posljednja tri mjeseca trgovanja njima na uredenom tržištu prije dana stvarnog unošenja u društvo, te elaborat o procjeni kojim je utvrđena vrijednost stvari, odnosno prava koje se ulaže u društvo (čl. 187.a, st. 3.). Iste odredbe većim dijelom su posljedica uvođenja mogućnosti osnivanja društva ulaganjem stvari odnosno prava, a bez provođenja revizije osnivanja. U preostalom dijelu riječ je o redakcijskim zahvatima kojima se uvažava mogućnost monističkog ustroja dioničkog društva te se zakonske odredbe usklađuju s

¹⁸ Narodne novine, br. 107/07.

¹⁹ Narodne novine, br. 137/09.

odredbama Zakona o tržištu kapitala²⁰.

Također, kod ispitivanju prijave prema članku 188. sud je dužan ispitati je li društvo uredno osnovano i sadržava li prijava zakonom propisani sadržaj te jesu li joj priložene propisane isprave. Sud će odbiti upis društva u sudski registar ako revizori osnivanja izjave ili ako je očigledno da izvješće o osnivanju ili izvješće o reviziji osnivanja, što su ga podnijeli članovi uprave i nadzornog odbora odnosno izvršni direktori i članovi upravnog odbora, nisu točni, nisu potpuni ili nisu u skladu s propisima. Isto vrijedi i kada revizori osnivanja izjave ili je sud mišljenja da je vrijednost predmeta ulaganja stvari, odnosno prava ili preuzimanja stvari odnosno prava **znatno** manja od iznosa temeljnoga kapitala koji otpada na dionice koje se za to daju odnosno od vrijednosti protučinidbe. U posljednjoj noveli riječ bitno je zamijenjena s riječju znatno.

Ukoliko je u prijavi navedeno da se društvo osniva ulaganjem ili preuzimanjem stvari, odnosno prava bez revizije osnivanja, sud će u pogledu vrijednosti stvari, odnosno prava isključivo ispitati jesu li ispunjene pretpostavke iz čl. 187.a ovoga Zakona. Sud može odbiti upis samo ako je očito da je vrijednost stvari, odnosno prava znatno precijenjena (čl. 188 st. 3.) .

Iza članka 305. dodan je novi članak 305.a pod naslovom: **“Povećanje temeljnog kapitala ulozima u stvarima i pravima bez revizije povećanja temeljnoga kapitala”**. Prema istom članku, pri povećanju temeljnoga kapitala ulaganjem stvari, odnosno prava nije potrebna revizija povećanja temeljnoga kapitala, ako su za to ispunjene pretpostavke iz članka 185. a ovoga Zakona. Ako se revizija ne provodi, primjenjuju se odredbe ovoga članka Zakona.

Uprava, odnosno izvršni direktori moraju u glasilu društva objaviti datum odluke o povećanju temeljnoga kapitala i podatke iz članka 187.a stavaka 1. ovoga Zakona. U sudski se registar ne može upisati da je temeljni kapital povećan prije isteka četiri tjedna od spomenute objave.

Ukoliko su ispunjene pretpostavke iz članka 185.a stavka 2. ovoga Zakona, sud će na zahtjev dioničara koji su u vrijeme donošenja odluke o povećanju temeljnoga kapitala zajedno imali dionice na koje se odnosi najmanje pet posto temeljnog kapitala i još ih drže na dan podnošenja zahtjeva imenovati jednoga ili više revizora. Zahtjev treba postaviti do dana upisa u sudski registar da je temeljni kapital povećan. Prije donošenja odluke sud će saslušati članove uprave, odnosno izvršne direktore društva. Ovdje se primjenjuju odredbe članka 40. stavka 2. i 3. ovoga ZTD-a. U daljnjem postupku na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 183. i 184. ZTD-a.

Prema izmijenjenom članku 306., odluka o povećanju temeljnoga kapitala mora se podnijeti sudu radi upisa u sudski registar, uz izvješće revizora iz stavka 3. članka 305.a u prilogu. Ako se u društvo ulaže stvar, odnosno pravo, a nema obveze da se provede revizija povećanja temeljnoga kapitala i ako je unaprijed objavljen datum odluke o povećanju kapitala (članak 305.a stavak 3.), podnositelj prijave moraju u njoj samo izjaviti da im nije poznato da bi nakon objave odluke o povećanju temeljnoga kapitala nastupile okolnosti iz članka 185.a stavka 2. ovoga Zakona. U prijavi se moraju navesti ulozu u dotadašnji temeljni kapital koji još nisu uplaćeni i zašto se ne može postići da se oni uplate. Prijavi treba priložiti izvješće revizora iz članka 305. stavka 3. ili isprave iz članka 187.a stavka 3. ovoga Zakona. Sud će odbiti upis odluke u registar, ako je vrijednost uloga u stvarima i pravima znatno manja od temeljnoga kapitala koji se odnosi na dionice koje se za to daju.

Sukladno europskim rješenjima, istim se propisuje da se temeljni kapital može povećati i ulozima u stvarima odnosno

u pravima, a da se pritom ne provodi revizija povećanja temeljnoga kapitala. Jasno se određuju pretpostavke pod kojima je takvo povećanje temeljnoga kapitala moguće. Sama mogućnost ograničena je na slučajeve kao i pri osnivanju društva ulozima u stvarima, odnosno pravima bez provođenja revizije osnivanja. Propisuje se obvezan sadržaj prijave za upis i priloga uz prijavu u tom slučaju. Propisuje se i postupanje suda, ako je vrijednost uloga u stvarima i pravima znatno manja od temeljnoga kapitala koji se odnosi na dionice koje se daju za taj ulog, što pridonosi jasnoći zakona (jer sud je ovlašten odbiti upis odluke u registar samo u slučaju kada je vrijednost uloga, u stvarima i pravima, znatno manja od temeljnoga kapitala koji se odnosi na dionice koje se daju za taj ulog, ali ne i kada je ta vrijednost znatno veća).

3. POKRETANJE POSTUPKA

Za predmetno kazneno djelo kazneni postupak se pokreće podnošenjem kaznene prijave nadležnom općinskom državnom odvjetništvu. Po podnošenju prijave državni odvjetnik će ocijeniti njezinu osnovanost i zatražiti od policije prikupljanje potrebnih obavijesti, u pravilu obavljanje informativnih razgovora s osumnjičenim i potencijalnim svjedocima, potom može zatražiti i provođenje istražnih radnji od istražnog suca županijskog suda na njegovu području i to: ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka i provođenje vještačenja ukoliko je to potrebno.

Kad državni odvjetnik smatra da se ne radi o kazneno djelu odbacit će prijavu rješenjem, nakon čega podnositelj kaznene prijave može sam u roku od osam dana od dana primitka rješenja o odbačaju preuzeti (nastaviti) kazneni progon u svojstvu oštećenoga kao tužitelja, podnošenjem istražnog zahtjeva županijskom sudu ili podizanjem optužnog prijedloga nadležnom općinskom sudu.

3.1. UTVRĐIVANJE POJEDINAČNE KAZNE NE ODGOVORNOSTI ČLANOVA TIJELA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA

Pri utvrđivanju kaznene odgovornosti za predmetno kazneno djelo, a i za ostala iz ZTD-a, može se postaviti pitanje pojedinačne ili kolektivne kaznene odgovornosti članova uprave i nadzornog odbora. Član uprave će se često braniti da je to učinio na temelju odluke uprave ili uza suglasnost nadzornog odbora ili njegova predsjednika. Ukoliko je uprava usvojila prikaz ili pregled na sjednici, a nadzorni odbor je dao na to svoju suglasnost, tada se postupak treba provesti protiv svih članova uprave i nadzornog odbora koji su glasali za prikaz ili pregled. U slučaju da nadzorni odbor nije dao suglasnost ili nije o tome raspravljao na sjednici i donio odluku, odnosno ukoliko se radi o vrsti društva koje nema nadzorni odbor, kazneno su odgovorni samo članovi uprave.

U našoj teoriji i praksi također nije dovoljno raščišćeno pitanje tko odgovara za odluke uprave, upravnoga ili nadzornog odbora kao kolegijalnih tijela, no nema dvojbe da su u slučaju jednoglasne odluke svi članovi kolegijalnog tijela supočinitelji. To je prihvaćeno i u našoj sudskoj praksi pa se npr. kao supočinitelji zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 4. KZ-a tretiraju svi članovi upravnoga i nadzornog odbora dioničkog društva koji su na zajedničkoj sjednici donijeli odluku da nekretnine prodaju po cijenama nižim od tržišnih.²¹ U njemačkoj doktrini, u pogledu člana koji se suzdržao ili je glasao protiv rješenja, idu u pravcu zaoštavanja odgovornosti pojedinih članova kolegijalnih tijela pa se isključenje odgovornosti dopušta samo ako je suzdržani ili nadglasani član poduzeo sve što je u njegovoj moći da spriječi realizaciju nezakonite odluke (npr., član uprave dužan je o takvoj odluci obavijestiti nadzorni odbor i sve članove

²⁰ Narodne novine, broj 88/08, 146/08 i 74/09.

²¹ Odluka VS RH, I Kž-712/03

društva, a prema nekim autorima i policiju).²²

U prilog takvih shvaćanja u hrvatskom pravu govori odredba čl. 252. ZTD-a prema kojoj svi članovi uprave koji povrijede svoje obveze odgovaraju kao solidarni dužnici, a pojedini se član može osloboditi odgovornosti samo ako dokaže da je primijenio pozornost urednoga i savjesnoga gospodarstvenika, a i široko koncipirano kazneno djelo neprijavljanja počinjenoga kaznenog djela iz čl. 300. st. 2. KZ-a, prema kojem se kažnjava odgovorna osoba koja ne prijavi počinjenje težega kaznenog djela.²³

Smatramo da članovi uprave ili nadzornog odbora koji su glasali protiv ili pregleda oni koji su se protivili istom, te oni koji nisu bili nazočni glasovanju, ne mogu biti kazneno odgovorni. Upravo iz tog razloga bi članovi uprave i nadzornog odbora trebali izbjegavati telefonsko ili pisano glasovanje, posebice kod donošenja složenijih i važnijih odluka, i onih za koje nisu dobili materijale unaprijed, odnosno nisu ih stigli pročitati i proučiti.

Predsjednik uprave ili član uprave koji potpiše i preda netočne podatke društva jednako je odgovoran zajedno s ostalim članovima, posebice ukoliko su to prethodno usvojili na sjednici uprave.

Kod davanja izlaganja ili obavijesti na sjednici skupštine društva ili revizorima, kazneno je odgovorna samo ona osoba koja netočno prikazuje imovinsko stanje, osim ukoliko su to prethodno usvojili članovi uprave na sjednici pa to čita jedan od članova uprave u ime uprave. Ista odgovornost se odnosi i na imenovanog zamjenika člana uprave dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću (članak 253. i 433.).

Ukoliko društvo ima samo jednog člana uprave, on je jedini kazneno odgovoran za predmetno kazneno djelo, no druge osobe mogu odgovarati za poticanje na izvršenje kaznenog djela po članku 37. Kaznenog zakona. Međutim, iste osobe mogu kazneno odgovarati za druga kaznena djela iz Kaznenog zakona, npr. za zlouporabu položaja i ovlaštenja iz članka 292., prijevaru u gospodarskom poslovanju iz članka 293. i dr. Za kazneno djelo iz članka 625.

ZTD-a ne može se odgovarati i za pokušaj počinjenja djela, no počinitelj bi mogao odgovarati za pokušaj krivotvorenja isprave po članku 311. stavku 1. i 3. Kaznenog zakona.

Naknadno uskraćivanje suglasnosti člana uprave, upravnoga ili nadzornog odbora, ili povlačenje danoga glasa za onog tko je prethodno znao da se revizoru ili dioničarima daju netočni podaci, ne isključuje kaznenu odgovornost ukoliko su podaci već predani revizoru, a posebice ako je već pokrenut kazneni postupak.

Da bi postojala obveza uprave na nadoknadu štete moraju biti ostvarene sve pretpostavke odštetne odgovornosti: štetna radnja, krivnja, šteta, kauzalna povezanost štetne radnje i štete i protupravnost. Odgovornost uprave je subjektivna i sve navedene pretpostavke odgovornosti za štetu se moraju dokazati kako bi postojala obveza naknade štete. Štetna radnja je svaka radnja (činjenje) ili propust (nečinjenje) uprave društva, a sve što uprava učini ili ne učini može biti štetna radnja, ako je standard postupanja zahtijevao suprotno ponašanje. Zakonodavac je u stavku 3. članak 252. Zakona o trgovačkim društvima kao i drugim odredbama odredio, primjerice, radnje koje predstavljaju štetne radnje (nastane li šteta kao posljedica tih radnji), ali zapravo, sve može predstavljati štetnu radnju. Bitno je samo pitanje je li zbog nečega došlo društvu do štete i je li povrijeđen standard dužne pozornosti.²⁴

4. KAZNE NE SANKCIJE

Predmetno kazneno djelo kolidira s kaznenim djelom *ovjerovljivanja neistinitog sadržaja* iz članka 315. KZ-a, koje djelo može počinuti svaka osoba koja dovođenjem u zabludu nadležnog tijela učini da ovo u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri štogod neistinito, što ima služiti kao dokaz u pravnom prometu, a predviđeno je i kažnjavanje osobe koja takvu ispravu, zapisnik ili knjigu uporabi, iako zna da su neistinite. Za isto djelo je zapriječena stroža kazna od djela iz članka 624. ZTD-a, i to kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Za kazneno djelo davanja netočnih podataka iz članka 624. ZTD-a predviđeno je izricanje *novčane kazne ili kazne zatvora do dvije godine*. Moguće je da sud uz kaznu izrekne i sigurnosnu mjeru zabrane obavljanju dužnosti u trajanju od jedne do pet godina. U budućim izmjenama ZTD-a bilo bi potrebno u stavku 1. članka 624. propisati, uz novčanu kaznu, i kaznu zatvora **do tri godine**. Također, bilo bi potrebno iza riječi *Tko* dodati riječi *s namjerom*, čime bi se jasno izrazila vrsta krivnje i stupanj kaznene odgovornosti počinitelja.

Zakon ima mogućnost i izricanja "kaznene mjere" ukidanja trgovačkog društva kao upravne sankcije, a za čije je pokretanje ovlaštena Vlada Republike Hrvatske. Pretpostavke za provođenje postupka kojim se ukida trgovačko društvo su:

- ugrožavanje općeg dobra,
- protuzakonito postupanje tijela ili člana tijela društva, i
- kad nadležno tijelo društva ne opozove osobe koje su ugrozile opće dobro.

Do danas u Republici Hrvatskoj nije pokrenut niti jedan postupak za ukidanje trgovačkog društva, dok je u inozemnom pravu iznimno rijedak slučaj korištenja ovoga pravnog instituta u praksi.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Predmetno kazneno djelo "Davanja netočnih podataka" iz čl. 624. ZTD-a može počinuti osnivač, član uprave, izvršni direktor, zamjenik člana uprave, član nadzornog odbora ili likvidator koji dade netočne podatke ili prešuti važne okolnosti za društvo u zakonu taksativno predviđenim slučajevima.

Članovi uprave mogu solidarno odgovarati društvu za štetu, i to za svaku vrstu krivnje po načelu pretpostavljene krivnje, a osim kaznene odgovornosti oni odgovaraju i vlastitom imovinom. U poslovanju moraju postupati s pozornošću urednoga i savjesnoga gospodarstvenika, a oslobađaju se odgovornosti ako dokažu da su poslove vodili primjenjujući zahtijevani stupanj pozornosti. U kaznenom postupku, za razliku od parničnog, član uprave neće morati dokazivati svoju nevinost, već je na državnom odvjetniku teret dokaza i on mora dokazati sudu krivnju člana uprave.

Članovi nadzornih i upravnih odbora također mogu odgovarati i vlastitom imovinom za štetu u trgovačkom društvu koja je nastala za njihova mandata, u mjeri u kojoj su nadzirali društvo. Oni mogu odgovarati za loše poslovanje društava kojima su bili na čelu te se protiv njih mogu podnijeti odštetni zahtjevi i pritom odgovaraju svojom osobnom imovinom.

Kaznene odredbe ZTD-a, uz odredbe KZ-a, imaju za cilj opću prevenciju u pogledu smanjenja gospodarskoga kriminala i da uvedu disciplinu u poslovanje trgovačkim društvima te veću odgovornost njihovih tijela, a u budućim izmjenama KZ-a i ZTD-a bit će potrebno uskladiti odredbe komplementarnih djela, posebice zapriječene kazne.

Sukladno europskim rješenjima novelom ZTD-a temeljni kapital se može povećati i ulozima u stvarima odnosno u pravima, a da se pritom ne provodi revizija povećanja temeljnoga kapitala. Pri tome se jasno određuju pretpostavke pod kojima je takvo povećanje temeljnoga kapitala moguće.

²² Novoselec, cit. dj. bilj. 9. str. 34.

²³ Novoselec, ibid.

²⁴ Vukić, H., *Gradanskopravna odgovornost članova uprave i nadzornog odbora društva za štetu*, *Odvjetnik*, br. 11.-12./09. str. 40.

Damir Kontrec, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Varaždinu

Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj kao povjerenici sudova u ostavinskom postupku

Donošenjem Zakona o nasljeđivanju 2003. godine javni bilježnici su u Republici Hrvatskoj dobili mogućnost da kao povjerenici ostavinskog suda provode ostavinski postupak. U ostavinskom postupku javni bilježnik ima sve ovlasti koje ima i sud, time da javni bilježnik nije ovlašten donositi rješenje o prekidu postupka i upućivanja na parnicu u slučaju spora. Kontrolu rada i zakonitost provođenja ostavinskog postupka kod javnog bilježnika provodi ostavinski sud povodom prigovora protiv rješenja o nasljeđivanju donesenog od strane javnog bilježnika. Prenošanjem nadležnosti u ostavinskom postupku s redovnih sudova na javne bilježnike učinjen je korak u rasterećenju redovnih sudova od nespornih predmeta, kakvi su u pravilu ostavinski predmeti. U radu se daje i kratak povijesni prikaz uloge koju su javni bilježnici imali u ostavinskom postupku prema odredbama Zakona o sudskom vanparničnom zakonu iz 1934. godine, a isto tako daje se komparativni prikaz nadležnosti za vođenje ostavinskog postupka i ulozu javnih bilježnika u tom postupku u zemljama koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije.

Ključne riječi: javni bilježnik, ostavinski postupak, ostavinski sud, povjerenik suda

1. Uvod

Svaka fizička osoba se u svom životu neizbježno susreće s potrebom vođenja ili sudjelovanja u ostavinskom postupku. Ostavinski postupak kao izvanparnični postupak u pravilu nije sporan, a u slučaju spora sva sporna pitanja rješavaju se u parničnom postupku. Do 2003. godine vođenje ostavinskih postupaka u Republici Hrvatskoj bilo je u isključivoj nadležnosti redovnih sudova (općinski sudovi), a od 3. listopada 2003. godine javni bilježnici ponovno su dobili mogućnost da vode ostavinske postupke kao povjerenici suda.

Prenošenje nadležnosti u ostavinskom postupku sa sudova na javne bilježnike nije bilo najbolje primljeno u svim sredinama, čak bi se moglo reći da je bilo i otpora u nekim sredinama, često puta uz obrazloženje da suci na tim sudovima više neće imati što raditi, da neće moći postići sudačku „normu“, da sudovi gube predmete s kojima nije bilo previše problema (niti posla) itd. No s druge strane potpuno je jasno svakom objektivnom analitičaru ove materije da je prenošenjem nadležnosti u ostavinskim postupcima sa sudova na javne bilježnike došlo do stvarnog rasterećenja sudova, tako da se sudovi više ne bave nespornim predmetima, kakvi su u pravilu ostavinski predmeti, ali su istovremeno stvorene pretpostavke da se kadrovski potencijali sudova koriste za rješavanje sporova i spornih predmeta na sudovima.

U ovom radu će se dati kratak povijesni prikaz sudjelovanja javnih bilježnika u ostavinskom postupku za vrijeme stare Jugoslavije, odnosno vođenja ostavinskih postupka na sudovima nakon II. svjetskog rata. Isto tako obraditi će se aktualna pitanja sudjelovanja javnih bilježnika u ostavinskom postupku u Republici Hrvatskoj u skladu s odredbama sada važećeg Zakona o nasljeđivanju¹, time da je dat i komparativni prikaz nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka i ulozu javnih bilježnika u ostavinskom postupku uzemljama s prostora bivše Jugoslavije.

2. Pravni izvori nasljednog prava u Republici Hrvatskoj

Kada se govori o pravnim izvorima, tada se mora početi od temeljnog pravnog akta Ustava Republike Hrvatske² koji u čl. 48. st. 4. **jamči pravo nasljeđivanja**.

Uz Ustav izvori nasljednog prava mogu biti i međunarodni ugovori čija ugovorna strana je Republika Hrvatska i to nakon što ugovor bude sklopljen, potvrđen i objavljen na način na koji se objavljuju zakoni³. Pošto međunarodni ugovor bude sklopljen, potvrđen i objavljen na zakonom propisani način, norme međunarodnog ugovora postaju dijelom pravnog poretka Republike Hrvatske.

Sljedeći vrlo važan pravni izvor je ZN, koji predstavlja kodifikaciju materijalnog i procesnog nasljednog prava u Republici Hrvatskoj, no postoji i cijeli niz drugih zakona koji na određeni način imaju utjecaja ili dodira s nasljednim pravom, kao što su Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁴, Obiteljski zakon⁵, Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima⁶, Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine⁷, Zakon o obveznim odnosima⁸, Zakon o šumama⁹, Zakon o poljoprivrednom zemljištu¹⁰, Zakon o zaštiti prirode¹¹, Zakon o javnom bilježništvu¹² itd.

Prema odredbi čl. 175. st. 1. ZN ostavinski postupak je izvanparnični postupak, dok se prema st. 2. u ostavinskom postupku na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona

² Narodne novine br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., dalje Ustav.

³ Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, Narodne novine br. 28/96.

⁴ Narodne novine br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., dalje ZV.

⁵ Narodne novine br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07, dalje ObZ.

⁶ Narodne novine br. 167/03., 79/07.

⁷ Narodne novine br. 92/96., 39/99., 42/99., 92/99., 43/00., 131/00., 27/01., 65/01., 118/01., 80/02., 81/02.

⁸ Narodne novine br. 35/05., 41/08., dalje ZOO.

⁹ Narodne novine br. 140/05., 82/06., 129/08.

¹⁰ Narodne novine br. 152/08.

¹¹ Narodne novine br. 70/05., 139/08.

¹² Narodne novine br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07, dalje ZJB.

¹ Narodne novine br. 48/03., 163/03., 35/05., dalje ZN.

o parničnom postupku^{13 14}, pa i taj zakon predstavlja važan izvor postupovnog nasljednog prava. Za pitanje nadležnosti za vođenje ostavinskog postupka u slučaju kada je ostavitelj strani državljanin ili osoba bez državljanstva bitan je i preuzeti Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima¹⁵.

Kao dopunski pravni izvori nasljednog prava u Republici Hrvatskoj mogu se navesti sudska i sada javnobilježnička praksa, kao pravna znanost.

3. Javni bilježnici kao sudski povjerenici prema Zakonu o sudskom vanparničnom postupku iz 1934. godine

Sudjelovanje javnih bilježnika u ostavinskom postupku kao povjerenika suda nije novost uvedena ZN. Čak suprotno moglo bi se reći da se zakonodavac vratio na neka rješenja koja su bila propisana u Zakonu u sudskom vanparničnom postupku iz 1934. godine i Uvodnom zakonu za Zakon o sudskom vanparničnom postupku¹⁶. U paragrafu 4. ZSVP tako je bilo propisano da sud može javnom bilježniku, ako je to u interesu stranaka, naložiti da kao sudski povjerenik izvrši određene sudske radnje u vanparničnim pravnim stvarima, koje ne zavise od prethodne sudske odluke.

U literaturi iz tog vremena može se pročitati da je položaj javnih bilježnika u organizaciji pravosuđa bio trovrstan. Javni bilježnik kao osoba javnog povjerenja imao je u prvom redu svoj vlastiti službeni djelokrug, bio je ovlašten da sastavlja privatne isprave i zastupa stranke, naravno u ograničenoj mjeri, te na kraju imao je službeni djelokrug kao sudski povjerenik.¹⁷

Djelokrug rada javnih bilježnika kao sudskih povjerenika bio je propisan odredbama par. 221.-226. i par. 235. Zakona o javnim bilježnicima¹⁸. U redovni djelokrug javnog bilježnika kao sudskog povjerenika spadalo je provođenje ostavinskih rasprava (par. 221. Zakona o javnim bilježnicima, odnosno par. 31. ZSVP), pri čemu je sud imao mogućnost samo iz važnih razloga odlučiti da sam provede ostavinsku raspravu. Ostavinski sud je bio dužan povjeriti vođenje ostavinske rasprave javnom bilježniku (par. 31. st.1. ZSVP), tamo gdje isti postoji, u kom slučaju javni bilježnik je imao prvo vršiti sve radnje u postupku koje bi provodio i sam ostavinski sud. U st. 2. istog paragrafa bili su propisani izuzeci od pravila da provođenje ostavinskih rasprava spada u redovni djelokrug javnih bilježnika, pa je tako bilo određeno da nasljednici

¹³ Narodne novine br. 53/91., 91/92., 113/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., dalje ZPP.

¹⁴ Donošenjem Zakona o nasljeđivanju 1955. godine (objavljen u Službenom listu FNRJ br. 20/1955.) prestala je potreba za korištenjem pravnih pravila iz ranijeg Zakona o sudskom vanparničnom postupku (od 24. srpnja 1934.) i Uvodnog zakona za Zakon o sudskom vanparničnom postupku (od 26. srpnja 1934.) koja su se do stupanja na snagu tog zakona primjenjivala pod uvjetima iz čl. 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (navedeno stajalište izraženo u knjizi Kreč Milan – Pavić Đuro, Komentar Zakona o nasljeđivanju (sa sudskom praksom), Narodne novine, Zagreb, 1964. g., str. 578.

¹⁵ Službeni list SFRJ br. 43/82, 72/82; Narodne novine br. 53/91.

¹⁶ Zakon je objavljen u Sl. novinama 175-XLV od 1. kolovoza 1934. godine (dalje ZVSP), a u Republici Hrvatskoj se pravna pravila tog Zakona primjenjuju i nadalje u izvanparničnim postupcima za koje nisu doneseni posebni zakoni na temelju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine (Narodne novine br. 73/91) koji glasi: Pravni propisi (zakoni, uredbе, naredbe, pravilnici i dr.) koji su bili na snazi na dan 6. travnja 1941. godine primjenjivat će se u Republici Hrvatskoj kao pravna pravila. Pravna pravila iz st. 1. ovoga članka primjenjivat će se ukoliko su, sukladno posebnim propisima, do dana stupanja na snagu ovoga zakona, primjenjivana u Republici Hrvatskoj (čl. 1.). Pravna pravila sadržana u propisima iz članka 1. ovoga zakona primjenjivat će se na odnose koji nisu uređeni važećim propisima Republike Hrvatske ukoliko su u skladu s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske (čl. 2.). Ovaj zakon stupa na snagu danom objave u Narodnim novinama (čl. 3.).

¹⁷ Žilić Franjo - dr. Šantek Miroslav, Zakon o sudskom vanparničnom postupku (vanparnični postupak) i Uvodni zakon za Zakon o sudskom vanparničnom postupku s tumačem i sudskim rješidbama te stvarnim kazalom, Tipografija d.d., Zagreb, 1934. g., str. 179.

¹⁸ Službene novine od 26. rujna 1930. br. 220-LXXVII.

mogu sami provesti ostavinsku raspravu ako je među njima barem jedan diplomirani pravnik i ako to kod suda svi sporazumno traže u roku od 15 dana od dana kada su od suda ili javnog bilježnika bili obaviješteni o smrti ostavitelja. U takvom slučaju ostavinski sud je bio dužan narediti javnom bilježniku kojem je bilo povjereno vođenje ostavinske rasprave da vrati ostavinski spis. No, ukoliko nasljednici nisu u roku od mjesec dana, koji rok se mogao i produžiti, podnijeli dokaz suda da je provedena ostavinska rasprava, tada je sud imao mogućnost ponovno povjeriti provođenje ostavinske rasprave javnom bilježniku.

Treba istaći da se samo povjeravanje vršilo dostavom smrtoznice od strane suda javnom bilježniku. Sud je prema par. 222. st. 1. Zakona o javnim bilježnicima mogao odlučiti, iz važnih razloga, da sam provede ostavinsku raspravu, odnosno oduzeti javnom bilježniku daljnje provođenje ostavinske rasprave. Takav zaključak o oduzimanju posla javnom bilježniku morao je imati obrazloženje, koje se dostavljalo javnom bilježniku i nasljednicima, s pravom na izjavljivanje žalbe (rekursa).

Bitno je naglasiti da su prema par. 32. st. 2. i par. 33. ZSVP javni bilježnici bili ovlašteni sastaviti smrtoznicu, ako takvu smrtoznicu nije stavio ranije netko drugi.

Dakle, javni bilježnici su prema odredbama Zakona o javnim bilježnicima i ZSVP bili ovlašteni provoditi ostavinske rasprave kao sudski povjerenici i takva je praksa vrijedila na području Republike Hrvatske do 1943. godine, kada je ukinuta institucija notarijata (odnosno javnih bilježnika).

4. Ostavinski postupak u razdoblju od 1945.- 2003. g.

U vrijeme stvaranja socijalističkog društvenog uređenja u bivšoj Jugoslaviji nije došlo do ukidanja nasljeđivanja. U literaturi se tako govori da nasljednopravno uređenje nakon II. svjetskog rata ima tri različita razvojna razdoblja.¹⁹

Prvo razdoblje započinje sa stvaranjem nove države (socijalističke Jugoslavije) i traje do stupanja na snagu Zakona o nasljeđivanju iz 1955. godine²⁰. U tom periodu nasljeđivanje nije bilo regulirano novim zakonskim propisima, pa su postojale ogromne praznine, za čije su popunjavanje dolazila do primjene pravna pravila nasljednog prava stare Jugoslavije, u skladu s čl. 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije²¹. U tom periodu sudovi su imali značajnu ulogu, zbog postojanja pravnih praznina, pa se afirmirala sudska praksa kao izvor nasljednog prava.

Drugo razdoblje započinje sa stupanjem na snagu saveznog Zakona o nasljeđivanju (10. srpnja 1955. godine) i traje do prenošenja nadležnosti za donošenje materijalnopravnih normi koje reguliraju pitanje nasljeđivanja na socijalističke republike i autonomne pokrajine 30. 1971. godine. Zakon o nasljeđivanju iz 1955. godine nasljeđivanje je uređivao po načelima jedinstvenosti nasljednopravnog uređenja, nasljeđivanja uslijed smrti fizičkih osoba, obavezne univerzalne sukcesije, ravnopravnosti kod nasljeđivanja, zatvorenog broja pravnih osnova nasljeđivanja, stjecanja *ipso iure*, te retroaktivnosti primjene normi tog Zakona.

Treća pak razvojna faza je trajala od stupanja na snagu Amandmana XXX i XXXI na Ustav SFRJ 30. lipnja 1971. godine i trajala je sve do osamostaljenja Republike Hrvatske, budući je tim amandmanima prenesena nadležnost u pogledu nasljeđivanja sa savezne razine na republičku. U tom periodu su bivše republike samostalno uređivale pitanje nasljeđivanja, time da je vođenje ostavinskog postupka bilo u isključivoj nadležnosti sudova.

¹⁹ Gavella Nikola, Nasljedno pravo, Informator, Zagreb, 1986. godina, str. 21-26.

²⁰ Službeni list FNRJ br. 20/1955.

²¹ Službeni list FNRJ br. 86/1946.

Glede same nadležnosti propisi SR Bosne i Hercegovine, SR Crne Gore, SR Hrvatske, SAP Kosova i SAP Vojvodine propisivali su nadležnost suda te republike odnosno pokrajine za vođenje ostavinskog postupka ako je ostavitelj svoje posljednje prebivalište imao u toj republici (*forum domicilii*), time da su tada ti sudovi bili nadležni za raspravljanje ostavinske mase bez obzira gdje se nalazila na području SFRJ, a isto tako sudovi tih republika bili su nadležni za raspravu pokretnina koje su se nalazile u inozemstvu, dok je u pogledu nekretnina nadležnost bila samo supsidijarna, ako po normama koje su vrijedile u toj stranoj državi nije za vođenje ostavinskog postupka bio nadležan organ te druge države.

S druge pak strane SR Makedonija, SR Slovenija i SR Srbija imali drugačiji pristup određivanju nadležnosti za vođenje ostavinskog postupka prema pravilu da su sudovi tih republika bili nadležni za vođenje ostavinskih postupaka uvijek u pogledu onoga što se od ostavinske mase nalazilo na teritoriju odnosno republike (*forum rei sitae*), bez obzira na to gdje je ostavitelj imao prebivalište, time da su sudovi tih republika bili supsidijarno nadležni za vođenje ostavinskih postupka kada je ostavitelj bio državljanin te republike (*forum patriae*).^{22 23}

Već je rečeno da je u SR Hrvatskoj bio preuzet raniji savezni Zakon o nasljeđivanju od 1971. godine kao republički i taj se propis primjenjivao sve do donošenja novog ZN 2003. godine. U tom periodu sudovi su bili nadležni za vođenje ostavinskih postupaka, no postojala je mogućnost da ostavinu raspravi i upravni organ. Primjerice Zakon o komasaciji SR Hrvatske²⁴ je određivao da se u svrhu sređivanja vlasničkih odnosa u postupku komasacije mogu provoditi diobe suvlasničke zajednice, urediti međe, a ostavine raspraviti prema sporazumu stranaka (čl. 17. st. 2. tog Zakona).

U vrijeme važenja navedenog Zakona o nasljeđivanju ostavinski postupak, kao posebna vrsta izvanparničnog postupka, je imao sljedeće karakteristike:

- oficioznost (ostavinski postupak se provodi po službenoj dužnosti),
- inkvizitornost (ostavinski sud je bio dužan utvrditi sve činjenice i raspraviti sva pitanja o kojima ovisi odluka),
- nije se inzistiralo na kontradiktornosti, usmenosti i neposrednosti (u ostavinskom postupku stranka je mogla svoju izjavu dati pismenim putem),
- stranke nisu morale kontradiktorno raspraviti neku spornu činjenicu ili sporno pitanje),
- supsidijarno su se primjenjivale odredbe parničnog postupka, sporna pitanja trebala su se prethodno riješiti u parnici (pravilo da se radi spora oko činjenica stranku čije je pravo manje vjerojatno upućuje na parnicu),
- radilo se o dvostupanjskom postupku (protiv odluke ostavinskog suda bila je dozvoljena žalba),
- posebna zaštita je trebala biti pružena nesposobnim osobama (radi zaštite njihovih prava),
- te su stranke u ostavinskom postupku same snosile svoje troškove postupka.²⁵

Treba naglasiti da se u samom tekstu zakonu ne govori o ostavinskom postupku, već o postupku za ostavinsku raspravu. Sam pojam ostavinskog postupka širi je od pojma ostavinske rasprave, koja predstavlja centralni dio

ostavinskog postupka, pri čemu svi postupci nisu nužno morali doći do faze ostavinske rasprave, ukoliko bi primjerice zbog nepostojanja ostavinske imovine ranije došlo do obustave postupka.

Prema nekim autorima kad zakon govori o postupku za ostavinsku raspravu (ostavinski postupak), onda se pod tim pojmom treba uzeti cjelokupna djelatnost ostavinskog suda koju on obavlja u svrhu da se ostavina umrle osobe raspravi, kao i sve one radnje koje sud poduzima u toku postupka i poslije njegova dovršetka, kojima je svrha da se donesene odluke provedu u život (upis rješenja o nasljeđivanju u zemljišne knjige, predaja ostavine bez nasljednika narodnog odboru i sl.)²⁶.

U svakom slučaju u ostavinskom postupku sud je bio dužan prema odredbi čl. 173. Zakona o nasljeđivanju utvrditi tko su nasljednici umrloga, koja imovina čini ostavinsku imovinu ostavitelja, te koja prava iz ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama.

Navedeni Zakon o nasljeđivanju u Republici Hrvatskoj se primjenjivao do početka primjene novog ZN, tj. do 3. listopada 2003. godine (čl. 259. st. 1. ZN).²⁷

5. Javni bilježnici kao povjerenici suda u ostavinskom postupku prema Zakonu o nasljeđivanju iz 2003. godine

5.1. Odredbe Zakona o javnom bilježništvu o javnim bilježnicima kao povjerenicima sudova i drugih vlasti

Već je u osnovnom tekstu ZJB u glavi XIII. pod naslovom „Javni bilježnici kao povjerenici sudova i drugih vlasti“ načelno bilo određeno koje poslove javni bilježnici mogu obavljati kao povjerenici sudova i drugih vlasti, kao i pravni položaj javnih bilježnika kao povjerenika sudova i drugih vlasti. Tako je u čl. 2. ZJB propisano da se javnobilježnička služba sastoji i od obavljanja postupaka na nalogu sudova ili drugih tijela određenih zakonom, dok je u čl. 156. ZJB propisano da će se ovlasti javnih bilježnika u provedbi ostavinske rasprave urediti zakonom kojim će se urediti ostavinski postupak. Iz navedenog vidljivo je da je trebalo čekati deset godina da se donese novi ZN, a koji je u konačnici regulirao pitanje sudjelovanja javnih bilježnika u ostavinskom postupku u Republici Hrvatskoj.²⁸

5.2. Karakteristike ostavinskog postupka kao izvanparničnog postupka

Prema odredbi čl. 175. st. 1. ZN ostavinski postupak je izvanparnični postupak, dok je u st. 2. određeno da ako nije drugačije određeno da se u ostavinskom postupku primjenjuju odredbe ZPP-a. To zapravo znači da se u ostavinskom postupku, u pravilu, postupka po pravilima ZN, a ukoliko nešto ne bi bilo propisano ZN, tada se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP.

Predmet ostavinskog postupka određuje odredba čl. 174. ZN u kojoj je propisano da se u ostavinskom postupku utvrđuje tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostavinu te koja prava glede ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama.

Ostavinski postupak je posebna vrsta izvanparničnog postupka, različit od parničnog u sljedećem. U izvanparničnom postupku procesni instituti se mogu elastičnije primjenjivati i tumačiti, često puta se izvanparnični postupci pokreću po službenoj dužnosti odnosno pokreću ih sam

²⁶ Vidi bilješku pod 14, str. 574.

²⁷ Čl. 259. st. 1. ZN glasi: Danom primjene ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj 52/71., 47/78. i 56/00.).

²⁸ Opširnije o javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ostavinskom postupku vidi članke: Matko Ruždjak Jožica, Javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, u Crnić J., Dika M., Hrvatinić B., Jelčić O., Josipović T., Koharić Z., Matko Ruždjak J., Novo nasljednopravno uređenje, Narodne novine, Zagreb, 2003., str. 145-168., ista autorica Novo nasljednopravno uređenje i javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, u knjizi Liber amicorum, Građansko pravo u razvoju, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 747-772.

²² Vidi bilješku pod 19, str. 386-390.

²³ Opširnije o nasljednom pravu u SFRJ vidi u Blagojević T. Borislav, Nasledno pravo u Jugoslaviji, prava republika i pokrajina, Savremena administracija, Beograd, 1988., str. 15-40; isto u Blagojević T. Borislav, Antić B. Oliver, Nasledno pravo, Naučna knjiga, Beograd, 1988., str. 14-49.

²⁴ Narodne novine SRH, br. 10/79.

²⁵ Vidi bilješku pod 19., str. 385.

sud, pravila o stranačkoj i procesnoj sposobnosti znatno šira u odnosu na parnični postupak, u izvanparničnom postupku moguće postupanje i samo s jednom strankom, pravni lijekovi devolutivno-remonstrativne prirode²⁹. Upravo gore navedene karakteristike ima i ostavinski postupak prema odredbama ZN.

5.3. Nadležnost i povjeravanje vođenja ostavinskog postupka javnom bilježniku

Tijekom ostavinskog postupka javni bilježnik kao povjerenik suda pazi da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana, a osobito mora paziti na zaštitu i ostvarivanje prava maloljetnih osoba, duševno bolesnih osoba, odnosno osoba koje zbog nekih drugih osobnih svojstava i okolnosti nisu sposobne same brinuti se o svim pravima.

U čl. 176. st. 1. ZN propisano je da se ostavinski postupak u prvom stupnju provodi pred općinskim sudom, odnosno **pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda**, time da kod općinskog suda, prema st. 2. ostavinski postupak provodi sudac pojedinac ili sudski savjetnik.

Da bi javni bilježnik došao u situaciju da provodi ostavinski postupak, tada je potrebno u smislu odredbe čl. 176. st.

3. ZN da **sud povjeri javnom bilježniku provođenje ostavinskog postupka, te da mu dostavi smrtovnicu.**

Javni bilježnik prema st. 4. istog članka ima ista ovlaštenja, te može poduzimati sve radnje u postupku, kao sudac, odnosno sudski savjetnik, te donositi sve odluke osim onih za koje je ZN drukčije propisano.

U ostavinskom postupku stranke ne mogu mijenjati nadležnost suda (čl. 179. ZN), pa to ne mogu niti pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda.

U čl. 177. ZN propisana su pravila o **mjesnoj nadležnosti**, pa se mjesna nadležnost određuje po sljedećim pravilima:

- prije svega mjesno je nadležan sud na čijem je području ostavitelj u vrijeme smrti imao **prebivalište** (st. 1.),
- ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao prebivalište u Republici Hrvatskoj, mjesno je nadležan sud na čijem je području ostavitelj u vrijeme smrti imao **boravište** (st. 2.),
- ako ostavitelj u vrijeme smrti u Republici Hrvatskoj nije imao niti prebivalište, niti boravište, mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi **pretežni dio njegove ostavine** u Republici Hrvatskoj (st. 3.),
- ako se nijedan dio ostavine ne nalazi u Republici Hrvatskoj, mjesno nadležan je sud gdje je **ostavitelj upisan u knjigu državljana** (st.4.).

Javni bilježnik kao povjerenik suda provodi ostavinske postupke u predmetu koji mu dostavi mjesno nadležan sud, a taj sud pak povjerava provođenje ostavinske rasprave onim javnim bilježnicima čije je službeno područje na području mjesne nadležnosti tog općinskog suda (čl. 29. ZJB govori o službenom sjedištu, a čl. 30. ZJB o službenom području

poslovanja javnog bilježnika)³⁰.

Treba naglasiti da je Zakonom o izmjenama i dopunama ZN³¹ došlo do brisanja odredbe čl. 240. ZN. Naime, u toj odredbi bilo je propisano da je predsjednik općinskog suda ovlašten da nakon ocjene stanja u svom sudu (primjerice broja sudaca, savjetnika i pripravnika, broja i duljine trajanja zaostalih predmeta i slično) po svojoj ocjeni sve ili određeni broj ostavinskih predmeta povjeriti na rad javnim bilježnicima sa sjedištem kancelarija u sjedištu konkretnog suda. Ta odredba je pak bila u protivnosti s odredbom čl. 176. st. 3. ZN prema kojoj je sud trebao povjeriti javnom bilježniku provođenje ostavinskog postupka i dostaviti mu smrtovnicu.³² Sasvim je sigurno ova neusklađenost na samom početku uzrokovala da su na nekim sudovima tumačili da ne moraju sve ostavinske predmete povjeriti u rad javnim bilježnicima.

Određene nedoumice u praksi može izazivati činjenica da je od 1. siječnja 2009. godine došlo do reorganizacije prvostupanijskih općinskih sudova, da sada umjesto 107 postoji 67 općinskih sudova³³, pa da li ta reorganizacija utječe na povjeravanje poslova u ostavinskim predmetima javnim bilježnicima. Primjerice da li ostavinski predmet u kojem je ostavitelj imao posljednje prebivalište u Bednji (ranije područje Općinskog suda u Ivancu, a sada Stalne službe u Ivancu, Općinskog suda u Varaždinu), se može dodijeliti u rad javnom bilježniku u Ludbreg (što je sada teritorijalna nadležnost istog općinskog suda, ali druge stalne službe). Kako su stalne službe zadržale svoju stvarnu i mjesnu nadležnost, koju su imale i dosada, čini nam se da bi se ostavinski predmeti trebali i nadalje povjeravati u rad sukladno nadležnosti suda, odnosno stalne službe. Odlukom ministra pravosuđa klasa: 700-01/08-01/1875, urbroj: 514-03-01-08-1 od 24. listopada 2008. godine u toč. II. određeno je da stalne službe iz toč. I. iste odluke rješavaju predmete iz nadležnosti općinskog suda sukladno čl. 18. Zakona o sudovima³⁴, osim predmeta ovjera i apostilla.

³⁰ Čl. 29. ZJB glasi: Službeno sjedište na području za koje je imenovan javnom bilježniku određuje Ministarstvo, a na temelju prethodno pribavljenog mišljenja Komore (st. 1.). Javni bilježnik mora u mjestu koje mu je određeno kao službeno sjedište imati svoj ured (st. 2.). U većim gradovima javnom bilježniku može kao službeno sjedište biti dodijeljen određeni dio grada (st. 3.). Javni bilježnik ne smije bez dozvole Ministarstva imati više pisarnica niti uredovne dane održavati izvan svog sjedišta (st. 4.).

Čl. 30. ZJB glasi: Službeno područje javnog bilježnika je područje zakonom određenog suda na kojemu on ima svoje sjedište osim ako Ministarstvo za pojedini slučaj drukčije ne odredi (st. 1.). Djelatnost sastavljanja i ovjere isprava javni bilježnik smije obavljati samo na svom službenom području, osim ako osobito opravdani interesi stranke ne opravdavaju poduzimanje neke radnje izvan tog područja (st. 2.). Javni bilježnik dužan je obavijestiti Komoru o svakom slučaju obavljanja službenih radnji izvan svog područja (st. 3.). Obavljanje javnobilježničkih poslova izvan službenog područja ne utječe na valjanost poduzetih radnji. Isprave koje je javni bilježnik sastavio izvan svog područja imaju snagu javnih isprava (st. 4.). Javni bilježnik ne smije obavljati službene radnje izvan Republike Hrvatske. Radnje poduzete izvan Republike Hrvatske nemaju snagu javnobilježničkih radnji (st. 5.).

³¹ Narodne novine br. 163/2003.

³² Crnić Jadranko, Končić Ana Marija, Zakon o nasljeđivanju, s komentarom i sudskom praksom, Organizator, Zagreb, 2005. str. 472-473.

³³ Zakon o područjima i sjedištima sudova (Narodne novine br. 85/08.).

³⁴ Zakon o sudovima, Narodne novine br. 150/05., 16/07, 113/08. Čl. 18.

Zakona o sudovima glasi: Pored nadležnosti propisane drugim zakonima, općinski sudovi rješavaju: 1. izvanparnične i ovršne predmete, ako rješavanje tih predmeta nije povjereno drugom sudu, 2. ostavinske predmete, zemljišnoknjižne predmete i vode zemljišne knjige, 3. o priznanju i ovrsci odluka stranih sudova, 4. obavljaju poslove međunarodne pravne pomoći u postupcima iz svoje nadležnosti (st. 1.). Općinski sudovi rješavaju u svim predmetima iz članka 3. stavka 2. ovoga Zakona koji nisu stavljani u djelokrug nekoga drug suda ili javnog bilježnika (st. 2.). U kaznenim predmetima protiv vojnih osoba, vojnih službenika i vojnih namještenika u službi u oružanim snagama za kaznena djela u obavljanju službe, za kaznena djela iz nadležnosti općinskih sudova, sude općinski sudovi s potpunom nadležnošću (st. 3.).

²⁹ Triva Siniša, Belajac Velimir, Dika Mihajlo, Gradansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., g., str. 45-47.

5.4. Prethodne radnje

Smrtnovicu sastavlja matičar nadležan za upis činjenice smrti u maticu umrlih, te matičar dostavlja smrtnovicu sudu ili predaje istu osobi na čiji je zahtjev istu sastavio (čl. 192. st. 1. ZN). Kod toga se prema st. 2. istog članka smrtnovnica sastavlja na temelju podataka iz matice umrlih, podataka dobivenih od srodnika umrlog, odnosno od osoba s kojima je umrli živio. Ukoliko bi smrtnovnica bila nepotpuna ili je sudu dostavljen samo izvadak iz matice umrlih, tada bi sud trebao na ostavinskoj raspravi utvrditi podatke koje treba sadržavati smrtnovnica (st. 3.), dok prema st. 4. smrtnovnica ima dokaznu snagu javne isprave samo glede podataka koji su preuzeti iz matice umrlih.

Čl. 193. propisuje sadržaj smrtnovnice, pri čemu treba razlikovati podatke koji su obavezni, od podataka koji se navodi ako za to postoji mogućnost. Prema st. 1. navedenog članka u smrtnovicu se obavezno unosi prezime i ime ostavitelja, po mogućnosti jedinstveni matični broj građana, ime jednog od njegovih roditelja, zanimanje ostavitelja, datum rođenja i državljanstvo, a za ostavitelja koji je bio u braku i prezime koje je imao prije braka. Isto tako u smrtnovicu se unosi dan, mjesec, godina, a po mogućnosti i sat smrti ostavitelja, te mjesto u kojemu je ostavitelj imao prebivalište, odnosno boravište. U st. 2. pak istog članka propisani su podaci koji će se unijeti u smrtnovicu ako je to moguće, a to su prezime i ime, datum rođenja, zanimanje, prebivalište odnosno boravište ostaviteljeva bračnog druga, bračne, izvanbračne i posvojene djece, podaci o ostalim srođnicima koji bi mogli biti pozvani na nasljedstvo, kao i osobe koje bi bile pozvane na nasljedstvo na temelju oporuke, mjesto gdje se nalazi imovina, da li je ostavitelj ostavio oporuku, gdje se oporuka nalazi, ako je ostavio usmenu oporuku ime, prezime i adresu prebivališta svjedoka usmene oporuke, očekuje li se rođenje djeteta, datum i mjesto smrti bračnog druga ili ostavitelja ili koje druge osobe koja bi bila pozvana na nasljedstvo.

Može se zamijetiti da često smrtnovnice nisu sastavljene na gore opisani način, već ostavinski sud, a često puta javni bilježnik kao povjerenik suda mora nadopunjavati podatke iz smrtnovnice, a kako bi mogao raspraviti ostavinsku imovinu i provesti ostavinski postupak.

Nadležni općinski sud, nakon što zaprimi smrtnovicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjednačenu ispravu, po službenoj dužnosti pokreće ostavinski postupak (čl. 210. ZN), a što u praksi znači da formira spis. Prije dostave spisa javnom bilježniku na svom području, ostavinski sud je dužan provjeriti svoju nadležnost (čl. 211. ZN). Ukoliko se ne utvrdi da bi sud bio nenadležan za postupanje, ostavinski spis se dostavlja javnom bilježniku.

U praksi nekih općinskih sudova, prije dostave spisa javnom bilježniku, pribavljaju se po službenoj dužnosti podaci iz zemljišnoknjižnog odjela istog suda, ukoliko je u smrtnovnici naznačeno da ostavitelj posjeduje nekretnine koje bi trebalo raspraviti u ostavinskom postupku. Time se u velikoj mjeri skraćuje vrijeme koje naknadno bilo potrebno za pribavu tih podataka od strane samih stranaka u ostavinskom postupku ili od nadležnih sudova.

Treba dodati da ostavinski sud može prije dostave ostavinskog predmeta javnom bilježniku provesti popis ostaviteljeve imovine, posebice kad se ne zna postoje li nasljednici ili gdje borave, kad su nasljednici osobe koje zbog malodobnosti, duševne bolesti ili drugih okolnosti ne mogu same voditi brigu o svojim pravima i interesima, ili u drugim opravdanim slučajevima, a popis će sud narediti i na zahtjev ostaviteljevih nasljednika, zapisovnika ili vjerovnika (čl. 194. st. 1. i 2. ZN). Kao prethodnu radnju popis obavlja sudski službenik, javni bilježnik kojeg odredi sudac ili sudski savjetnik, time da kod

popisa moraju biti nazočne dvije punoljetne osobe, a po potrebi i vještak. Popis ostaviteljeve imovine može se obaviti i prije samog pokretanja ostavinskog postupka, u kom slučaju sud može popis povjeriti javnom bilježniku.

5.5. Osiguranje ostavine

Kod osiguranja ostavine ZN propisuje predaju stvari na čuvanje (čl. 199. ZN), postavljanje privremenog skrbnika ostavine (čl. 200. ZN), pečaćenje ostavine (čl. 201. ZN) i privremene mjere radi osiguranja stvari i prava iz ostavine (čl. 202. ZN).

Općenito se može reći da se stvari mogu predati na čuvanje u iznimnim i hitnim slučajevima, radi zaštite prava nasljednika i zaštite ostavinske imovine i to kad nijedan od nasljednika nije sposoban upravljati ostavinom ili dijelom ostavine, a nemaju zakonskog zastupnika, kad su nasljednici nepoznati ili odsutni i kad postoje druge okolnosti koje nalažu oprez. Ovu mjeru osiguranja može odrediti i drugi sud, ne samo ostavinski.

Privremeni skrbnik ostavine postavlja se kad su nasljednici nepoznati ili nepoznatog boravišta, nedostupni ili u drugim slučajevima kad je to potrebno, time da postoji mogućnost da se privremeni skrbnik ostavine postavi i kad su nasljednici poznati, ali među njima nema suglasnosti glede upravljanja ostavinom. Rješenje o postavljanju privremenog skrbnika može donijeti ostavinski sud, odnosno javni bilježnik tijekom ostavinskog postupka, time da se protiv rješenja javnog bilježnika o postavljanju privremenog zastupnika može izjaviti prigovor. Složili bi se sa stajalištem da u slučaju kada je uložena žalba ili prigovora na rješenja javnog bilježnika o postavljanju privremenog zastupnika, da tada prestaje nesporni karakter ostavinskog postupka, te da ostavinski sud, nakon odlučivanja o prigovoru, odnosno žalbi predmet više ne bi trebao vraćati javnom bilježniku.³⁵

Pečaćenje je mjera koja je usmjerena na zaštitu ostavinske imovine i prava nasljednika, a sastoji se u tome da se prostori u kojima su stvari koje čine ostavinsku imovinu zapečate, dakle zatvore, tako da iste ne budu nikome dostupne. U tom slučaju skidanje pečat bi se moglo izvršiti tijekom ostavinskog postupka.

Privremene mjere se mogu odrediti i tijekom ostavinskog postupka na zahtjev stranke ako učini vjerojatnim opasnost da bi se bez takve mjere promijenilo postojeće stanje ili da je ona potrebna radi sprečavanja nasilja ili radi sprečavanja nenadoknadiive štete. U tom slučaju mogu se odrediti privremene mjere koje propisuje Ovršni zakon.³⁶

5.6. Ostavinska rasprava

Ako iz podataka smrtnovnice proizlazi da pokojni ostavitelj nije ostavio ostavinu, odnosno da je ostavitelj ostavio samo pokretnine za koje nasljednici ne traže raspravu, tada će se u smislu čl. 211. ZN donijeti **rješenje da se ne provodi ostavinska rasprava**.

Ukoliko pak iz smrtnovnice i priloženih podataka proizlazi da pokojni ostavitelj ima ostavinu, prva radnja koju će poduzeti javni bilježnik je **određivanje ročišta i otpremanje poziva strankama**.

Što se tiče načina pozivanja stranaka u ostavinskom postupku, ovdje se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP. Specifičnost poziva u ostavinskom postupku je u tome da se u pozivu stranke mogu pozvati da dostave sve isprave o ostavini pokojnog ostavitelja, ali isto tako se u pozivu stranke moraju upozoriti da do donošenja rješenja o

³⁵ Isto stajalište Matko Ruždjak J. u Liber amicorum, vidi bilješku pod 28, str. 758.

³⁶ Narodne novine br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04., 88/05., 121/05., 67/08., dalje OZ.

nasljeđivanju mogu dati izjavu o odricanju od nasljedstva, kao i da u slučaju ako ne dođu na ostavinsku raspravu, da se tada smatra da žele biti nasljednici. Jednako tako biti će potrebno o održavanju ostavinske rasprave obavijestiti i oporučne nasljednike (čl. 217. ZN).

U praksi su česte su situacije da se u smrtovnici navodi da se ne zna tko su nasljednici, odnosno da se ne zna ima li pokojni ostavitelj ostavinsku imovinu. Ukoliko bi se utvrdilo da se ne zna tko su nasljednici, a postoji ostavina koju je potrebno raspraviti, tada postoji mogućnost pozivanja oglasom (čl. 218. ZN). U tom slučaju javni bilježnik sačinjava oglas, te primjerak oglasa dostavlja nadležnom ostavinskom sudu, radi objave na oglasnoj ploči suda, a isto tako objavljuje se u „Narodnim novinama“. Oglasom se zapravo daje mogućnost osobama koje polažu pravo na nasljedstvo da se, u roku od 6 mjeseci od objave oglasa, prijave sudu i da se o njihovim pravima odluči u ostavinskom postupku.

Nakon uspostave Hrvatskog upisnika oporuka (HUO)³⁷ kod Hrvatske javnobilježničke komore, jedna od dužnosti javnog bilježnika je da provjeri je li pokojni ostavitelj ostavio oporuku, koja bi bila pohranjena u HUO (čl. 203. i 208. ZN).³⁸

O samom ročištu za ostavinsku raspravu vodi se **zapisnik** u smislu odredbe čl. 183. ZN, pri čemu zapisnik potpisuje javni bilježnik, službenik javnog bilježnika koji je pisao zapisnik, te prisutne stranke. U praksi se zna dogoditi da pojedina stranka odbije potpisati zapisnik, pa u takvom slučaju bi zapisnik trebao sadržavati takvu konstataciju i razlog zbog čega je pojedina stranka odbila potpisati zapisnik.

Predmet ostavinske rasprave je detaljno propisan u čl. 219. ZN. Tako se prema st. 1. na ostavinskoj raspravi raspravljaju sva pitanja važna za donošenje odluke u ostavinskom postupku, a naročito glede prava na nasljedstvo, veličinu nasljednog dijela i prava na zapise. U st. 2. je određeno da sud (javni bilježnik) odluku donosi pošto je zainteresiranim osobama omogućiti da daju potrebne izjave, pri čemu nije potrebno da se u svakom slučaju svakome omogućiti da se očituje o izjavama drugih zainteresiranih osoba.

Bitno je naglasiti da nitko nije dužan doći na ostavinsku raspravu. Ukoliko nasljednik ne bi došao na ostavinsku raspravu to bi trebalo značiti da isti želi biti nasljednik. Samo u slučaju da je isti dao izjavu o odricanju od nasljedstva, moglo bi se smatrati da isti ne želi naslijediti.

Dužnost javnog bilježnika je da vodi računa da nasljedničke izjave budu jasne, da iste ne ostavljaju nedoumice, te da se nasljednike upozori na posljedice davanja nasljedničke izjave iz čl. 220. ZN.

Ukoliko je ostavitelj ostavio oporuku, tada je potrebno proglasiti oporuku i o tome sastaviti zapisnik, koji je sastavni dio zapisnika o ostavinskoj raspravi, u smislu odredbe čl. 203. do 209. ZN.

5.7. Vraćanje predmeta ostavinskom sudu

Daljnje postupanje javnog bilježnika u ostavinskom postupku ovisi o tome je li među nasljednicima došlo do spora oko ostavinske imovine ili ne. Ukoliko je između nasljednika došlo do spora oko nekih činjenica o kojima ovisi pravo nasljedstvo, ili do spora oko prava na zapis ili nekog druga prava na ostavinu, ili do spora oko sastava ostavinske imovine, javni bilježnik će u zapisniku s ostavinske rasprave konstatirati u čemu je spor, uzeti potrebne izjave nasljednika glede toga, te

³⁷ Pravilnik o Hrvatskom upisniku oporuka, Narodne novine br. 135/03, 164/04.

³⁸ U praksi se javlja dilema da li javni bilježnik mora izvršiti uvid u HUO uvijek, u svakom ostavinskom postupku ili pak samo u ostavinskim postupcima u kojima je navedeno da oporuka postoji. Čini nam se da bi uvid trebalo vršiti uvijek kada postoji ostavinska imovina, no kada u smrtovnici stoji da ostavinska imovina ne postoji, pa kada bi trebalo obustaviti postupka, ne čini nam se svrsishodnim da se vrši uvid u HUO.

vratiti spis nadležnom sudu (čl. 244. st. 2. ZN).

U slučajevima iz čl. 141., 143. i 144. ZN (nasljednička zajednica, prava sunasljednika koji su živjeli ili privređivali u zajednici s ostaviteljem, te glede diobe kućanskih predmeta) javni bilježnik može donositi odluke samo uz suglasnost svih nasljednika, a ako te suglasnost nema ponovno će vratiti spis nadležnom ostavinskom sudu.

5.8. Rješenje o nasljeđivanju (djelomično rješenje, rješenje o legatu)

U svim drugim slučajevima javni bilježnik je ovlašten donijeti **rješenje o nasljeđivanju** u smislu odredbe čl. 226. ZN, koje osobito treba sadržavati utvrđenje tko je nasljednik ostavitelja, te koja su prava tim rješenjem stekli nasljednici, odnosno druge osobe. Odredbe čl. 226. ZN vrijede i u slučaju ošasne imovine. Moguće je donijeti i **djelomično rješenje o nasljeđivanju**³⁹ (čl. 231. ZN) u slučaju kad je sastav ostavine samo djelomično nesporan.

Javni bilježnik će donijeto rješenje o nasljeđivanju dostaviti svim nasljednicima i zapisovnicima, kao i osobama koje su tijekom postupka istakle zahtjev za nasljedstvo, te u slučaju ako nije izjavljen prigovor, iskazati i pravomoćnost rješenja o nasljeđivanju.

Ako nasljednici ne osporavaju zapis, sud može i prije donošenja rješenja o nasljeđivanju, na zahtjev zapisovnika, donijeti **posebno rješenje o zapisu** (čl. 230. ZN). Nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju, odnosno u slučaju izjavljivanja prigovora, javni bilježnik vraća spis nadležnom sudu, a kod sebe zadržava prijepis spisa (čl. 244. st. 4. ZN).

5.9. Dostava pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju i provedba rješenja o nasljeđivanju u zemljišnoj knjizi

Javni bilježnik će donijeto rješenje o nasljeđivanju dostaviti svim nasljednicima i zapisovnicima, kao i osobama koje su tijekom postupka istakle zahtjev za nasljedstvo, te u slučaju ako nije izjavljen prigovor, iskazati i pravomoćnost rješenja o nasljeđivanju. Rješenje o nasljeđivanju će se po pravomoćnosti dostaviti nadležnoj poreznoj upravi (čl. 227. st. 2. ZN), odnosno nadležnom zemljišnoknjižnom sudu (čl. 228. ZN).⁴⁰

U praksi su se pojavila razmišljanja ili bolje rečeno sumnje u potrebu da se u izreci rješenja o nasljeđivanju naloži provedba tog rješenja u zemljišnim knjigama, naravno u slučaju kada ostavinsku imovinu čine nekretnine koje su upisane u zemljišnu knjigu na ime ostavitelja i koje su bile njegovo vlasništvo u času njegove smrti.

Stajalište da u rješenju o nasljeđivanju ne treba stajati nalog zemljišnoknjižnom sudu da se rješenje o nasljeđivanju provede u zemljišnoj knjizi temelji se prije svega na činjenici da u čl. 226. st. 2. ZN nije propisano da sastavni dio rješenja o nasljeđivanju mora biti navedeni nalog, pa da slijedom toga niti javni bilježnici nemaju ovlasti takav nalog staviti u izreku rješenja o nasljeđivanju.

Kod toga valja primijetiti da niti u ranijem Zakonu o nasljeđivanju i to u čl. 225. koji je propisivao sadržaj rješenja o nasljeđivanju nigdje nije bilo navedeno da izreka rješenja mora sadržavati nalog za upis prava na nekretninama u zemljišnoj knjizi. No u čl. 227. ranijeg ZN izričito je bilo propisano da kad budu podneseni dokazi o izvršenju i osiguranju obveza koje su nasljedniku naložene oporukom u korist osoba koje nisu sposobne da se same staraju o svojim poslovima ili za postizanje neke općekorisne svrhe, **sud će**

³⁹ Čini nam se da se navedena mogućnost da donošenje djelomičnog rješenja o nasljeđivanju još uvijek nedovoljno koristi u praksi.

⁴⁰ Vidi opširnije Kontrec Damir, Provedba rješenja o nasljeđivanju u zemljišnim knjigama (dvojbe i problemi u praksi), u Jelčić O., Končić A.M., Kontrec D., Mihelčić G., Pahić D., Sarvan D., Nekretnine aktualnosti zakonodavstva i prakse, Novi informator, Zagreb, 2008., str. 163-182.

narediti da se u zemljišnu knjigu izvrše potrebni upisi, kao i da se ovlaštenim osobama predaju pokretne stvari koje se nalaze na čuvanju kod suda. Naime, u to vrijeme bilo je potrebno, da bi se rješenje o nasljeđivanju uopće moglo provesti u zemljišnoj knjizi, da na primjerku rješenja o nasljeđivanju bude potvrda od strane nadležnih poreznih vlasti da je porez na nasljedstvo plaćen, odnosno da ne postoji obveza plaćanja tog poreza, te je to bio preduvjet za provođenje rješenja o nasljeđivanju u zemljišnoj knjizi.⁴¹

Treba isto tako istaći da i nakon početka primjene Zakona o zemljišnim knjigama⁴² od 1. siječnja 1997. godine nije bilo nikakvog spora u sudskoj praksi da se u rješenje o nasljeđivanju unosi nalog za provedbu rješenja u zemljišnoj knjizi, u slučaju ako su predmet ostavine bile nekretnine u vlasništvu ostavitelja.

I u sada važećem ZN i to u čl. 228. st. 1. propisano je da će **u rješenju o nasljeđivanju sud odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu u zemljišnoj knjizi potrebni upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava.** Upravo u navedenoj odredbi nalazi se uporište za zaključak da su i javni bilježnici **dužni** u rješenju o nasljeđivanju, u slučaju kada je ostavitelj imao nekretnine u vlasništvu u času svoje smrti, unijeti nalog o provedbi tog rješenja u zemljišnoj knjizi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava. Dr. J. Crnić glede domašaja odredbe čl. 228. ZZK iznosi sljedeće: „*Teško bi bilo pretpostaviti da je ta odredba unijeta samo u „Iarpurlartističkoj namjeri“.* *Ona je jasna i ne daje dvojiti da se mora unijeti u rješenje o nasljeđivanju. Ostaje pitanje čemu bi ona postojala, zašto bi se ona unosila u rješenje o nasljeđivanju ako se o njoj ne bi obavijestio zemljišnoknjižni sud kome javni bilježnik određuje (čitaj: naređuje) po članku 228. ZN da provede potrebne upise. Pokušaj da se suprotno izvede iz odredbe naprijed citiranog čl. 227. ZN o tome kome se dostavlja rješenje o nasljeđivanju, ne smatramo uspješnim.*“⁴³

Iz gore navedenog može se zaključiti da i važeći ZN upućuje na primjenu pravila zemljišnoknjižnog prava glede provedbe rješenja o nasljeđivanju u zemljišnoj knjizi. U čl. 106. st. 1. ZZK je tako propisano da se upisi u zemljišnoj knjizi provode na temelju rješenja zemljišnoknjižnog suda kojim se **upis određuje i nalaže njegova provedba** u zemljišnoj knjizi (rješenje o upisu), dok u st. 2. istog članka izričito propisano da će rješenje o upisu zemljišnoknjižni sud donijeti **i kad je zemljišnoknjižni upis odredio neki drugi sud ili drugo tijelo u granicama svoje nadležnosti.** Upravo ovaj st. 2. regulira situaciju u kojoj se nalazi ostavinski sud ili javni bilježnik kao povjerenik ostavinskog suda u provođenju ostavinskog postupka.

Naime, iz čl. 226. st. 1. i 2. ZN proizlazi da se u rješenju o nasljeđivanju navode nekretnine s podacima iz zemljišnih knjiga potrebnim za upis, kao i tko je smrću ostavitelja postao njegov nasljednik i koja su prava time stečena od strane nasljednika, odnosno drugih osoba. Ukoliko se rješenjem o nasljeđivanju utvrđuju nekretnine s podacima potrebnim za upis i prava na nekretninama koja pripadaju nasljednicima, onda se sasvim sigurno radi o situaciji koju regulira čl. 106. st. 2. ZZK kada propisuje da drugo tijelo ili sud donosi odluku o zemljišnoknjižnom upisu. U protivnom ne vidimo svrhu zbog koje bi bilo potrebno u rješenju o nasljeđivanju navoditi nekretnine koje su bile u vlasništvu ostavitelja i to s podacima potrebnim za upis.

⁴¹ Upravo činjenica da je plaćanje poreza na promet (nasljedstvo) nekretnina bio preduvjet za upis u zemljišnu knjigu dovela je do toga da je veliki broj provedenih transakcija sa zemljištem ostao izvan zemljišne knjige.

⁴² Narodne novine br. 91/96., 68/98., 137/99., 114/01., 100/04., 107/07., 152/08. - dalje ZZK.

⁴³ Isto stajalište ima i dr. Jadranko Crnić u članku „Tko je javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku?“, Odvjetnik, Zagreb, br. 1-2/2008.

Isto tako, u praksi se pojavljuje dilema provodi li se rješenje o nasljeđivanju po službenoj dužnosti od strane zemljišnoknjižnog suda ili se to rješenje provodi po zahtjevu ovlaštenika, tj. nasljednika ili drugih osoba koje su stekle određena knjižna prava, odnosno prava koja se upisuju u zemljišnu knjigu. Kod toga treba prije svega istaći da prema ranijim propisima – pravnim pravilima bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama⁴⁴ i to par. 84., nije bilo dileme o tome da se rješenje o nasljeđivanju provodi po službenoj dužnosti. Pravno pravilo paragrafa 84. je glasilo:

(1) Po službenoj se dužnosti obavljaju oni zemljišnoknjižni upis čije su osnove u tijeku ostavinske rasprave utvrđene u obliku koji odgovara uvjetima uknjižbe, ako sudionici nisu podnijeli molbu koja odgovara postojećim zakonskim uvjetima. To će upisivanje odrediti ostavinski sud čim isprava o uručenju ostavštine dobije pravnu snagu ako se kod toga suda nalaze isprave potrebne za dopuštenje upisa, ili ako je osnova za zemljišnoknjižni upis koja odluka ostavinskog suda.

(2) Ako sudionici nisu zahtijevali suprotno, te će se naredbe po službenoj dužnosti izdati tek šest nedjelja poslije pravomoćnosti uručenja ostavštine.

(3) Prijepise, potrebne za zbirku isprava i za obavještenje poreske vlasti, stranka mora podnijeti ostavinskom sudu pravodobno. U suprotnom ti će se prijepisi po službenoj dužnosti napraviti, a za njih će se uzeti dvostruka pristojba određena za službeno ovjerene prijepise.

(4) Ako se zemljišna knjiga, u koju se upisuje, ne vodi kod ostavinskog suda, onda će taj sud zamoliti nadležni zemljišnoknjižni sud za izvršenje upisa.

I u ranijoj teoriji i praksi nije bilo nikakve dileme da se rješenje o nasljeđivanju, po pravomoćnosti, provodi u zemljišnoj knjizi po službenoj dužnosti.⁴⁵

Stajalište da se rješenje o nasljeđivanju ne provodi u zemljišnoj knjizi po službenoj dužnosti, već na zahtjev nasljednika, po našem mišljenju nije prihvatljivo i to iz sljedećih razloga. O tome kako se pokreće zemljišnoknjižni postupak propisano je u čl. 93. st. 1. ZZK. U toj odredbi primarno je propisano za pokretanje postupka načelo dispozicije, budući da je propisano da zemljišnoknjižni sud pokreće postupak samo na prijedlog stranke ili nadležnog tijela, osim kad je zakonom što drugo određeno. I iz tako stilizirane odredbe jasno proizlazi da se zemljišnoknjižni postupak može pokrenuti i na neki drugi način, dakle i po službenoj dužnosti, ukoliko je to nekim drugim zakonom propisano.

Upravo pokretanje zemljišnoknjižnog postupka po službenoj dužnosti se dešava u situaciji kada zemljišnoknjižne upise određuje neki drugi sud ili drugo tijelo (čl. 106. st. 2. i čl. 108. st. 2. ZZK).⁴⁶ Po našem mišljenju provođenje rješenja o nasljeđivanju po službenoj dužnosti proizlazi i iz odredbe čl. 228. st. 1. ZN prema kojoj će u rješenju o nasljeđivanju sud, a primjenom odredbe čl. 246. ZN treba tumačiti i javni bilježnik

⁴⁴ Do 31. prosinca 1996. godine bila su na snazi pravna pravila sadržana u :

- Zakonu o zemljišnim knjigama od 18. svibnja 1930., Službene novine br. 146-LIII/307,

- Zakonu o unutrašnjem uređenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga od 18. svibnja 1930., Službene novine br. 146-LIII/308,

- Zakonu o zemljišnoknjižnim diobama, otpisima i pripisima od 31. prosinca 1930., Službene novine, br. 62-XVIII/105 od 19. ožujka 1931.,

- Pravilniku za vođenje zemljišnih knjiga od 17. ožujka 1931., Službene novine br. 64-XIX/120 od 21. ožujka 1931.

sve na temelju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine, Narodne novine br. 73/91.

⁴⁵ Isto kao pod 14, str. 739.

⁴⁶ Opširnije vidi članak – Damir Kontrec, Odlučivanje zemljišnoknjižnog suda u slučaju kada je odluku o upisu donio drugi sud ili drugo tijelo u granicama svoje nadležnosti“, Godišnjak 12 – Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Organizator, 2005. g., str. 487-504.

kao povjerenik suda, odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu u zemljišnoj knjizi potrebni upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava.

Stoga je za nas neprihvatljivo stajalište da se rješenje o nasljeđivanju u zemljišnoj knjizi ne bi provodilo po službenoj dužnosti. Naime, ukoliko bi se prihvatio stav da se rješenje o nasljeđivanju provodi u zemljišnoj knjizi na prijedlog nasljednika, tada se otvara cijeli niz pitanja i problema, a znatno i povećava mogućnost grešaka.

Pri tome valja upozoriti da prema odredbi čl. 112. st. 1. ZZK upis u zemljišnu knjigu može se provesti samo po **nalogu** koji je zemljišnoknjižni sud izdao u rješenju o upisu i ne drukčije nego prema sadržaju tog naloga. U st. 2. je pak propisano da ako se po stanju zemljišne knjige pokaže da neki se neki nalog ne može provesti, zemljišnoknjižni sud će po službenoj dužnosti ispraviti rješenje o upisu. Dakle, i u slučaju kada je zemljišnoknjižni upis odredio neki drugi sud ili drugo tijelo u granicama svoje nadležnosti, a javni bilježnik kao povjerenik ostavinskog suda ima tu nadležnost propisanu u ZN, mora postojati nalog za upis u zemljišnu knjigu u rješenju o nasljeđivanju, budući da u tom dijelu ostavinski sud ili javni bilježnik postupa po pravilima zemljišnoknjižnog prava. U čl. 65. Pravilnika o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova⁴⁷ ⁴⁸ je pak izričito propisano što sve treba sadržavati rješenje o upisu u zemljišnu knjigu, te da se upis u zemljišnu knjigu provodi točno prema sadržaju naloga sadržanog u rješenju o upisu.

Stoga po našem mišljenju ne bi trebala postojati nikakva dilema da rješenje o nasljeđivanju, i u slučaju kada ga donosi javni bilježnik kao povjerenik suda, mora sadržavati nalog

⁴⁷ Narodne novine br. 81/97., 109/02., 123/02., 153/02., 14/05. – dalje Zemljišnoknjižni poslovnik.

⁴⁸ Čl. 65. Zemljišnoknjižnog poslovnika glasi:

Pri sastavljanju izvornika sudskog rješenja vodit će se računa da se upis u zemljišnu knjigu provodi točno prema sadržaju naloga sadržanog u rješenju (čl. 112. st. 1. ZZK). Radi toga se mora paziti na zakonske propise o obliku i vrsti knjižnih upisa (st. 1.). Rješenje mora sadržavati: 1. Oznaku katastarske općine, broj zemljišnoknjižnog uloška u kojem se ima provesti upis i zemljište. Moraju se naznačiti prostorne granice na koje je ograničeno izvršavanje služnosti (čl. 33. st. 2. ZZK), točne oznake idealnih suvlasničkih dijelova, te knjižni upisi na koje se odnosi naređeni upis. 2. Isprave na kojima se temelji upis s navodima potrebnim za utvrđivanje njihove istovjetnosti. Isprave će se ukratko označiti uputom na njihov sadržaj (npr. kupovni ugovor, isprava o davanju založnog prava itd.), mjestom i danom, mjesecom i godinom gdje i kad su sastavljene. Ako ima više isprava jednake vrste, isprave se moraju označiti i drugim oznakama kojima se omogućuje njihovo razlikovanje. Ako se istim rješenjem određuje više upisa, za svaki će se upis posebno navesti isprava na temelju koje je upis određen. Preporučuje se da se isprave označe slovima (npr. prilog A, prilog B, itd.) koja se mogu upotrebljavati i u naredbi za dostavu. 3. Pravo ili činjenicu koju treba upisati. Bitni sadržaj prava ili činjenice treba navesti riječima koje se moraju upotrijebiti pri upisivanju. 4. Osobe u čiju će se korist provesti upis i njihove adrese. Uz imena osoba navest će se podaci iz isprava potrebni za izbjegavanje opasnosti da ih se zamijeni s drugima (primjerice: datum rođenja, matični broj, očevo ime i dr.). 5. Zakonom određenu vrstu upisa (uknjižbu, predbilježbu, činjenje vidljivim, brisanje) te utvrđivanje da se upis dopušta, a ako se rješenje donosi po službenoj dužnosti, da se upis naređuje. 6. Nalog da se u zemljišnoj knjizi provede upis točno određenog sadržaja. Ako je to potrebno, rješenje mora sadržavati i nalog da se provedu upis koji se odnose na prvenstveni red zemljišnoknjižnog podneska ili na rješenje o njemu (istovremenost više zemljišnoknjižnih podnesaka, zabilježba odbijanja, zabilježba žalbe), kao i upisi koji se po službenoj dužnosti moraju provesti istodobno s dopuštenim upisom (npr. brisanje upisa provedenih nakon predbilježbe istodobno s upisom opravdanja predbilježbe, brisanje upisa provedenih nakon zabilježbe spora i sl.). 7. Ako je prijedlog u cijelosti ili djelomično odbijen, razloge odbijanja, te nalog da se odbijanje zabilježi u zemljišnoj knjizi. Ako se prijedlog djelomično odbije, dio rješenja u kojem se udovoljava prijedlogu i nalaže upis u dijelu u kojem je dopušten mora biti jasno odvojen od dijela u kojem je prijedlog djelomično odbijen i nalaže upis zabilježbe odbijanja. 8. Naredbu o dostavljanju rješenja u kojoj se navode osobe i njihove adrese, kojima se izvornici isprava i drugi prilozima moraju dostaviti, te katastarski ured i porezna uprava u slučajevima kad se po službenoj dužnosti rješenja njima dostavljaju (članak 120. i 121. ZZK). Ako se rješenje dostavlja opunomoćeniku, navest će se ime opunomoćitelja, a kod dostave vlastima i uredima, poslovni broj njihova spisa ako se može utvrditi. (st. 2).

(naredbu) da će se to rješenje po pravomoćnosti provesti u zemljišnoj knjizi. Čini nam se isto tako da takav zaključak proizlazi i iz odredaba čl. 244. i 246. ZN, prema kojim odredbama javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku provodi radnje i donosi odluke propisane ZN, a za rad javnog bilježnika kao sudskog povjerenika važe propisi kao i za sudove, ako odredbama ZN nije drukčije propisano.

5.10. Odbijanje povjerenog posla i oduzimanje od strane suda

Treba tome dodati da javni bilježnik ne bi smio odbiti povjerenih poslova, osim ako za to odbijanje ima opravdanih razloga, o čemu odlučuje ostavinski sud (čl. 249. st. 1. i 2. ZN), koji je prema st. 3. istog članka ovlašten obavljati nadzor nad radom javnog bilježnika.

U odredbi čl. 241. st. 2. ZN određeno je da sud može iz važnih razloga uvijek oduzeti javnom bilježniku daljnje provođenje ostavinske rasprave koje mu je povjereno i raspravu sam provesti ili povjeriti drugom javnom bilježniku, time da su u st. 3. primjerice navedeni važni razlozi za takvu odluku, pa je tako navedeno da su to nemogućnost javnog bilježnika da zbog bolesti ili kojeg drugog razloga obavlja posao, očito zanemarivanje zakonskih obveza od strane javnog bilježnika ili drugi važni razlozi po ocjeni suda. Protiv odluke o oduzimanju nije dopuštena žalba (st. 3.). U komentarima se može naći dvojba da li je zadnja odredba o uskraćivanju prava žalbe u skladu s odredbom čl. 18. Ustava prema kojoj se jamči pravo žalbe protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom.⁴⁹

5.11. Nagrada i naknada troškova za rad javnog bilježnika

Javni bilježnik za svoj rad u ostavinskom postupku ima pravo na nagradu i naknadu troškova sukladno odredbi čl. 251. i 252. ZN, sukladno odredbama Pravilnika o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku.⁵⁰ U praksi se često puta javlja situacija da nasljednici prigovaraju vrijednosti ostavinske imovine koju je utvrdio javni bilježnik, pa slijedom toga da li je potrebno povodom prigovora nasljednika na utvrđenu vrijednost predmeta spora prekinuti daljnje postupanje od strane javnog bilježnika i predmet uputiti ostavinskom sudu. Čini nam se da se u ovom slučaju ne radi o sporu zbog kojeg bi javni bilježnik trebao prekinuti postupanje, jer se ne radi o sporu o kojem ovisi pravo na nasljedstvo ili o tome što čini ostavinsku imovinu, pa u takvim slučajevima predmet ne bi trebalo vraćati ostavinskom sudu.⁵¹

5.12. Naknadno pronađena ostavinska imovina

Ukoliko bi se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronašla imovina koja nije obuhvaćena rješenjem o nasljeđivanju, sud, pa time ni javni bilježnik, neće ponovno provoditi ostavinsku raspravu, nego će **naknadno pronađenu imovinu novim rješenjem** rasporediti na temelju prije donesenog rješenja o nasljeđivanju, osim ako se neki od nasljednika odrekao nasljedstva ili svoj nasljedni dio ustupio sunasljedniku (čl. 234. st. 1. ZN). Ako prije nije bila vođena ostavinska rasprava, javni bilježnik bi je morao provesti, nakon što bi mu sud to povjerio, samo ako su pronađene nekretnine ili s njima izjednačena prava (čl. 234. st. 2. ZN).

5.13. Specifičnosti ostavinskog postupka u slučaju kada je ostavitelj strani državljanin

Kada se govori o vođenju ostavinskog postupka u slučaju kada je ostavitelj strani državljanin, tada treba imati na umu i

⁴⁹ Vidi bilješku pod 32, str. 474.

⁵⁰ Narodne novine br. 135/03.

⁵¹ Crnić Jadranko, Spor o vrijednosti ostavine radi određivanja nagrade javnom bilježniku, Informator br. 5508, Zagreb, 2006. g.

odredbe ZRSZ. Prema odredbi čl. 72. st. 1. ZRSZ za raspravu nepokretne ostavine stranog državljanina postoji **isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske ako se nekretnine nalaze u Republici Hrvatskoj**. Prema st. 2. za raspravu pokretne ostavine stranog državljanina nadležan je sud Republike Hrvatske, osim ako u državi ostavitelja sud nije nadležan za raspravu pokretne imovine.

U smislu odredbe čl. 73. ZRSZ kod osoba bez državljanstva (apatrida), osoba čije se državljanstvo ne može utvrditi ili osobe koja ima status izbjeglice, isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske postoji ako se nekretnina nalazi na teritoriju Republike Hrvatske. Prema st. 2. za raspravu pokretne ostavine osoba navedenih u st. 1., nadležnost suda Republike Hrvatske postoji ako se pokretne nalaze u Republici Hrvatskoj, ili ako je ostavitelj u vrijeme smrti imao prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Javni bilježnici trebaju posebno voditi računa da u rješenjima o nasljeđivanju ne raspoređuju nekretnine koje se nalaze na teritoriju druge države, ali isto tako treba voditi računa kod nasljeđivanja stranaca u Republici Hrvatskoj da postoje posebni propisi koji sprečavaju stjecanje prava vlasništva strana na određenim nekretninama. Primjerice čl. 52. st. 2. Zakona o šumama izričito propisuje da strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na šumama i šumskom zemljištu, osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno. Isto tako čl. 113. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti prirode propisano da se vlasništvo na nekretninama u zaštićenim područjima može stjecati pod uvjetima propisanim tim Zakonom i drugim zakonima, a da strane pravne ili fizičke osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na nekretninama u zaštićenim područjima, osim ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno. Prema odredbi čl. 5. Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama⁵² na pomorskom dobru ne može se stjecati pravo vlasništva ni druga stvarna prava po bilo kojoj osnovi, te građevine i drugi objekti na pomorskom dobru koji su trajno povezani s pomorskim dobrom smatraju se pripadnošću pomorskog dobra. Kod toga glede pomorskog dobra nema nikakve razlike između domaćih i stranih državljana.

O tome da li je nešto šuma jasno bi trebalo proizlaziti iz posjedovnice zemljišne knjige. Pitanje pak da li je nešto zaštićeni dio prirode može se jedino dokazivati odgovarajućom potvrdom Ministarstva kulture, koje vodi evidenciju o takvom pravnom režimu zemljišta.⁵³

6. Predstavlja li prenošenje nadležnosti u ostavinskim postupcima na javne bilježnike rasterećenje redovnih sudova? Koliko nam je poznato od 2003. godine pa do danas nije napravljena jedna sustavna analiza koliki broj ostavinskih predmeta su proveli javni bilježnici, u kojem broju predmeta je izjavljen prigovor protiv rješenja javnih bilježnika, koliko dugo je trajao postupka kod javnog bilježnika. Stoga ćemo na ovom mjestu samo kratko ponoviti rezultate jednog istraživanja koje je provedeno na jednoj mikrolokaciji, na Općinskom sudu u Varaždinu u periodu od početka primjene ZN, pa do sredine siječnja 2005. godine.⁵⁴

U navedenom periodu javni bilježnicima je povjereno ukupno

1382 ostavinska predmeta, pri čemu je 58,67 % predmeta riješeno u roku od 30 dana, a u daljnjih 30 dana još 30,53 %, odnosno ukupno u roku od 60 dana od dana povjeravanja 89,20 %. Prosječno vrijeme trajanja predmeta koji su pravomoćno okončani kod javnih bilježnika iznosilo je u tom periodu 34,39 dana.

U svega 16 predmeta došlo je do spora, zbog kojeg je javni bilježnik vratio predmet sudu, time da je u tom periodu prigovor bio izjavljen u svega 4 predmeta, što zapravo potvrđuje tezu da su ostavinski postupci u pravilu nesporne naravi.

No, ono što je najbitnije, u promatranom periodu statistički su se oslobodila 2,09 suca, koji više nisu morali raditi te predmete, te je to rasterećenje imalo direktnog utjecaja na broj riješenih parničnih, ovršnih i drugih predmeta koji su ostali na sudu. Stoga je po našem mišljenju prenošenjem nadležnosti u ostavinskim postupcima sa sudova na javne bilježnike došlo do stvarnog rasterećenja prvostupanjskih općinskih sudova.

7. Komparativni prikaz nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka

7.1. Republika Slovenija

Republika Slovenija nasljedno pravo, procesno i materijalno, ima regulirano u Zakonu o dedovanju⁵⁵. U 162. tog Zakona propisano je da u ostavinskom postupku sud utvrđuje tko su nasljednici ostavitelja, što čini ostavinsku imovinu i koja prava pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama. U 168. st. 1. istog Zakona propisano je da ostavinsku raspravu provodi stvarno nadležni sud, dok je u st. 2. propisano da sve odluke tijekom ostavinskog postupka donosi sudac pojedinac. Iz navedenog je vidljivo da se Slovenija još uvijek nije odlučila da prenese nadležnost za vođenje ostavinskih postupaka na javnih bilježnike, iako javni bilježnici djeluju u Sloveniji već 15-tak godina.⁵⁶

7.2. Republika Srbija

U Srbiji se javni bilježnici tek uvode, pa je razumljivo da je nadležnost za vođenje ostavinskih postupaka u nadležnosti sudova. Kod toga su materijalno pravne odredbe o nasljeđivanju propisane u Zakonu o nasljeđivanju⁵⁷, dok su procesne odredbe propisane Zakonom o vanparničnom postupku⁵⁸.

U odredbi čl. 87. Zakona o vanparničnom postupku propisano je da u ostavinskom postupku sud utvrđuje tko su nasljednici umrlog, koja imovina čini njegovu ostavinu i koja prava iz ostavine pripadaju nasljednicima, legatarima i drugim osobama. Prema čl. 88. st. 1. istog Zakona za raspravljanje ostavine mjesno je nadležan sud na čijem je području ostavitelj u vrijeme smrti imao prebivalište odnosno boravište (ostavinski sud), time da prema st. 2. istog članka ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao ni prebivalište ni boravište na teritoriju Republike Srbije, tada je nadležan sud na čijem se području nalazi pretežni dio imovine ostavitelja.

Treba naglasiti da postoji namjera da se u Srbiji uvede javno bilježništvo, pri čemu tek treba vidjeti da li će javni bilježnici dobiti nadležnost i za vođenje ostavinskih postupaka.

⁵² Narodne novine br. 158/03, 141/06.

⁵³ Novi Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine 152/08) u čl. 2. st. 2. izričito propisuje da strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na poljoprivrednom zemljištu na temelju pravnog posla, što bi pak značilo da bi drugi osnovi stjecanja bili dopušteni. Raniji Zakon o poljoprivrednom zemljištu izričito je propisivao u čl. 1. st. 3. da strane fizičke i pravne osobe ne mogu biti nositelji vlasničkih ovlaštenja na poljoprivrednom zemljištu.

⁵⁴ Opširnije vidi Kontrec Damir, Predstavlja li prenošenje nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka javnim bilježnicima stvarno rasterećenje općinskih sudova, Informator br. 5324 od 16. ožujka 2005. godine, isti članak objavljen u časopisu Javni bilježnik br. 20/2005., str. 7-11.

⁵⁵ Uradni list SR Slovenije br. 15/76., 23/78., Uradni list Republike Slovenije br. 17/91., 13/94., 40/94., 82/94., 117/00., 67/01., 83/01.

⁵⁶ Zakon o notariatu, Uradni list Republike Slovenije br. 13/94., 48/94., 82/94., 41/95., 83/01., 73/04., 98/05., 17/06., 115/06., 2/07., 33/07., 45/08.

⁵⁷ Službeni glasnik Republike Srbije br. 46/95.

⁵⁸ Službeni glasnik SR Srbije br. 25/82., 48/88., Službeni glasnik Republike Srbije br. 46/95., 18/05.

7.3. Republika Makedonija

U Republici Makedoniji javni bilježnici (notari) imaju gotovo iste ovlasti glede vođenja ostavinskih postupaka, kao i javni bilježnici u Republici Hrvatskoj.

7.4. Republika Crna Gora

7.5. Bosna i Hercegovina

7.5.1. Federacija BiH

Posebno je zanimljiva situacija u Bosni i Hercegovini, obzirom na postojanje javnobilježničke službe, ali postojanja tri entiteta i situacije da svaki entitet može predmetnu materiju regulirati na različite načine.

U Federaciji BiH

7.5.2. Republika Srpska

Republika Srpska je pak u području prenošenja nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka na javne bilježnike učinila prvi korak.

7.5.3. Distrikt Brčko

8. Umjesto zaključka

Javni bilježnici kao povjerenici sudova u ostavinskim postupcima su po našem mišljenju opravdali povjerenje zakonodavca, te su pridonijeli rasterećenju redovnih sudova od nespornih predmeta, a čime je omogućeno da se suci bave pravim, spornim predmetima. Javni bilježnici moraju paziti da im vođenje ostavinskih predmeta ne postane rutinski posao, jer se u tim postupcima odlučuje o imovinskim pravima nasljednika. No, povjeravanje vođenja ostavinskih postupaka javnim bilježnicima nije išlo brzo, proteklo je deset godina od donošenja ZJB, pa do donošenja ZN, u kojem periodu su se javni bilježnici u svom radu dokazali, pa je i zakonodavac prenio i druge poslove na njih, primjerice donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Iz komparativnog prikaza vidljivo je da je Republika Hrvatska prva od država nastalih raspadom bivše Jugoslavije uvela javne bilježnike, te je prva prenijela nadležnost za vođenje ostavinskih postupaka na javne bilježnike. I ostale zemlje u regiji ili su uvele ili planiraju uvesti latinski tih notarijata, pa iskustva koja Republika Hrvatska ima na ovom području mogu im u značajnoj mjeri koristiti, kako bi izbjegli određene greške koje smo na ovom području imali. Samo kvalitetan i stručan rad javnih bilježnika u tim zemljama može dovesti do prenošenja nadležnosti na javne bilježnike i u području ostavinskih postupaka.

Knjige i članci

Pravni izvori

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01.

Vlatka Sakar, ovlaštenu revizor u Zagrebu

Osnovna poslovna znanja ugraditi u svako zvanje

U svojoj svakodnevnoj praksi revizora i vještaka revizorsko-računovodstvene struke uočavam koliko poduzetnici svih vrsta i kategorija ne samo da ne razumiju osnovnu logiku računovodstva i financijskog izvještavanja, nego prema toj disciplini osjećaju izrazitu averziju, smatrajući je složenom i nerazumljivom.

Računovodstvo, financijsko izvještavanje kao i svoje knjigovode često percipiraju kao nužno zlo, odnosno kao nešto što postoji uglavnom zato da im zakomplicira, oteža i uspori poslovanje. Međutim, razina stručnog znanja iz područja računovodstva i financijskog izvještavanja koje je, osim poduzetnicima, nužno i javnim bilježnicima, odvjetnicima te sucima, izuzetno je bazična. Ta osnovna znanja moguće je vrlo lagano usvojiti, naravno, ukoliko se ta tema prezentira na razumljiv i jednostavan način te ako postoji dobra volja da se steknu i zaokruže ova znanja o pitanjima s kojima se javni bilježnici, odvjetnici i suci susreću gotovo svakodnevno.

Kod javnih bilježnika i odvjetnika razlozi potrebe poznavanja osnova računovodstva i financijskog izvještavanja nisu samo vlastito poslovanje. To je čak i manje važno, iako nije zanemarivo. Najbitnije je razumjeti stranke te im pružiti kompetentan odgovor. Nije uvijek moguće, iako se tome teži, stranku uputiti na stručnu osobu računovodstvene struke. Često puta nužno je razumjeti stranku, s njome razgovarati o računovodstveno-revizorskoj problematici te ponekad odgovoriti i na „nespretno“ postavljeno pitanje što se struke tiče.

PRAKSA

Od nekoliko smo javnih bilježnika doznali kako se na sjednicama skupština društava, kojima prisustvuju kao zapisničari, osjećaju nelagodno kada na red dođu revizorsko- financijsko-računovodstvene teme jer ne razumiju suštinu, kontekst a ne poznaju ni terminologiju. U ovršnim pak predmetima nužno je temeljito poznavanje suštine vjerodostojne isprave kao i drugih vjerodostojnih dokumenata, što je također dio računovodstva.

Ovladavanje osnovama računovodstveno-revizorske struke za odvjetnike i suce, izuzetno je važno i u sudskim sporovima. Iskustva govore kako se u sudskim sporovima, vještački nalazi ne mogu prihvaćati zdravo za gotovo, iako pravna struka tome izrazito teži i mada bi za odvjetnike, a naročito suce, to bilo najjednostavnije. Nažalost, često su vještački uradci temeljeni na pogrešnim pretpostavkama i stručno manjkavi te je i za odvjetnike i za suce poznavanje i razumijevanje osnova računovodstva i s zbog toga jednostavno neumoljivi imperativ. Navodimo nekoliko ovdje primjera iz prakse.

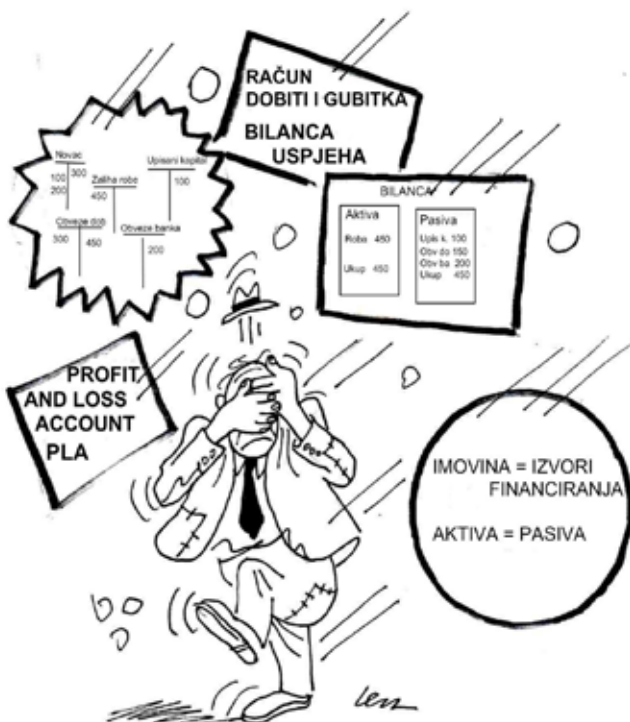
U jednom je slučaju odvjetnik uporno tvrdio kako je predmetno društvo prezaduženo, pozivajući se na debeli stručni uradak o toj temi, izrađen od strane računovodstvenog eksperta. Međutim, uradak je bio stručno manjkav, jer društvo je imalo natprosječno visok iznos vlastitoga kapitala i nikako nije bilo prezaduženo (vidjeti kasnije obradeni primjer). Bilo je nelikvidno, ali nikako prezaduženo. Došlo je do nepotrebnog odugovlačenja postupka i u konačnosti kompromitirajuće situacije za odvjetnika.

U sporu u kojem se radilo o procjeni vrijednosti društva ili udjela, odvjetnik, iako instruiran od strane „svog“ vještaka, nikako se nije mogao sporazumjeti, odnosno nije mogao pratiti/parirati imenovanom vještaku na ovome području niti u najgrubljim crtama.

Sve češće u sporovima dolazi do potrebe vještačenja vrijednosti društva pa se angažira po nekoliko vještaka jer neprestano dolazi do „nadvještačenja“. Razlika u izvještačenim vrijednostima može doseći i nekoliko stotina milijuna kuna, a o pogrešnom izboru metoda ili pa o pogrešnoj primjeni metoda procjene da i ne govorimo.

U svim tim slučajevima za pravnike, bilježnike i suce, neophodna je određena razina stručnih znanja računovodstva i revizije kako bi se zahtijevao/odobrio dopunski ili odbacio nestručni vještački nalaz, odnosno kako bi se donijela temeljem postojećih nalaza meritorna sudska odluka.

Potrebno je relativno malo truda za dobivanje zadovoljavajuće razine stručnog razumijevanja računovodstveno-financijske problematike. Za odvjetnike, bilježnike i suce nije potrebno da poznaju detalje ili svladavaju visoku stručnu razinu, dovoljno je poznavati suštinu i imati zaokruženu sliku osnovne računovodstvene logike.

OSNOVE RAČUNOVODSTVA

Pokušat ćemo opisati osnove računovodstva koje smatramo minimumom stručnih znanja prijeko potrebnih osobama pravnog obrazovanja. Nužno je malo truda (nekoliko minuta) da se pročita i razumije ovaj tekst. Matematika je u ovom primjeru na razini drugog razreda osnovne škole.

Dakle, zamislite da privatno imate automobil vrijednosti 75.000 kuna i novca na računu 25.000 kuna. Kolika je vaša ukupna imovina? Znači: $75.000 + 25.000 = 100.000$ kuna. Vaša imovina ima neki izvor, od nekuda je dotekla, nije „pala s neba“. Izvori samo mogu biti da ste tu imovinu zaradili (i/ili dobili) ili da ste posudili. Na primjer, od banke ste uzeli 90.000 kuna kredita (pozajmljeni izvor), a zaradili ste 10.000 kuna (vlastiti izvor). I izvori kao i imovina iznose ukupno 100.000 kuna. Budući da svaka kuna imovine koju posjedujete ima svoj izvor, oni su po iznosu uvijek jednaki imovini:

IMOVINA	IZVORI FINANCIRANJA
Automobil 75.000 kn Novac <u>25.000 kn</u> Ukupna imovina 100.000 kn	10.000 kn vlastita zarada <u>90.000 kn</u> kredit od banke 100.000 kn ukupni izvori

Kome, zapravo, suštinski pripada vaš automobil? Banci. Od čitave vaše imovine (100.000 kuna), suštinski je samo 10.000 kn vaše, a ostalo pripada vjerovnicima.

Tako je to i s društvom. Svaka kuna imovine koja uđe u poduzeće ima neki svoj izvor. Ta imovina ili potječe od vlasnika (vlastiti izvori financiranja) ili potječe/financirano je od nevlasnika kao što su dobavljači, kreditori, država (tudi izvori financiranja).

Pogledajmo sljedeći primjer: osnovali ste d.o.o. s minimalnim kapitalom. Uplatili ste 20.000 kuna na žiro-račun društva. Imovina društva se povećala i iznosi 20.000 kuna. Ta imovina ima izvore, također 20.000 kuna. A ti izvori ste vi, vlasnik društva. Ove izvore nazivamo vlastiti izvori (vlasnikovi):

IMOVINA	IZVORI FINANCIRANJA
Novac 20.000 kn	20.000 kn vlastiti izvori financiranja

Nadalje, želimo kupiti automobil za 120.000 kn. Na žiro-računu nema dovoljno novaca, samo 20.000 kn. Odlazite u banku, dobivate kredit i banka uplaćuje na žiro-račun društva dodatnih 110.000 kn. Kako sada izgleda slika poduzeća (ili stručno bilanca)?

IMOVINA	IZVORI FINANCIRANJA
Novac 20.000 kn Novac <u>110.000 kn</u> Ukupna imovina 130.000 kn	20.000 kn vlastiti izvori financiranja <u>110.000 kn</u> bančini, tudi izvori financiranja 130.000 kn ukupni izvori financiranja

Ukupna imovina društva je sada 130.000 kuna i to u novcu. Izvori su također 130.000 kuna, ali 20.000 kuna je uplatio vlasnik a 110.000 kuna je uplatila banka. U dijelu bilance pod nazivom „imovina“ (ili aktiva) vidimo kolika je imovina društva i od čega se sastoji (koliko je dugotrajne imovine, koliko potraživanja, koliko zaliha a koliko novaca), a u dijelu bilance pod nazivom „izvori financiranja“ (ili pasiva) vidimo kome ta imovina suštinski pripada (tj. kome bi se unovčena imovina u slučaju likvidacije isplatila).

Da ovu tvrtku želite kupiti od vlasnika, koliko novaca biste bili spremni izdvojiti za to? Što biste dobili kupnjom cijele tvrtke?

Dobili biste 130.000 kuna imovine, ali istovremeno i 110.000 kuna duga prema vjerovnicima. Vama bi ostalo samo 20.000 kuna. Dakle, toliko biste vi ili neki drugi kupac bili spremni i platiti za tu tvrtku. Ovaj iznos od 20.000 kuna (koji bi vama u slučaju likvidacije ostao) **nazivamo knjigovodstvena vrijednost društva.**

PRODAJA ZA 1 KUNU

Koliko je pogrešna kritika upućena državi kada prodaje poduzeće za 1 kunu? Evo, zamislite društvo koje ima imovinu od 900 milijuna kuna (razna vrsta imovine) sa sljedećom bilancom:

	IMOVINA ILI AKTIVA	IZVORI FINANCIRANJA ILI PASIVA	
Imovina	900.000.000 kn	1 kn	Vlastiti izvori (kapital i rezerve)
		899.999.999 kn	Tuđi izvori (dug prema vjerovnicima)
Ukupna imovina	900.000.000 kn	900.000.000 kn	Ukupni izvori

Kome bi ovih 900.000.000 kn bilo u slučaju likvidacije isplaćeno? Vjerovnicima 899.999.999 kn, a vlasniku bi ostala samo 1 kuna. Pa neće onda pri kupnji za tu tvrtku kupac biti spreman platiti više od kune. Česte kritike tipa „tvrtka koja vrijedi 900 mil. kn prodana je za 1 kunu“ su besmislice jer 900 milijuna kuna je vrijednost, ne tvrtke već njezine imovine koja suštinski pripada vjerovnicima, dok vlasniku pripada u konačnici samo jedna jedina kuna. Dakle, knjigovodstvena

vrijednost ovoga društva je 1 kunu. Društvo s malim vlastitim i velikim tuđim kapitalom smatra se prezaduženo. Poželjan odnos je 30% vlastitog i 70% tuđeg kapitala.

PREZADUŽENOST

Što se tiče prethodnog primjera, vezanog za prezaduženost društva, pogledajte sljedeći primjer (radi jednostavnije prezentacije „odrezali“ smo šest nula pa je prikaz u milijunima kuna).

Bilanca društva bila je:

	IMOVINA ILI AKTIVA mil. kn	IZVORI FINANCIRANJA ILI PASIVA mil. kn	
Dugotrajna Imovina	900	600	Vlastiti izvori
Kratkotrajna imovina - novac	20	120	Tuđi izvori - dugoročni
		200	Tuđi izvori - kratkoročni
Ukupna imovina	920 kn	920 kn	Ukupni izvori financiranja

Stupanj samofinanciranja je odnos vlastitog kapitala (onoga što pripada vlasniku, a to je 600 mil. kn) i ukupnih izvora financiranja 920 mil. kuna („600 na 920“ je 65%). A stupanj zaduženosti je razlika do 100%, a to je samo 35%. Poželjan odnos je 30 : 70%, a u ovom slučaju je 65 : 35%. Dakle, ova tvrtka je sve prije negoli prezadužena, ali je zato nelikvidna tj. slabo likvidna. Novac bi trebao u imovini biti u visini 30% tuđih kratkoročnih izvora, dakle 60 (30% od 200 = 60). A u gornjem primjeru je 20. Tvrtka, znači, ima problema s nelikvidnošću, a ne zaduženošću.

U ranijem slučaju radilo se o bazičnim, osnovnim znanjima čije je usvajanje moguće, uz ostale temeljne elemente analize financijskih izvještaja, tijekom nekoliko školskih sati.

ZAKLJUČAK

Smatramo da bi osnovna poslovna znanja, među ostalim i znanja financijsko-računovodstveno-revizorskog područja, u osnovnim crtama trebala bi biti ugrađena i usvojena u svakoj profesiji i zbog nas samih, ali i zbog stranaka, klijenata ili partnera. Ali, kada naš obrazovni sustav nema takav pristup, kada već iz formalnoga obrazovnog sustava izlaze neekonomski kadrovi bez ikakvih ekonomskih znanja i vještina, a ekonomski s minimalnim, potrebno je uložiti dodatani napor i svladati u osnovnim crtama ovu temu. Uz dobar edukativni pristup, dobru volju te osviještenost da je poznavanje bazične razine ove materije neophodno, moguće je uz malo napora i vrlo kratko vrijeme svladati prijeko potrebna znanja.

Na dostavu pravnim osobama i fizičkim osobama koje obavljaju registriranu (upisanu) djelatnosti primjenjuju se odredbe čl. 8. st. 1. OZ-a.

Iz sudske prakse VTS-a zaključujemo:

- 1) dostava prvenstveno na adresu iz prijedloga
  - 2) dostava na adresu sjedišta upisanog u sudski registar ili drugi odgovarajući registar (npr. Registar obrta)
  - 3) dostava putem oglasne ploče suda
  - 4) Društvo je dužno u svom sjedištu osigurati prijem sudskih i drugih pismena, pa ako ono to ne učini te mu se zato sudska odluka dostavi putem oglasne ploče, radi se o propustu društva zbog kojeg ono ne može osnovano tražiti ukidanje klauzule ovršnosti (niti povrat u prijašnje stanje).
  - 5) Pritom se podrazumijeva da će ponovna dostava izostati ako je već u prijedlogu navedena adresa sjedišta upisanog u upisnik.“ (VTS RH, PŽ-819/03)
  - 6) Dostava rješenja o ovrsi ovršenikovom susjedu (ovršenik je pravna osoba), nakon dva neuspjela pokušaja dostave na njegovu adresu iz prijedloga i iz sudskog registra, nije izvršena sukladno citiranoj odredbi čl. 8. st. 1. OZ-a.
- Budući da dostava nije izvršena po zakonu propisanoj proceduri, takva dostava ima se smatrati nevaljalom u smislu da dostava rješenja nikada nije izvršena ovršeniku.“
- (VTS RH posl.broj PŽ-5008/08-3 od 11. kolovoza 2008.g.)
- 7.) „Rješenje o ovrsi može biti dostavljeno ovršeniku putem oglasne ploče samo ako sud odnosno javni bilježnik nema saznanja o adresi ovršenika. U slučaju da je iz vraćene dostavnice vidljiva adresa na koju je ovršenik odselio, sud odnosno javni bilježnik mora pokušati dostavu i na tu adresu, neovisno o tome što ta adresa nije adresa ovršenika upisana u sudskom registru. Drugim riječima, javni bilježnik je trebao ponoviti dostavu na adresu koju je dostavljač naveo na dostavnici i tek u slučaju da dostava nije uspjela niti na tu adresu, moglo bi se smatrati da se dostava nije mogla uredno obaviti. Sve to posebice iz razloga što je dostavnica javna isprava pa, sukladno odredbi čl. 230. st. 1. ZPP-a, dokazuje istinitost onoga što se u njoj utvrđuje, pa tako i da je ovršenik odselio na novu adresu.“ (VTS RH, posl.br. PŽ-4344/07 od 16. siječnja 2008. godine).

“obaviješten – nije podigao pošiljku” =

neuspjela, a ne neuredna dostava =

ispunjeni zakonski uvjeti za dostavu putem oglasne ploče suda (VTS RH. PŽ-1188/06)

FAZE DOSTAVE PRAVNOJ OSOBI (SLUČAJ A)

Dostava pokušana na adresu iz prijedloga.
Pismeno vraćeno uz napomenu da je ovršenik obaviješten o primitku pismena ali da isto nije preuzeo.
Izvršiti provjeru stanja upisa u sudskom registru putem elektroničkog medija (jer su javni bilježnici ovlašteni i izdavati takve izvatke).

Moguće situacije:

- a) adresa iz prijedloga istovjetna adresi iz sudskog registra
  - izvršiti dostavu putem oglasne ploče
- b) adresa iz prijedloga različita od adrese iz sudskog registra
  - pokušati dostavu na adresu iz sudskog registra
  - ako dostava na adresu iz sudskog registra ne uspije, dostavu obaviti putem oglasne ploče suda.

SLUČAJ B

Dostava obrtniku

Dostava pokušana na adresu iz prijedloga.
Pismeno je vraćeno uz napomenu da je ovršenik obaviješten o primitku pismena ali da isto nije preuzeo.

Moguće situacije

- I. Ovrhovoditelj je prije druge dostave, samoinicijativno dostavio javnom bilježniku Izvod iz Obrtnog registra;
    - Adresa iz prijedloga istovjetna je adresi iz Obrtnog registra;
      - dostava putem oglasne ploče suda
    - Adresa iz prijedloga različita je od adrese iz Obrtnog registra:
      - pokušati dostavu na adresu iz Obrtnog registra
      - ako dostava ne uspije dostavu obaviti putem oglasne ploče suda
  - II. Javni bilježnik ne raspolaže izvodom iz Obrtnog registra koji datira nakon neuredne dostave:
    - pokušati još jednu dostavu na adresu iz prijedloga (2. dostava po čl. 8. st. 4. OZ-a)
    - ako 2. dostava ne uspije o tome obavijestiti ovrhovoditelja koji ima mogućnost predložiti daljnje načine dostave
    - dostavu pokušati na način predložen po ovrhovoditelju
- Ovrhovoditelj može predložiti:
- 1.) dostavu putem posebnog nositelja
  - 2.) Javnobilježničku dostavu iz čl. 8. st. 4. OZ-a
  - 3.) Dostavu putem oglasne ploče uz prilaganje Izvoda iz Obrtnog registra

Podaci obrtnog registra na internetu još uvijek nisu službeni podaci !

Pravilnik o obliku i načinu vođenja obrtnog registra (Narodne novine 58/09) od 22. svibnja 2009. godine stupio je na snagu 1. lipnja 2009. godine i u članku 24. st. 3. kao ovlaštenog vanjskog korisnika podataka iz obrtnog registra navodi i javnog bilježnika, a sve prema uvjetima koje odredi Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, što još nije zaživjelo.

Status obrtnika potrebno je nedvojbeno utvrditi jer način dostave obrtniku ovisi upravo o tome da li je u određenom trenutku određena osoba obrtnik ili nije.

Obrtnik odgovora za obveze obrta cjelokupnom svojom imovinom pa eventualna odjava obrta ili nedostatak imovine obrta nije od utjecaja na odgovornost obrtnika, ali je prestanak obrta odlučan za način dostave.

“Pod trajnim obavljanjem obrta podrazumijevaju se i slučajevi kada se privremeno prestaje s radom, s najmerom ponovnog obavljanja obrta.“

(Članak 1. stavak 5. Zakona o obrtu (NN 77/93., 90/96., 102/98., 64/01., 71/01., 49/03. – pročišćeni tekst i 68/07)

Načini dostave ovisno o statusu obrta:

AKTIVAN OBRT - dostava po čl. 8. OZ-a

PRIVREMENO ODJAVLJEN OBRT -dostava po čl. 8. OZ-a

OBRT TRAJNO PRESTAO S RADOM (ODJAVLJEN OBRT) -dostava primjenom odredaba ZPP-a o osobnoj dostavi s kombinacijom odredaba OZ-a

Čl. 149. st. 1. ZPP-a

primatelj je dužan uz potpis otisnuti pečat ili štambilj tijela, pravne osobe ili fizičke osobe koja obavlja registriranu djelatnost. **Dostavljač je dužan naznačiti na dostavnici zašto prigodom dostave tijelu ili osobi pečat ili štambilj nije otisnut.**

Praksa trgovačkih sudova

A. “Činjenica da se na dostavnici ne nalazi pečat odnosno štambilj primatelja niti se na istoj nalazi naznaka dostavljača zašto pečat odnosno štambilj nije otisnut, sama za sebe ne utječe na valjanost dostave te nepotpuna dostavnica ne znači da je dostava nevaljana.

(Zaključak Odjela za praćenje i proučavanje sudske prakse (Odjel evidencije) Radne skupine za ovršno i građansko pravo VTS-a)

B) Neki sudovi opće nadležnosti dostavu u vezi koje na dostavnici nije otisnut pečat smatraju neurednom.

Naznaka ili štambilj

“OPUNOMOĆENIK”

Pravna osoba u stečaju = pravna osoba, upisana u sudskom registru

primjena čl. 8 st. 1. OZ-a

DOSTAVA FIZIČKIM OSOBAMA KOJE NE OBAVLJAJU REGISTRIRANU DJELATNOST

Ovršni zakon ne sadrži odredbe o postupku dostave fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost

Supsidijarna primjena ZPP-a (čl. 19. OZ)

Novela ZPP-a iz 2008. uvodi presumpciju uredne dostave dostavom putem oglasne ploče suda.

Ministar mora, prometa i infrastrukture, uz suglasnost Ministra pravosuđa i državnog tajnika nadležnog za upravu, donio je **PRAVILNIK O IZMJENAMA PRAVILNIKA O OPĆIM UVJETIMA ZA OBAVLJANJE POŠTANSKIH USLUGA** (NN 37/09 od 25. ožujka 2009.) koji je stupio na snagu osmog dana od dana objave, dakle 2. travnja 2009. godine.

Pismena u posebnim omotnicama šalju:

- sudovi,
- nadležna državna tijela
- pravne osobe s javnim ovlastima
- druge osobe ovlaštene na temelju posebnih zakona (ovdje spadaju javni bilježnici temeljem odredaba Zakona o javnom bilježništvu, Zakona o nasljeđivanju, Ovršnog zakona i Zakona o parničnom postupku).

Pismena (koja sadrže i dostavnicu/povratnicu) na adresnoj strani, osim adrese primatelja, prema članku 40. Pravilnika moraju sadržavati i naziv posebnog postupka na koji se odnosi pismeno:

- PARNIČNI POSTUPAK
- PREKRŠAJNI POSTUPAK
- KAZNENI POSTUPAK
- UPRAVNI POSTUPAK ili
- POREZNI POSTUPAK

Pravilnik izrijekom propisuje:

“Na prijam i uručenje pismena primjenjuju se odredbe posebnih zakona kojima su uređeni parnični, prekršajni, kazneni, upravni i porezni postupak.“

Odredbe u vezi dostave fizičkim osobama postoje

- dijelom u OZ (dvije neuspjele dostave pa obavijest ovrhovoditelju),

- dijelom u ZPP (postupak dostave i pretpostavke i postupak dostave putem oglasne ploče)

Dostava fizičkim osobama putem oglasne ploče suda moguća je samo ako te osobe imaju prijavljeno prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj.

Neujednačena praksa sudova:

Neki obavljaju objavu na oglasnoj ploči bez provjere da li su ispunjene pretpostavke

Neki traže od javnih bilježnika dokaze o tome da su ispunjene pretpostavke za objavu na oglasnoj ploči.

Iako to ni po jednom propisu nisu dužni, preuzimaju odgovornost za urednost (zakonitost) dostave.

Novela ZPP-a iz 2008.g.

Medijski nepropraćene promjene (neinformiranost o mogućoj presumiranoj dostavi);

“Poštanski pravilnik” stupio na snagu u travnju 2009.g.

Još uvijek needucirani poštanski dostavljači.

Obavijesti (upozorenja) ovršenima da će se dostava obaviti putem oglasne ploče suda.

Primjenom spomenutog Pravilnika dostavljač prilikom dostave fizičkim osobama treba postupiti sukladno odredbama ZPP-a koje reguliraju dostavu a posebno primjenom odredaba članka 141., 142., 143. i 144. te u vezi sadržaja dostavnice čl. 149.

Po čl. 142. st. 1. ZPP-a dostava se obavlja osobno stranci ili zakonskom zastupniku ili opunomoćeniku.

Ako se primatelj ne zatekne na adresi

dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kojem mjestu mogao tu osobu zateći i ostaviti joj kod jedne od osoba navedenih u članku 141. st. 1., 2. ili 3. ZPP-a pisanu obavijest da radi primanja pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu odnosno na svom radnom mjestu.

Koje su to osobe?

poslovno sposobni član kućanstva

kućepazitelj ili susjed ako na to pristanu
Osoba koja na istom mjestu radi ako na to pristane
(čl. 141 ZPP-a).
(podstanar?)

Ako dostava osobno ovršeniku ne uspije niti prilikom drugog pokušaja dostava se obavlja uručenjem pismena prethodno navedenim osobama.
(čl. 141 ZPP-a)

- 1) Što je dostavljač sve dužan učiniti da bi dostava bila uredna?
- 2) Koliko javni bilježnik (odnosno sud u sudskim postupcima) treba duboku ulaziti u sam sadržaj dostavnice?

Dostavnica je javna isprava (dokazuje istinitost onoga što je u njoj navedeno) čl. 230. st. 1. ZPP-a

Dostavnicu potpisuje primatelj i navodi datum primitka (čl. 149. st. 1.)

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju potpisati se, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima dan primitka te staviti napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis. (čl. 149. st. 2. ZPP-a)

Kad je prema odredbama ZPP-a pismeno predano drugoj osobi, a ne onoj kojoj se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos tih dviju osoba. (čl. 149. st. 5. ZPP-a)

Ako dostavu ne obavlja državnom tijelu ili pravnoj osobi, dostavljač će od osobe kojoj pismeno predaje, a koju osobno ne poznaje, zatražiti da dokaže svoju istovjetnost.

Dostavljač će na dostavnici upisati ime i prezime osobe kojoj je pismeno predao te naznačiti da osobu kojoj je pismeno predao osobno poznaje, odnosno broj isprave na temelju koje je utvrdio njenu istovjetnost i tko ju je izdao.

Dostavljač koji nije javni bilježnik dužan je čitljivo označiti na dostavnici svoje ime i prezime i svojstvo, a zatim je osobno potpisati.

Ako je to potrebno, dostavljač će o dostavi sastaviti poseban zapisnik i priložiti ga uz dostavnicu.
(čl. 149. st. 6-9 ZPP)

Ako je dostavnica nestala, dostava se može dokazati i na drugi način.
(čl. 149. st. 11. ZPP)

Što sve "nalazimo" na dostavnicama i kako to tumačiti?

Ako je na dostavnici upisan datum te na mjestu „Primatelj“ stoji potpis, dostavnica dokazuje da je dostava izvršena upravo primatelju.

Predmetna dostavnica ima sve nužne sastojke koje određuje navedeni propis, time da je dostava izvršena putem plave dostavnice, predviđene za osobnu dostavu pismena (u smislu odredbe čl. 142. st. 1. u vezi čl. 284. st. 1 ZPP-a kao i čl. 206. st. 2. Sudskog poslovnika). Dakle, predmetna dostavnica ne predstavlja dokaz da tuženiku tužba radi davanja odgovora na tužbu u određenom roku nije osobno dostavljena dana navedenog na dostavnici, nego naprotiv dokazuje da je takva dostava uredno izvršena.

(Iz obrazloženja GŽ-1569/05 Županijski sud Varaždin)
Ako je na mjestu „Ime i prezime te osobe“ pod toč. 1. upisano neko ime i prezime a bez da je zaokružena točka 1. ili podcrtan podatak o tome u kojem je odnosu ta osoba sa primateljem, dostavnicom je dokazano da je dostavljač predao pismeno nekoj od osoba kojoj je pismeno po odredbama ZPP-a mogao predati (međutim ne možemo točno zaključiti kojoj od u toč. 1. pobrojanih mogućih osoba).

Da bi se ovo smatralo urednom dostavom potrebno je da iz dostavnice nedvojbeno proizlazi da se radi o drugom pokušaju dostave.

Dostavnica je javna isprava!

U samom tekstu toč. 1. obrasca dostavnice stoji:
“Budući da primatelj NIJE ZATEČEN na mjestu gdje treba dostaviti otpравak ni nakon ostavljene pismene obavijesti da radi dostavljanja bude u određeno vrijeme...”

Napomena “umro”.

Pokušati još jednu dostavu te nakon toga o dvije neuspjele dostave, u smislu odredbe članka 252 . d) st. 8.) obavijestiti ovrhovoditelja koji će provjeriti da li je navod istinit ili nije, te će se postupak smatrati obustavljenim ukoliko ovrhovoditelj ne stavi prijedlog za daljnje postupanje.

Obrazac dostavnice prema Sudskom poslovniku

DOSTAVNICA	
Potvrđujem da sam danas.....20..... godine primio pismeno označeno na prednjoj strani.	
Primatelj	Dostavljač
.....	.....
<p>1. Budući da primatelj nije zatečen na mjestu gdje treba dostaviti otpравak ni nakon ostavljene pismene obavijesti da radi dostavljanja bude u određeno vrijeme u svom stanu odnosno na svom radnom mjestu dostava je obavljena predajom otpравka punoljetnom članu domaćinstva primatelja[1]- kućepazitelju – susjedu – ovlaštenoj osobi koja radi na istom mjestu s primateljem</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center;">(Ime i prezime te osobe)</p> <p>(Ako je primatelj nepismen ili nije u stanju potpisati se, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima</p>	<p>2. Kad osoba kojoj je pismeno upućeno, odnosno poslovno sposobni član njezina kućanstva, odnosno ovlaštena osoba ilir adnik državnog tijela, fizičke ili pravne osobe bez zakonitog razloga odbije primiti pismeno, dostavljač će to naznačiti na pismenu i vratiti ga sudu, a u stanu ili prostorijama gdje ta osoba radi, odnosno u sandučiću će ostaviti obavijest o pokušanoj dostavi s upozorenjem da će se dostava obaviti preko oglasne ploče suda.</p> <p>Dana.....20...god. u ..... sati.</p> <p style="text-align: center;">Potpis dostavljača</p> <p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;">Napomena dostavljača u slučaju neisporuke piemena:.....</p> <p style="text-align: center;">.....</p>
dan primitka s napomenom zašto primatelj nije stavio svoj potpis.	

[1] Prema ZPP-u trebalo bi biti „poslovno sposobnom članu“

Otisak prsta primatelja uz naznaku da je primatelj nepismen. (čl. 149. st. 2. – dostavljač bi trebao ispisi ime i prezime primatelja i datum primitka i staviti napomenu zašto primatelj nije sam potpisao dostavnicu)

“Ovršenik u zatvoru”.

Dostava osobama lišenim slobode obavlja se putem uprave zatvora (čl. 137. ZPP);

Napomena dostavljača u slučaju neisporuke:

“obaviješten” (uz naznaku datuma) ili „obaviješten za dan” (uz naznaku slijedećeg dana)“

Napomena na adresnoj strani pismena:

„Obaviješten, nije preuzeo”

znači da je

primatelj i povrh prethodno navedenih obavijesti još posebno obaviješten o prispjeću pošiljke te da mu je ostavljen dodatni rok od 5 (pet) dana za preuzimanje pošiljke u pošti.

Napomena dostavljača u slučaju neisporuke:

“Pismo uručeno primatelju osobno, primatelj odbio potpisati dostavnicu.”

Izmjenom odredbi ZPP-a o dostavi nastojalo se uravnotežiti

* zahtjev da se stranci omogući sudjelovanje u postupku (pogotovo ostvarivanje prava na ulaganje pravnog lijeka) sa

* zahtjevom da postupci ne dolaze „u slijepu ulicu“ zbog, praktično, nemoguće dostave.

Prilikom “ispitivanja” dostavnice ne zanemariti:

da je Hrvatska pošta pravna osoba koja u obavljenju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno Zakonom izdaje javnu ispravu (dostavnicu);

da se primjenom čl. 230. st. 1. ZPP-a smatra istinitim ono što je u dostavnici navedeno;

da za istinitost onoga što je u toj dostavnici navedeno i za postupanje u skladu s propisima koji reguliraju sadržaj i način izdavanja dostavnice (dakle prvenstveno ZPP- u kontekstu ovrhe na temelju vjerodostojne isprave) odgovara Pošta;

da svaki naš „strah“ od pogrešne procjene dostave „košta“ ovrhovoditelja daljnjeg vremena u kojem očekuje naplatu svoje tražbine i da pogoduje ovršeniku i da bi u slučaju da se pokaže da dostava (u dijelu koji obavlja Pošta) nije pokušana niti obavejlina u skladu sa Zakonom te da je to rezultiralo dostavom putem oglasne ploče suda, trebalo „potegnuti“ materijalnu odgovornost Hrvatske pošte a ne javnog bilježnika ili suda.

Pretpostavka:

da je Hrvatska pošta, u obavljanju javnih ovlasti koje su joj povjerene zakonom, putem svog dostavljača, uslugu koju pruža i za koju naplaćuje poštarinu odradila u skladu s propisima koji obavljanje te usluge reguliraju, pa dakle i u skladu s odredbama ZPP-a.

“U pogledu navoda ovršenika da je jednom došlo do nepravilnog i nezakonitog rada dostavljača H.p. (iako je dostava rješenja o ovrsi za ovršenika vršena dva puta i oba puta se je dostava vratila s naznakom „obaviješten-nije preuzeo pošiljku“), isti bi mogli biti osnova za odgovornost H.P. zbog nepravilnog i nezakonitog rada njihovih djelatnika, a isto tako ovršenik može pokrenuti poseban postupak u kojem bi se utvrdilo da je oba puta došlo do nezakonitog postupanja prilikom vršenja dostave te da nisu postojali uvjeti za dostavu rješenja putem oglasne ploče suda.“

(VTS-a posl.broj PŽ-5283/05)

Stroži stav koji je, čini se, prevagnuo navodi na zaključak da Novela ZPP-a nije ispunila svoju svrhu i da je dostava još uvijek u slijepoj ulici radikalnijim odredbama ZPP-a o dostavi

NEMOGUĆA DOSTAVA

Primatelj odselio i nije prijavio novu adresu!

Dostavljač, koji je od npr. susjeda saznao da je osoba odselila, nema mogućnost postupiti po čl. 141. st. 2. ZPP-a niti bi to imalo ikakvog smisla.

FAZE DOSTAVE - FIZIČKIM OSOBAMA

I. PRIMJER

1) Primatelj nije zatečen na adresi.

2) Dostavljač se kod poslovno sposobnog člana kućanstva interesirao kada bi primatelja mogao zateći i kod te mu je osobe ostavio pisanu obavijest da u određeni dan i sat bude u svom stanu ili na radnom mjestu.

(Dostavljač je na dostavnici zabilježio „obavij. za dan ____“ ili „obaviješten dana ____“);

Prilikom drugog dolaska, primatelj nije zatečen na određenom mjestu i u određeno vrijeme.

Moguće su dvije situacije:

Poslovno sposoban član domaćinstva, preuzeo je pismo i dostava je uredna.

B) Poslovno sposoban član domaćinstva, odbio je, bez zakonskog razloga preuzeti pismo (ili je sam primatelj odbio primiti pismo)

Dostavljač to treba naznačiti na pismenu i vratiti ga sudu (javnom bilježniku), a u stanu ili prostorijama gdje ta osoba radi, odnosno u sandučiću ostaviti obavijest o pokušanoj dostavi s upozorenjem da će se dostava obaviti preko oglasne ploče suda.

Ukoliko je dostavljač upisao datum i potpisao se ispod toč. 2. dostavnice, trebalo bi se uzeti da je postupio u skladu sa zakonom, dakle kako je u toj točki i upisano.

II. PRIMJER

1. Primatelj nije zatečen na adresi iz prijedloga.

Dostavljač nije zatekao niti poslovno sposobnog člana domaćinstva, kućepazitelja niti susjeda. To je zabilježio na dostavnici kao „dostava pokušana dana“ i ostavio je u sandučiću obavijest da će dostavu pokušati npr. slijedećeg dana.

Slijedećeg dana dostavljač nije zatekao primatelja niti ma koju drugu osobu kojoj bi pismeno mogao uručiti.

Ponovno je ostavio obavijest u sandučiću o mogućem preuzimanju pismena u pošti u roku od daljnjih 5 (pet) dana.

Primatelj nije pružio pismeno i pismeno je vraćeno javnom bilježniku uz konačnu napomenu

„Obaviješten nije preuzeo pošiljku“

i dvije napomene „obavij. dana ___“, „obaviješten dana ___“.

(Neuspjela I dostava)

2. Javni bilježnik ponovno upućuje pismeno na istu adresu a da pri tom nije dužan voditi računa o proteku vremena između dvije dostave.

Primatelj nije zatečen na adresi iz prijedloga.

Dostavljač nije zatekao poslovno sposobnog člana domaćinstva, kućepazitelja niti susjeda i to je zabilježio na dostavnici kao „dostava pokušana dana“ i ostavio je u sandučiću obavijest da će dostavu pokušati npr. slijedećeg dana.

Slijedećeg dana također nije zatekao primatelja niti ma koju drugu osobu kojoj bi pismeno mogao uručiti. Ponovno je ostavio obavijest u sandučiću o mogućem preuzimanju pismena u roku od daljnjih 5 (pet) dana.

Primatelj nije pružio pismeno i pismeno je vraćeno javnom bilježniku uz konačnu napomenu „Obaviješten nije preuzeo pošiljku“ i dvije napomene „obavij. dana ___“, „obaviješten dana ___“.

(Neuspjela II dostava)

3. Primjenom odredbe članka 252. d) st. 8.

(pod pretpostavkom uredne dostave rješenja ovrhovoditelju)

javni bilježnik upućuje ovrhovoditelju obavijest o dva neuspjela pokušaja dostave ovršeniku.

PO PRIMITKU OBAVIJESTI JAVNOG BILJEŽNIKA OVRHOVODITELJ MOŽE:

A) Ne poduzeti ništa

- po proteku roka od 15 dana od dana primitka obavijesti javnog bilježnika smatra se da je postupak obustavljen.

B) Predložiti javnobilježničku dostavu

(Javnobilježnička dostava predviđena je čl. 8. st. 4-8

Ovršnog zakona a prilikom iste postupka se prema pravilima o osobnoj dostavi propisanim ZPP-om).

C) Zatražiti od MUP-a podatke o prebivalištu ovršenika i zatražiti ponovnu dostavu na adresu iz MUP-a.

Ponovnu dostavu treba zatražiti unutar roka od 15 dana od dana primitka obavijesti javnog bilježnika o dvije uzastopne neuspjele dostave.

Ako je ovrhovoditelj u roku od 15 dana dostavio Potvrdu MUP-a o prebivalištu ovršenika i predložio dalju dostavu, javni bilježnik ponovno upućuje rješenje ovršeniku na adresu iz prijedloga (ako je adresa iz prijedloga i ona iz potvrde ista) odnosno na adresu iz potvrde MUP-a ako se ista razlikuje od adrese iz prijedloga

(III dostava).

Dostava ponovno nije neuspjela.

Na dostavnici nalazimo dvije napomene „obavij. dana ___“ (u pravilu s datumom dan za danom) i na adresnoj strani napomenu „Obaviješten nije preuzeo pošiljku“.

5) Ako je adresa iz prijedloga istovjetna adresi iz potvrde MUP-a a ovršenik nije prijavio adresu boravišta u RH, javni bilježnik pokušava IV dostavu po proteku roka od 15 (petnaest) dana

...ako adresa iz potvrde MUP-a nije istovjetna adresi iz prijedloga, a ovršenik nije prijavio boravište u nekom drugom mjestu u RH po proteku roka od 30 dana.

Dostava je ponovno neuspjela. Na dostavnici nalazimo dvije napomene „obavij. dana ___“ (u pravilu s datumom dan za danom) i na adresnoj strani napomenu „Obaviješten nije preuzeo pošiljku“

(IV. NEUSPJELA DOSTAVA)

Dostava se obavlja putem oglasne ploče suda te se dostava smatra obavljenom osmog dana od dana stavljanja na oglasnu ploču suda.

Ako je napomena

„obaviješten nije podigao pošiljku“

uz naznaku dva datuma o pokušaju dostave, ne znači da je dostavljač poduzeo sve po čl. 141. i 142. ZPP-a, što mu je bila dužnost,

čitav sustav presumirane dostave se „urušio“

i toliko hvaljene

„revolucionarne“ izmjene ZPP-a u pogledu dostave potpuno su izgubile svoju svrhu.

“Dostava i Novela ZPP”, Đuro Sessa, sudac VS RH, Savjetovanje NN 13.10.2008.g.

“Sada je čl. 143. korijenito promijenjen.

Tom odredbom regulirana je situacija, toliko česta u praksi sudova da gotovo predstavlja pravilo, kada se dostava nije uspjela obaviti:

- niti osobi kojoj je pismeno naslovljeno (čl. 141. st. 1. ZPP);

- niti osobama iz članka 141. st. 1., 2. i 3. ZPP;

- niti kada je propisana osobna dostava (st. 142. ZPP).

Što se smatra urednom dostavom?

27. Dostava na oglasnu ploču kada:

- dostava na adresu prijavljenog prebivališta nije uspjela,
- dostava se ponovi sukladno čl. 141. i 142. ZPP-a po isteku roka od 30 dana te i ta dostava bude bezuspješna.”

Dostava na adresu registriranog prebivališta se neće pokušati ako iz potvrde MUP-a proizlazi da je ovšenik prijavio boravište u Republici Hrvatskoj ili neki drugi način dostave pismena (čl. 143. a) ZPP-a).

Određivanje drugog mjesta ili načina na koji se dostava može obaviti

(Članak 143. a) ZPP-a)

Svaka fizička osoba

ovlaštena zatražiti od Policijske uprave nadležne prema mjestu njena prijavljena prebivališta ili boravišta da u svojim evidencijama o prebivalištu i o boravištu građana

zabilježi

njezinu izjavu

da se dostave za nju u sudskim postupcima

obavljaju na određenoj adresi ili određenim osobama na određenoj adresi u Republici Hrvatskoj.

- javni bilježnik,
- odvjetnik ili
- bilo koja poslovno sposobna fizička osoba,
- odnosno pravna osoba koja je registrirana za obavljanje djelatnosti primanja pismena za druge osobe.

Takva pravna osoba može biti i pošta.

Policijskom upravi treba priložiti

izjavu s ovjerenim potpisom osobe koja će biti ovlaštena primiti pismena da pristaje obavljati poslove preuzimanja pismena u sudskim postupcima.

PRAVILNIK O NAČINU ZAPRIMANJA IZJAVE O ADRESI RADI DOSTAVE U SUDSKIM POSTUPCIMA (NN 55 od 8. svibnja 2009.)

- izjava s ovjerenim potpisom ili
- izjava potpisana pred službenikom u nadležnoj policijskoj upravi ili postaji u kojoj je bilješka zatražena.

Nove dileme?

Javni bilježnik je nepristrani povjerenik stranaka.

Koja su prava i obaveze javnog bilježnika ako prihvati za neku osobu primiti pismena?

U kojoj formi utanačiti ovaj posao?

Sačiniti zapisnik kojim bi se nedvojbeno utvrdilo da:

- javni bilježnik samo prima pismeno umjesto stranke te
- da mu ta stranka uvijek mora biti dostupna radi preuzimanja tog pismena,
- da javi bilježnik nije dužan a nije ni ovlašten zastupati tu stranku niti poduzimati ma kakvu radnju u vezi zaprimljenog pismena,
- ograditi se od preuzimanja ma kakve odgovornosti ukoliko stranci ne bude moguće uručiti preuzeto pismo.

Javnobilježnička služba naplatna služba.

Pod koje odredbe Tarife javnobilježničkih pristojbi i Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi podvesti ovu uslugu?

OŠ NESPOMENUTO...

Dostava vojnim osobama, pripadnicima redarstvene službe i djelatnicima morskog, riječnog i zračnog prometa dostava se obavlja putem njihovog zapovjedništva ili neposrednog zapovjednika (čl. 135. ZPP).

Dostava odvjetniku kao punomoćniku obavlja se predajom njemu osobno ili osobi koja radi u odvjetničkom uredu (čl. 139. ZPP).

Što u praksi znači odredba članka 149. stavak 11. ZPP-a koja glasi: „Ako je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.“?

Poštanski potražni postupak?

Potvrda pošte izdana u vezi potražnog postupka je javna isprava u smislu čl. 230. ZPP-a .

Općinski sud
u Velikoj Gorici
PRIMJENO
05-02-2010

Posl.broj: ~~05-655/08-210~~ _____

U IME REPUBLIKE HRVATSKE
P R E S U D A

Županijski sud u Gospiću kao drugostupanjski sud u vijeću sastavljenom od sudaca tog suda Dubravke Rudelić, predsjednika suda, kao predsjednika vijeća, Matilde Rukavina i Milke Vraneš, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M-PROFIL d.o.o. Zabok, Industrijska c.bb, zastupanog po punomoćniku _____ odvjetniku u Zagrebu, protiv tuženika _____ iz V.Gorice, Trg kralja Tomislava 37/I, zastupanog po punomoćniku _____ odvjetniku u Zagrebu, radi naknade štete, odlučujući o žalbi tužitelja po punomoćniku, izjavljenoj protiv presude Općinskog suda u Velikoj Gorici posl.broj: VIII P-1157/07-9 od 21.5.2008., u sjednici vijeća održanoj dana 18.siječnja 2010.,

presudio je

O d b i j a s e kao neosnovana žalba tužitelja i potvrđuje se presuda Općinskog suda u Velikoj Gorici posl.broj: VIII P-1157/07-9 od 21.5.2008.

Obrazloženje

Pobijanom prvostupanjskom presudom odlučeno je:

I. Odbija se tužitelj sa tužbenim zahtjevom koji glasi:

„Nalaže se tuženiku _____ da plati tužitelju _____ Zabok iznos od 61.541,51 kn sa zakonskim zateznim kamatama tekućim od dana podnošenja tužbe do isplate, u roku od 15 dana.

Nalaže se tuženiku _____ da naknadi tužitelju _____ Zabok troškove parničnog postupka sa zakonskim zateznim kamatama tekućim od dana donošenja presude pa do isplate, u roku od 15 dana“.

II. Nalaže se tužitelju da tuženiku nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 4.145,00 kn, u roku od 15 dana.

Protiv prvostupanjske presude u pravovremenom roku žalbu je izjavio tužitelj po punomoćniku, koji prvostupanjsku presudu pobija zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Žalbeni je prijedlog da se pobijana presuda preinači na način da usvoji tužbeni zahtjev tužitelja i obveže tuženika na platež troškova postupka.

Odgovor na žalbu nije podnesen.

Žalba nije osnovana.

Ispitujući pobijan u presudu temeljem odredbe čl.365.st.2. Zakona o parničnom postupku (NN br.53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, dalje: ZPP-a), u granicama razloga navedenih u žalbi, te pazeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl.354.st.2.t.2.,4.,8.,9. i 11. ZPP-a i na pravilnu primjenu materijalnog prava, ovaj sud nalazi da sud prvog stupnja nije počinio niti jednu od bitnih povreda odredaba ZPP-a, na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, te da je materijalno pravo pravilno primijenjeno.

Suprotno žalbenim navodima tužitelja sud nije pogrešno primijenio materijalno pravo u smislu odredbe čl.77.st.7. Zakona o javnom bilježništvu, kada je odbio tužitelja sa tužbom i tuženim zahtjevom u cijelosti.

Naime, temeljem svih u postupku utvrđenih odlučnih činjenica glede odgovornosti tuženika, sud je u konkretnom slučaju utvrdio iz sadržaja klauzule ovjere potpisa na bjanko zadužnici od 2.12.2004. pod borjem: Ov-16359/04 da je tuženik potpis kao direktora Tiho-trgovina d.o.o. ovjerio temeljem rješenja Trgovačkog suda u Zagrebu Tt-03/3257-3 od 5.7.2003., a njegov identitet kao podnositelja isprave temeljem osobne iskaznice broj: 14443205 MUP Osijek.

Rješenjem trgovačkog suda je javna isprava koja dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje i iz čega proizlazi da je u konkretnom slučaju valjano postupio tuženik kada je temeljem uvida u rješenje Trgovačkog suda u Zagrebu broj: Tt- broj: 03/3257-3 od 5.7.2003. ovjerio potpis kao direktora Tiho-trgovina d.o.o., jer je isti u podacima sudskog registra koji je u prilogu uz navedeno rješenje bio upisan kao direktor trgovačkog društva koje zastupa samostalno i pojedinačno.

U postupku je utvrđeno da niti sam tužitelj nije posumnjao u istinitost i valjanost navedenog rješenja koje mu je bilo predloženo prilikom sklapanja pravnog posla, kako sam iznosi u obrazloženu svoje kaznene prijave protiv

Tužitelj je u tijeku postupka tvrdio da je tuženik prilikom ovjere povrijedio službenu dužnost jer nije izvršio neposredan uvid u sudski registar.

Međutim, sud je provjerom kod Trgovačkog suda u Zagrebu utvrdio da je mogućnost javnih bilježnika da putem interneta izvrše uvid u sudski registar u praksi zaživjela tek 1.6.2005., dakle nakon sporne ovjere.

I po stajalištu ovog suda tužitelj tijekom postupka nije dokazao da je tuženik u vrijeme ovjere imao razloga posumnjati u autentičnost navedenog rješenja, niti na to utječe okolnost da je isto u vrijeme ovjere bilo staro gotovo 18 mjeseci, pa nisu osnovani žalbeni navodi tužitelja da je tužitelj trebao izvršiti provjeru na temelju izvotka iz sudskog registra od tog dana, ili provjerom istog telefonskim putem kod sudskog registra.

I ovaj sud prihvaća zaključak prvostupanjskog suda da je tuženik prilikom ovjere potpisa na spornoj banko zadužnici postupao u skladu sa odredbama čl.77.st.7. Zakona o javnom bilježništvu ovjerivši potpis temeljem javne isprave u čiju autentičnost nije imao razloga posumnjati.

Suprotno žalbenim navodima prvostupanjski sud je pravilno zaključio da u postupanju tuženika nema protupravnosti kao pretpostavke odgovornosti za štetu, te je pravilno primijenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev tužitelja odbio u cijelosti.

Sukladno navedenom, po osnovi čl.368.st.1. ZPP-a žalbu tužitelja valjalo je odbiti kao neosnovanu, a prvostupanjsku presudu potvrditi.

U Gospiću 18.siječnja 2010.

Predsjednik vijeća:

Dubravka Rudelić v.r.

Za točnost otpavka
ovlašten službenik:

Katica Kirpan

Mr. sc. Jadranko Jug, sudac Vrhovnog suda
Republike Hrvatske

Zakon o poljoprivrednom zemljištu i promet nekretnina

1. UVOD

Zakon o poljoprivrednom zemljištu¹ (dalje ZPZ) donio je Hrvatski Sabor 15. prosinca 2008. godine, s time da je stupio na snagu u roku od osam dana od objave u Narodnim novinama 24. prosinca 2008. godine². ZPZ je i prije njegovog donošenja izazvao velike rasprave i polemike oko nekih odredbi koje su se prvenstveno odnosile na mogućnost da se poljoprivredno zemljište koje njegov vlasnik ne obrađuje ili je zapušteno, može dati u zakup bez suglasnosti vlasnika, ali isto tako u odnosu na raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba³. Postavilo se pitanje da li je zakonodavac takvim rješenjima povrijedio ustavno pravo na mirno uživanje vlasništva, odnosno da li je povrijedeno načelo razmjernosti između općeg interesa i pojedinačnog prava vlasnika na korištenje vlasničkih ovlaštenja garantiranih čl. 48. Ustava Republike Hrvatske⁴ (dalje Ustav) kao i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁵ (dalje Konvencija), te Protokolom 1.⁶ uz Konvenciju.

Iako se odredbe ZPZ najvećim dijelom odnose na raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države⁷, ZPZ regulira i raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u privatnom vlasništvu⁸, a koje raspolaganje je podvrgnuto ograničenjima i posebnom postupku kod prodaje⁹. Također je za promet poljoprivrednog zemljišta značajno ograničenje mogućnosti parcelacije takve vrste zemljišta¹⁰. Nadalje je za promet poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu važna opća odredba prema kojoj strane pravne i fizičke osobe ne mogu stjecati tu vrstu zemljišta temeljem pravnog posla, a poseban problem je samo utvrđenje pravnog statusa poljoprivrednog zemljišta jer bi iz odredi ZPZ proizlazilo da se poljoprivredno zemljište može nalaziti i unutar zone građevinskog zemljišta¹¹. Sve navedeno posebno je od značaja za postupanje javnih bilježnika u okviru njihovih ovlasti u svezi prometa nekretnina u statusu poljoprivrednog zemljišta. Predmet ovog rada je prvenstveno prikaz odredbi ZPZ koje su od važnosti za promet nekretnina u pravnom statusu poljoprivrednog zemljišta te za postupanje javnih bilježnika kao sudionika u okviru svojih nadležnosti, ali će se uvodno navesti osnovna struktura i odredbe ZPZ koje se odnose

općenito na poljoprivredno zemljište te na raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske (dalje RH), odnosno raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem. Naime, poljoprivredno zemljište kao dobro od interesa za RH koje uživa njenu osobitu zaštitu¹² od izuzetne je važnosti za RH ali i za sve njene građane. Zbog toga je promet tom vrstom nekretnina stavljen pod poseban pravni režim kako bi se zaštitili opći interesi okrupnjavanja, održavanja, zaštite i redovitog obrađivanja te vrste zemljišta. Međutim, opravdano se postavlja pitanje da li je prijedena granica zaštite općeg interesa na štetu pojedinačnog prava vlasništva.

2. OPĆENITO O ZAKONU O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU

ZPZ sadrži deset glava koje se odnose na opće odredbe, održavanje i zaštitu poljoprivrednog zemljišta, korištenje poljoprivrednog zemljišta, promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta i naknadu, raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, Agenciju za poljoprivredno zemljište (dalje Agencija), raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem¹³, nadzor, kaznene odredbe te prijelazne i završne odredbe. Sve navedene glave ZPZ odnose se na poljoprivredno zemljište općenito, dok se u dvije glave zakona posebno regulira raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, odnosno privatnom vlasništvu, pri čemu odredbe koje se odnose na poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH čine gotovo polovinu ZPZ.

2.1. Opće odredbe

U općim odredbama¹⁴ ZPZ određuje što se uređuje tim zakonom, poljoprivredno zemljište se proglašuje dobrom od interesa za RH, određuje se da strane fizičke i pravne osobe ne mogu temeljem pravnog posla stjecati vlasništvo poljoprivrednog zemljišta, definira se što se smatra poljoprivrednim zemljištem te se određuje osnivanje informacijskog sustava o poljoprivrednom zemljištu u RH.

Za razliku od Zakona o poljoprivrednom zemljištu iz 2001. godine¹⁵ (dalje ZPZ/01) koji je zabranjivao stranim osobama stjecanje poljoprivrednog zemljišta bez obzira na pravni temelj takvog stjecanja¹⁶, ZPZ je ograničio zabranu samo na pravni posao, što znači da nema zapreke da strane osobe primjerice nasljeđivanjem stječu poljoprivredno

¹ Narodne novine", broj 152/08 i 25/09

² Iznimka se odnosi na odredbe čl. 81. – 85. i 92. ZPZ koje su stupile na snagu 1. siječnja 2010.

³ V. čl. 15. i 16. te 82. – 85. ZPZ

⁴ „Narodne novine“, broj 44/01 i 55/01

⁵ „Narodne novine“ – Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 8/99, 14/02 i 1/06

⁶ Protokol 1. je donesen 20. ožujka 1952. godine i sastavni je dio Konvencije

⁷ V. čl. 26. – 76. ZPZ

⁸ V. čl. 81. – 85. ZPZ

⁹ Postupak prodaje i zakupa privatnog poljoprivrednog zemljišta provodi jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb, u ime i za račun Agencije za poljoprivredno zemljište (čl. 81. st. 1. ZPZ)

¹⁰ V. čl. 77. st. 2. al. 11. ZPZ

¹¹ V. čl. 5. st. 4. i čl. 25. st. 4. i 5. ZPZ

¹² V. čl. 2. st. 1. ZPZ

¹³ ZPZ koristi izraz „poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu“, koji će se koristiti i u ovom radu radi usklađenosti sa zakonskom terminologijom, iako se radi o doktrinarno pogrešnom terminu jer postoji samo jedna vrsta vlasništva, a ne državno ili privatno vlasništvo. Ispravno terminološki trebalo je u ZPZ koristiti izraze „poljoprivredno zemljište u vlasništvu države ili RH, te poljoprivredno zemljište u vlasništvu fizičkih i drugih pravnih osoba“

¹⁴ V. čl. 1. – 4. ZPZ

¹⁵ „Narodne novine“, broj 66/01, 87/02, 48/05 i 90/05

¹⁶ V. čl. 1. st. 3. ZPZ/01

zemljište. ZPZ definira poljoprivredno zemljište nabrajajući što se smatra poljoprivrednim zemljištem, ali isto tako navodi da je to i svako ono zemljište koje se može privesti poljoprivrednoj proizvodnji¹⁷. Bitno je napomenuti da ZPZ određuje poljoprivredno zemljište temeljem taksativnog nabiranja vrste zemljišta prema kulturi, odnosno općenito svako zemljište koje se može privesti poljoprivrednoj proizvodnji, kod čega nije bitno da li je zemljište unutar zone građevinskog zemljišta ili izvan nje, a sukladno prostornim planovima. O utvrđenju pravnog statusa poljoprivrednog zemljišta, kao i o mogućnosti stjecanja stranih pravnih i fizičkih osoba te vrste zemljišta biti će više riječi kasnije kada će se posebno govoriti o prometu nekretnina u pravnom statusu poljoprivrednog zemljišta.

U općim odredbama ZPZ propisuje i osnivanje informacijskog sustava o poljoprivrednom zemljištu u RH (dalje informacijski sustav) a u svrhu učinkovitijeg gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i praćenja tržišta poljoprivrednim zemljištem. Informacijski sustav ima tri podsustava¹⁸, a obvezni su ga voditi agencija, jedinice lokalne samouprave i Centar za poljoprivredu, hranu i selo (dalje Centar). Navedeni informacijski sustav sa svojim podsustavima, posebno onim u odnosu na poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu, trebao bi po nama doprinijeti između ostalog i kod samog utvrđenja pravnog statusa poljoprivrednog zemljišta.

2.2. Održavanje i zaštita poljoprivrednog zemljišta

Osnovno je da ZPZ u toj glavi¹⁹ propisuje obvezu da se poljoprivredno zemljište mora održavati sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju, a pod čime se podrazumijeva sprečavanje njegove zakorovljenosti i obrastanje višegodišnjim raslinjem²⁰. Posebno je važna odredba čl. 5. st. 4. ZPZ koja određuje da poljoprivredno zemljište unutar građevinskog područja površine preko 1000 m² i zemljište izvan građevinskog područja planirano dokumentima prostornog planiranja za izgradnju koje su u katastru označene kao poljoprivredna kultura, mora se održavati sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju i u tu svrhu koristiti do konačnosti akta kojim se odobrava gradnja. Ta odredba ZPZ jasno potvrđuje već navedeno da za određenje poljoprivrednog zemljišta nije bitno da li se ono nalazi unutar ili izvan zone građevinskog zemljišta.

Ovlaštenici i vlasnici poljoprivrednog zemljišta dužni su poljoprivredno zemljište obrađivati sukladno agrotehničkim mjerama ne umanjujući njegovu vrijednost, a koje mjere propisuje nadležni ministar²¹. Dakle, ZPZ propisuje obvezu održavanja i zaštite poljoprivrednog zemljišta njegovim vlasnicima, a u cilju zaštite poljoprivredne proizvodnje kao proizvodnje zdrave hrane te zaštite ljudi, životinjskog i biljnog svijeta te prirode i okoliša. Ograničenja koja nameće ZPZ u tom smislu mogu se prihvatiti kao opći interes ispred pojedinačnog interesa vlasnika. Međutim, dvojbeno je da li su sankcije za kršenje navedenih obveza od strane privatnih vlasnika dovele u pitanje pravo na mirno uživanje vlasništva koje garantira Ustav i Protokol 1. uz Konvenciju.

3.3. Korištenje poljoprivrednog zemljišta

Sankcija predviđena u ZPZ za fizičke i pravne osobe koje poljoprivredno zemljište u njihovom vlasništvu ne obrađuju sukladno agrotehničkim mjerama i koje nije obrađeno u prethodnom vegetativnom razdoblju, je da se to zemljište

može dati u zakup drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi na rok od tri godine, uz naknadu zakupnine vlasniku²². Ukoliko se pak radi o poljoprivrednom zemljištu obraslo višegodišnjim raslinjem, tada se ono može dati u zakup na rok od deset godina²³.

Odluku o ispunjenju uvjeta za davanje u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu zbog neobrađivanja donosi upravno tijelo jedinice lokalne samouprave nadležno za poljoprivredu, putem povjerenstva od tri člana pravne, geodetske i agronomske struke²⁴. Postupak davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu zbog neobrađivanja provodi se putem javnog natječaja²⁵, odluku donosi općinsko, odnosno gradsko vijeće²⁶, a načelnik odnosno gradonačelnik sklapa ugovor o zakupu²⁷. Kriteriji za odabir najboljeg ponuđača istovjetni su kriterijima kao kod davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH²⁸. Ukoliko se na natječaj ne podnese niti jedna molba, zemljište se može dati u zakup i neposrednom pogodbom²⁹. Sredstva ostvarena zakupom isplaćuju se vlasniku roku petnaest dana, osim u slučaju kada je vlasnik nepoznat u kojem slučaju se sredstva izdvajaju na poseban račun u trajanju od godinu dana³⁰.

Navedene odredbe ZPZ koje predviđaju mogućnost davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu zbog neobrađivanja drugim pravnim ili fizičkim osobama, su još drastičnije nego što je to bilo predviđeno u ZPZ/01³¹. Naime, tada je bilo predviđeno davanje u zakup najviše do tri godine u slučaju da poljoprivredno zemljište nije bilo obrađeno u prošlom vegetativnom razdoblju. Vidljivo je da je zakonodavac proširio mogućnost raspolaganja nekretninom koje je poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu bez suglasnosti vlasnika.

U čl. 1. st. 1. Protokola 1. uz Konvenciju propisano je da svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva, te da se nitko ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava. U st. 2. je određeno da odredba st. 1. ni na koji način ne umanjuje pravo države da primjeni zakone koje smatra potrebnim da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza i drugih doprinosa ili kazni. U slučaju rješenja iz ZPZ čini nam se da je upitno da li opći interes zaštite poljoprivredne proizvodnje je ostvaren na način koji bi bio u skladu s Konvencijom, odnosno Protokolom 1. uz Konvenciju te čl. 48. Ustava.

3.4. Promjena namjene poljoprivrednog zemljišta i naknada

Jednokratna naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta zbog umanjenja vrijednosti površine poljoprivrednog zemljišta kao dobra od interesa za RH (dalje naknada) plaća se na temelju konačnog akta kojim se odobrava gradnja³². Osim izgradnje objekata, promjenom namjene poljoprivrednog zemljišta smatra se i eksploatacija mineralnih sirovina te izgradnja sportskih terena i objekata u smislu posebnog zakona³³. ZPZ je predvidio kada se

²² V. čl. 15. st. 1. ZPZ

²³ V. čl. 15. st. 2. ZPZ

²⁴ V. čl. 15. st. 3. ZPZ

²⁵ V. čl. 15. st. 4. ZPZ

²⁶ V. čl. 15. st. 5. ZPZ

²⁷ V. čl. 15. st. 9. ZPZ

²⁸ V. čl. 15. st. 7. i 36. ZPZ

²⁹ V. čl. 15. st. 8. ZPZ

³⁰ V. čl. 16. st. 1. i st. 2. ZPZ

³¹ ZPZ/01 izmijenjen je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu („Narodne novine“, broj 48/05) i gdje je čl. 10 a predviđena mogućnost davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu zbog neobrađivanja, ali najviše na rok od tri godine.

³² V. čl. 23. st. 1. ZPZ

³³ V. čl. 23. st. 2. ZPZ

¹⁷ V. čl. 3. ZPZ

¹⁸ To su: informacijski podsustav o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH, informacijski podsustav o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba i informacijski podsustav o održavanju i zaštiti poljoprivrednog zemljišta.

¹⁹ V. čl. 5. – 14. ZPZ

²⁰ V. čl. 5. st. 1. i 2. ZPZ

²¹ V. čl. 5. st. 4. i 5. ZPZ

investitor oslobada obveze plaćanja naknade³⁴, a rješenje o oslobađanju od plaćanja naknade donosi Ured državne uprave u županiji nadležan za gospodarstvo, odnosno upravno tijelo grada Zagreba nadležno za poljoprivredu s time da se rješenje dostavlja Ministarstvu nadležnom za poslove poljoprivrede (dalje Ministarstvo) i Agenciji³⁵. U slučaju davanja netočnih podataka temeljem kojih je doneseno rješenje o oslobađanju od plaćanja naknade, ZPZ predviđa sankciju u vidu dvostruke naknade za promjenu namjene³⁶.

Promjena namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe općenito, provodi se u skladu s dokumentima prostornog planiranja i drugim propisima³⁷. Stoga ZPZ predviđa da o prijedlogu Strategije prostornog uređenja države te Programa prostornog uređenja države mišljenje daje Ministarstvo, a prije donošenja prostornog plana županije, odnosno Grada Zagreba kao i prostornih planova područja posebnih obilježja, nositelj je dužan pribaviti mišljenje Ministarstva, a suglasnost Ministarstva na nacrt konačnog prijedloga prostornog plana velikog grada, grada, odnosno općina³⁸. Ministarstvo također utvrđuje posebne uvjete u postupku izdavanja lokacijske dozvole i rješenja o uvjetima gradnje za zahvate u prostoru izvan građevinskog područja sukladno posebnim propisima o prostornom uređenju i gradnji³⁹.

Naknada se plaća sukladno površini građevne čestice stambene ili druge građevine, zavisno da li se je poljoprivredno zemljište na dan stupanja na snagu ZPZ nalazilo izvan granica građevinskog područja, a nakon izmjene prostornog plana je obuhvaćeno granicama građevinskog područja ili se poljoprivredno zemljište nalazi unutar granica građevinskog područja⁴⁰. Daljnji kriterij za naknadu je da li se radi o osobito vrijednom obradivom ili vrijednom obradivom poljoprivrednom zemljištu⁴¹. Osobito vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište i vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište definira ZPZ, a također kada se takvo poljoprivredno zemljište iznimno može koristiti u nepoljoprivredne svrhe⁴².

U odnosu na ZPZ/01 naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta je višestruko povećana jer je prema ranije važećem zakonu ona iznosila 5% tržišne vrijednosti poljoprivrednog

zemljišta, dok se sada određuje prema vrijednosti građevinskog zemljišta i to zavisno od toga da li je nakon stupanja ZPZ zemljište obuhvaćeno granicama građevinskog područja ili se nalazi unutar tih granica na dan stupanja na snagu ZPZ, te se prema ZPZ vrši klasifikacija poljoprivrednog zemljišta od čega ovisi i naknada. Očigledan je cilj zakonodavca zaštita i unapređenje poljoprivredne proizvodnje te okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, ali se s druge strane zbog visokih naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta koje je bilo izvan građevinskog područja dovode u pitanje druge investicije i strana ulaganja⁴³.

Rješenje o naknadi donosi nadležni ured državne uprave u županiji ili upravno tijelo Grada Zagreba nadležno za poljoprivredu, na temelju podataka porezne uprave o prosječnoj cijeni zemljišta u toj ili susjednoj katastarskoj općini, i to najkasnije u roku od 60 dana od konačnosti akta na temelju kojeg se može graditi građevina⁴⁴, a ZPZ propisuje kome se sve dostavlja rješenje, čiji je prihod naknada, u koje svrhe se može upotrijebiti te kada dopijeva plaćanje naknade⁴⁵.

3.5. Agencija za poljoprivredno zemljište

ZPZ kao novinu uvodi osnivanje Agencije za obavljanje poslova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i unapređenja gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, koja je u pravnom statusu javne ustanove koju uredbom osniva Vlada RH, i koja ima ovlasti i djelatnosti koje su između ostalog važne za raspolaganje i promet poljoprivrednog zemljišta bilo da se radi o vlasništvu RH ili privatnom vlasništvu⁴⁶. Jedna od naročito bitnih ovlasti Agencije je i davanje suglasnosti na parcelaciju katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta, što znači da se poljoprivredno zemljište ne može dijeliti bez suglasnosti Agencije⁴⁷.

Agencija u odnosu na tzv. privatno poljoprivredno zemljište ima zadaću okrupnjavanja posjeda takvog zemljišta kroz postupak kupoprodaje, zamjene i zakupa⁴⁸. Kada kupuje poljoprivredno zemljište u vlasništvu pravne ili fizičke osobe, Agencija to čini u ime i za račun RH, a to zemljište kao i financijska sredstva namijenjena za kupnju poljoprivrednog zemljišta kao i sredstva ostvarena gospodarenjem poljoprivrednim zemljištem čine Zemljišni fond, kojim Agencija gospodari u svrhu okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta⁴⁹.

Agencija je specijalizirana javna ustanova koja zapravo

³⁴ U čl. 24 st. 1. ZPZ nabroja slučajeve kada se investitor oslobada plaćanja naknade iz čl. 23. ZPZ

³⁵ V. čl. 24. st. 2. i 3. ZPZ

³⁶ V. čl. 24. st. 4. ZPZ

³⁷ V. čl. 21. st. 1. ZPZ. Dokumenti prostornog uređenja u nadležnosti države su Strategija prostornog razvoja RH, Program prostornog uređenja RH i Prostorni plan područja posebnih obilježja. Dokumenti prostornog uređenja u nadležnosti županija i Grada Zagreba su prostorni planovi županija i Grada Zagreba, a dokumenti prostornog uređenja u nadležnosti velikog grada, grada ili općine, su prostorni planovi uređenja, urbanistički planovi uređenja i detaljni planovi uređenja. V. Zakon o prostornom uređenju i gradnji („Narodne novine“, broj 76/07 i 38/09 – dalje ZPUG)

³⁸ V. čl. 21. st. 2. i 3. ZPZ

³⁹ V. čl. 21. st. 5. ZPZ

⁴⁰ Visina naknade za poljoprivredno zemljište koje je na dan stupanja na snagu ZPZ bilo izvan granica građevinskog zemljišta, a nakon izmjene prostornog plana je obuhvaćeno granicama građevinskog zemljišta određuje se u iznosu od 50% od prosječne cijene zemljišta unutar granica građevinskog područja, dok za poljoprivredno zemljište koje se nalazi unutar granica građevinskog područja se visina naknade određuje u iznosu od 1% prosječne cijene zemljišta (čl. 25. st. 2. i 4. ZPZ)

⁴¹ Visina naknade za osobito vrijedno obradivo ili vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište koje je na dan stupanja na snagu ZPZ bilo izvan granica građevinskog zemljišta, a nakon izmjene prostornog plana je obuhvaćeno granicama građevinskog zemljišta određuje se u iznosu od 100% od prosječne cijene zemljišta unutar granica građevinskog područja, dok za takvo poljoprivredno zemljište koje se nalazi unutar granica građevinskog područja se visina naknade određuje u iznosu od 5% prosječne cijene zemljišta (čl. 25. st. 3. i 5. ZPZ)

⁴² V. čl. 22. st. 1. – 3. ZPZ

⁴³ To se odnosi prije svega na gospodarske zone koje su u pravilu poljoprivredno zemljište izvan granica građevinskog područja i na koje se prostornim planovima proširuje granica građevinskog područja.

⁴⁴ V. čl. 25. st. 6. i 8. ZPZ

⁴⁵ V. čl. 25. st. 9. – 10. i 12. ZPZ

⁴⁶ Djelatnosti Agencije su: sudjelovanje u raspolaganju poljoprivrednim zemljištem, stjecanje poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu, okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, gospodarenje zemljišnim fondom, posredovanje u prometu poljoprivrednim zemljištem u privatnom vlasništvu, pružanje pomoći vlasnicima poljoprivrednog zemljišta u u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa na poljoprivrednom zemljištu, praćenje i ocjenjivanje učinaka raznih mjera poljoprivredne politike i mjera drugih politika na tržište poljoprivrednim zemljištem, prikupljanje i analiziranje podataka o tržištu poljoprivrednim zemljištem te priprema stručnih podloga i izvješća, povezivanje i koordinacija rada državnih tijela, ustanova, jedinica područne (regionalne) samouprave i jedinica lokalne samouprave po pitanju mjera zemljine politike i drugih politika koje imaju utjecaj na tržište poljoprivrednim zemljištem, sudjelovanje u postupcima uređenja poljoprivrednog zemljišta u skladu s posebnim propisima, davanje suglasnosti za parcelaciju katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta, obavlja poslove raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države sukladno čl. 97. st. 2. ZPZ, vodi službenu evidenciju o poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države koje čine zemljišni fond, te obavlja druge poslove u skladu s ZPZ, aktom o osnivanju, statutom te drugim propisima.

⁴⁷ V. čl. 78. st. 3. ZPZ

⁴⁸ To je radi povećanja ukupne površine poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu i posjedu fizičke ili pravne osobe koja je upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva i radi grupiranja katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu i posjedu fizičke ili pravne osobe koja je upisana u navedeni upisnik u veće i pravilnije proizvodne parcele radi ekonomičnijeg iskorištavanja i stvaranja povoljniji uvjeta za obradu

⁴⁹ V. čl. 80. ZPZ

operativno i neposredno u ime i za račun RH obavlja poslove vezane za okrupnjavanje i unapređenje gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, bilo da se radi o poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu RH ili drugih pravnih i fizičkih osoba. Njene ovlasti su velike, a posebno se to odnosi na davanje suglasnosti na parcelacije, što znači da Agencija kontrolira i eventualno onemogućuje promet poljoprivrednim zemljištem u općem interesu a na štetu prava vlasnika pojedine čestice poljoprivrednog zemljišta.

3.6. Nadzor

ZPZ predviđa da upravni nadzor nad provedbom tog zakona i drugih propisa donesenih na temelju njega provodi Ministarstvo, dok inspekcijski nadzor provodi poljoprivredna inspekcija Ministarstva⁵⁰. Poslovi poljoprivredne inspekcije obavljaju se u dva stupnja⁵¹, a u ZPZ su nabrojane nadležnosti koje osobito obavlja poljoprivredna inspekcija⁵². Tako poljoprivredna inspekcija između ostalog nadzire da li se poljoprivredno zemljište obrađuje, a što može biti od značaja za pokretanje postupka „prisilnog“ davanja u zakup takvog zemljišta zbog neobrađivanja⁵³, da li se suprotno ZPZ poljoprivredno zemljište koristi u nepoljoprivredne svrhe te da li se provode odredbe o prenamjeni poljoprivrednog zemljišta⁵⁴.

Poljoprivredni inspektor postupa prema proceduri⁵⁵ koju propisuje ZPZ, s time da je interesantna presumpcija kako će se smatrati da se poljoprivredno zemljište ne obrađuje bez opravdanog razloga, ako vlasnik ili posjednik ne dostavi u roku 30 dana očitovanje na zahtjev poljoprivrednog inspektora za očitovanje na utvrđene nepravilnosti. I takva odredba pokazuje da je cijeli ZPZ, uključujući i odredbe o nadzoru, koncipiran u zaštiti općeg interesa poljoprivredne proizvodnje i održavanja poljoprivrednog zemljišta sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju.

3.7. Kaznene odredbe

ZPZ predviđa sedam prekršaja zbog postupanja suprotno tom zakonu, za koje prekršaje je predviđena novčana kazna u različitoj visini zavisno od toga da li se radi o pravnoj ili fizičkoj osobi, odnosno odgovornoj osobi u pranoj osobi⁵⁶. Tako je kao prekršaj predviđeno neodržavanje poljoprivrednog zemljišta sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju kao i neobrađivanje sukladno agrotehničkim mjerama, onečišćavanje zemljišta štetnim tvarima, skidanje humusnog odnosno oraničnog sloja površine poljoprivrednog zemljišta, obavljanje prenamjene poljoprivrednog zemljišta bez dokaza o oslobađanju od plaćanja naknade te neodržavanje poljoprivrednog zemljišta u građevinskom području i izvan građevinskog područja koje je predviđeno za izgradnju sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju.

Najveća zapriječena novčana kazna je za prekršaj koji se odnosi na obavljanje prenamjene poljoprivrednog zemljišta bez dokaza o oslobađanju od te obveze, gdje kazna za pravnu osobu može iznositi sve do 500.000,00 kuna⁵⁷. Ako se usporede prekršaji i zapriječene novčane kazne u ZPZ/01, dolazi se do zaključka da su u ZPZ uvedeni novi prekršaji, a

novčane kazne su višestruko povišene⁵⁸.

3.8. Prijelazne i završne odredbe

U prijelaznim i završnim odredbama određeno je da ZPZ stupa na snagu u roku osam dana od objave u „Narodnim novinama“, a obzirom da je zakon objavljen 24. prosinca 2008. godine, to znači da je stupio na snagu 2. siječnja 2009. godine. Iznimka od toga odnosi se na raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem, odnosno članke 81. – 85. te čl. 92. ZPZ koji se odnosi na kaznenu odredbu za neobrađivanje poljoprivrednog zemljišta, koje odredbe su stupile na snagu 1. siječnja 2010. godine. Dakle, od 1. siječnja 2010. godine poljoprivredno zemljište u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba podvrgnuto je posebnom postupku i ograničenjima kod raspolaganja.

Bitna je daljnja odredba prijelaznih i završnih odredbi ZPZ koja određuje da će se svi postupci prodaje, davanja u zakup i koncesiju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države za koje je natječaj za prodaju, zakup ili koncesiju objavljen prije stupanja na snagu ZPZ, dovršiti prema odredbama ZPZ/01⁵⁹. Takva odredba garantira pravnu sigurnost jer sudionicima natječaja osigurava uvjete koji su im bili poznati i na koje su računali u trenutku podnošenja zahtjeva.

U odnosu na poljoprivredno zemljište koje je prema programima koji su doneseni prije stupanja na snagu ZPZ bilo određeno za koncesiju, osim ribnjaka, određeno je da će jedinice lokalne samouprave takvim zemljištem raspolagati sukladno odredbama ZPZ koji propisuju dugogodišnji zakup⁶⁰. Takvo rješenje je potpuno logično jer ZPZ više ne predviđa mogućnost raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH putem koncesije, osim u odnosu na ribnjake⁶¹.

Prijelaznim i završnim odredbama ZPZ ispravlja dvojbu i pravnu prazninu u odnosu na obiteljska poljoprivredna gospodarstva (dalje OPG) koja su zaključila ugovore o kupnji državnog zemljišta, a u odnosu na uknjižbu prava vlasništva, te određuje da će se izvršiti ispravak uknjiženog prava vlasništva na OPG na način da se kao vlasnik upiše osoba koja je u vrijeme sklapanja ugovora o prodaji bila kao nositelj upisana u upisnik poljoprivrednog gospodarstva⁶².

U prijelaznim i završnim odredbama regulira se također donošenje Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem ako isti nije donesen do stupanja na snagu ZPZ⁶³, status poljoprivrednog zemljišta koje je kupila Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama a nije obuhvaćeno dosadašnjim programima raspolaganja⁶⁴, rokovi u kojima ministar mora donijeti podzakonske akte⁶⁵, regulira se početak rada Agencije i donošenje Uredbe o njenom osnivanju⁶⁶ kao i prestanak važenja ZPZ/01.

⁵⁸ V. čl. 64. – 66. ZPZ/01

⁵⁹ V. čl. 99. ZPZ

⁶⁰ čl. V 54. – 59. ZPZ

⁶¹ čl. V 60. – 71. ZPZ

⁶² OPG su zaključila veliki broj ugovora o kupnji poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH jer su prema čl. 26. st. 1 ZPZ/01 imali pravo prvenstva kod kupnje, a problem je nastao kod uknjižbe prava vlasništva u zemljišne knjige jer se postavilo pitanje da li OPG ima pravnu osobnost i da li se može uknjižiti kao vlasnik nekretnine. Nastala je raznolika praksa zemljišnoknjižnih sudova, te nakon što je prevladalo mišljenje da OPG nema pravnu osobnost sukladno čl. 32. Zakona o poljoprivredi („Narodne novine“, broj 66/01 i 83/02) ostali su neki upisi prava vlasništva na OPG kod sudova koji su prihvaćali pravnu osobnost OPG. Međutim, i ova odredba ZPZ nije jasna u potpunosti jer ostavlja dvojbu da li će se ispravak vršiti po službenoj dužnosti ili po prijedlogu nositelja OPG.

⁶³ V. čl. 97. ZPZ

⁶⁴ V. čl. 98. ZPZ

⁶⁵ V. čl. 102. ZPZ

⁶⁶ V. čl. 103. ZPZ

⁵⁰ V. čl. 86. st. 1. i 2. ZPZ

⁵¹ U prvom stupnju poslove poljoprivredne inspekcije obavljaju poljoprivredni inspektori u područnim jedinicama Ministarstva sukladno Uredbi o unutarnjem ustrojstvu, a u drugom stupnju poslove obavlja posebno povjerenstvo Ministarstva čije članove imenuje Ministar iz reda poljoprivrednih inspektora u Ministarstvu (čl. 86. st. 3. ZPZ)

⁵² V. čl. 87. st. 1. ZPZ

⁵³ V. čl. 15. ZPZ. Neobrađivanje poljoprivrednog zemljišta je i prekršaj za koji su predviđene novčane kazne (čl. 92. ZPZ)

⁵⁴ Takvo postupanje je prekršaj za koji je predviđena najveća novčana kazna (čl. 95. ZPZ)

⁵⁵ V. čl. 89. ZPZ

⁵⁶ V. čl. 92. – 96. ZPZ

⁵⁷ V. čl. 95. st. 1. ZPZ

3. RASPOLAGANJE POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U VLASNIŠTVU DRŽAVE

Osnovna odredba ZPZ određuje da se poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države raspolaže prema odredbama tog zakona, a prema općim propisima o raspolaganju nekretninama, samo ako ZPZ ne određuje drugačije⁶⁷. Odluka kojom se odlučuje o vlasničkim i drugim stvarnim pravima, osim odluke o koncesiji za ribnjake nije upravni akt⁶⁸, a poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH raspolaže se na temelju Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države (dalje Program), a koji Program donose jedinice lokalne samouprave (dalje JLS) uz suglasnost Ministarstva⁶⁹. Programom se ne mogu umanjivati poljoprivredne površine koje su u funkciji proizvodnje.

Načini raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH su prodaja, davanje u zakup, dugogodišnji zakup i koncesiju za ribnjake, a na temelju navedenog Programa⁷⁰. ZPZ više ne predviđa mogućnost koncesije za poljoprivredno zemljište općenito, kao što je to predviđao ZPZ/01⁷¹. JLS su dužne u Programu odrediti maksimalnu površinu poljoprivrednog zemljišta za prodaju pravnim i fizičkim osobama, a na temelju posebne odluke Vlade RH, dok to mogu učiniti za zakup⁷².

1.1. Zakup i prodaja

Poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH prodaje se ili daje u zakup na temelju javnog natječaja, odluku o raspisivanju natječaja donosi vijeće odnosno skupština JLS, a odluku o izboru najpovoljnije ponude također vijeće odnosno skupština JLS na čijem se području nalazi zemljište⁷³. Prvenstveno pravo kupnje odnosno zakupa za pravne i fizičke osobe propisano je prema redosljedu i kriterijima iz ZPZ⁷⁴, a pod uvjetom da takva osoba prihvati najvišu cijenu koju je ponudio bilo koji od ponuđača i koji ispunjava natječajne uvjete te je priložio gospodarski program korištenja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države⁷⁵.

Početna cijena na natječaju utvrđuje se sukladno propisu koji donosi ministar uz suglasnost ministra financija⁷⁶, a ugovor o prodaji odnosno zakupu sklapaju načelnik odnosno gradonačelnik u ime RH te podnositelj ponude⁷⁷. Ukoliko kupac poljoprivrednog zemljišta uplati u cijelosti cijenu ostvaruje pravo na popust od 20%, ali deset godina ne smije otuđiti nekretninu o čemu se vrši zabilježba u zemljišne knjige, a moguće je i obročno plaćanje na rok od najduže 15

⁶⁷ V. čl. 26. ZPZ

⁶⁸ V. čl. 27. st. 2. ZPZ

⁶⁹ V. čl. 30. st. 1. i 2. ZPZ

⁷⁰ Program treba sadržavati ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, podatke o dosadašnjem raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, površine određene za povrat movine oduzete za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, površine određene za prodaju, površine određene za koncesiju za ribnjake, površine određene za dugogodišnji zakup, površine određene za zakup i površine određene za ostale namjene maksimalno do 5% ukupne površine poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države

⁷¹ V. čl. 43. – 46. ZPZ/01

⁷² V. čl. 31. st. 7. i 8. ZPZ

⁷³ V. čl. 32. ZPZ. Ukoliko se zemljište nalazi na području više JLS, navedene odluke donose predstavnička tijela one JLS na čijem teritoriju se nalazi pretežiti dio zemljišta.

⁷⁴ Nositelj OPG koji ostvaruje prava iz radnog odnosa radom u poljoprivredi na vlastitom gospodarstvu i upisan je u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva ima prioritet, a zatim pravna osoba registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti i nositelj OPG koji ostvaruje prava iz radnog odnosa radom izvan poljoprivrednog gospodarstva te na kraju ostale fizičke i pravne osobe koje se namjeravaju baviti poljoprivrednom proizvodnjom. Nakon osnovnog prioriteta ZPZ razrađuje sukcesivno daljnje prioritete u slučaju da više osoba se nalazi u istom redu prvenstva (čl. 36. ZPZ)

⁷⁵ V. čl. 37. st. 1. i 2. ZPZ

⁷⁶ V. čl. 39. ZPZ

⁷⁷ V. čl. 40. ZPZ

godina, kod čega se kao mjera osiguranja zasniva hipoteka na nekretnini u korist RH⁷⁸. Važna je odredba da ugovor o zakupu ili prodaji mora biti sklopljen u pisanom obliku, jer je u protivnom bez pravnog učinka⁷⁹.

Iznimno se poljoprivredno zemljište u vlasništvu države može prodati neposrednom pogodbom, ali po dvostrukoj cijeni i ako je takva prodaja u interesu RH, a koji interes na zahtjev zainteresirane osobe i na prijedlog Ministarstva utvrđuje Vlada RH⁸⁰.

Poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH daje se u zakup fizičkoj ili pravnoj osobi koja se bavi poljoprivrednom djelatnošću, a zakupnik zemljište ne može dati u podzakup niti može prenijeti svoje pravo iz ugovora o zakupu⁸¹. Poljoprivredno zemljište u vlasništvu države daje se u zakup na rok od dvadeset godina⁸², a ZPZ propisuje obvezatne odredbe koje ugovor o zakupu mora sadržavati, kada prestaje odnosno kada zakupodavac može raskinuti ugovor o zakupu⁸³, te koja su prava zakupnika nakon raskida ugovora o zakupu⁸⁴.

1.2. Dugogodišnji zakup

Dugogodišnji zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države za poljoprivrednu proizvodnju daje se na pedeset godina, ne može se davati u podzakup, daje se u zakup javnim natječajem, odluku o raspisivanju natječaja donosi Ministarstvo, kao i odluku o dodjeli dugogodišnjeg zakupa na prijedlog Povjerenstva za dodjelu dugogodišnjeg zakupa na poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu RH (dalje Povjerenstvo)⁸⁵.

Prvenstveno pravo na natječaju za dugogodišnji zakup ima prije svih pravni slijednik bivšeg korisnika poljoprivrednog zemljišta u društvenom vlasništvu koje je postalo vlasništvo države pod uvjetom da je u posjedu tog zemljišta i da ga obrađuje, a zatim sukladno redosljedu propisanom u ZPZ⁸⁶. Kao i kod zakupa, osobe koje imaju prvenstveno pravo na dugogodišnji zakup, isto ostvaruju uz uvjet da prihvate najviši iznos naknade koji je podnio bilo koji od ponuđača te ako prilože gospodarski program⁸⁷.

Ugovor o dugogodišnjem zakupu sklapaju ministar i podnositelj ponude, a ugovor mora sadržavati odredbe propisane u ZPZ⁸⁸. Razlozi za raskid ugovora o dugogodišnjem zakupu su ako i nakon opomene Ministarstva zakupnik koristi poljoprivredno zemljište u vlasništvu države suprotno ugovoru, odnosno ukoliko ne primjenjuje mjere i postupke predviđene propisima o zaštiti i korištenju poljoprivrednog zemljišta⁸⁹.

Osnovne razlike između ugovora o zakupu i ugovora o dugogodišnjem zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH su u tome da se ugovor o dugogodišnjem zakupu sklapa na znatno duži rok, da o raspisivanju natječaja te o odluci o dodjeli odlučuje Ministarstvo te da je drugačije uređeno pravo

⁷⁸ V. čl. 42. ZPZ

⁷⁹ V. čl. 47. ZPZ

⁸⁰ V. čl. 43. ZPZ

⁸¹ V. čl. 44. st. 1., 3. i 4. ZPZ

⁸² V. čl. 45. ZPZ

⁸³ V. čl. 46., 48. i 50. ZPZ

⁸⁴ V. čl. 51. i 52. ZPZ

⁸⁵ V. čl. 54. i 55. ZPZ

⁸⁶ V. čl. 56. ZPZ

⁸⁷ V. čl. 57. st. 1. ZPZ

⁸⁸ V. čl. 54. i 55. ZPZ

⁸⁹ V. čl. 56. ZPZ

⁸⁷ V. čl. 57. st. 1. ZPZ

⁸⁸ V. čl. 58. st. 1. i 6. ZPZ

⁸⁹ V. čl. 59. ZPZ

prvenstva⁹⁰.

1.3. Koncesija za ribnjake

Zakonodavac se odlučio za koncesiju kao način raspolaganja poljoprivrednim zemljištem koje je u naravi ribnjak. ZPZ definira ribnjak kao jedinstvenu tehnološku cjelinu koja predstavlja poljoprivredno zemljište posebne namjene⁹¹. ZPZ/01 nije spominjao ribnjake kao poljoprivredno zemljište jer je prevladavalo mišljenje da su ribnjaci javno vodno dobro kojim se je raspolagalo sukladno tadašnjem Zakonu o vodama⁹² (dalje ZV). Obzirom da je osnovni način raspolaganja vodama i javnim vodnim dobrom koncesija⁹³, a nakon što je ZPZ ribnjake izričito definirao kao poljoprivredno zemljište posebne namjene, očigledno je zaključeno da za ribnjake ostane dosadašnji način raspolaganja putem koncesija.

Koncesija za ribnjake daje se na rok od pedeset godina, ne može se zasnivati zakup ili podkoncesija, davatelj koncesije je Ministarstvo koje donosi odluku o namjeri davanja koncesije kao i odluku o davanju koncesije na prijedlog Stručnog povjerenstva za davanje koncesija za korištenje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH za ribnjake⁹⁴ (dalje Stručno povjerenstvo).

Prvenstveno pravo na koncesiju predviđeno je vrlo slično kao i kod dugogodišnjeg zakupa, odnosno prioritet ima pravni slijednik bivšeg korisnika poljoprivrednog zemljišta u društvenom vlasništvu koje je postalo vlasništvom države, pod uvjetom da je u posjedu tog zemljišta i bavi se djelatnošću akvakulture⁹⁵. ZPZ propisuje obavezan sadržaj ugovora o koncesiji, a ugovor sklapaju ministar i najpovoljniji ponuditelj, s time da ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku jer u protivnom nema pravni učinak⁹⁶.

Osnovna razlika između raspolaganja poljoprivrednim zemljištem putem dugogodišnjeg zakupa u odnosu na davanje koncesije za ribnjake, je u tome što se kod koncesije za ribnjake primjenjuju odredbe Zakona o koncesijama⁹⁷ (dalje ZK). Tako ZPZ upućuje na primjenu ZK kod primjene načela postupka davanja koncesije⁹⁸, jamstva za ozbiljnost ponude⁹⁹, pravne zaštite¹⁰⁰, i prestanka koncesije¹⁰¹.

1.4. Zajedničke odredbe za ugovor o prodaji, zakupu, dugogodišnjem zakupu i koncesiji za ribnjake

ZPZ predviđa obvezu dostavljanja nacрта ugovora i zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH prije potpisivanja na prethodno mišljenje županijskom državnom, odvjetništvu na čijem području se poljoprivredno zemljište nalazi, odnosno kod ugovora o dugogodišnjem zakupu i koncesiji za ribnjake Državnom odvjetništvu RH¹⁰². Navedena državna odvjetništva dužna su u roku trideset dana od

⁹⁰ Kod dugogodišnjeg zakupa pravo prvenstva prije ostalih ima pravni slijednik bivšeg korisnika poljoprivrednog zemljišta u društvenom vlasništvu koje je postalo vlasništvo države pod uvjetom da je u posjedu tog zemljišta i da ga obrađuje, a odmah zatim pravna osoba registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti. Kod zakupa pravo prvenstva pripada prije ostalih nositelju OPG, slijedom čega se može zaključiti da je kod dugogodišnjeg zakupa cijenjeno da su na većim kompleksima zemljišta i dalje u posjedu slijednici bivših Poljoprivrednih kombinata iz doba društvenog vlasništva kojima je zemljište oduzeto temeljem čl. 3. Zakona o poljoprivrednom zemljištu („Narodne novine“, broj 34/91)

⁹¹ V. čl. 65. st. 1. ZPZ

⁹² „Narodne novine“, broj 107/95 i 150/05

⁹³ V. čl. 142.- 155. ZV

⁹⁴ V. čl. 60. – 63. ZPZ

⁹⁵ V. čl. 65. st. 3. al. 1. ZPZ

⁹⁶ V. čl. 70. ZPZ

⁹⁷ Narodne novine“, broj 125/08

⁹⁸ V. čl. 17. ZK

⁹⁹ V. čl. 15. ZK

¹⁰⁰ V. čl. 38. ZK koji upućuje na primjenu odredbi Zakona o javnoj nabavi („Narodne novine“, broj 110/07 i 125/08 – dalje ZJN)

¹⁰¹ V. čl. 34. – 37. ZK

¹⁰² V. čl. 72. st. 1. i 2. ZPZ

zaprimanja nacрта ugovora i potrebne dokumentacije dati mišljenje¹⁰³.

Vidljivo je da se radi razlika u odnosu na ugovore o koncesiji za ribnjake i dugogodišnji zakup, gdje mišljenje daje hijerarhijski najviše državno odvjetništvo što je logično obzirom na trajanje tih ugovora i njihovu važnost za RH. Mišljenja smo da nakon proteka trideset dana od zaprimanja dokumentacije i nacрта ugovora, ukoliko mišljenje nije dano nema pravnih zapreka za zaključenje ugovora, jer se ne radi o obvezatnom mišljenju ili suglasnosti gdje bi sankcija bila ništetnost ugovora. ZPZ također predviđa obvezu dostavljanja primjerka ugovora o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države raznim subjektima, a zavisno od vrste ugovora, i u cilju bolje evidencije, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH¹⁰⁴.

1.5. Zamjena

ZPZ predviđa i mogućnost zamjene poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH za poljoprivredno zemljište u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba, pod uvjetom da se radi o okrupnjavanju poljoprivrednog zemljišta¹⁰⁵. Odluku o tome donosi Ministarstvo na prijedlog općinskog ili gradskog vijeća odnosno skupštine Grada Zagreba, a ugovor sklapaju ministar i podnositelja zahtjeva¹⁰⁶.

4. RASPOLAGANJE PRIVATNIM POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM

ZPZ/01 nije predviđao poseban način raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu privatnih osoba. ZPZ uvodi poseban postupak u svezi raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba, koji u svojoj osnovi onemogućuje vlasnika na slobodno raspolaganje tom vrstom nekretnina. ZPZ osim što je proširio ovlasti i sankcije za neobrađivanje poljoprivrednog zemljišta, propisao je i postupak prodaje i davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu ukoliko se poljoprivredno zemljište nalazi izvan granica građevinskog zemljišta. Zakonodavac je i u odnosu na prodaju i zakup poljoprivrednog zemljišta pretpostavio opći interes zaštite takvog zemljišta, unapređenja poljoprivredne proizvodnje i okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u odnosu na privatni interes svakog konkretnog vlasnika.

Postupak prodaje i zakupa poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu provodi JLS odnosno Grad Zagreb, u ime i za račun Agencije, te je vlasnik poljoprivrednog zemljišta ponudu o prodaji ili davanju u zakup dužan dostaviti JLS na čijem teritoriju se nalazi konkretno zemljište, s time da mora navesti podatke o vlasništvu, podatke iz katastra, predloženu cijenu i uvjete prodaje i zakupa¹⁰⁷.

Daljnja procedura sastoji se u tome da JLS u roku 15 dana na oglasnoj ploči objavljuje ponudu s potrebnom dokumentacijom, zainteresirane osobe u daljnjem roku od 30 dana dostavljaju JLS izjavu o prihvaćanju ponude, a JLS nakon toga predlaže Agenciji najpovoljnijeg ponuditelja kojeg je utvrdila primjenjujući redoslijed prvenstvenog prava iz čl. 36. i uz uvjet iz čl. 37. ZPZ¹⁰⁸. Iznimka od navedenog postupanja prema redoslijedu prvenstva kao za zakup i prodaju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH odnosi se na suvlasnika poljoprivrednog zemljišta koje se prodaje¹⁰⁹.

Nakon navedene procedure Agencija je dužna u daljnjem

¹⁰³ V. čl. 72. st. 3. ZPZ

¹⁰⁴ V. čl. 73. st. 2. ZPZ

¹⁰⁵ V. čl. 76. st. 1. ZPZ

¹⁰⁶ V. čl. 76. st. 2. i 3. ZPZ

¹⁰⁷ V. čl. 81. st. 1., 2. i 3. ZPZ

¹⁰⁸ V. čl. 82. st. 1., 2. i 3. ZPZ

¹⁰⁹ V. čl. 82. st. 4. ZPZ

roku od 15 dana od dostave izjave o prihvaćanju ponude potvrditi da li je postupak proveden u skladu s ZPZ i potvrditi najboljeg ponuđača, ili izjaviti pravo prvokupa¹¹⁰. Dakle, ZPZ predviđa pravo prvokupa Agencije, a sve u svrhu okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i gospodarenja zemljišnim fondom. JLS je dužna ponavljati natječaj do prodaje ili zakupa, zavisno od vrste ponude iz čl. 81. ZPZ¹¹¹.

Za pravni promet nekretninama u pravnom statusu poljoprivrednog zemljišta u tzv. privatnom vlasništvu, a koje poljoprivredno zemljište se nalazi izvan granica građevinskog zemljišta bitno je naglasiti da su svi pravni poslovi koji bi bili sklopljeni navedenom postupku ništetni¹¹².

Ako Agencija nije iskoristila pravo prvokupa te je potvrdila da je postupak proveden sukladno ZPZ, upravno tijelo JLS nadležno za poljoprivredu dostavlja prodavatelju ili zakupodavatelju izjavu najpovoljnijeg ponuditelja, nakon čega se sklapa između njih kupoprodajni odnosno ugovor o zakupu¹¹³. Ugovor o zakupu sklapa se na rok od 5 do 20 godina¹¹⁴, te je zakupodavatelj ograničen i u slobodnom odabiru roka trajanja ugovora o zakupu. Nakon sklapanja ugovora kupac odnosno zakupac su dužni ugovor dostaviti Agenciji¹¹⁵.

Navedene odredbe ZPZ predstavljaju veliku novinu i znatno ograničavaju vlasnike poljoprivrednog zemljišta izvan granica građevinskog područja. Cijela koncepcija ZPZ usmjerena je na zaštitu poljoprivrednog zemljišta i poljoprivredne proizvodnje, a na štetu ostvarenja vlasničkih ovlaštenja, kako u odnosu na pravo raspolaganja tako i u odnosu na uporabu poljoprivrednog zemljišta. Javni bilježnici u okviru svojih nadležnosti i postupanja u svezi prometa nekretninama trebaju posebno obratiti pozornost na odredbe ZPZ o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba. Prije svega trebaju utvrditi da li se radi o poljoprivrednom zemljištu, da li je takva nekretnina izvan granica građevinskog područja, da li se radi o stranoj pravnoj ili fizičkoj osobi te da li su poštovana pravila ZPZ o parcelaciji i suglasnosti Agencije na parcelaciju, što je posebno bitno ako dolazi do prodaje dijelova čestica, a ne suvlasničkih dijelova nekretnine.

5. UTVRĐENJE PRAVNOG STATUSA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

U smislu čl. 3. ZPZ poljoprivrednim zemljištem u smislu tog zakona smatraju se poljoprivredne površine: oranice, vrtovi, pašnjaci, voćnjaci, maslinici, vinogradi, ribnjaci, trstici, i močvare kao i drugo zemljište koje se može privesti poljoprivrednoj proizvodnji. Dakle, kriterij da li je neko zemljište poljoprivredno odnosi se prvenstveno na faktično stanje i egzistenciju kulturu zemljišta, ali to može biti i zemljište koje trenutno nije poljoprivredna površina kako to nabraja ZPZ, već da se radi o zemljištu koje se može naknadno privesti poljoprivrednoj proizvodnji.

Poljoprivredno zemljište može biti i ono koje se nalazi unutar granica građevinskog zemljišta, što proizlazi iz odredbe čl. 5. st. 3. ZPZ gdje je propisano da se poljoprivredno zemljište unutar građevinskog područja površine preko 1000 m² koje su u katastru označene kao poljoprivredna kultura moraju također održavati sposobnim za poljoprivrednu proizvodnju sve do konačnosti akta kojim se odobrava gradnja. Isti zaključak proizlazi iz odredbi čl. 25. st. 4. i 5. ZPZ koje propisuju visinu naknade za prenamjenu poljoprivrednog

zemljišta unutar granica građevinskog zemljišta.

Stoga se prije svega pravni status poljoprivrednog zemljišta utvrđuje uvidom u zemljišnoknjižni izvadak te posjedovni list iz katastra iz kojih se može utvrditi navedena kultura zemljišta. Veliki problem u naravi predstavlja neusklađeno zemljišnoknjižno i faktično stanje, jer se može raditi o slučaju da je u katastru i zemljišnoj knjizi upisana nekretnina s kulturom oranice, a u naravi se radi o izgrađenom građevinskom zemljištu. Ukoliko je nedvojbeno iz druge dokumentacije¹¹⁶ da je na zemljištu izgrađena zgrada, tada se zasigurno ne radi o poljoprivrednom zemljištu.

Obzirom da ZPZ u čl. 81. st. 2. propisuje obvezu posebnog postupka prodaje i davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu koje se nalazi izvan granica građevinskog područja, potrebno je utvrditi da li se nekretnina nalazi unutar ili izvan granica građevinskog zemljišta. Ta činjenica se može utvrditi uvidom u uvjerenje nadležnog županijskog tijela uprave za urbanizam i prostorno uređenje da se nekretnina nalazi u granicama građevinskog područja odnosno izvan tih granica.

Obzirom na navedeno, za utvrđenje obveze postupanja po odredbama čl. 81. – 85. ZPZ, treba utvrditi da se nekretnina nalazi izvan granica građevinskog zemljišta, što se utvrđuje uvidom u navedenu potvrdu nadležnog upravnog tijela, te da se radi o poljoprivrednom zemljištu u smislu čl. 3. ZPZ, a što se utvrđuje uvidom u zemljišnoknjižni izvadak i posjedovni list te drugu raspoloživu dokumentaciju u svezi eventualne izgrađenosti.

Utvrđenje pravnog statusa poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu koje podliježe posebnoj proceduri raspolaganja prema ZPZ, od izuzetnog je značaja za pravni promet nekretninama te postupanje javnih bilježnika kod tog prometa. Posljedica pogrešnog utvrđivanja pravnog statusa poljoprivrednog zemljišta izvan granica građevinskog područja je ništetnost pravnog posla, a javni bilježnik treba garantirati zakonitost i pravilnost pravnog posla ukoliko sastavlja sam ugovor ili obavlja druge radnje, osim eventualno ovjere potpisa.

6. UTVRĐENJE STRANE PRAVNE ILI FIZIČKE OSOBE

ZPZ u čl. 2. st. 2. i 3. zabranjuje stranim pravnim i fizičkim osobama stjecanje temeljem pravnog posla poljoprivrednog zemljišta, osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno, te kao sankciju suprotnom postupanju predviđa ništetnost ugovora. Stoga javni bilježnici u svezi prometa poljoprivrednim zemljištem moraju utvrditi državljanstvo osoba koje su stranke pravnog posla.

Stranom fizičkom osobom smatra se ona koja nema državljanstvo RH, a državljanstvo RH dokazuje se važećom osobnom iskaznicom, vojnom iskaznicom, putovnicom odnosno domovnicom¹¹⁷. Status strane fizičke osobe utvrđuje se uvidom u putovnicu ili druge isprave. Stranom pravnom osobom smatra se ona koja ima registrirano sjedište izvan RH, a što se utvrđuje uvidom u izvod iz registra.

Pod stranom fizičkom osobom sa stajališta Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹¹⁸ podrazumijeva se osoba koja nema državljanstvo RH, a pod stranom pravnom osobom podrazumijeva se pravna osoba koja ima registrirano sjedište izvan područja RH¹¹⁹. Zakonodavac je predvidio

¹¹⁰ V. čl. 82. st. 5. ZPZ

¹¹¹ V. čl. 82. st. 6. ZPZ

¹¹² V. čl. 81. st. 4. ZPZ

¹¹³ V. čl. 83. st. 1. ZPZ

¹¹⁴ V. čl. 83. st. 2. ZPZ

¹¹⁵ V. čl. 83. st. 3. ZPZ

¹¹⁶ Primjerice postoji građevna dozvola, odnosno drugi akt kojim se odobrava gradnja

¹¹⁷ V. čl. 29. Zakona o hrvatskom državljanstvu („Narodne novine“, broj 55/91, 70/91, 28/92 i 113/93 – dalje ZHD)

¹¹⁸ „Narodne novine“, broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06 i 114/06, 146/08 i 153/09 – dalje ZVDSP

¹¹⁹ V. čl. 355. st. 1. i 3. ZVDSP

jednu iznimku od tog pravila koja se odnosi na iseljenike s područja RH ili njihove potomke¹²⁰, koji se ne smatraju stranim državljanima ukoliko je tijelo nadležno za odlučivanje o državljanstvu utvrdilo da takve osobe ispunjavaju sve pretpostavke za stjecanje državljanstva RH¹²¹.

Odredbom članka 358. a st. 1. ZVDSP izjednačeni su državljani i pravne osobe iz EU sa državljanima RH i pravnim osobama sa sjedištem u RH u pogledu pretpostavki za stjecanje nekretnina. Dakle, od 1. veljače 2009. na strane osobe iz država EU kod stjecanja nekretnina u RH ne primjenjuju se odredbe članka 354. do 358. ZVDSP. Iznimka od navedenog uređena je u stavku 2. članka 358. a ZVDSP i odnosi se na nekretnine u izuzetim područjima i to poljoprivredno zemljište i zaštićene dijelove prirode koji su određeni posebnim zakonom¹²². Dakle, u odnosu na poljoprivredno zemljište i zaštićene dijelove prirode, strane osobe iz država EU u jednakom su položaju kao i strane osobe iz država izvan EU.

Stoga nema razlika između državljana i pravnih osoba iz EU i drugih država u odnosu na ograničenja iz čl. 2. st.2. ZPZ, te temeljem pravnog posla strane osobe općenito ne mogu stjecati poljoprivredno zemljište¹²³, osim ako bi to bilo predviđeno međunarodnim ugovorom.

7. PRIBAVLJANJE SUGLASNOSTI AGENCIJE ZA PARCELACIJU KATASTARSKIH ČESTICA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

U odnosu na provođenje parcelacije kao preduvjeta za geometrijsku diobu, ili za promet dijelom nekretnine, postoje određena zakonska ograničenja obzirom na vrstu zemljišta na kojem se vrši parcelacija. Zakon o prostornom uređenju i gradnji¹²⁴ predviđa ograničenja u odnosu na građevinsko zemljište¹²⁵, dok ZPZ propisuje ograničenja u odnosu na poljoprivredno zemljište¹²⁶.

ZPUG predviđa ograničenja kod parcelacije građevinskog zemljišta¹²⁷ u čl. 119. st. 1. na način da određuje mogućnost parcelacije zemljišta unutar građevinskog područja i zemljišta izvan granica tog područja, samo u skladu s rješenjem o uvjetima građenja, lokacijskom dozvolom, rješenjem o utvrđivanju građevne čestice¹²⁸ i detaljnim planom uređenja. Dakle, ako se provodi parcelacija zemljišta unutar i izvan građevinskog područja, koje je izgrađeno ili je prostornim planom namijenjeno za građenje građevina i uređenje javnih površina, ona se može provoditi prema navedenim upravnim aktima koji reguliraju parametre moguće parcelacije, a time i geometrijske diobe kao načina razvrstavanja.

Odredbom čl. 78. st. 3. ZPZ određeno je da se katastarske zemljišne čestice poljoprivrednog zemljišta ne mogu dijeliti parcelacijom, osim uz suglasnost Agencije, dok je odredbom čl. 28. ZPZ određeno da poslove vezane za izdavanje suglasnosti na parcelacijske i geodetske elaborate za poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH obavlja Agencija. Smatramo da je potpuno nepotrebno u ZPZ u dva navrata navedena ista ovlast Agencije, a zavisno od toga da li je

¹²⁰ V. čl. 355. st. 2. ZVDSP

¹²¹ ZHD u čl. 11. st. 1. predviđa pretpostavke za stjecanje državljanstva iseljenika i njegovih potomaka, dok u čl. 25 određuje da poslove državljanstva obavlja Ministarstvo unutarnjih poslova.

¹²² Poljoprivredno zemljište određuje ZPZ u čl. 3. dok Zakon o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 70/05 i 139/08 – dalje ZZP) u čl. 9. do 15. određuje zaštićene dijelove prirode, a u čl. 21. tko utvrđuje i proglašuje zaštićene dijelove prirode

¹²³ Nasljeđivanjem mogu stjecati poljoprivredno zemljište pod pretpostavkom uzajamnosti (čl. 356. st. 1. ZVDSP)

¹²⁴ „Narodne novine“, broj 76/07 i 38/09 dalje - ZPUG

¹²⁵ V. čl. 119. – 121. ZPUG

¹²⁶ V. čl. 78. st. 3. ZPZ

¹²⁷ ZPUG definira građevinsko zemljište u čl. 2. st. 1. al. 1. toč. 2.

¹²⁸ ZPUG definira građevinsku česticu u čl. 2. st. 1. al. 1. toč. 3.

poljoprivredno zemljište vlasništvo države ili drugih osoba.

Agencija je specijalizirana javna ustanova koju osniva Vlada RH uredbom, za obavljanje poslova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i unapređenja gospodarenja poljoprivrednim zemljištem¹²⁹, a jedna od djelatnosti joj je davanje suglasnosti za parcelaciju poljoprivrednog zemljišta¹³⁰. Do početka rada Agencije poslove iz čl. 28. ZPZ obavljalo je Ministarstvo (suglasnost na parcelacijske elaborate za poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH)¹³¹, dok nema adekvatne odredbe za poljoprivredno zemljište u vlasništvu pravnih i fizičkih osoba. To bi značilo da u razdoblju od tri mjeseca dok nije donesena Uredba o Agenciji i ustrojena Agencija, nije bilo tijela nadležnog za davanje suglasnosti na parcelacije poljoprivrednog zemljišta koje nije u vlasništvu RH.

Posebni problem u odnosu na primjenu odredbe čl. 78. st. 3. ZPZ odnosi se na utvrđenje određenog zemljišta kao poljoprivrednog. Vrlo često će biti nemoguće na temelju podataka u katastru ili zemljišnoj knjizi utvrditi da li se radi o poljoprivrednom zemljištu u smislu ZPZ. To iz razloga jer još uvijek zemljišnoknjižno i faktičko stanje nisu usklađeni pa je sasvim realno za očekivati da je za određeni broj nekretnina navedeno da se radi o oranicama, pašnjacima i sl., a zapravo se radi o građevinskom zemljištu sa već izgrađenim objektima. Stoga smatramo da je za primjenu čl. 78. st. 3. ZPZ bitno temeljem potvrde nadležnog upravnog tijela utvrditi da se radi o zemljištu izvan granica građevinskog područja, te da isto nije prostornim planom predviđeno za građenje građevina i javnih površina, jer u suprotnom je parcelacija podvrgnuta ograničenju iz čl. 119. st. 1. ZPUG.

U čl. 8. st. 3. Pravilnika o parcelacijskim i drugim geodetskim elaboratima¹³² određeno je da parcelacijski elaborati kojima se dijeli ili spaja poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH obvezatno moraju sadržavati suglasnost Agencije sukladno posebnom propisu¹³³, dok je za parcelacijske elaborate kojima se dijeli poljoprivredno zemljište u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba propisano da moraju sadržavati prethodnu suglasnost Agencije prema posebnom propisu¹³⁴. Vidljivo je da podzakonski akt razlikuje suglasnost i prethodnu suglasnost na parcelacijske elaborate zavisno od vlasnika poljoprivrednog zemljišta, a što ZPZ ne razlikuje. Stoga je potpuno nejasna razlika između te dvije suglasnosti¹³⁵. Pravilnik predviđa za poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH obvezu pribavljanja suglasnosti ako se poljoprivredno zemljište dijeli ili spaja, a ukoliko je u vlasništvu drugi fizičkih i pravnih osoba traži se pribavljanje prethodne suglasnosti samo za diobu poljoprivrednog zemljišta.

Možda najveći problem je u tome što ZPZ ili bilo koji drugi propis ne sadrži jasne kriterije za davanje suglasnosti na parcelacijske i geodetske elaborate koji se odnose na poljoprivredno zemljište. Proizlazilo bi da će Agencija potpuno samostalno i od slučaja do slučaja, odlučivati o tome da li će dati ili uskratiti suglasnost. Stoga smatramo da je moguće nejednako postupanje u sličnim slučajevima, a što može dovesti do nejednakosti građana i do povrede prava na mirno uživanje vlasništva.

¹²⁹ V. čl. 77. st. 1. ZPZ. Vlada RH donijela je Uredbu o osnivanju Agencije („Narodne novine“, broj 39/09 dalje – Uredba o Agenciji) u skladu s čl. 103. st. 1. ZPZ

¹³⁰ V. čl. 77. st. 2. al. 11 ZPZ

¹³¹ V. čl. 103. st. 1. ZPZ

¹³² „Narodne novine“, broj 86/07 i 25/09 – dalje Pravilnik.

¹³³ V. čl. 28. ZPZ

¹³⁴ V. čl. 78. st. 3. ZPZ

¹³⁵ Iz jezične interpretacije moglo bi se zaključiti da se kod suglasnosti prvo izradi parcelacijski elaborat, a zatim se traži suglasnost, dok bi se kod prethodne suglasnosti nakon izdane suglasnosti pristupilo izradi parcelacijskog elaborata

U svakom slučaju javni bilježnici kod prometa nekretninama koje su u naravi poljoprivredno zemljište izvan granica građevinskog zemljišta, moraju posebnu pozornost kod postupanja u okviru svojih nadležnosti obratiti na ograničenje da se takve nekretnine ne mogu parcelacijom dijeliti bez suglasnosti Agencije.

8. ZAKLJUČAK

ZPZ koji je Hrvatski Sabor donio 15. prosinca 2008. godine u primjeni je preko jedne godine, osim odredbi koje se odnose na raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem, koje odredbe su stupile na snagu 1. siječnja 2010. godine.

U odnosu na ZPZ/01, osnovne promjene u ZPZ odnose se na strože sankcije prema privatnim vlasnicima poljoprivrednog zemljišta koji isto ne obrađuju, na višestruko povećanje naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta, na osnivanje Agencije kao posebne javne ustanove za obavljanje poslova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i unapređenja gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, na zamjenu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH putem koncesija za raspolaganje putem dugogodišnjeg zakupa, na jasno definiranje ribnjaka kao poljoprivrednog zemljišta za koje je zadržan način raspolaganja putem koncesija, te na uvođenje posebnog postupka raspolaganja privatnim poljoprivrednim zemljištem.

Tako je prema ZPZ predviđeno da JLS bez suglasnosti vlasnika može dati u zakup poljoprivredno zemljišta u privatnom vlasništvu koje je obraslo višegodišnjim raslinjem na rok do deset godina, a naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta izvan granica građevinskog zemljišta, koje je nakon stupanja na snagu ZPZ obuhvaćeno granicama građevinskog zemljišta, povećana je deset odnosno dvadeset puta.

Od 1. siječnja 2010. godine vlasnici poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu izvan zone građevinskog zemljišta

ne mogu slobodno raspolagati svojim zemljištem, te mogu istom prodavati ili davati u zakup prema posebnom postupku propisanom u ZPZ, koji provodi JLS u ime i za račun Agencije koja između ostalog ima pravo prvokupa takvog zemljišta.

Kod prometa nekretninama koje su u pravnom statusu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba, stoga treba posebnu pozornost obratiti na utvrđenje takvog statusa, koji se utvrđuje temeljem uvida u potvrdu nadležnog upravnog tijela o tome da li se nekretnina sukladno prostornim planovima nalazi unutar ili izvan granica građevinskog područja, te temeljem uvida u zemljišnoknjižni izvadak, odnosno posjedovni list u svezi kulture zemljišta te druge dokumente važne za izgrađenost zemljišta.

Posebno treba paziti kod prometa poljoprivrednim zemljištem da se kao stjecatelj temeljem pravnog posla ne pojavljuje stana pravna ili fizička osoba, jer oni temeljem izričite odredbe ZPZ ne mogu temeljem pravnog posla stjecati tu vrstu nekretnina, a isto tako kod parcelacija i prodaje dijela katastarske čestice u naravi poljoprivrednog zemljišta treba znati da nema takve mogućnosti bez suglasnosti Agencije, jer su u protivnom svi takvi pravni poslovi ništetni.

Sve navedeno posebno se odražava na rad i postupanje javnih bilježnika koji će biti u situaciji da u okviru svojih ovlasti sudjeluju kod prometa poljoprivrednim zemljištem. Zaključno se može također navesti i osnovna dvojba koja se odnosi na pitanje da li je zakonodavac nekim odredbama ZPZ koje reguliraju davanje u zakup privatnog poljoprivrednog zemljišta koje se ne obrađuje bez suglasnosti vlasnika, obvezatnu suglasnost Agencije na parcelacije i poseban postupak prodaje i davanja u zakup privatnog poljoprivrednog zemljišta, povrijedio pravo svakog vlasnika na mirno uživanje vlasništva sukladno čl. 48. Ustava te čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju, pretpostavivši opći interes zaštite poljoprivrednog zemljišta, unapređenja poljoprivredne proizvodnje i okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta osnovnim vlasničkim ovlaštenjima pojedinačnih vlasnika.

Dr. Emilia Čikara, LL.M. (Saarbrücken), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava

Sastav ili solemnizacija isprava o kreditima predstavlja velik dio javnobilježničke nadležnosti. Upravo stoga su aktualna događanja i izmjene pravnih propisa na tom području od izrazitog značaja za djelatnost javnih bilježnika. Zadatak je ovoga rada prikazati koje novine iz aspekta javnobilježničkih isprava donosi nedavno usvojeni Zakon o potrošačkom kreditiranju. Autorica također nastoji ukazati na moguće probleme u budućoj primjeni ovoga Zakona.

Ključne riječi: Zakon o potrošačkom kreditiranju, Zakon o javnom bilježništvu, Direktiva 2008/48/EZ, potrošački kredit, zaštita potrošača, javni bilježnici, javnobilježničke isprave.

I. Uvod

Usvajanjem novog Zakona o potrošačkom kreditiranju¹ (dalje u tekstu: ZPK) u lipnju 2009. godine, hrvatski je zakonodavac preuzeo Direktivu 2008/48/EZ o ugovorima o potrošačkom kreditu² (dalje u tekstu: Direktiva 2008/48/EZ) u nacionalno pravo.³ ZPK koji stupa na snagu 1. siječnja 2010. godine, no vjerovnicima ostavlja prijelazni rok od godinu dana kao vrijeme potrebno za prilagodbu njihova poslovanja novim odredbama,⁴ donosi značajne novosti vezano uz djelatnost javnih bilježnika. Pritom valja napomenuti kako je uloga javnih bilježnika na području zaštite potrošača izrazito važna. Javni bilježnici kao samostalni i neovisni nositelji javnobilježničke službe⁵ svakodnevno se bave sastavljanjem ugovora iz različitih domena privatnog prava i pritom kao i pri postupcima službenog ovjeravanja privatnih isprava na poseban način doprinose zaštiti prava slabije ugovorne strane, te vode računa o zaštiti njihovih interesa. To prije svega čine poučavanjem potrošača o njihovim pravima. Time se potrošača nastoji dovesti u položaj u kojem će aktivno sudjelovati pri sastavljanju javnobilježničkih isprava, a ne se ograničiti na puko prihvaćanje ishoda nametnutog od druge ugovorne strane. Javni bilježnici ugovornim stranama predočavaju pravne posljedice vezane uz sklapanje pravnog posla kako prije tako i tijekom zaključenja ugovora, a one potpisivanjem ugovora iskazuju njihovo razumijevanje i potpuno prihvaćanje. Upravo stoga javnobilježničke

isprave predstavljaju važno sredstvo zaštite potrošača, koje omogućava postizanje ishoda koji će odgovarati slobodnoj volji obje ugovorne strane. Kod ugovora o potrošačkom kreditu ove su okolnosti od osobite važnosti, posebice uzmu li se u obzir mnoge opasnosti vezane uz ovu vrstu ugovora. Naime, jedna je od glavnih zadaća javnog bilježnika spriječiti potrošača da se nepromišljeno i bez dostatnog razumijevanja obveza koje preuzima potpisivanjem ugovora o kreditu obveže na duže vrijeme. Te posebne elemente zaštite potrošača u djelatnosti javnih bilježnika europski je zakonodavac primjetio vrlo rano. Tako je već u prvoj Direktivi 87/102/EEZ o potrošačkom kreditu⁶ (dalje u tekstu: Direktiva 87/102/EEZ) u čl. 2 st. 4 propisao mogućnost za države članice da ugovore o potrošačkom kreditu koji su zaključeni pred javnim bilježnikom ili sudom isključe od primjene najvažnijih odredaba Direktive (čl. 6–12 Direktive 87/102/EEZ). Isključenje primjene spomenutih odredaba na ugovore o potrošačkom kreditu sastavljene u obliku javne isprave bilo je predviđeno upravo stoga što su propisi većine država članica EU vezani uz takve isprave predviđali minimalni stupanj zaštite potrošača kao korisnika kredita kako su ga propisivale i jamčile i odredbe Direktive 87/102/EEZ.⁷ Stoga, iako hrvatski zakonodavac prilikom preuzimanja odredaba Direktive 87/102/EEZ u Glavu IX. Zakona o zaštiti potrošača (dalje u tekstu: ZPP) iz 2007. godine⁸ nije iskoristio spomenutu opciju, time naravno nije snizio stupanj zaštite potrošača.⁹

Povrh navedenog, potrebno je spomenuti drugu stranu medalje što se tiče uloge javnobilježničke službe kod potrošačkog kreditiranja, a to je jačanje položaja vjerovnika u eventualnoj kasnijoj prisilnoj naplati potraživanja.¹⁰ Tako primjerice prilikom sklapanja ugovora o kreditu sa

¹ Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN br. 75/09.

² Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23.4.2008. o ugovorima o potrošačkom kreditu kojom se opoziva Direktiva Vijeća 87/102/EEZ, Sl.I. L 133/66 od 22.5.2008.

³ Preuzimanje EU direktiva u hrvatsko nacionalno pravo posljedica je harmonizacije odnosno usklađivanja hrvatskog prava s pravom Europske unije, u skladu s čl. 74 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (dalje u tekstu: SSP). Vidi Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, NN MU br. 14/01. Dok čl. 74 SSP-a propisuje obvezu RH na usklađivanje zakonodavstva i prilagođavanje zaštite potrošača u Hrvatskoj zaštiti koja je na snazi u Zajednici, dotle čl. 69 st. 1 SSP-a uređuje opću obvezu usklađivanja prava, prema kojoj će Hrvatska nastojati osigurati postupno usklađivanje postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice (*acquis*).

⁴ U skladu s čl. 30, ZPK stupa na snagu 1. siječnja 2010. (osim odredaba čl. 9 o pristupu kreditnim registrima koje stupaju na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji), a sa primjenom počinje 1. siječnja 2011. godine (čl. 29 st. 3 ZPK-a). Prema čl. 28 st. 2 ZPK-a davatelji kredita dužni su uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona do 1. siječnja 2011. godine.

⁵ Čl. 2 st. 2 Zakona o javnom bilježništvu, NN br. 78/93., 29/94., 16/07., 75/09. (dalje u tekstu: ZJB).

⁶ Direktiva 87/102/EEZ Vijeća od 22.12.1986. o usklađivanju zakona, uredbi i upravnih propisa država članica koji se odnose na potrošačke kredite, Sl.I. L 42/48 od 12.2.1987., izmijenjena i dopunjena Direktivom 90/88/EEZ Vijeća od 22.2.1990., Sl.I. L 61/14 od 10.3.1990. i Direktivom 98/7/EEZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16.2.1998., Sl.I. L 101/17.

⁷ Vidi preambulu Direktive 87/102/EEZ: „Postupci koji se u nekim državama članicama provode u svezi s javnobilježnički ili sudski ovjerenim aktima, čine nepotrebnom primjenu određenih odredaba ove Direktive“.

⁸ Zakon o zaštiti potrošača, NN br. 79/07., 125/07., 79/09., 89/09., 133/09.

⁹ Vidi Petrić, Silvija, Ugovor o potrošačkom kreditu, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Bankovni i financijski ugovori, Zagreb, Pravni fakultet Rijeka, 2007., str. 550.

¹⁰ Marčinko, Vladimir, Značaj javnobilježničke isprave za poduzetnike, Pravo u gospodarstvu, Svezak3-4/1995, str. 217; Dolinar, Nenad, Javni bilježnici i Ovršni zakon, Javni bilježnik, br. 7, 1999., str. 33.

potrošačem, banke kao najčešći davatelji kredita radi osiguranja svoje novčane tražbine¹¹ redovno zahtijevaju zaključenje ugovora u formi javnobilježničkog akta ili zahtijevaju solemnizaciju ugovora (iako ona kao takva nije nužna, ni zakonom obvezno propisana) sa unošenjem ovršne klauzule. Budući da ugovor sklopljen u obliku javnobilježničkog akta s ovršnom klauzulom ima snagu sudske nagodbe, on bankama jamči da će u slučaju kada klijent odnosno potrošač prestane otplaćivati kredit ili ga otplaćuje neredovito moći namiriti svoju tražbinu bez vođenja parničnog postupka. Da bi javnobilježnički akt u smislu čl. 3 st. 1 ZJB kao javnobilježnička isprava koju javni bilježnik sastavlja o pravnom poslu i izjavama kojima se utemeljuju prava imao značenje ovršne isprave, mora sadržavati utvrđenje određene obveze na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i izjavu obvezanika o tome da se na temelju tog akta može radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze, neposredno provesti prisilna ovrha (ovršna klauzula, *clausula exequendi*).¹² Isti učinak kao i javnobilježnički akt kojim se je potrošač obvezao ispuniti novčanu obvezu (kredit, zajam i sl.) ima i privatna isprava-ugovor koji je javni bilježnik potvrdio (solemnizirao) (čl. 54. st. 6 ZJB-a).¹³ Ako privatna isprava ne sadrži izjavu o pristanku dužnika da se neposredno na temelju nje može zahtijevati prisilna ovrha ili je nejasna, na njegov je zahtjev može unijeti i javni bilježnik pri ovjeri potpisa.¹⁴ Pritom je za zasnivanje osiguranja tražbine uređene zakonom¹⁵ dovoljno da privatnu ispravu potvrdi obveznik, što je prilikom sklapanja ugovora o kreditu najčešće i slučaj.¹⁶ Kako prilikom sastavljanja javnobilježničkih isprava mora biti ispunjen čitav niz kako formalnih tako i materijalnih uvjeta¹⁷ cilj je ovoga rada ukazati na one odredbe novoga ZPK-a, koje propisuju informacije koje potrošačima kao strankama moraju izrijekom biti navedene u spomenutim ispravama odnosno slijedom toga objašnjene i pročitane.

¹¹ Vidi Dika, Mihajlo, Gradansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 123, koji novčanu tražbinu definira kao „pravo na naplatu određenog novčanog iznosa“. Novelama Ovršnog zakona iz 1999. godine propisano je da novčana tražbina koja se osigurava treba biti ili određena ili određiva, te kada se smatra da je određiva, što je osobito značajno za poslovanje banaka u svezi s tzv. revolving kreditima. Vidi Zaključke Upravnog odbora HJK koji se odnose na primjenu propisa i ujednačavanje javnobilježničke prakse (kronološki prikaz) sa 7. sjednice, 30.11.1996. g., Točka 5. g): „Ugovori o revolving kreditu mogu se solemnizirati samo u slučajevima ako u takvom ugovoru stoji najviši iznos do kojeg će se novac plasirati komitentima, te unijeti odredbu da će se po svakom plasmanu sastaviti poseban ugovor u kojem će se navesti dan dospelosti tražbine, kamatnu stopu, rokove otplate i ostale elemente uobičajene za ugovor o kreditu.“

¹² Čl. 54. st. 1 ZJB-a.

¹³ Ako se ne radi o pravnim poslovima za koje je potreban javnobilježnički akt prema čl. 53 ZJB-a, svi ili neki od sudionika u pravnom poslu mogu isprave o istome potvrditi kod javnog bilježnika. Tako potvrđena isprava ima snagu javnobilježničkog akta a ukoliko je sastavljena u skladu s čl. 54 ZJB-a ima i snagu ovršnog javnobilježničkog akta (čl. 59 ZJB).

¹⁴ Čl. 54. st. 6 ZJB-a. Tako Dika s pravom napominje kako je za razliku od nekih drugih pravnih poredaka, u hrvatskome pravu lista isprava koje djelovanjem javnog bilježnika mogu steći značenje ovršne isprave bitno proširena obuhvaćanjem u tu listu i privatnih javnobilježnički ovjerenih isprava odgovarajućeg sadržaja. Vidi Dika Mihajlo, Javno bilježništvo i zaštita vjerovnika, Pravo u gospodarstvu, vol. 34, 1995., str. 553.

¹⁵ O sudskom i javnobilježničkom osiguranju novčane tražbine zasnivanjem založnoga prava na temelju sporazuma stranaka vidi čl. 262 u svezi s čl. 269 Ovršnog zakona NN br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04., 88/05., 121/05., 67/08. (dalje u tekstu: OZ), te prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava vidi čl. 274 u svezi s čl. 279 OZ-a. Kao najčešći instrumenti osiguranja kredita uopće pojavljuju se već u ovisnosti od iznosa kredita suglasnost o zapljeni plaće, zadužnica odnosno suglasnost o zapljeni sredstava na računima, hipoteka, mjenica, jamci te police osiguranja života i imovine. Vidi Dika Mihajlo, Javno..., op.cit., str. 544 et seq.

¹⁶ Vidi Zapisnik sa radnog sastanka koji je održan u ponedjeljak 28.2.2000. g. u prostorijama HJK u Zagrebu, Račkov broj 10, AD 2) Upit Privredne banke Zagreb glede potrebe prisutnosti obiju stranaka kod solemnizacije privatne isprave: „Samo u odnosu na onu stranku koja je pristupila solemnizaciji isprava dobija snagu ovršnog javnobilježničkog akta.“

¹⁷ O tome više Kolega Zubčić, Alkica, Ispitivanje privatne isprave pri solemnizaciji, Javni bilježnik, br. 9, 2000., str. 40.

II. Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava

1. Općenito o Zakonu o potrošačkom kreditiranju

Kako bi se moglo govoriti o ZPK-a iz aspekta javnobilježničkih isprava potrebno je prije svega ukratko se osvrnuti na Opće odredbe Zakona i odgovoriti na pitanje u kojoj se mjeri Zakon primjenjuje kada je riječ o javnobilježničkim ispravama. Naime, u skladu s čl. 1 odredbe ZPK-a uređuju ugovore o potrošačkom kreditu, informacije i prava o ugovoru o kreditu, pristup bazi podataka, nadzor i zaštitu prava potrošača, a u kojima kao korisnik kredita nastupa potrošač koji uzima kredit pod uvjetima i u svrhu koju određuje Zakon.

a) Polje primjene *ratione personae*

Ugovor o potrošačkom kreditu sklapaju potrošač i davatelj kredita.¹⁸ U čl. 2. toč. 1. ZPK-a potrošač je definiran kao fizička osoba koja u transakcijama obuhvaćenima ZPK-om djeluje izvan poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja. Tako je preuzimanjem čl. 3 sl. a) Direktive 2008/48/EZ u hrvatsko pravo potrošačkog kredita uvedena još jedna definicija potrošača, pored već postojećih određenja istog pojma u čl. 3 st. 1 ZJP-a i u čl. 304 Zakona o kreditnim institucijama¹⁹ (dalje u tekstu: ZKI).²⁰

Umjesto doslovnog preuzimanja izraza „davatelj kredita“ iz čl. 3 sl. b) Direktive 2008/48/EZ, čl. 2. toč. 2. ZPK-a govori o vjerovniku kao fizičkoj ili pravnoj osobi koja na području RH „odobrava ili obećava odobriti kredit u okviru poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja“. Odredba dalje propisuje kako je to posebno: „– pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje kreditnih institucija ili kreditnih unija, pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje institucija za elektronički novac, institucija za platni promet koje pružaju usluge platnog prometa u skladu s posebnim zakonom, pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje poduzetnika; – fizička osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje obrtnika ili slobodnih zanimanja“.

Posebnu novinu predstavlja uvođenje novog pojma kreditnog posrednika u čl. 2 toč. 6 ZPK-a, koji ga definira kao fizičku ili pravnu osobu koja nije vjerovnik i koja u okviru svojeg posla ili zanimanja, za naknadu u novcu ili u drugom dogovorenom financijskom obliku: – prezentira ili nudi ugovore o kreditu potrošačima; – pomaže potrošačima poduzimanjem pripremnih radnji u vezi s drugim ugovorima o kreditu osim onih iz alineje 1. ove točke, ili – sklapa ugovore o kreditu s potrošačima u ime vjerovnika.²¹ Ovu definiciju treba shvatiti vrlo široko. Kao kreditni posrednici mogu nastupati opunomoćenici kojima je dodijeljena punomoć za sklapanje ugovora u ime i za račun davatelja kredita, kao i npr. posrednici, koji djeluju neovisno ili u svoje ime i koji mogu zahtijevati odobrenje kredita od više davatelja kredita, kao i dobavljači robe ili pružatelji usluga, koji nastupaju kao zastupnici davatelja kredita ili kao kreditni posrednici i čija je

¹⁸ Reich, Norbert/Rott, Peter, Verbraucher kreditrecht der Gemeinschaft, u: Basedow, Jürgen/Hopt, Klaus J./Zimmermann, Reinhard (ur.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts, Svezak II, Mohr Siebeck, 2009., str. 1604.

¹⁹ Zakon o kreditnim institucijama, NN br. 117/08., 74/09., 153/09.

²⁰ Prema čl. 3. st. 1. ZJP-a „potrošač je svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u svrhe koje nisu namijenjene njegovoj poslovnoj djelatnosti niti obavljanju djelatnosti slobodnog zanimanja“. Dotle čl. 304 ZKI potrošača definira kao svaku fizičku osobu koja je klijent kreditne institucije, a koja djeluje izvan područja svoje gospodarske djelatnosti ili slobodnog zanimanja. Povrh toga valja napomenuti kako hrvatsko pravo zaštitu potrošača poznaje čitav niz različitih definicija potrošača sadržanih u posebnim zakonima.

²¹ Pritom je vjerojatno kao posljedica lošeg prijevoda došlo do značajnog odstupanja od teksta čl. 3 sl. f) Direktive 2008/48/EZ. Prema čl. 3 sl. f) toč. ii) Direktive 2008/48/EZ kreditni posrednik potrošačima pomaže oko drugih, izvan onih pod i) navedenih pripremnih radnji glede sklapanja ugovora. *Ratio* odredbe je bio obuhvatiti i druge pripreme radnje koje u svezi s sklapanjem ugovora o kreditu mogu nastupiti pored radnji spomenutih u alineji 1.

djelatnost usmjerena na ostvarenje njihove glavne djelatnosti, odnosno prodaje.²² Izuzeti su odvjetnici i javni bilježnici koji u okviru svoje djelatnosti pružaju uslugu pravnog savjetovanja.²³

b) Polje primjene ratione materiae

Čl. 2 toč. 3 ZPK-a definira **ugovor o kreditu** kao „ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgođe plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, osim ugovora o trajnom pružanju usluge ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku obroka“. Pored ove definicije doslovno preuzete iz čl. 3 sl. c) Direktive 2008/48/EZ, Zakon u čl. 2 toč.

15 definira i potrošačko kreditiranje, kao „pravni posao kojim se jedna ugovorna strana obvezuje drugoj staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a druga se ugovorna strana obvezuje plaćati ugovorene kamate, odnosno ugovorene naknade, te iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno, kao i svaki drugi pravni posao, koji je po svojoj gospodarskoj biti jednak ovome pravnome poslu“. No u skladu s čl. 3 ZPK-a iz polja primjene novog Zakona isključen je čitav niz ugovora o kreditu: ugovori koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita manji od 1500 kn ili veći od 1000000 kn; ugovori o operativnom leasingu kada u glavnom ili posebnom ugovoru nije propisana obveza kupnje predmeta ugovora. Takva obveza postoji samo onda ako to jednostrano odluči vjerovnik; ugovori u obliku prekoračenja po tekućem računu kada se kredit mora otplatiti u roku od mj. dana; ugovori prema kojima se kredit odobrava bez kamata i bez ikakvih drugih naknada te ugovori prema čijim se uvjetima kredit mora otplatiti u roku od 3 mj., a plaćaju se samo naknade u iznosu od najviše 30 kn; ugovori prema kojima poslodavac, izvan svoje poslovne djelatnosti, odobrava kredit posloprimcima bez kamata ili po EKS nižoj od stopa koje postoje na tržištu i koje se nude javnosti; ugovori koji se sklapaju s investicijskim društvima određenima zakonom koji uređuje tržište kapitala ili s kreditnim institucijama određenima zakonom koji uređuje kreditne institucije, a svrha kojih je omogućiti investitoru da provede transakciju koja se odnosi na jedan ili veći broj financijskih instrumenata prema zakonu koji uređuje tržište kapitala, ako je investicijsko društvo ili kreditna institucija koja odobrava kredit jedna od ugovornih strana; ugovori koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim određenim zakonom; ugovori koji se odnose na odgodu plaćanja postojećeg duga, bez plaćanja naknada; ugovori kojima se od potrošača traži da kod vjerovnika založi instrument osiguranja i onda

²² Treba naglasiti kako su u skladu s čl. 7 ZPK-a dobavljači proizvoda ili pružatelji usluga koji djeluju u svojstvu kreditnih posrednika u pomoćnoj ulozi izuzeti od obveze pružanja informacija potrošaču u predugovornom stadiju. To se npr. odnosi na prodavatelje polovnih vozila, koji automobile prodaju na način što posreduju pri sklapanju ugovora o kreditu sa bankama. U tim slučajevima obveza pružanja informacija i savjetovanja potrošača ostaje na davatelju kredita. Vidi Rott, Peter, Kreditvermittlung nach der Reform des Verbraucher kreditrechts, VuR, 2008., str. 283.

²³ Stav je Komisije kako oni mogu potpasti pod definiciju kreditnog posrednika jedino u slučaju ako aktivno nastupaju u toj ulozi. Vidi Second report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers - Committee on Legal Affairs and the Internal Market (2002/0222(COD)) od 2. travnja 2004., PE 338.483/DEF, A5-0224/2004, http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DossierId=176090, 12. prosinca 2009. „However, lawyers and notaries should not, in principle, be regarded as credit intermediaries where the consumer contacts them for advice on the scope of a credit agreement or if they help to draft or authenticate an agreement, as long as their role is limited to providing legal or financial advice and they do not direct their clients towards specific creditors.“ Vidi i Čikara, Emilia, Nova Direktiva 2008/48/EZ o ugovorima o potrošačkom kreditu, Pravo i porezi, br. 7-8/2009, str. 96.

kada je odgovornost potrošača strogo ograničena na taj zalog. Nadalje u skladu s čl. 3 st. 2, 3, 4 ZPK-a pojedine se odredbe Zakona ne primjenjuju na ugovore o kreditu u obliku dopuštenog prekoračenja i onda kada se kredit otplaćuje na zahtjev ili u roku od tri mjeseca,²⁴ na ugovore o kreditu u obliku prešutno prihvaćenog prekoračenja,²⁵ i na ugovore o kreditu koji propisuju dogovaranje mjera između vjerovnika i potrošača u pogledu odgođenog plaćanja ili metoda otplate kada potrošač već ne ispunjava obvezu plaćanja osnovnog ugovora o kreditu.²⁶

aa) Ugovori o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom

Za djelatnost javnih bilježnika od iznimne je važnosti isključenje primjene odredaba ZPK-a kod ugovora o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom (čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a). Prije svega valja napomenuti kako u pravnoj literaturi i između zakonodavaca različitih država članica već postoje različita i vrlo oprečna shvaćanja ove odredbe. Tako je stav njemačkog zakonodavca kako se ovdje radi o isključenju ugovora o potrošačkom kreditu koji se sklapaju pred javnim bilježnikom ili sudom koje odgovara isključenju iz stare čl. 2 st. 4 Direktive 87/102/EEZ.²⁷ Dotle se u francuskoj pravnoj literaturi pojavljuje vrlo usko shvaćanje spomenute odredbe, koja se primjerice odnosi na iznimno rijetke slučajeve postizanja nagodbe stranaka pred sudom ili miriteljem putem primjerice odgođe plaćanja duga ili sl.²⁸ Isti je stav zauzeo i austrijski zakonodavac preuzevši izuzetak iz čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ u § 4 st. 2 toč. 4 prijedloga novoga Zakona o potrošačkom kreditu.²⁹

Autorica je ipak više naklonjena stavu njemačkog zakonodavca, koji smatra da isključenje propisano u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ odnosno u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a odgovara isključenju propisanom čl. 2 st. 4 stare Direktive 87/102/EEZ.³⁰ Prema mišljenju autorice radi se o izrazito spornoj odredbi koja je u novi Zakon ušla kao posljedica doslovnog prepisivanja odredaba Direktive 2008/48/EZ, te tako otvorila vrata mnogim dvojabama i problemima u budućoj

²⁴ Primjenjuju se čl. 1-3, čl. 4 st. 1, čl. 4 st. 2 toč. a) - c), čl. 6-9, čl. 10 st. 1, čl. 10 st. 4 i 5, čl. 12, 15, 17 i 20-28 ZPK-a.

²⁵ Primjenjuju se čl. 1-3, čl. 18, 20 i 24-28 ZPK-a.

²⁶ Pod uvjetom: a) ako je vjerojatno da bi takve mjere mogle spriječiti mogućnost sudskog postupka zbog neplaćanja i b) ako potrošač time ne bi podlijezao manje povoljnijim uvjetima od onih propisanih osnovnim ugovorom o kreditu, primjenjuju se čl. 1-4, 6, 7, 9, čl. 10 st. 1, čl. 10 st. 2 toč. a) - i), l) i r), čl. 10 st. 4, čl. 11, 13, 16 i 18-28 ZPK-a.

²⁷ Vidi infra str. 10, bilješka 39. Vidi i Lechner, Kurt, Notarielle Bezüge in der Entwicklung des europäischen Rechts, <http://www.notar.at/uploads/langfassunglechner.pdf>, 12. prosinca 2009, str. 7.

²⁸ Raymond, Guy, Directive 2008/48/CE relative aux crédits à la consommation, Première approches, Contrats-Concurrence-Consommation 2008, 11.

²⁹ Vidi Artikel 2 Bundesgesetz über Verbraucherkreditverträge und andere Formen der Kreditierung zu Gunsten von Verbrauchern (Verbraucherkreditgesetz – VKrG) koji predstavlja dio Nacrta Saveznog zakona: Bundesgesetz, mit dem das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch geändert, ein Bundesgesetz über Verbraucherkreditverträge und andere Formen der Kreditierung zu Gunsten von Verbrauchern (Verbraucherkreditgesetz – VKrG) erlassen sowie das Konsumentenschutzgesetz, das Bankwesengesetz, das Versicherungsaufsichtsgesetz, das Wertpapieraufsichtsgesetz 2007, das Investmentfondsgesetz, das Zahlungsdienstegesetz, die Gewerbeordnung 1994 und das Maklergesetz geändert werden (Darlehens- und Kreditrechts-Änderungsgesetz – DaKRÄG), <http://www.bmj.gv.at/internet/file/2c94848525024c280125d5d9214203bb.de.0/dakraeg+begutachtungsentwurf+++text.pdf>, 1. prosinca 2009., 25. prosinca 2009.

³⁰ Takav stav utemeljen je i na radnim materijalima iz zakonodavnog postupka usvajanja Direktive 2008/48/EZ. Vidi http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DossierId=176090, 12. prosinca 2009. Vidi i de la Mata Muñoz, Almudena, Two steps further in the Consumer Credit Directive procedure: -The European Parliament votes in its first reading on the Consumer Credit Directive and the European Council launches a questionnaire: „Finally, the CCD excludes (...) credit agreements that are notarised or certified by a court (...)“

primjeni ZPK-a.³¹ Budući da, kao što je već spomenuto ugovor o kreditu sklopljen u obliku javnobilježničkog akta s ovršnom klauzulom ima snagu sudske nagodbe, na njega se odredbe ZPK-a ne primjenjuju. Isto vrijedi i za kod javnog bilježnika potvrđenu privatnu ispravu (ugovor o kreditu) koja ima snagu ovršnog javnobilježničkog akta.³² Tako je sporazum vjerovnika i dužnika koji se po svom sadržaju podudara sa sporazumom stranaka pred sudom o osiguranju novčane tražbine zasnivanjem založnoga prava iz čl. 263 st. 1 OZ-a, sklopljen u obliku javnobilježničkoga akta ili solemnizirane privatne isprave, koji sadrže i izjavu dužnika da je suglasan da se, radi osiguranja određene novčane tražbine vjerovnika, na nekom njegovu predmetu može zasnovati založno pravo radnjama iz čl. 262 toč. 2-12 OZ-a³³ koje će umjesto suda poduzeti javni bilježnik izjednačen po svom učinku sa zapisnikom iz čl. 263 st. 2 OZ-a, odnosno ima snagu sudske nagodbe.³⁴ Isto vrijedi primjerice i za ugovore o kreditu sklopljene u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave iste pravne snage kod kojih se pored ovršne klauzule unosi i *clausula intabulandi* radi osiguranja novčane tražbine vjerovnika hipotekom na određenoj nekretnini, kada su je on rezultat sporazuma dužnika i vjerovnika postignutog pred sudom (čl. 263 st. 1 OZ-a).³⁵

Kako se isključenje iz čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a osim na ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu odnosi i na ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute pred nekim drugim tijelom određenim zakonom,³⁶ dakle i pred javnim bilježnikom, slijedi zaključak kako je većina ugovora o kreditu, koji se danas zaključuju između banaka

³¹ S pravom naglašava Josipović kako „u pogledu potrošačkih ugovora ZPP predstavlja samo svojevrsnu kompilaciju odredbi pojedinih direktiva o zaštiti potrošača u pojedinim potrošačkim ugovorima“. Vidi Josipović Tatjana, Das Konsumentenschutzgesetz – Beginn der Europäisierung des kroatischen Vertragsrechts, u: Grundmann Stefan/Schauer Martin (ur.), The Architecture of European Codes and Contract Law, 2006. str. 136.

³² Čl. 59 ZJB.

³³ Čl. 262 toč. 2-12 OZ-a: „Radi osiguranja novčane tražbine predlagatelja osiguranja stjecanjem založnoga prava na određenim predmetima osiguranja, predlagatelj osiguranja i protivnik osiguranja mogu suglasno tražiti od suda da odredi i provede u korist predlagatelja osiguranja: 2. pljenidbu nekretnina koje nisu upisane u zemljišne knjige po pravilima po kojima se provodi ovrha radi naplate novčane tražbine na tim nekretninama, 3. pljenidbu pokretnih stvari protivnika osiguranja, 4. pljenidbu novčane tražbine protivnika osiguranja, 5. pljenidbu dijela primanja protivnika osiguranja po osnovi ugovora o radu ili službi, 6. pljenidbu dijela mirovine, invalidnine ili naknade izgubljene zarade, 7. pljenidbu tražbine koju protivnik osiguranja ima na računu kod banke ili na štednoj knjižici, 8. pljenidbu tražbine da se predaju ili isporuču pokretne stvari ili da se preda nekretnina, 9. pljenidbu drugih imovinskih odnosno materijalnih prava, 10. pljenidbu isprava o dionici i drugih vrijednosnih papira te njihovo povjeravanje na čuvanje, 11. pljenidbu dionica za koje nije izdana isprava o dionici te udjela, odnosno poslovnih udjela u trgovačkim društvima, 12. pljenidbu vrijednosnica koje se vode kod agencije.“

³⁴ Čl. 269 OZ-a.

³⁵ O tome više Dika, Mihajlo, Gradansko..., op.cit., str. 229 i 553. Autorica smatra kako je hrvatski zakonodavac time zapravo greškom ujedno isključio i dio hipotekarnih kredita iz polja primjene ZPK-a, kada se radi o sporazumu dužnika i vjerovnika postignutom pred sudom, što mu zasigurno nije bila namjera. Naime javnobilježničke isprave pored ovršne klauzule za osigurano potraživanje, često sadržavaju i *clausula intabulandi* za hipoteku, odnosno javnobilježnička isprava temeljem koje je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka na nekretnini, može biti osnovom za traženje prisilne ovrhe na nekretnini radi naplate hipotekom osiguranog potraživanja. Da hrvatski zakonodavac nije imao namjeru isključiti hipotekarne kredite iz polja primjene ZPK-a, autorica zaključuje iz njegove odluke da ne preuzme čl. 2 st. 2 sl. a) i sl. b) Direktive 2008/48/EZ u ZPK. Prema čl. 2 st. 2 sl. a) Direktive 2008/48/EZ od primjene njenih pravila isključeni su ugovori o kreditu, kod kojih je tražbina osigurana hipotekom ili nekim drugim usporedivim sredstvom osiguranja koje se u državi članici uobičajeno ugovara na nekretninama, ili pravom na nekretnini. Prema čl. 2 st. 2 sl. b) Direktive 2008/48/EZ od primjene odredaba Direktive 2008/48/EZ u potpunosti su isključeni i ugovori o kreditu namijenjeni stjecanju ili zadržavanju vlasništva na nekretnini ili na postojećoj ili planiranoj zgradi. Vidi Čikara, Emilia, Nova..., op.cit., str. 97.

³⁶ Dotle Cristofaro smatra izraz "drugo tijelo određeno zakonom" vrlo nejasnim. Vidi Cristofaro, Giovanni de, La nuova disciplina comunitaria del credito al consumo: la Direttiva 2008/48/CE e l'armonizzazione "completa" delle disposizioni nazionali concernenti "taluni aspetti" dei "contratti di credito ai consumatori", Rivista di diritto civile, 2008., str. 262, bilješka 25.

ili drugih kreditnih institucija i potrošača, isključena iz polja primjene ZPK-a. Točnije, odredbe ZPK-a ne primjenjuju se na ugovore o kreditu koji prema važećim zakonima imaju učinak nagodbe postignute pred javnim bilježnikom, što je upravo slučaj kada javnobilježnička isprava treba steći značenje ovršne isprave. *Ratio* čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, kojeg je hrvatski zakonodavac doslovce preuzeo u ZPK-a, jest taj da su interesi potrošača kao slabije ugovorne strane u takvim slučajevima dovoljno zaštićeni, te da iz tog razloga potrošaču nije potrebna daljnja pouka o njegovim pravima.³⁷ Iako spomenuta tvrdnja stoji kada je riječ o pružanju zaista mnogobrojnih i kompleksnih informacija propisanih Zakonom potrošaču, autorica dvojili da li je ista osnovana glede drugih posebnih prava potrošaču zajamčenih ostalim odredbama ZPK-a.³⁸ Kako Direktiva 2008/48/EZ u točki 10. preambule otvara mogućnost zakonodavcu da poštujući pravo Zajednice odnosno Unije odredbe Direktive primjeni i na „područja“ koja ne spadaju u njeno polje primjene, autorica smatra kako je naš zakonodavac trebao propisati isključenje spomenute vrste ugovora o kreditu samo od primjene određenih odredaba ZPK-a koje se odnose na obvezu pružanja informacija potrošaču, kao što je to npr. čl. 5 ZPK-a o informacijama koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora.³⁹ Potpunim isključenjem postignut je upravo suprotni učinak, odnosno sniženje stupnja zaštite potrošača prilikom sklapanja većine ugovora o kreditu.⁴⁰ Tako se primjerice na ovu vrstu ugovora o kreditu ne primjenjuju neke izuzetno važne odredbe ZPK-a, kao što je ona o pravu potrošača na prijevremenu otplatu kredita.

c) Odredbe koje uređuju posebna prava potrošača

Novi ZPK-a propisuje niz odredaba kojima se uređuju posebna prava potrošača. Pored široko postavljene obveze sveobuhvatnog informiranja potrošača kako u predugovornom tako i ugovornom stadiju,⁴¹ Zakon uređuje i obvezu procjene kreditne sposobnosti potrošača (čl. 8 ZPK), te daljnja posebna prava potrošača kao što su to pravo na otkaz ugovora o kreditu bez roka dospijeca (čl. 13

³⁷ Vidi Hoffmann, Markus, Die Reform der Verbraucherkredit-Richtlinie (87/102/EWG), 2007., str. 188.

³⁸ Kao što su to primjerice pravo na odustanak od ugovora u skladu s čl. 14 ZPK-a ili pravo na prijevremenu otplatu kredita u skladu s čl. 16 ZPK-a i sl.

³⁹ Tako se u skladu s § 491 st. 3 BGB-a (BGBI. I 2009/49, 2355) na tako zaključene ugovore o kreditu ne primjenjuju odredbe § 358 st. 2, 4 i 5 BGB-a o povezanim ugovorima o kreditu, kao ni §§ 491a do 495 BGB-a, koje se odnose na informacije koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora, na informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu, na raskid ugovora o kreditu. Dotle se primjenjuju odredbe o pravu na otkaz ugovora o kreditu bez roka dospijeca i odredbe o pravu na prijevremenu otplatu kredita. Pritom sporazum stranaka ili rješenje mora sadržavati informaciju o (nominalnoj) kamatnoj stopi, o troškovima vezanima za sklapanje ugovora, kao i o pretpostavkama pod kojima se oni mogu mijenjati.

⁴⁰ Autorica smatra kako preuzimanje odredbe o potpunom isključenju ove vrste ugovora iz čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ ima smisla u onim pravnim porecima, gdje primjerice svojstvo ovršne isprave mogu steći samo javnobilježnički akti (npr. njemačko akto). Budući da u hrvatskom pravu to svojstvo pored javnobilježničkog akta mogu steći kako i solemnizirana privatna isprava tako i javnobilježnički ovjerena privatna isprava, ovu odredbu ili nije trebalo preuzeti ili je trebalo propisati isključenje primjene samo određenih odredaba ZPK-a. Tako je primjerice njemačka Savezna javnobilježnička komora već glede prvog prijedloga nove Direktive o ugovorima o potrošačkom kreditu iz 2002. godine (KOM (2002) 443 fin., Sl.I. EZ 2002, br. C 331 E, 2000) predlagala da se u Direktivu uvrsti odredba o pravu država članica da spomenutu vrstu ugovora o kreditu isključe od primjene nekih odredaba Direktive (naime čl. 6-9, 11, 16-30). Vidi http://www.bnotk.de/bundesnotarkammer/Stellungnahmen_Positionspapiere/Notarielle_Beurkundung.html, 20. studenog 2002., 12. prosinca 2009.

⁴¹ Vidi Glava II. Informacije vezane uz ugovor o kreditu (čl. 4-8 ZPK), koja osobito uređuje standardne informacije koje se moraju uključiti u oglašavanje (čl. 4 ZPK), informacije prije sklapanja ugovora (čl. 5 ZPK), zahtjeve za pružanje informacija prije sklapanja određenih ugovora o dopuštenom prekoračenju na tekućem računu i za određene posebne ugovore o kreditu (čl. 6 ZPK). Potom Glava III. Pristup kreditnim registrima koja uređuje pristup kreditnim registrima za potrebe zaštite od kreditnog rizika u čl. 9 ZPK. I konačno u Glavi IV. Sadržaj ugovora o kreditu, čl. 10 ZPK koji propisuje informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu.

ZPK), pravo na odustanak od ugovora (čl. 14 ZPK), nadalje pravo na prijevremenu otplatu kredita (čl. 15 ZPK) itd.⁴² Bez ulazanja u sadržaj svakog od tih prava, u daljnjem će se tekstu odgovoriti na pitanje na koja od tih posebnih prava javni bilježnici prilikom obavljanja svoje službe moraju obratiti pozornost, odnosno o čemu moraju poučiti potrošača kao stranku ugovora o kreditu.

2. Obveza informiranja potrošača

Bilo da se radi o sastavljanju javnobilježničkog akta ili potvrdi (solemnizaciji) privatne isprave moraju se poštivati formalnosti propisane ZJB-om. Važnost poštivanja forme tim je veća, budući da javni bilježnici odgovaraju za štetu koju prouzroče svojim radnjama ili propustima. Prilikom sastavljanja ugovora o kreditu u formi javnobilježničkog akta ili prilikom solemnizacije ugovora (čl. 59 st. 2 ZJB)⁴³ javni bilježnik mora u skladu s čl. 57 ZJB-a, ako je to moguće, između ostalog objasniti strankama smisao i posljedice pravnog posla i uvjeriti se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji.⁴⁴ Stoga će im pismeno sastavljene izjave pročitati i postavljanjem izravnih pitanja uvjeriti se da sadržaj javnobilježničkog akta odgovara njihovoj volji.⁴⁵ Osim čitanja sadržaj se javnobilježničke isprave strankama može pripočiti i ispunjavanjem drugih formalnosti koje u skladu s ZJB zamjenjuju čitanje akta odnosno isprave (kod ne/pismenih gluhih i nijemih sudionika ili sudionika koji ne znaju službeni jezik),⁴⁶ o čemu isprava mora sadržavati određenu napomenu (čl. 69 st. 1 toč. 5 ZJB).

Prema mišljenju autorice, zauzme li se u ovome radu spomenuti stav njemačkog zakonodavca, javni bi bilježnici u svakodnevnom obavljanju svoje službe u svezi s ugovorima o kreditu, kod velike većine ugovora trebali nastaviti postupati kao i dosada, poučavajući ugovorne strane o bitnim elementima ugovora o kreditu u skladu s odredbama Zakona o obveznim odnosima⁴⁷ (dalje u tekstu: ZOO),⁴⁸ odnosno u skladu s odredbama ZJP-a o potrošačkom zajmu kada je jedna od ugovornih strana potrošač. Dogle bi tu njihovu obvezu poučavanja ZPK-a proširio na vrlo malen broj ugovora o kreditu, koji bi ispunjavali uvjete za potpadanje pod njegovu polje primjene.⁴⁹ S druge strane, zauzme li se stav da se spomenuto isključenje iz čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a ne odnosi na ugovore o kreditu u obliku javnobilježničke ovršne isprave, obveza pouke javnih bilježnika prilikom sklapanja ugovora

⁴² Više o tome kod Čikara, Emilia, Gegenwart und Zukunft der Verbraucherkreditverträge in der EU und in Kroatien, Die Umsetzung der Richtlinie 87/102/EWG und der Richtlinie 2008/48/EG in das deutsche, österreichische und kroatische Verbraucherkreditrecht, Wien i dr., LIT Verlag, 2010.

⁴³ Prema čl. 59 st. 2 ZJB javni će bilježnik privatnu ispravu ispitati u skladu s odredbama čl. 34, 57 i 58 ZJB i ako za to ne nade zapreka potvrditi će je.

⁴⁴ Vidi Zapisnik sa radnog sastanka koji je održan u ponedjeljak 28.2.2000. g. u prostorijama HJK u Zagrebu, Račkog broj 10, AD 2) Upit Privredne banke Zagreb glede potrebe prisutnosti obiju stranaka kod solemnizacije privatne isprave: „(...) javni bilježnik kao nepristrani povjerenik stranaka mora uvijek dobro proučiti ugovor koji mu je podnesen na solemnizaciju pa ovisno o uglavcima sam procijeniti u korist samih ugovornih stranaka što je za njih povoljnije u smislu veće pravne sigurnosti“.

⁴⁵ Jednako tako ukoliko stranke zahtijevaju da se u javnobilježnički akt unesu nejasne, nerazgovjetne ili dvosmislene izjave, koje bi mogle uzrokovati sporove, ili koje ne bi bile pravno valjane ili bi se mogle pobijati, ili ne bi imale namjeravani učinak, ili bi se opravdano moglo smatrati da im je svrha oštećenje neke od stranaka, javni će bilježnik upozoriti na to sudionike i dati im odgovarajuće pouke. Ako oni ipak ostanu kod tih izjava, unijet će ih u javnobilježnički akt, ali će u njemu posebno napomenuti da su stranke upozorene na posljedice takvih izjava (čl. 58 ZJB).

⁴⁶ Čl. 66 st. 2, čl. 67 st. 1, čl. 68 ZJB. Vidi Bilan, Vedrana, Neka pitanja iz javnobilježničke prakse, Javni bilježnik, br. 4, 1998., str. 48 et seq.

⁴⁷ Zakon o obveznim odnosima, NN br. 5/05., 41/08.

⁴⁸ Vidi Zaključke Upravnog odbora HJK koji se odnose na primjenu propisa i ujednačavanje javnobilježničke prakse (kronološki prikaz), 24. sjednica, 13.3.1999. g., str. 31 o minimalnim uvjetima koje trebaju ispunjavati ugovori o kreditu da bi bili solemnizirani.

⁴⁹ Primjerice ukoliko se neki obrtnik odluči kreditirati svojeg klijenta na način da mu odobri odgodu plaćanja, te oni kao ugovorne strane odluče solemnizirati ugovor o kreditu, bez da takva javnobilježnička isprava ima značenje ovršne isprave.

o kreditu doživjet će sveobuhvatne promjene ali i povisiti stupanj zaštite potrošača. Do konačnog rješenja pitanja značenja spornih odredbi autorica predlaže postupanje *in favorem* potrošača, odnosno uzimanje u obzir odredaba ZPK-a koje se odnose na pružanje informacija potrošaču.

aa) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o kreditu

Prema definiciji ugovora o kreditu iz čl. 1021 ZOO-a „banka se obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno“. Čl. 1022 st. 1 ZOO-a dalje propisuje kako ugovor o kreditu mora biti u pisanom obliku. Iz definicije proizlazi kako su bitni elementi ugovora ad 1) obveza banke stavljanja korisniku na raspolaganje određenog iznosa novca, ad 2) obveza korisnika plaćanja kamata i vraćanja iskorištenog iznosa novčanih sredstava, te ad 3) pisani oblik ugovora.⁵⁰ U skladu s spomenutom obvezom javnih bilježnika o poučavanju stranaka, javni će bilježnik prilikom sastavljanja ugovora o kreditu kao javnobilježničkog akta ili prilikom njegove solemnizacije, korisnika kredita kao ugovornu stranu osim o bitnim elementima ugovora o kreditu poučiti i o nizu drugih elemenata. Tako se pouka javnog bilježnika proteže prije svega na informacije o iznosu kredita, uvjete njegova davanja, korištenja i vraćanja, pri čemu se ovi potonji primjerice odnose na vrijeme u kojem će kredit biti otplaćen, na pitanje namjene kredita, visine i načina obračuna kamate i dr. Jednako tako javni će bilježnik ugovornu stranu poučiti o elementima ugovora koji se odnose na npr. način otkaza ugovora o kreditu, na naknade i troškove koji terete kredit, na način osiguranja kredita i dr.⁵¹

bb) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o potrošačkom zajmu

Radi li se o sklapanju potrošačkog zajma u smislu čl. 71 ZJP-a, sadržaj pouke mora biti usklađen sa odredbama toga zakona kao *lex specialis*-a u odnosu na ZOO. Prema čl. 71 st. 1 ZJP-a ugovorom o potrošačkom zajmu obvezuje se zajmodavac⁵² potrošaču staviti na raspolaganje određeni iznos novca, a potrošač se obvezuje plaćati mu određenu kamatu i dobiveni iznos vratiti u vrijeme i na način utvrđen

⁵⁰ Slakoper, Zvonimir, Ugovori o kreditu u Zakonu o obveznim odnosima, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Bankovni i financijski ugovori, Zagreb, Pravni fakultet Rijeka, 2007., str. 498.

⁵¹ Pouka javnih bilježnika načelno obuhvaća slijedeće elemente odnosno informacije o: ugovornim stranama, iznosu kredita, namjeni kredita, otplati kredita (rok i način otplate), kamatnoj stopi (nominalnoj i efektivnoj), o roku i načinu korištenja kredita, o naknadama i troškovima, o otkazu ugovora o kreditu, o sredstvu osiguranja tražbine, o ovršnosti, o ostalim pravima i obvezama (npr. pravu na prijevremenu otplatu kredita, o cesiji tražbina iz ugovora i sl.) i o drugim elementima kao što su informacije o primjeni općih uvjeta i načinu rješavanja sporova, o poreznim i dr. obvezama, o zaštiti podataka, o pregledu kredita, o završnim odredbama.

⁵² U skladu s čl. 71 st. 3 ZJP-a zajmodavac je „svaka osoba ili skupina osoba koja u okviru svoje djelatnosti ili svoga zanimanja sklupa s potrošačima ugovore o zajmu“. Prema čl. 71 st. 4 ZJP-a zajmodavac se za potrebe tog Zakona smatra trgovcem u smislu čl. 3 st. 1 ZJP-a, prema kojem je trgovac „bilo koja osoba koja sklupa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje poslovne djelatnosti ili u okviru obavljanja djelatnosti slobodnog zanimanja“. Upravo iz razloga što se kao davatelj kredita ne moraju pojaviti isključivo kreditne institucije, već u toj ulozi mogu nastupati sve fizičke i pravne osobe koje se odobravanjem kredita bave kao svojom poslovnom ili profesionalnom djelatnosti, hrvatski se je zakonodavac odlučio za korištenje izraza „zajmodavac“, odnosno potrošački „zajam“, a ne „kredit“ kako ga propisuje tim odredbama preuzeta Direktiva 87/102/EEZ. Vidi Slakoper, Zvonimir, Ugovor o zajmu, u Slakoper, Zvonimir (ur.), op.cit., str. 441; Čulinović-Herc, Edita, Financijska transparentnost potrošačkog zajma – trendovi u europskom i hrvatskom pravu i praksi, Split, ZPF, vol. 42, br. 3/2005., str. 312.

ugovorom.⁵³ Ovdje valja naglasiti kako potrošački zajam zapravo predstavlja novi pravni institut hrvatskog obveznog prava koji kombinira elemente ugovora o kreditu i ugovora o zajmu kako ih poznajemo iz ZOO-a.⁵⁴ U skladu s čl. 71 st. 2 ZZZP-a za potrebe ZZZP-a, ugovorom o potrošačkom zajmu smatra se ugovor o kupnji proizvoda i usluga, kojim se ovlašćuje potrošača da plati kupnju u nekoliko obroka, s tim da je zbroj iznosa svih obroka viši od cijene proizvoda ili usluge. Ugovorima o potrošačkom zajmu ne smatraju se ugovori o kontinuiranom pružanju usluga kada potrošač ima pravo otplaćivati ih obročno u vrijeme njihova pružanja. Prema čl. 74 ZZZP-a ugovor o potrošačkom zajmu mora sadržavati slijedeće podatke potrebne za identifikaciju ugovora i odredbe o uvjetima pod kojima se zajam odobrava, a poglavito⁵⁵: odredbu o iznosu zajma; odredbu o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi (dalje u tekstu: NKS) i pretpostavkama pod kojima se ona može promijeniti; odredbu o troškovima koji se naplaćuju u vrijeme sklapanja ugovora te pretpostavkama pod kojima se mogu promijeniti; odredbu o efektivnoj kamatnoj stopi (dalje u tekstu: EKS) i o pretpostavkama pod kojima može biti promijenjena; odredbu o iznosu, broju i razdoblju ili datumu otplate pojedinih obroka zajma, kao i kamate i ostale troškove koje potrošač mora platiti kako bi otplatio zajam te, ako je moguće, ukupan iznos tih uplata; odredbu o ukupnom trošku zajma; odredbu o obvezi i uvjetima štednje ili pologa novca, ako je to pretpostavka za odobrenje zajma; NKS za zajam i NKS za sredstva pologa ako je polog pretpostavka za odobrenje zajma; odredbu o sredstvima osiguranja plaćanja; i odredbu o pretpostavkama i postupku raskida ugovora o zajmu. Nadalje, prema čl. 74 st. 2 ZZZP-a „u slučaju kada nije moguće izraziti efektivnu kamatnu stopu, pisani ugovor mora sadržavati odgovarajuću obavijest potrošaču koja mora sadržavati najmanje obavijest o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi i troškovima koji se u vrijeme sklapanja ugovora naplaćuju te pretpostavkama pod kojima se oni mogu izmijeniti“.⁵⁶ Osim o bitnim elementima ugovora o potrošačkom zajmu, javni će bilježnici potrošača poučiti poučiti i o nizu drugih elemenata, kao što je to primjerice namjena kredita, pravo potrošača na prijevremenu otplatu kredita i dr. Stoga proizlazi zaključak kako će pouka javnih bilježnika zapravo uvelike odgovarati sadržaju već spomenute pouke kod ugovora o kreditu.⁵⁷ Protekom prijelaznog roka potrebnog za prilagodbu poslovanja

⁵³ Od primjene Glave IX. ZZZP-a koja uređuje potrošački zajam isključeni su: ugovori o zajmu namijenjeni zakupu stvari, osim ako je ugovorom o zakupu predviđeno da će na kraju ugovorenog roka zakupa stvar prijeći u vlasništvo zakupnika; ugovori o zajmu kojima je predviđeno da se kamate ne plaćaju ako potrošač isplati zajam odjednom; ugovori o dopuštenom prekoračenju na tekućem računu, osim čl. 77, 85 i 86 ZZZP-a; ugovori o zajmu kojima se potrošač obvezuje vratiti zajam u razdoblju kraćem od 3 mj.; ugovori o zajmu kojima se potrošač obvezuje vratiti zajam u najviše 4 obroka u razdoblju kraćem od 12 mj. (čl. 72 st. 1 ZZZP-a).

⁵⁴ Prema čl. 71 st. 3 ZZZP-a zajmodavcem može biti svaka osoba ili skupina osoba, što je element ugovora o zajmu. Predmet potrošačkog zajma, koji mora biti sklopljen „u pisanom obliku“ (čl. 73 ZZZP), može biti samo „iznos novca“ (čl. 71 st. 1 ZZZP) što su elementi ugovora o kreditu.

⁵⁵ Odredbom je preuzet čl. 4 st. 2 Direktive 87/102/EEZ. Iz izraza „poglavito“ Petrić zaključuje kako se radi o bitnim elementima ugovora o potrošačkom zajmu. Vidi Petrić, Silviya, Ugovor..., op.cit., str. 559.

⁵⁶ Treba napomenuti kako odredbe o informacijama koje se potrošaču moraju priopćiti prilikom sklapanja ugovora sadrži i ZKI odnosno Odluka o efektivnoj kamatnoj stopi kreditnih institucija i kreditnih unija te ugovaranju usluga s potrošačima, NN br. 1/09., 41/09. Prema čl. 6 Odluke ugovor o kreditu mora sadržavati odgovarajuću odredbu iz koje je razvidno da je potrošač upoznat sa EKS-om i da mu je uručena otplatna tablica. Ovoj Odluci koju je temeljem čl. 307. toč. 1. i 3. ZKI-a usvojio guverner Hrvatske narodne banke (dalje u tekstu: HNB–Odluka) donedavno je nasuprot stajala Odluka o jedinstvenoj metodi izračuna efektivne godišnje kamatne stope na potrošačke zajmove, NN br. 27/08 koju je temeljem čl. 75 st. 8 ZZZP-a donio ministar gospodarstva, rada i poduzetništva u suglasnosti s ministrom financija (dalje u tekstu: ZZZP–Odluka). Čl. 4 ZZZP–Odluke propisivao je isto. Prema čl. 29 st. 4 ZPK-a danom stupanja na snagu ZPK, ova Odluka prestala je vrijediti.

⁵⁷ Vidi supra, str. 13, bilješka 41.

davatelja kredita na odredbe novog ZPK-a, naime na dan 1. siječnja 2011. godine, ove će odredbe Glave IX. ZZZP-a prestati važiti.⁵⁸

cc) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o potrošačkom kreditu

Značajne promjene donosi novi ZPK-a, proširujući sadržaj pouke javnih bilježnika, osim na bitne elemente samog ugovora o potrošačkom kreditu (čl. 10 ZPK) i na informacije koje je davatelj kredita odnosno kreditni posrednik dužan potrošaču pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu (čl. 5 ZPK) u posebnim slučajevima.⁵⁹ Ove odredbe koje su u Zakon ušle kao posljedica preuzimanja čl. 5 i 10 Direktive 2008/48/EZ predstavljaju samu srž propisa. Sveobuhvatne i kompleksne informacije imaju za cilj osiguranje transparentnosti i mogućnosti usporedbe različitih ponuda na tržištu kredita za potrošača.⁶⁰ Ipak valja naglasiti kako je obveza pružanja informacija potrošaču prvenstveno obveza vjerovnika odnosno kreditnog posrednika, te kako se pouka javnih bilježnika može samo temeljiti na odgovarajućim informacijama korisnika odnosno davatelja kredita. U svjetlu Direktive 2008/48/EZ ne postoji obveza javnih bilježnika „pružanja“ odnosno informacija potrošaču, već samo njihova obveza potvrde navoda ugovornih strana o tome da su potrošaču kao korisniku kredita spomenuta prava iz čl. 5 i 10 ZPK-a zaista i zajamčena.

aaa) Informacije prije sklapanja ugovora

Čl. 5 ZPK-a propisuje obvezu pružanja informacija potrošaču prije sklapanja ugovora o kreditu.⁶¹ Ta će odredba u posebnim slučajevima prema čl. 14 st. 5 ZPK-a predstavljati dio pouke javnih bilježnika prilikom sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu.⁶² U skladu s čl. 5 st. 1 ZPK-a vjerovnik i kreditni posrednik dužni su prije prihvaćanja ponude ili sklapanja ugovora o kreditu, u pisanom obliku ili nekom drugom trajnom mediju, na temelju kreditnih uvjeta koje nudi vjerovnik,⁶³ pravodobno potrošaču pružiti sve informacije iz ovoga članka, a koje sadrže: „a) vrstu kredita, b) ime i prezime, odnosno naziv i adresu vjerovnika te ime i prezime, odnosno naziv i adresu kreditnog posrednika, c) ukupan iznos kredita, uključujući valutu u kojoj je nominirana glavnica ili uz koju je vezana glavnica i vrsta tečaja po kojoj se obavlja isplata i naplata kredita, te uvjete kojima je uređeno povlačenje iznosa iskorištenog kredita (tranše), d) trajanje ugovora o kreditu, e) predmetne proizvode ili usluge i njihovu cijenu za gotovinu, u slučaju kredita s odgodom njihova plaćanja i povezanih ugovora o kreditu, f) kamatnu

⁵⁸ Vidi supra, str. 2, bilješka 4. U skladu s čl. 29 st. 3 ZPK-a na dan 1. siječnja 2011. g. prestaju važiti odredbe čl. 71-86, čl. 143 st. 3 podst. 9-12, čl. 143 st. 3 podst. 13 u dijelu koji se odnosi na čl. 86, čl. 144 st. 1 podst. 31-34 te čl. 145 st. 1 podst. 28-33 ZZZP-a.

⁵⁹ Vidi infra str. 19.

⁶⁰ Vidi supra str. 10, bilj. 41.

⁶¹ I ZKI u čl. 305 st. 2 propisuje kako je prije zaključivanja ugovora kreditna institucija dužna potrošaču dati sve informacije potrebne za usporedbu različitih ponuda radi donošenja odluke o sklapanju ugovora. U čl. 305 st. 3 ZKI stoji kako je kreditna institucija dužna potrošaču predočiti, odnosno učiniti dostupnim sve bitne uvjete ugovora iz kojih su jasno vidljiva prava i obveze ugovornih strana, a na njegov zahtjev dužna mu je osigurati nacrt ugovora bez naknade, osim ako je u vrijeme podnošenja zahtjeva ocijenila da ne želi sklopiti taj ugovor. Ove se odredbe podudaraju sa čl. 5 st. 3 i 4 HNB–Odluke, koja glede minimalnog sadržaja informacija (iz čl. 305 st. 2 ZKI–a) upućuje na informacije iz čl. 306 st. 4 ZKI–a. Kao glavnu informaciju koju je kreditna institucija dužna predočiti potrošaču prije zaključivanja ugovora o kreditu čl. 5 st. 1 HNB–Odluke ističe EKS.

⁶² O tome više infra str. 19.

⁶³ Budući da se Direktiva 2008/48/EZ temelji na načelu maksimalne harmonizacije, prema kojem države (članice) ne smiju zadržati ili propisati odredbe u svojem nacionalnom pravu koje odstupaju od odredaba usklađenih Direktivom 2008/48/EZ (čl. 22 st. 1), postoji nedostatak u preuzimanju relevantne odredbe u ZPK-a. Naime, prema čl. 5 Direktive 2008/48/EZ informacije se moraju pružiti osim temeljem kreditnih uvjeta koje nudi vjerovnik i „na temelju izraženih preferenci i informacija predočenih od strane potrošača“.

stopu, uvjete kojima je uređena primjena kamatne stope i, kada su dostupni, bilo koji indeks ili referentna stopa koja se primjenjuje na početnu kamatnu stopu, te razdoblja, uvjete i postupke promjene kamatne stope. Ako se u različitim okolnostima primjenjuju različite kamatne stope, potrebno je navesti informacije iz ove točke za sve stope koje se primjenjuju, g) EKS i ukupan iznos koji potrošač mora platiti, predočene reprezentativnim primjerom u kojemu se navode sve pretpostavke kojima se koristilo u izračunu te stope. Ako je potrošač obavijestio vjerovnika o jednom ili većem broju uvjeta svoga kredita, kao što je trajanje ugovora o kreditu i ukupan iznos kredita, vjerovnik je dužan u obzir uzeti i te uvjete. Ako su ugovorom o kreditu predviđeni različiti načini povlačenja iznosa iskorištenog kredita s različitim naknadama ili kamatnim stopama te ako se vjerovnik koristi pretpostavkom iz stavka 11. ovoga članka, dužan je naznačiti da drugačiji mehanizmi povlačenja iznosa iskorištenog kredita za tu vrstu kredita mogu rezultirati višim EKS-om, h) iznos, broj i učestalost uplata koje je potrošač dužan izvršiti i redoslijed kojim će se te uplate koristiti za plaćanje preostalih anuiteta koji se naplaćuju po različitim kamatnim stopama u svrhu povrata, i) pristojbe za vođenje jednog ili većeg broja računa na kojima su vidljivi i transakcije uplata i povlačenja iznosa iskorištenog kredita, osim ako je otvaranje računa opcionalno, zajedno s naknadama za uporabu određenog sredstva plaćanja za obje transakcije uplate i povlačenja iznosa iskorištenog kredita te sve druge naknade koje proizlaze iz ugovora o kreditu te uvjete prema kojima se te naknade smiju mijenjati, j) upozorenje na troškove koje je potrošač dužan platiti javnom bilježniku prilikom sklapanja ugovora o kreditu, k) obvezu, ako takva postoji, sklapanja dodatnog ugovora o dodatnim uslugama uz ugovor o kreditu, posebice police osiguranja, kada je sklapanje takvog ugovora obvezno u cilju dobivanja kredita ili u cilju njegova dobivanja prema uvjetima i odredbama oglašenim na tržištu, l) zateznu kamatnu stopu koja se primjenjuje pri zakašnjelim uplatama i mjere njezine prilagodbe te naknade koje se plaćaju za neispunjenje obveze plaćanja, m) upozorenje na posljedice izostalih uplata, n) tražene instrumente osiguranja, o) postojanje ili nepostojanje prava na odustanak od ugovora o kreditu, p) pravo na prijevremenu otplatu i pravo vjerovnika na naknadu, te način na koji se određuje takva naknada u skladu sa člankom 16. ovoga Zakona, r) pravo potrošača na pravodobno i besplatno obavještanje, sukladno članku 9. stavku 2. ovoga Zakona, o rezultatima konzultiranja baze podataka koje se provodi radi procjene kreditne sposobnosti, s) pravo potrošača da mu se na zahtjev besplatno ustupi primjerak nacрта ugovora o kreditu. Ova odredba ne primjenjuje se ako vjerovnik u vrijeme podnošenja zahtjeva nije voljan nastaviti sa sklapanjem ugovora o kreditu s potrošačem, t) razdoblje tijekom kojega vjerovnika obvezuju informacije dane u razdoblju prije sklapanja ugovora o kreditu“. U skladu s obvezom iz čl. 5 st. 2 ZPK-a sadržaj i oblik tih informacija nedavno je propisan Pravilnikom koji preuzima uniformni obrazac iz Privitka II. Direktive 2008/48/EZ, a koji nosi naziv „Europske standardne informacije za potrošačke kredite“ i koji spomenute informacije dijeli u više točaka.⁶⁴ Tako će vjerovnik svoju obvezu pružanja informacija prije sklapanja ugovora ispuniti predajom „Obrasca o informacijama prije sklapanja ugovora o kreditu“ sadržanog u Prilogu I. Pravilnika o obvezi informiranja potrošača i o

⁶⁴ O tome više Čikara, Emilia, Nova..., op.cit., str. 100. Obrazac „Europske standardne informacije za potrošačke kredite“, nabrojene informacije dijeli u više glavnih točaka: 1. Ime i podaci za kontakt davatelja kredita/kreditnog posrednika; 2. Opis glavnih obilježja kreditnog proizvoda; 3. Troškovi kredita; 4. Drugi važni pravni aspekti; 5. Dodatne informacije kod pružanja finansijskih usluga na daljinu. Mnoge od spomenutih informacija morati će se prikazati samo ukoliko se one primjenjuju s obzirom na određenu vrstu ugovora o kreditu.

dodatnim pretpostavkama za izračun EKS-a⁶⁵ potrošaču.⁶⁶ Što se tiče eventualnih dodatnih informacija, one se ne smiju dopisivati na Obrazac, već se potrošaču moraju pružiti putem posebnog dokumenta.⁶⁷ I konačno, javni će bilježnik također morati potvrditi da je vjerovnik odnosno kreditni posrednik potrošaču pružio odgovarajuća objašnjenja u skladu s čl. 5 st. 8 ZPK-a. Objašnjenje mora potrošača dovesti u položaj koji će mu omogućiti procijenu o tome da je li predloženi ugovor o kreditu prilagođen njegovim potrebama i njegovoj finansijskoj situaciji. Povrh toga objašnjenje obuhvaća i pojašnjavanje nabrojanih predugovornih informacija iz čl. 5 st. 1 ZPK-a, te bitnih značajki ponuđenih kreditnih proizvoda i njihovih učinaka na potrošača, uključujući i posljedice za slučaj neispunjavanja obveze plaćanja.

bbb) Informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu

Čl. 10 ZPK-a propisuje informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu odnosno bitne sastojke ugovora. Prema čl. 10 st. 1 ZPK-a ugovori o kreditu se sklapaju „u pisanom obliku ili uporabom naprednog elektroničkog potpisa ako posebnim zakonom ili na temelju zakona donesenim propisom nije izričito određena uporaba vlastoručnog potpisa u dokumentima na papiru ili ovjera vlastitog potpisa“.⁶⁸ Informacije koje prema čl. 10 st. 2 ZPK-a moraju biti uključene u ugovore o kreditu uvelike odgovaraju informacijama koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu prema čl. 5 st. 1 ZPK-a. Prema čl. 10 st. 2 ZPK-a ugovor o kreditu mora jasno i sažeto sadržavati: „a) vrstu kredita, b) ime i prezime, odnosno naziv i adresu vjerovnika i potrošača te ime i prezime, odnosno naziv i adresu uključena kredita posrednika, c) trajanje ugovora o kreditu, d) ukupan iznos kredita uključujući valutu u kojoj je nominirana glavnica ili uz koju je vezana glavnica i vrsta tečaja po kojoj se obavlja isplata i naplata kredita, te uvjete kojima je uređeno povlačenje iznosa iskorištenog kredita (tranše), e) naziv proizvoda ili usluge i njihovu cijenu za gotovinu u slučaju kredita u obliku odgode plaćanja za specifične proizvode ili usluge ili u slučaju povezanih ugovora o kreditu, f) kamatnu stopu, uvjete koji uređuju njezinu primjenu te, kada su ti podaci dostupni, indeksnu ili referentnu stopu koja se primjenjuje na početnu kamatnu stopu, kao i razdoblja, uvjete i postupke promjene te kamatne stope i, ako se u različitim okolnostima primjenjuju različite kamatne stope, informacije iz ove točke u odnosu na sve stope koje se primjenjuju, g) EKS i ukupan iznos koji potrošač plaća izračunan u trenutku sklapanja ugovora o kreditu. Potrebno je navesti sve

⁶⁵ Pravilnik o obvezi informiranja potrošača i o dodatnim pretpostavkama za izračun efektivne kamatne stope, NN br. 14/10.

⁶⁶ Suženiji opseg informacija predviđen je za ugovore o kreditu koji se sklapaju putem sredstva daljinske komunikacije. Prema čl. 5 st. 4 ZPK-a u slučaju glasovne telefonske komunikacije, opis glavnih značajki finansijskih usluga koje je potrebno pružiti mora obuhvaćati barem elemente iz toč. c), d), e), f) i h) st. 1 ovoga članka, zajedno s EKS-om predočenim reprezentativnim primjerom i ukupnim iznosom koji je potrošač dužan platiti. Ako sredstva daljinske komunikacije pomoću koji je ugovor sklopljen ne omogućavaju pružanje informacija u skladu sa čl. 5 st. 1 ZPK, vjerovnik je dužan odmah nakon sklapanja ugovora potrošaču pismeno pružiti sve informacije iz čl. 5 st. 1 ZPK (čl. 5 st. 5 ZPK-a). Kao čl. 5 st. 4 i 5 ZPK-a, Pravilnik predviđa suženiji opseg informacija kod sklapanja ugovora o kreditu pomoću sredstava daljinske komunikacije. Posebnost postoji i glede ugovora o kreditu kod kojeg uplate potrošača ne rezultiraju trenutnom odgovarajućom otplatom ukupnog iznosa kredita, ali se koriste za stvaranje glavnice kredita tijekom tih razdoblja i prema uvjetima utvrđenima ugovorom o kreditu ili dodatnim ugovorom. Prema čl. 5 st. 7 ZPK-a takvi ugovori moraju sadržavati jasnu i određenu izjavu da se njime ne osigurava otplata ukupnog iznosa iskorištenoga kredita prema ugovoru o kreditu, osim ako se ne pruži takvo osiguranje naplate.

⁶⁷ Zbog načela maksimalne harmonizacije Obrazac ne smije sadržavati ni više ni manje informacija nego li je to propisano Direktivom 2008/48/EZ.

⁶⁸ Odredba je u skladu sa Zakonom o elektroničkom potpisu (NN br. 10/02., 80/08.) i Zakonom o elektroničkoj trgovini (NN br. 173/03, 67/08, 36/09). Isto tako i čl. 305 st. 1 ZKI, koji propisuje obvezu kreditne institucije s potrošačem zaključiti ugovor u pisanom obliku, na hrvatskom jeziku i obvezu predaje najmanje jednog primjerka ugovora potrošaču.

pretpostavke kojima se koristilo u izračunu te stope, h) iznos, broj i učestalost uplata koje je potrošač dužan izvršiti te, kada je to primjereno, redoslijed korištenja tih uplata za plaćanje preostalih anuiteta koji se naplaćuju po različitim kamatnim stopama u svrhu povrata, i) kada je uključena amortizacija glavnice kredita ugovora o kreditu s fiksnim trajanjem, pravo potrošača na primanje, na zahtjev i besplatno, u bilo kojem trenutku tijekom trajanja ugovora o kreditu, izvještaj u obliku otplatnog plana. U otplatnom planu naznačene su preostale uplate i razdoblja te uvjeti koji se odnose na plaćanje iznosa. Plan sadrži specifikaciju svake uplate iskazujući amortizaciju glavnice, kamate izračunane na temelju kamatne stope i sve eventualne dodatne troškove. Ako kamatna stopa nije fiksna ili ako se dodatni troškovi mogu promijeniti prema ugovoru o kreditu, otplatni plan naznačuje, jasno i određeno, da će podaci ostati valjanima samo do onog trenutka u kojemu se promijene kamatna stopa ili dodatni troškovi u skladu s ugovorom o kreditu, j) ako treba platiti naknade i kamate bez amortizacije glavnice, otplatni plan koji pokazuje razdoblja i uvjete plaćanja kamata i svih povezanih jednokratnih i višekratnih naknadi, k) ako je primjenjivo, naknade za vođenje jednog ili većeg broja računa na kojima su vidljivi i transakcije uplata i povlačenje iznosa iskorištenog kredita, osim ako je otvaranje računa opcionalno, zajedno s pristojbama za korištenje sredstava plaćanja, za transakcije uplata i za povlačenje novca na osnovi ugovora o kreditu, te sve druge eventualne naknade koje proizlaze iz ugovora o kreditu i uvjete prema kojima se te naknade smiju mijenjati, l) stopu zatezних kamata koja se primjenjuje pri zakašnjelim uplatama u trenutku sklapanja ugovora o kreditu i mjere za njezinu prilagodbu te sve druge naknade koje se moraju platiti zbog neispunjavanja obveze plaćanja, m) upozorenje na posljedice izostalih uplata, n) ako je primjenjivo, izjavu o obvezi plaćanja naknada javnog bilježnika, o) ime i prezime, odnosno naziv jamaca te druge vrste instrumenata, ako se zahtijevaju, p) postojanje ili nepostojanje prava na odustanak od ugovora o kreditu, razdoblje tijekom kojega se to pravo može ostvarivati i druge uvjete koji uređuju njegovo ostvarivanje, uključujući i informacije koje se odnose na obvezu potrošača da plati iskorišteni iznos glavnice i kamate u skladu sa člankom 14. stavkom 2. točkom b) ovoga Zakona te iznos kamata koji se plaća dnevno, r) informacije koje se odnose na prava koja proistječu iz članka 15. ovoga Zakona, kao i uvjete za ostvarivanje tih prava, s) pravo na prijevremenu otplatu i postupak ranije otplate te informacije o pravu vjerovnika na naknadu i način na koji će se ona utvrđivati, t) postupak prilikom ostvarivanja prava na otkazivanje ugovora o kreditu, u) postoji li izvansudska pritužba i mehanizam obeštećenja za potrošače te, ako postoje, metode pristupa njima, v) ako je primjenjivo, ostale ugovorne uvjete i odredbe, z) ako je primjenjivo, naziv i adresu nadležnog nadzornog tijela⁶⁹. Opseg ovih informacija od kojih se većina preklapa sa informacijama koje se prema čl. 5 ZPK-a potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu ovisiti će i o vrsti kredita koji se potrošaču odobrava.

ccc) Posebnost glede prava na odustanak od ugovora o kreditu

Posebnost glede obveze javnih bilježnika na pružanje pouke potrošaču postoji kod prava na odustanak od ugovora o kreditu. Naime, čl. 14 st. 5 ZPK-a propisuje kako se odredbe čl. 14 st. 1-4 ZPK-a o pravu na odustanak od ugovora ne primjenjuju na ugovore o kreditu kod kojih se zakonom

⁶⁹ Čl. 10 st. 4 sadržajno odgovara čl. 5 st. 7 ZPK-a o ugovorima o kreditu kod kojih uplate potrošača ne rezultiraju trenutačnom odgovarajućom otplatom ukupnog iznosa kredita, ali se koriste za stvaranje glavnice kredita tijekom tih razdoblja i prema uvjetima utvrđenima ugovorom o kreditu ili dodatnim ugovorom. Čl. 10. st. 5 ZPK-a propisuje posebne informacije za ugovore o kreditu u obliku prekoračenja.

zahtijeva da budu sklopljeni kod javnog bilježnika, pod uvjetom da javni bilježnik potvrdi da se potrošaču jamče prava predviđena čl. 5 i 10 ZPK-a. Ova je odredba rezultat preuzimanja čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ, koji državama članicama daje fakultativnu mogućnost isključenja prava na odustanak kod tako sklopljenih ugovora. Valja napomenuti kako je i ova odredba predmet različitih shvaćanja i oprečnih tumačenja u pravnoj literaturi. S jedne strane njemački zakonodavac odredbu tumači u duhu isključenja predviđenog u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, preuzimajući čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ u odnosu na ugovore o kreditu koji se sklapaju u obliku javnobilježničke isprave.⁷⁰ S druge strane u austrijskoj se pravnoj literaturi i zakonodavstvu odredba tumači na način da se odnosi na ugovore o kreditu za koje se prema važećim propisima zahtijeva da budu zaključeni uz sudjelovanje javnog bilježnika.⁷¹ Prema hrvatskom pravu ovom bi odredbom primjerice bili obuhvaćeni pravni poslovi za koje je potreban javnobilježnički akt u smislu čl. 53 st. 1 toč. 3 ZBJ-a, prema kojem je javnobilježnički akt potreban osobito za pravnu valjanost svih pravnih poslova među živima koje osobno poduzimaju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati. Ipak tako shvaćena, ova odredba nema neko veće značenje, te u pravnoj literaturi postoji čak shvaćanje kako njezino preuzimanje u nacionalno pravo može samo dodatno zakomplicirati pravno stanje.⁷²

III. Zaključak

U okviru djelatnosti javnih bilježnika zaštita potrošača kao slabije ugovorne strane posebice dolazi do izražaja prilikom poučavanja potrošača o smislu i posljedicama pravnog posla kod sastavljanja ugovora o kreditu u formi javnobilježničkog akta ili prilikom njegove solemnizacije.⁷³ Novi ZPK-a uvodi značajne novine u tom pogledu glede ugovora o kreditu koje sklapaju vjerovnici i potrošači. Budući da se Zakon kao i Direktiva 2008/48/EZ koju preuzima temelje na ideji jačanja zaštite potrošača prvenstveno postizanjem veće transparentnosti, Zakon značajno proširuje katalog informacija koje se moraju pružiti potrošaču. Pritom se obveza javnih bilježnika prilikom poučavanja potrošača ograničava na potvrdu navoda ugovornih strana o tome da su korisniku kredita pružene informacije o pravima iz čl. 10 ZPK-a (informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu) i iz čl. 5 (informacije prije sklapanja ugovora) u posebnim Zakonom propisanim slučajevima. No, ta će obveza uvelike ovisiti o tome na koji će se način tumačiti odredbe Zakona, posebice čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a. Ukoliko bi se primjerice prihvatio u ovome radu prikazani stav njemačkog zakonodavca, onda bi kod velike većine ugovora o kreditu pouka javnih bilježnika i dalje ostala ograničena na pouku o bitnim i drugim elementima ugovora o kreditu u skladu s odredbama ZOO-a. Razlog tome leži u doslovnom preuzimanju odredbe Direktive 2008/48/EZ u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a kojim se primjena odredaba ZPK-a isključuje kod ugovora o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na

⁷⁰ Vidi § 495 st. 3 toč. 2 BGB-a (BGBl. I 2009/49, 2355). Vidi i Institut für Finanzdienstleistungen (IFF), Konsumentenkreditrichtlinie, Entwurf März 2007 der deutschen Präsidentschaft – Inhalt und Vorschlag der deutschen Präsidentschaft: „Art. 13 Nr. 6 Die Mitgliedsstaaten können vorsehen, dass die Absätze 1 bis 4 a dieses Artikels keine Anwendung finden... (notariell beglaubigte Kreditverträge)“, odnosno u prijevodu: „čl. 13 br. 6 države članice mogu propisati, da se stavci 1 do 4 ovoga članka ne primjenjuju na (javnobilježnički potvrđene ugovore o kreditu).

⁷¹ Wendehorst, Christiane, Die neue Verbraucher-Kreditrichtlinie: Rücktritt, Kündigung, vorzeitige Rückzahlungen, ÖBA 2009, 33. Vidi i Vorblatt und Erläuterungen, <http://www.bmj.gv.at/internet/file/2c94848525024c280125d5d9214203bb.de.0/dakraeg+begutachtungsentwurf++vorblatt+und+erlaeuterungen.pdf;jsessionid=994644850E3DF2401A50A9488318F920>, 1. prosinca 2009., 25. prosinca 2009., str. 22.

⁷² Wendehorst, Christiane, op.cit., str. 33.

⁷³ Vidi supra str. 11.

sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom, a što je slučaj kod većine javnobilježničkih ovršnih isprava.⁷⁴ Da namjera hrvatskog zakonodavca zasigurno nije bila isključenje ove vrste ugovora iz polja primjene Zakona potvrđuje i čl. 14 st. 5 ZPK-a, prema kojem se odredbe čl. 14 st. 1-4 ZPK-a o pravu na odustanak od ugovora ne primjenjuju na ugovore o kreditu kod kojih se zakonom zahtijeva da budu sklopljeni kod javnog bilježnika, pod uvjetom da javni bilježnik potvrdi da se potrošaču jamče prava predviđena čl. 5 i 10 ZPK-a. Ukoliko bi se prihvatio stav njezinskog zakonodavca koji čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ tumači u duhu isključenja predviđenog u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, čl. 14 st. 5 ZPK-a izgubio bi smisao, jer se čl. 14 ZPK-a kao i ostale odredbe ZPK-a na spomenutu vrstu ugovora ne bi niti primjenjivao radi njihova isključenja od polja primjene Zakona putem čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a.⁷⁵ Prihvati li se tome nasuprot prikazano usko tumačenje francuske i austrijske pravne doktrine kako čl. 3 st. 1 sl. g) tako i čl. 14 st. 5 ZPK-a dolazi se do ponešto dvojbenog ishoda u smislu značenja tih odredbi. Prije svega je broj ugovora o kreditu na koje se odnosi čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ (odnosno čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a) onako kako ga shvaća francuska pravna doktrina u praksi doista neznatan. Isto se odnosi i na ugovore o kreditu u smislu čl. 14 st. 5 ZPK-a. S druge strane nije potpuno jasno, zašto se odredba o pravu na odustanak od ugovora ne bi primjenjivala na tako sklopljene ugovore, a dotle bi se primjenjivala na sve ostale ugovore o kreditu u obliku javnobilježničke isprave, neovisno o potvrdi javnog bilježnika da su potrošaču zajamčena prava iz čl. 5 i 10 ZPK-a.⁷⁶ Konačno, autorica zaključuje ako *ratio* čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ (odnosno čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a) zaista odgovara već spomenutom čl. 2 st. 4 stare Direktive 87/102/EEZ,⁷⁷ tada ga hrvatski zakonodavac nije trebao preuzeti u novi ZPK-a. Naime, čl. 2 st. 4 Direktive 87/102/EEZ je predviđao mogućnost isključenja ugovora o kreditu sklopljenih u obliku javnobilježničkih isprava upravo stoga što propisi mnogih država članica glede javnih isprava predviđaju jednako visok ili čak i viši stupanj zaštite potrošača nego sama Direktiva i tako doprinose pravnoj

⁷⁴ Vidi supra str. 7 et seq.

⁷⁵ Valja napomenuti kako čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ predviđa „fakultativnu“ mogućnost isključenja upravo za one države (članice) koje se odluče ovu vrstu ugovora ne ili barem ne u potpunosti isključiti iz polja primjene nacionalnih odredbi o potrošačkom kreditu preuzimanjem čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ. Vidi i Lechner, Kurt, op.cit., str. 7

⁷⁶ Tako austrijski prijedlog novoga Zakona o potrošačkom kreditu ne preuzima spomenutu opciju. Vidi § 12 Verbraucherkreditgesetzes i vidi supra str. 20, bilješka 71.

⁷⁷ Vidi supra, str. 2.

sigurnosti.⁷⁸ Budući da hrvatski zakonodavac prilikom preuzimanja Direktive 87/102/EEZ u Glavu IX. ZP-a nije iskoristio spomenutu opciju, autorica smatra kako to nije trebao učiniti niti u novom ZPK-a. Tom shvaćanju ide u prilog i činjenica da je većina danas na tržištu kredita sklopljenih ugovora, zaključena upravo na taj način kako bi se ojačao položaj vjerovnika u eventualnoj kasnijoj naplati njihovih potraživanja.⁷⁹ Svrsishodno bi eventualno bilo isključenje od primjene određenih odredaba ZPK-a koje se odnose na pružanje sveobuhvatnih i kompleksnih informacija potrošaču. Također treba napomenuti kako će ovo izrazito problematično isključenje propisano u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a u praksi zasigurno rezultirati različitim tumačenjima i primjenom spomenute odredbe od strane sudova. Ipak ne treba izgubiti iz vida činjenicu da se radi o odredbi koja je u hrvatsko nacionalno pravo ušla kao rezultat preuzimanja odredbe Direktive 2008/48/EZ i da bi stoga prilikom njezina tumačenja nacionalni sudovi trebali njezino značenje promatrati upravo u svjetlu ciljeva koje Direktiva 2008/48/EZ tom odredbom želi postići.⁸⁰ Eventualne dvojbe u tom smislu nacionalni će sudovi država članica moći riješiti postavljanjem zahtjeva Sudu Europske unije za prethodnim tumačenjem odredbe Direktive. Do konačnog rješenja problema značenja sporne odredbe, prema mišljenju autorice, odredbu bi trebalo tumačiti na način koji je povoljniji za potrošača, odnosno *in favorem* potrošača. U svakodnevnom obavljanju službe javnih bilježnika glede sastavljanja i solemnicizacije ugovora o kreditu to bi podrazumijevalo pružanje sveobuhvatne pouke i potvrda o tome da su potrošaču zajamčena prava iz čl. 10 ZPK-a (informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu) i iz čl. 5 (informacije prije sklapanja ugovora) u spomenutim posebnim slučajevima. Time će se osigurati visoki stupanj zaštite potrošača prilikom sklapanja ugovora o kreditu u obliku javnobilježničke isprave.

⁷⁸ Takav stav autorica temelji na radnim materijalima iz zakonodavnog postupka usvajanja Direktive 2008/48/EZ. Vidi Second report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers - Committee on Legal Affairs and the Internal Market (2002/0222(COD)) od 2. travnja 2004., PE 338.483/DEF, A5-0224/2004, http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=176090, 12. prosinca 2009: „The involvement of a civil law notary or a comparable office holder, for example a judge, will ensure that the consumer makes the statements entailing conclusion of an agreement only once he has been adequately informed and received legal advice from a legal expert who is obliged to be impartial and after he has had sufficient time to consider. The involvement of a civil law notary or comparable office holder thus represents a particularly effective form of protection.“

⁷⁹ Vidi supra, str. 7.

⁸⁰ O tome više Čapeta, Tamara/Rodin, Siniša, Učinci direktiva Europske unije u nacionalnom pravu, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 75.

DRUŠTVENA DOGAĐANJA**Dan javnih bilježnika**

Dan javnih bilježnika - 17. studenog 2009. - obilježen je u povodu 15. obljetnice javnobilježničke službe u novoj Komori, u Zagrebu, Radnička c. 34.

Članovi Hrvatske javnobilježničke komore, zaposlenici ureda i njihovi gosti sudjelovali su u obilježavanju svečanosti u subotu, 14.11.2009. i utorak, 17.11.2009.

Novu Komoru otvorio je predsjednik Vrhovnog suda RH, gosp. Branko Hrvatinić, upisivanjem u Knjigu o javnobilježničkoj službi.

Na svečanoj sjednici su dodijeljene plakete i zahvalnica HJK za izuzetan doprinos javnobilježničkoj službi slijedećim laureatima: akademiku Jakši Barbiću, predsjedniku Vrhovnog suda RH, gosp. Branku Hrvatiniću, prof. Pravnog fakulteta u Zagrebu, dr. sc. Mihajlu Diki, potpredsjednici Upravnog odbora HJK, gđi. Luciji Popov, i

sutkinji Trgovačkog suda u Zagrebu, Željki Bregeš.

Brojni ugledni gosti su svojim prisustvom i pozdravnim riječima odali priznanje radu i djelovanju javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

Nazočili su državni tajnik Ministarstva pravosuđa, mr.sc. Zoran Pičuljan, zamjenik glavnog državnog odvjetnika, gosp. Boris Koketi, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore, gosp. Leo Andreis, sudci Ustavnog suda RH, dr. sc. Duška Šarin, dr. sc. Mario Jelušić i mr.sc. Antun Palarić, sudci Vrhovnog suda, Visokog trgovačkog suda RH, te županijskih, trgovačkih i općinskih sudova, ravnateljica uprava Ministarstva pravosuđa, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, predstavnici medija te drugi brojni ugledni gosti.

Svečanost obilježavanja 15. obljetnice javnobilježničke službe u novoj Komori otvorili su predsjednik HJK Ivan Maleković, potpredsjednik HJA Vladimir Marčinko i tajnik Komore Gordana Hanžek.

Branko Hrvatinić, predsjednik Vrhovnog suda RH

Mr. sc. Zoran Pičuljan, državni tajnik Ministarstva pravosuđa

Leo Andreis, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore

Boris Koketi, zamjenik glavnog državnog odvjetnika

Brojni ugledni gosti svojim prisustvom odali su priznanje radu i djelovanju javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

Mr.sc. Antun Palarić, sudac Ustavnog suda RH

Branko Hrvatin, Leo Andreis i Ivan Maleković

Akademik Josip Bratulić i Vladimir Marčinko

David Milas, Božo Matovina, Dragan Milas i Mileta Preradović

Dobitnici plakete i zahvalnice HJK za izuzetan doprinos javnobilježničkoj službi .

Novu Komoru otvorio je predsjednik Vrhovnog suda RH, gosp. Branko Hrvatin, upisivanjem u Knjigu o javnobilježničkoj službi.

Akademik Jakša Barbić, dobitnik plakete HJK

Prof. dr. sc. Mihajlo Dika, dobitnik plakete HJK

Lucija Popov, dobitnica plakete HJK

Branko Hrvatin, dobitnik plakete HJK

Željka Bregeš, dobitnica zahvalnice HJK

Kolokvij o kompetencijama notarijata

U organizaciji Hrvatske javnobilježničke komore u sjedištu Komore u Zagrebu je 29. 1. 2010. održan kolokvij na temu: **"Kompetencije notarijata u prometu nekretnina i razrezu poreza na promet nekretnina u Europskoj uniji"**.

Ministar pravosuđa Republike Hrvatske, *dr. sc. Ivan Šimonović*, primio je uoči otvaranja kolokvija u Komori predsjednika CNUE-a, *g. Roberta Barone* u njegovom prvom nastupnom posjetu na tom položaju, te zatim otvorio kolokvij. Ministar Šimonović obratio se prisutnim gostima, članovima tijela HJK i javnim bilježnicima, govoreći o ulozi i aktualnom značaju javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj, ističući doprinos javnog bilježništva u rasterećivanju hrvatskih sudova, kao i doprinos u ostvarivanju pravne sigurnosti za građane i pravne osobe.

Kolokvij je nazočio i prisutnima se obratio državni tajnik Ministarstva financija Republike Hrvatske, ravnatelj Porezne uprave, *mr.sc. Ivica Mladineo*, koji se sa aspekta postupka razreza poreza na promet nekretnina, osvrnuo na ulogu i postupanje hrvatskih javnih bilježnika i pri tom ukazao na važnost upoznavanja prakse u državama članicama EU.

Hrvatsko javno bilježništvo izuzetno je počašćeno što je bilo u prilici, kao predavače na Kolokvij, u sjedištu HJK, u Zagrebu, pozdraviti drage i uvažene goste: predsjednika Savjeta notarijata EU (CNUE-a) *gg. Roberta Barone-a* i *Paola Pasqualis-a*, obojicu uvaženih talijanskih notara.

Predsjednik Barone je prihvatio poziv hrvatskog javnog bilježništva, koje već punih pet godina sudjeluje u radu CNUE-a u svojstvu promatrača, s ambicijom da se postupno integrira u tu notarsku asocijaciju EU, a da po ulasku Hrvatske u EU postane i punopravni član CNUE-a.

G. Barone obratio se sudionicima kolokvija, predstavljajući CNUE i 40.000 notara iz 21 države članice EU, a zatim je zajedno s kolegom Pasqualisom - s pozicije talijanskih notara, govorio o temi kolokvija.

Nakon izlaganja obojice predavača uspostavljena je elektronska veza sa zatvorenim elektronskim sustavom talijanskog Notarijata NOTARTEL, uz prezentaciju prisutnima postupanja javnog bilježnika u pregledavanju podataka u registrima nekretnina, elektronskog postupka upisivanja podataka u te registre temeljem javnobilježničkog akta o kupoprodaji nekretnine (kojim se pored toga utvrđuje i postojanje urbanističko-tehničkih pretpostavki za taj pravni posao), te postupak javnog bilježnika u utvrđivanju i elektronskom plaćanju pristojbi i poreza na promet nekretnina u ime i za račun stranke (koja je prethodno na poseban račun javnog bilježnika deponirala odgovarajući novčani iznos).

Na taj je način auditorij imao priliku neposredno i "u živo" vidjeti kako u praksi talijanskih kolega izgleda realizacija tradicionalne, dugogodišnje javnobilježničke kompetencije u prometu nekretnina i razrezu poreza na taj promet. Pri tom je zaključeno da takav sustav kompetencija javnih bilježnika, kao visoko stručnih i potpuno odgovornih profesionalaca i nepristranih povjerenika, predstavlja za sudionike posla pravno siguran način prometovanja nekretninama, a za državu jeftiniji, brži i sigurniji način naplate pristojbi i poreza.

Prihvatanjem na kolokvij, prezentiranih rješenja, te njihovim postupnim apliciranjem u hrvatski pravni sustav i u kompetencije hrvatskog javnog bilježništva, nastavljanjem razvoja elektronskih i zaštićenih sustava koji bi bili na raspolaganju javnim bilježnicima kao profesionalnim nositeljima javnih ovlasti i elektronskog potpisa (kao što je to primjerice projekt e-Tvrtka, te započeti projekt pristupanja u sustav zemljišnih knjiga), hrvatsko javno bilježništvo bi se, uz ostale institucije hrvatske države, na najbolji mogući način nastavilo integrirati u institucije Europske unije, pripremajući se time za punopravno članstvo u CNUE-u i u Europskoj uniji

Ministar pravosuđa Republike Hrvatske, dr. sc. Ivan Šimonović i predsjednik HJK Ivan Maleković u obilasku novih prostorija Hrvatske javnobilježničke komore.

Ugledni gosti aktivno su sudjelovali na kolokvijaju o "Kompetencije notarijata u prometu nekretnina i razrezu poreza na promet nekretnina u Europskoj uniji".

Ministar pravosuđa Republike Hrvatske, dr. sc. Ivan Šimonović, primio je uoči otvaranja kolokvijaja u Komori predsjednika CNUE-a, g. Roberta Baronea.

Denis Krajcar, voditelj kolokvijaja

Dr. sc. Ivan Šimonović, Diana Kovačević-Remenarić, Roberto Barone i Ivan Maleković

Mr. Ivica Mladineo, dr. sc. Ivan Šimonović i Diana Kovačević-Remenarić

Razgovor s predstavnicima CNUE

Prisutni su s mnogo pozornosti pratili izlaganje talijanskih kolega o prometu nekretnina i razrezu poreza na taj promet.

Mr. sc. Ivica Mladineo, državni tajnik Ministarstva financija Republike Hrvatske, ravnatelj Porezne uprave.

Predsjednik CNUE-a, g. Roberto Barone u razgledavanju HJK

U razgovoru Mladen Žuvela i Ivan Meleković.

Zvijezdana Rauš-Klier, Biserka Čmrlec Kišić, Ivan Maleković i Jožica Matko-Ruždjak

Savjetovanje o izmjenama Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o potrošačkom kreditiranju

Hrvatska javnobilježnička Komora - Hrvatska javnobilježnička akademija održala je savjetovanje u subotu, 23. siječnja 2010. uz sudjelovanje istaknutih pravnih stručnjaka na temu primjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o potrošačkom kreditiranju koji će biti od velike važnosti u našem svakodnevnom radu. Savjetovanje je organizirano u svrhu educiranja članova HJK s novinama koje su utvrđene tim zakonima, kao i s poukama javnog

bilježnika kod sastava javnobilježničkog akta o prometu nekretnina.

Prof. dr.sc. Mihajlo Dika vodio je program savjetovanja, na kojemu su predavali prof. dr. sc. Marko Baretić, dr. sc. Emilia Čikara, mr. sc. Jadranko Jug, sudac Vrhovnog suda RH i prof. dr. sc. Tatjana Josipović

Savjetovanje je otvorila predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije Rankica Benc, desno su na slici dr. sc. Emilia Čikara, prof. dr. sc. Marko Baretić i prof. dr. sc. Mihajlo Dika koji je vodio program savjetovanja.

Sudionici i gosti Savjetovanja o Zakonu o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o potrošačkom kreditiranju

Prof. dr. Tatjana Josipović, govorila je o primjeni Zakona o poljoprivrednom zemljištu

Prof. dr. Tatjana Josipović, mr. sc. Jadranko Jug i prof. dr. Mihajlo Dika

Mr. sc. Jadranko Jug i prof. dr. Mihajlo Dika

Prof. dr. Tatjana Josipović i prof. dr. Mihajlo Dika

Najavu Savjetovanja i pozdrave prisutnima uputio je Ivan Maleković

Prof. dr. Tatjana Josipović i mr. sc. Ana Budanko Penavić

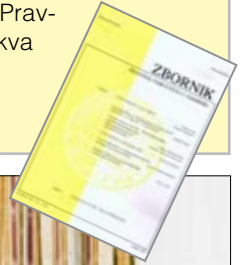

Predstavljen Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu na temu javni bilježnici

Kako bi se znanstvenici potaknuli na izradu znanstvenih radova s temama iz područja javnobilježničkog prava i na to vezanih grana prava, a u okviru suradnje s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, u suradnji Hrvatske javnobilježničke komore i uredništva Zbornika Pravnog fakulteta u Zagrebu, izašlo je jedno izdanje Zbornika posvećeno isključivo javnobilježničkim temama. Uzgred napominjemo da je Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu vodeći pravni znanstveni časopis u Hrvatskoj, koji se dostavlja na čitav niz adresa fakulteta i znanstvenih institucija i u svijetu.

Predstavljanje tog izdanja održano je u svečanoj dvorani Pravnog fakulteta u Zagrebu 10. veljače 2010., u nazočnosti dekana Pravnog fakulteta prof. dr. sc. Željka Potočnjaka, urednice Zbornika prof. dr. sc. Dubravke Hrabar, predsjednika Hrvatske javnobilježničke komore Ivana Malekovića te niza uglednih profesora s Pravnog fakulteta kao i javnih bilježnika. Ovakva suradnja nastavit će se i u budućnosti.

Predstavljanju su prisustvovali profesori s Pravnog fakulteta, suci i javni bilježnici

Prof. dr. sc. Željko Potočnjak, prof. dr. sc. Dubravka Hrabar i Ivan Maleković

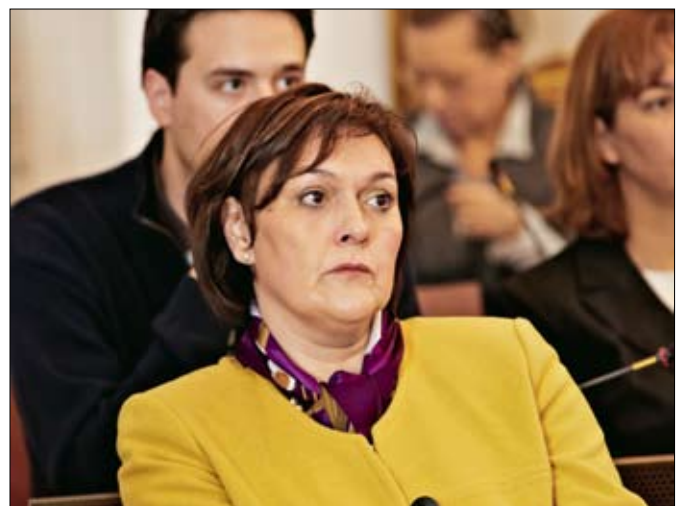
Vladimir Marčinko, Ante Ilić, Vesna Pučar, Jožica Matko-Ruždjak i Gordana Jakobović

Mr. sc. Jadranko Jug, Snježana Bagić i Antun Palarić

Prof. dr. sc. Željko Potočnjak, prof. dr. sc. Dubravka Hrabar i Ivan Maleković

Prof. dr. Tatjana Josipović, autorica teksta *Javni bilježnici i javni registri*

Novela Zakona o trgovačkim društvima

Savjetovanje o temi novele Zakona o trgovačkim društvima održano je 20. ožujka 2010. u prostorijama HJK-a. Uvodna predavanja održali su: akademik Jakša Barbić, zatim prof. dr. sc. Siniša Petrović i doc. dr. sc. Hrvoje Markovinović. Pored velikog broja javnih bilježnika, javnobilježničkih prisjednika i javnobilježničkih savjetnika te vježbenika, ovom savjetovanju nazočili su i suci Visokoga trgovačkog

suda te trgovačkih sudova kao i sudski savjetnici.

Savjetovanje je ispunilo svrhu i javni bilježnici spremno će dočekati 1. svibnja 2010. godine, nakon kojeg datuma izmjene Zakona o trgovačkim društvima stupaju na snagu. Brojna pitanja i odgovori predavača pridonijeli su ujednačavanju prakse javnih bilježnika u primjeni pojedinih odredaba ovog Zakona.

Rankica Benc, predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije

Vladimir Marčinko, prof. dr. sc. Siniša Petrović, akademik Jakša Barbić i doc. dr. sc. Hrvoje Markovinović

Savjetovanju je pristovao veliki broj javnih bilježnika, javnobilježničkih prisjednika i javnobilježničkih savjetnika te vježbenika, ovom savjetovanju nazočili su i suci Visokoga trgovačkog suda te trgovačkih sudova kao i sudski savjetnici.

HRVATSKA JAVNOBILJEŽNIČKA KOMORA

ZAGREB, Radnička cesta 34
 Tel.: 01/4556-566, faks 01/4551-544
 E-mail: hjk@hjk.hr
<http://www.hjk.hr>

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA**10000 ZAGREB (01)**

Andrašić Damir, Prilaz Ivana Visina 5,
 tel. 655 5905, fax. 6555828
 e-mail: damir.andrasic@zg.htnet.hr
 Dražen Markuš, jb prisjednik

Ankon Jasminka, Nehajska 22, tel. 3017 693, fax. 3017693
 e-mail: jasminka.ankon@zg.htnet.hr
 Snježana Torić, jb prisjednik
 Željka Rebić, jb savjetnik

Baković Marija, M. Matošeca 3, tel. 37 31 376, fax. 3735925
 e-mail: jb-m.bakovic@zg.t-com.hr
 Davor Dukat, jb prisjednik
 Marijana Čosić, jb prisjednik
 Milijana Baburić, jb savjetnik
 Viktorija Baković, jb vježbenik

Barbarić Sanja, Ivana Šibla 13, tel. 6636170, fax. 6636270
 e-mail: barbaric.sanja@zg.t-com.hr

Brozović Škrinjaric Štefica, Remetinečki gaj 2F,
 tel/fax 6141385
 e-mail: javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr

Burec Mladen, Trg Stjepana Konzula 1
 tel. 239 55 44 fax. 2344535
 e-mail: mladen.burec@zg.htnet.hr
 Božo Miletić, jb prisjednik
 Ivana Kozar, jb savjetnik
 Iva Poletto, jb vježbenik

Čaklović Ljubica, Ilica 213, tel. 3703035, fax. 3703397,
 e-mail: notar.caklovic@zg.t-com.hr
 Sanda Pandža, jb prisjednik

Čavajda Zorka, Radnička cesta 48
 tel. 48 31 670, fax. 6040445
 e-mail: notar-cavajda@zg.htnet.hr
 Tatjana Kralj, jb prisjednik
 Doroteja Filipović, jb savjetnik

Mija Žužul, jb vježbenik
 Nikolina Vereš, jb vježbenik

Čerić Velimir, Ul. Hrvat. proljeća 65,
 tel. 298 98 22, fax. 2923089
 e-mail: biljeznik.ceric@zg.htnet.hr
 Maja Čala, jb prisjednik

Dabelić Marina, Vukovarska 284, tel. 2303058,
 e-mail: biljeznik-dabelic@email.t-com.hr
 Gordana Relić-Gutenberger, jb prisjednik
 Jelena Mesar, jb savjetnik

Despot Zorka, Lastovska 12, tel. 6180710, fax. 6180956
 e-mail: notar.zdespot@gmail.com

Dolinar Nenad, Varšavska 4/II, tel. 48 30 095, fax. 4830096
 e-mail: nenad.dolinar@zg.htnet.hr
 Martina Šugar, jb prisjednik

Draškić Lada, Frana Petrića 1, tel. 4813201, fax. 4813402
 e-mail: javni.biljeznik.lada.draskic@zg.t-com.hr
 Aleksandra Serdar, jb prisjednik
 Martina Novosel, jb savjetnik

Dujmović Iva, Jurišićeva 21, tel/fax. 481 45 19
 e-mail: javni-biljeznik-iva-dujmovi@zg.htnet.hr
 Renata Marković, jb prisjednik
 Jadranka Kuić Humek, jb savjetnik

Džankić Pero, Korčulanska 3E/II, tel. 618 03 50, fax. 6180 361
 e-mail: javni.biljeznik.dzankic.pero@zg.t-com.hr
 Martina Plastić, jb prisjednik

Frid Zdenko, Poljička 27, tel. 615 43 22, fax. 6154323
 e-mail: zdenko.frid@zg.htnet.hr
 Darja Bošnjak, jb prisjednik
 Ana Škarić, jb prisjednik

Gajski Alemka, Mandrovićeva 17,
 tel. 231 13 32, fax. 2345717
 e-mail: alemka.gajski1@zg.htnet.hr

Boža Svedrec, jb prisjednik
Dubravka Rakitničan, jb prisjednik
Melita Čondrić, jb prisjednik
Duje Ordulj, jb savjetnik
Nadija Jeić, jb vježbenik

Galić Radojka, Čikoševa 5, tel.2303624, fax.2303662,
e-mail: galicr@zg.t-com.hr
Mirjana Mrčela, jb prisjednik
Marina Kardum, jb vježbenik

Galović Stanislava, Miroslava Milića 4,
tel.3881757, fax.3881780
e-mail: notar.galovic@hi.t-com.hr
Tomislav Garofulić, jb savjetnik

Glibota Milan, Trnjanska cesta 23, tel/fax.615 19 60
e-mail: notar-glibota@zg.htnet.hr
Snježana Pavlović Rajčević, jb prisjednik
Vedrana Jerosimić, jb prisjednik

Grladinović Dubravka
Draškovićeve 13, tel/fax. 461 23 16,
e-mail: biljeznik-grladinovic@email.t-com.hr
Tina Jokić, jb prisjednik
Mirna Ivković, jb vježbenik

Hanžeković Živković Iva i Škaričić-Sinčić Lada
Gajeve 2/IV, tel. 487 60 71, fax.4812967
e-mail: biljeznici-hanzekovic-sincic@zg.htnet.hr
Sabrina Kafedžić, jb prisjednik
Anita Škurjanec, jb prisjednik
Margita Kozina Ištuk, jb savjetnik
Ivana Tkalčić, jb vježbenik
Kristina Mikulić, jb vježbenik
Barbara Živković, jb vježbenik

Herceg-Miličević Ljiljana, Đordićeva 13,
tel. 492 12 20, fax.4921221
e-mail: ljiljana.herceg-milicevic@zg.htnet.hr
Ivana Herceg, jb prisjednik
Vedran Vujanović, jb savjetnik
Daniel Deković, jb vježbenik

Horvat-Pernar Željka, Savska cesta 9, tel/fax. 482 95 70
e-mail: notar-pernar@zg.htnet.hr
Ernita Obuljen, jb prisjednik

Hukelj Anica, Mrazovićeve 6/I, tel. 481 99 55, fax.4819951
e-mail: notar-hukelj@zg.htnet.hr
Kristian Hukelj, jb prisjednik
Nikolina Nežić, jb prisjednik
Marija Soko, jb savjetnik
Marina Mesić, jb vježbenik

Ilić Ante, Tomašićeva 7
tel. 462 08 15, fax.4636493, e-mail: j.b.a.ilic@inet.hr
Ivana Ilić, jb prisjednik
Blaženka Plečaš, jb prisjednik
Mirjana Mikulčić, jb savjetnik
Katarina Zebec, jb vježbenik

Jakić Branko, Zelinska 3, tel/fax. 611 46 44
e-mail: branko.jakic@inet.hr
Lidija Lešić Duralija, jb prisjednik
Marko Elijaš, jb savjetnik

Jakobović Gordana, Ilica 176, tel/fax. 377 7317
e-mail: notar-jakobovic@zg.htnet.hr
Ljerka Gec, jb prisjednik
Sinja Maja Oštrek, jb savjetnik

Jelavić Zoran, Hrvatskog proljeća 40, tel/fax. 291 36 08
e-mail: zoran.jelavic@zg.htnet.hr
Tamara Kaiser, jb prisjednik

Ježek Mladen, Šoštarićeve 8/III, tel./fax. 4929641
e-mail: mladen.jezek2@zg.t-com.hr
Danaja Debicki, jb prisjednik
Tomislav Žabek, jb vježbenik

Jukić Nevenka, Unska 2a, tel.6170933, 6170934
e-mail: nevenka.jukic@zg.t-com.hr

Jurić Marijan, Savska cesta 56, tel. 617 71 34, fax.6177137
e-mail: marijan.juric2@zg.htnet.hr
Marija Bartolić, jb prisjednik

Juroš Alen, Dankovečka 8, tel.2989494,
e-mail: notarjuros@zg.t-com.hr

Kelečić Vesna, Zagrebačka avenija 104 c/III,
tel. 3878088, fax. 3878107,
e-mail: biljeznik.kelecic@post.t-com.hr
Tina Petrić, jb savjetnik

mr.sc.Knego-Rogina Jadranka, Argentinska 4
tel/fax. 345 19 46, e-mail: j.b.knego@gmail.com
Josip Rogina, jb prisjednik
Vika Despot, jb prisjednik
Marija Pezer, jb savjetnik

Kutija-Kušpilić Renata, Maksimirska 3,
tel. 239 59 84, fax. 2395985
e-mail: renata-kutija-kuspilic@zg.htnet.hr
Nikolina Milešević, jb prisjednik

Lisonek Ilinka, Trg Hrvat. velikana 4,
tel. 481 04 93, fax. 4871548

e-mail: ilinka.lisonek@zg.htnet.hr
 Sanja Kodrnja, jb prisjednik
 Suada Jašarević, jb prisjednik
 Sandra Nikolov, jb prisjednik
 Zrinka Akalović, jb vježbenik

Lovrić Biserka, Grižanska 6, tel. 295 52 10, fax. 2955212
 e-mail: biserka.lovric@zg.htnet.hr
 Franka Kralj, jb prisjednik
 Božica Jagoić Tukša, jb savjetnik

Marčinko Vladimir, Palmotićeve 43a
 tel. 4839 627, faks 4921 120
 e-mail: vladimir.marcinko@zg.t-com.hr
 Tanja Kapitan, jb prisjednik
 Tena Genc, jb prisjednik
 Iva Kršić, jb savjetnik

Maroslavac Željka, Av. Dubrovnik 12,
 tel. 655 13 73, fax. 6548151, e-mail: zmaroslav@inet.hr
 Gordana Manojlović, jb prisjednik
 Irena Marić, jb prisjednik

Martinović Igor, Petrinjska 14, tel. 492 02 51, fax. 492 03 99
 e-mail: igor.martinovic6@zg.t-com.hr
 Mirela Kovačević, jb vježbenik

Matijević Tomislav, Ilica 191A, tel. 3700199,
 e-mail: tomislav.matijevic3@zg.t-com.hr

Matko Ruždjak Jožica, Kneza Višeslava 2,
 tel. 4611760, fax. 462 28 33
 e-mail: jozica.matko-ruzdjak@zg.t-com.hr
 Sanja Vladušić, jb prisjednik
 Nataša Marijanović, jb prisjednik
 Vida Baranović, jb vježbenik

Matoš Mladen, Ilica 297
 tel. 377 92 06, 377 65 60 fax.3745678
 e-mail: mladen.matos@notar-matos.hr
 Daniela Božić, jb prisjednik
 Željka Belić, jb prisjednik

Modrušan Kornelija, Draškovićeve 8, tel. 481 43 53
 e-mail: kornelija.modrusan@zg.htnet.hr

Parlov Ivan, Ozaljska 21, tel. 309 73 33, fax.3098333
 e-mail: notar-parlov@zg.htnet.hr
 Mate Juroš, jb prisjednik
 Ivana Jerković, jb savjetnik

Pejović-Fumić Lidija, Ilica 75/I, tel/fax. 484 67 95
 e-mail: lpejovic@inet.hr

Picukarić Željka, Boškovićeve 12, tel.4810095,
 e-mail:zeljka.picukaric@zg.t-com.hr

Popov Lucija, Iblerov trg 2/II, tel/fax. 455 27 02,
 e-mail: notar-popov@zg.htnet.hr
 Tea Pavičić Gracin, jb prisjednik
 Vanja Popov, jb savjetnik
 Maša Morić, jb vježbenik

Pučar Vesna, Miramarska 24,
 tel. 6155191, 6155194, fax. 6155190
 e-mail: v.pucar@notar-pucar.hr
 Suzana Audić-Vuletić, jb prisjednik
 Ozren Ivković, jb prisjednik
 Ivana Cvetković, jb savjetnik

Ranogajec Branko, Heinzelova 40, tel. 450 08 88
 e-mail: notar-ranogajec@zg.htnet.hr
 Domagoj Ranogajec, jb prisjednik

Ribarić Obrenija, Nikole Tesle 16, tel/fax.485 50 84
 e-mail: jb-ribaric@zg.htnet.hr
 Marija Antolin, jb prisjednik
 Suzana Jakšeković, jb prisjednik
 Ivana Macanić, jb savjetnik

mr. sc. Rotim Jozo, Trg J.F.Kennedyja 6b
 tel. 238 36 40, fax. 238 36 41,
 e-mail: biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr
 Boro Bubnjić, jb prisjednik
 Ivan Rotim, jb vježbenik

Sabol Terezija-Zinka, Turinina 5, tel. 4802080, fax. 6603992,
 e-mail:notar.sabol@gmail.com
 Marina Babić Katić, jb prisjednik

Serda Pavlović Suzana, Maksimirska 38, tel. 2310130,
 e-mail: suzana.serda-pavlovic1@zg.t-com.hr
 Biserka Hrvatinić, jb savjetnik

Sudar Duško, Frankopanska 2A, tel/fax. 484 78 69
 e-mail: notar-sudar@zg.htnet.hr
 Katarina Dilber, jb prisjednik
 Tihana Sudar, jb savjetnik
 Suzana Ilić Musić, jb vježbenik
 Igor Sudar, jb vježbenik

mr.sc.Svedrović-Kilibarda Ljubinka, Ilica 139a,
 tel.3779300,fax.3779500
 e-mail: biljeznik-lj.svedrovic@zg.htnet.hr
 Iva Glamočak, jb savjetnik

Šarčević Vladimir, Tratinska 79/I, tel. 302 26 12, fax.3094332
 e-mail: biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr
 Ivana Vrcić, jb prisjednik

Šaškor Stjepan, Petrinjska 4, tel/fax. 481 05 35,
e-mail: stjepan.saskor@zg.htnet.hr
Vesna Lelas, jb prisjednik
Katarina Sokić, jb prisjednik

Škrinjar Senija, Vlaška 103, tel/fax. 466 50 78
e-mail: senija.skrinjar@zg.htnet.hr
Marijana Dekanić, jb prisjednik
Marija Šajatović, jb vježbenik

Štefčić Jasna, Zajčeva 1, tel./fax. 2422866
e-mail: jasna.stefcic@zg.t-com.hr

Tadić Nikola, Prilaz Đ. Deželića 23,
tel. 482 64 40, fax.4826512
e-mail: jb-nikola.tadic@zg.htnet.hr
Zrnka Fičko, jb prisjednik
Sonja Galeković, jb savjetnik
Bela Bajić, jb vježbenik

Trkman Pajić Mirjana, Škrlečeva 39, tel/fax.2302335,
e-mail: notar.trkmanpajic@yahoo.com
Jana Pajić, jb savjetnik

Valić Katica, Trg N. Š. Zrinskog 17,
tel 487 30 60, fax.4873051
e-mail: jb-katica.valic@zg.htnet.hr
Nada Jukić, jb prisjednik
Tomislav Knez, jb prisjednik
Kristijan Krznarić, jb vježbenik

Vodopija Čengić Ljiljana, Rudeška cesta 173,
tel. 388 8516, fax.388 8517
e-mail:vodopija.cengic.ljiljana.javni.biljeznik@zg.t-com.hr
Marina Balinger, jb savjetnik

Zajec Vlasta, Trg k. Tomislava 4, tel. 485 27 07, fax. 4852708
e-mail: vlastazajec@inet.hr
Sanja Lovrić, jb prisjednik
Zvezdana Popović, jb prisjednik
Majda Miloglav, jb vježbenik

Zorić Jasna, Dugoselska 12, tel/fax. 231 13 31
e-mail: jb-j.zoric@zg.htnet.hr
Anamarija Baljkas Hrgić, jb prisjednik
Nikolina Gažić jb prisjednik
Ivana Mlinarević, jb savjetnik

Žitko Janko, Poljička 12, tel.6117303, fax.6176471
e-mail: javnibin@inet.hr
Elvira Belošević, jb prisjednik
Dada Žitko, jb vježbenik

Žitko Jasna, Milana Amruša 7/II, tel.4810165, fax.4813166,
e-mail:notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr

31300 BELI MANASTIR (031)

Milas David, Kralja Tomislava 39 , tel. 742 242 , fax. 742240
e-mail: notar-milas@os.t-com.hr
Krešimir Milas, jb savjetnik
Mario Milas, jb vježbenik

23210 BIOGRAD NA MORU (023)

Kvartuč Dušan, Obala P. Krešimira IV bb, tel/fax. 383 021
e-mail: javni-biljeznik-dusan-kvartuc@zd.htnet.hr

43000 BJELOVAR (043)

Čulo Poljak Marija, Trg E.Kvaternika 2, tel.220696,
e-mail: j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr

Kustić Marija, A. Starčevića 5b, tel/fax.242 145
e-mail: jb.marija.kustic@bj.htnet.hr
Sandra Naumovska, jb prisjednik
Natalija Batinac, jb prisjednik

Marković Slavka, Ul. A. K. Miošića 28a, tel. 241 553,
fax.221252
e-mail: biljeznik-markovic@bj.htnet.hr
Mario Franjić, jb prisjednik

Osmanović Nevenka, P. Preradovića 8/I,
tel. 241 250, fax. 241 251
e-mail: nevenka.osmanovic@bj.htnet.hr
Martina Druga, jb prisjednik
Ivana Mrsin, jb vježbenik

20271 BLATO (020)

Vojvodić Markita, Ulica 31, tel/fax. 851 917
e-mail: javni.biljeznik@du.htnet.hr

52460 BUJE (052)

Nazarević Snježana , Trg J. Broza Tita 1,
tel. 721 743, fax. 721 744
e-mail: snjezana.nazarevic@pu.htnet.hr
Dijana Akrap, jb prisjednik

51250 CRIKVENICA (051)

Boras Koko, Ul. K. Zvonimira 29, tel/fax.241952
e-mail: javni.biljeznik.koko.boras@ri.t-com.hr

40000 ČAKOVEC (040)

Crnčec Jasenka, I. G. Kovačića 6, tel/fax. 311 507
e-mail: jb-jasenka.crncec@ck.htnet.hr
Latinka Ivošević, jb prisjednik
Tatjana Pavlic Blažon, jb savjetnik

Jalšovec Sanda, Matice hrvatske 6, tel.310688,
jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr

Kvakan Ivan, R. Boškovića 21, tel/fax. 390 733
e-mail: kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.htnet.hr
Jelena Bogdan Kvakan, jb savjetnik
Petar Kvakan, jb vježbenik

Marodi Ivan, Matice hrvatske 14, tel/fax. 390 477
e-mail: ivan.marodi@ck.htnet.hr
Katarina Logožar, jb savjetnik
Monika Mlinarić, jb vježbenik

Zvonarek Mirjana, Otokara Keršovanija 1, tel. 390750,
e-mail: zvonarek.javni.biljeznik@cj.t-com.hr

51219 ČAVLE (051)

Vesna Šeškar, Čavle 78, tel. 545 326,
e-mail: notar.seskar@ri.t-com.hr
Željka Tuškan Bregovac, jb savjetnik
Jelena Papić, jb vježbenik

43240 ČAZMA (043)

Torbašinović Ljerko, Trg čazm. kaptola 9,
tel. 772 342, fax. 227 040
e-mail: ljerko.torbasinovic@bj.htnet.hr

43500 DARUVAR (043)

Čop Mladen, Trg K. Tomislava 1, tel/fax. 333 512
e-mail: notar.cop@bj.htnet.hr

51300 DELNICE (051)

Mihelčić Nikola, Amerikanska 3, tel/fax. 811 812
e-mail: javni-biljeznik-nikola-mihelcic@ri.htnet.hr

49240 DONJA STUBICA (049)

Cividini Marija, Trg M. Gupca 11, tel/fax. 286 268
e-mail: jbm-cividini@kr.htnet.hr
Maja Baković, jb savjetnik

31540 DONJI MIHOLJAC (031)

Đurđević Dinko, Trg A. Starčevića 11, tel/fax. 632 527
e-mail: javni-biljeznik-d-djurdjjevic@os.htnet.hr
Zrnka Stamoska, jb prisjednik

20000 DUBROVNIK (020)

Bronzan Luce, v.d. javni bilježnik, Vukovarska 24,
tel.411292,fax.311943
e-mail: luce.bronzan@gmail.com
Iva Carić, jb savjetnik

Mozara Nikša, Vukovarska 17, tel.638570, fax648574
e-mail: jb.ured@biljeznik-mozara.hr
Jelena Škrabo, jb prisjednik

Matea Šagarjelo, jb vježbenik

Radović Ivo, Dr A.Starčevića 20/I, tel.492050,
e-mail: biljeznik.ivoradovic@optinet.hr

Stanić Anđelko, Ante Starčevića 72, tel. 357 777,fax.357946
e-mail: andjelko.stanic@du.htnet.hr
Nada Pirjać, jb prisjednik

Viden Nikša, Vukovarska 22, tel. 412 644,fax.311566
e-mail: niksa.vidjen@du.t-com.hr
Anto Lozančić, jb prisjednik

47250 DUGA RESA (047)

Antić Ivanka, Trg Sv. Josipa br. 6, tel. 844 262
javni-biljeznik-antic@ri.htnet.hr
Ines Antić, jb savjetnik
Marina Tkalčević, jb vježbenik

10370 DUGO SELO (01)

Copić Krešimir, Dragutina Domjanića 1, tel. 275 44 79
e-mail: kresimircopic@yahoo.com
Natalija Pavlović, jb prisjednik

Perić Slavica, J. Zorića 8, tel. 277 56 20, fax.2775621
e-mail: notar-slavica.peric@zg.t-com.hr
Andreja Posavec, jb savjetnik

31400 ĐAKOVO (031)

Brač Nikola, Ulica pape Ivana Pavla II 8
tel/faks: 031 810 605
e-mail:javni.biljeznik.brac@os.t-com.hr

Crnov David, Ul. Pape Ivana Pavla II 6, tel.fax. 815136,
e-mail:crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Ratinčević Pavao, Stjepana Radića 4, tel/fax. 822 186
e-mail: jb-pavao.ratincevic@os.htnet.hr

48350 ĐURĐEVAC (048)

Matulec Darko, Kralja Tomislava 2, tel/fax. 813 891
e-mail: notar.darko.matulec@hi.t-com.hr

Šimčić Ankica, Trg Sv.Jurja 1, tel.fax.811 811
e-mail:simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr

43280 GAREŠNICA (043)

Škalički Branka, Ul. Hrv. branitelja 1, tel/fax. 532 476
e-mail: b352kali@globalnet.hr
Marko Bilandžija, jb prisjednik

44400 GLINA (044)

Bukovac Marina, S. i A. Radića 12, tel/fax. 882 625
e-mail: marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.htnet.hr

53000 GOSPIĆ (053)

Fajdić Mile, Kaniška 9, tel.573337,
e-mail:mile.fajdic@gs.t-com.hr

Zdunić Boris, Popa Frana Biničkog 10, tel/fax. 574 862

e-mail: javni-biljeznik-zdunic@gs.htnet.hr
Marija Butković, jb savjetnik
Vesna Basta, jb vježbenik

43200 GRUBIŠNO POLJE (043)

Luketić Ivo, A.G.Matoša 3, tel/fax. 485 025
e-mail: ivo.luketic@bj.htnet.hr

44430 HRVATSKA KOSTAJNICA (044)

Pličanić Gordana, Nine Marakovića 69, tel/fax.044/851-229
e-mail: javni.biljeznik.plicanic@sk.t-com.hr

32236 ILOK (032)

Šimunić Tomislav, Vukovarska 66, tel. 590 300
e-mail: tomlav.simunic@vk.htnet.hr

21260 IMOTSKI (021)

Ujević Petar, Ante Starčevića 17, tel/fax. 722 300,
e-mail: javni.biljeznik.petar.ujevic@st.htnet.hr

42240 IVANEC (042)

Šagi-Belcar Nada, Ak.Ladislava Šabana 5, tel. 782 104
e-mail: nada.sagi-belcar@vz.htnet.hr
Danijela Marković, jb prisjednik

10310 IVANIĆ GRAD (01)

Mišković Marijan, Moslavačka 12, tel. 288 86 88
e-mail: marijan.miskovic@vk.htnet.hr

10450 JASTREBARSKO (01)

Volarić Stjepan, Braće Kazić 7, tel. 628 39 69
e-mail: notar-stjepan.volaric@zg.htnet.hr
Ivana Širanović, jb prisjednik

47000 KARLOVAC (047)

Augustinović Marina, V. Nazora 6, tel. 615 466
e-mail: jb-marina.augustinovic@ka.htnet.hr
Ivana Lipošćak, jb prisjednik

Bubaš-Magličić Nina, I. G. Kovačića 2, tel. 616 111

e-mail: nina.bubas-maglicic@ka.htnet.hr
Sandra Rekaš, jb vježbenik

Kaić Željko, Matije Gupca 1/II, tel. 615 202,fax.615204

javni.biljeznik.kaic.zeljko@ka.htnet.hr
Sandra Cindrić, jb prisjednik
Nina Pavičić, jb savjetnik

Plavetić Snježana, Domobranska 6

tel.fax.600 605, fax. 600 689
e-mail:jb.plavetic@ka.t-com.hr

Tranfić Željka, Trg J.Broza 2, tel. 416 801

e-mail:jb-zeljka.tranfic@hi.t-com.hr
Tihana Stepić, jb vježbenik

Žaja Blanka, Gundulićeva 8, tel. 615 920,fax. 615 940

e-mail: notar.blanka.zaja@ka.htnet.hr
Morana Kasun, jb savjetnik

51215 KASTAV (051)

Mavrinac Radosna, Trg Matka Laginje 1, tel. 691 070

e-mail: notar.mavrinac@ri.htnet.hr
Martina Lučić, jb prisjednik
Emina Dedić, jb vježbenik

21216 KAŠTEL STARI (021)

Donika-Stanojević Joško, Obala K. Tomislava 26

tel. 232 333, e-mail:j avni-biljeznik-donika@st.htnet.hr
Tatjana Perić, jb prisjednik
Rozika Dajak, jb savjetnik

49290 KLANJEC (049)

Čižmek Mirko, Trg mira 11, tel. 550 331
e-mail: mirko.cizmek@kr.htnet.hr

22400 KNIN (022)

Čujec Josip, Tvrtkova 3, tel. 662 673
e-mail: josip.cujec@si.htnet.hr

48000 KOPRIVNICA (048)

Bakrač Nikola, Opatička 5, tel. 622 755
e-mail: notar-bakrac@kc.htnet.hr
Maja Vidović, jb savjetnik

Ostović Marina, A. Nemčića 4a, tel. 623 820

e-mail: marina.ostovic@kc.htnet.hr
Ema Nad, jb prisjednik

Papac Ljubica, A. Nemčića 1/I, tel. 626 817

e-mail: ljubica.papac@kc.htnet.hr

Pavlović Ronald, Križevačka 5, tel/fax.622440

e-mail:notar-pavlovic@kc.t-com.hr

20260 KORČULA (020)

Kaliman Ivna, Kovački prolaz 25, tel. 715758

e-mail: ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr

51221 KOSTRENA (051)

Flego Davorka, Kostrenskih boraca 13, tel.289007,

e-mail: davorka.flego.javni.biljeznik@ri.t-com.hr

49000 KRAPINA (049)

Bjelčić Damir, Ljudevita Gaja 8, tel. 373 064

e-mail: damir.bjelcic@kr.htnet.hr

Martina Cerovečki, jb savjetnik

Bišćanin Pešut Zdravka, Kardinala Stepinca 6

tel. 301 116, e-mail: notar.pesut@inet.hr

48260 KRIŽEVCI (048)

Jelić-Veršić Nataša, Baltičeva 4, tel. 682 890, fax.271 340

e-mail: jb-natasa-jelic.versic@kc.htnet.hr

Ana Benko, jb prisjednik

Tušek Višnja, I. Z. Dijankovečkog 9,

tel. 681 700, fax. 271 218

e-mail: visnja.tusek@gmail.com

Željka Skalički, jb prisjednik

51500 KRK (051)

Katunar Zrinski Miljenka, Trg bana J.Jelačića 5

tel/fax. 520 536

e-mail: katunar.zrinski@hi.t-com.hr

Muhvić Maja, Svetog Bernardina bb, tel. 221 674

e-mail: maja.muhvic@ri.htnet.hr

Neven Kućar, jb prisjednik

Jadranka Barić Jakominić, jb savjetnik

44320 KUTINA (044)

Malačić Mira, Hrvat.branitelja 11, tel.681 500, fax.676500

e-mail: jb-mira.malacic@sk.htnet.hr

Tina Krmpotić, jb savjetnik

Medić Mato, Trg K.Tomislava 7, tel. 683 525

e-mail: javni.biljeznik.medic.mato@sk.htnet.hr

Mokry-Uroić Dubravka, Kneza Trpimira 2a, tel. 630 288,

e-mail: dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr

52220 LABIN (052)

Udovičić Rita, Zelenice 18/I, tel.85 20 13

e-mail: notar-udovicic@pu.htnet.hr

Terković Branko, Rudarska 7, tel.851141, fax.851142

e-mail:javni.biljeznik.branko.terkovic@hi.t-com.hr

Čekada Lara, jb savjetnik

51415 LOVRAN (051)

Radmila Mandić, Šetalište M. Tita 35, tel. 293 426,

e-mail: notarlovrans@ri.t-com.hr

Munirka Kurpejović, jb vjezbenik

42240 LUDBREG (042)

Radašić Kruno, Miroslava Krležje 27, tel. 810 125

e-mail: kruno.radasic.j.b@vz.htnet.hr

51550 MALI LOŠINJ (051)

Marković Božo, Braće Vidulić 2-6

tel. 233 047, fax.520401,e-mail: bozo.markovic@ri.htnet.hr

21300 MAKARSKA (021)

Barbić Ante, Ul. 4. svibnja 533 br. 1, tel. 615 500

e-mail: notar-a.barbic@hi.htnet.hr

Anamarija Arapović Vranješ, jb prisjednik

Nevenka Šimac, jb savjetnik

Pejković Ante, Ul. Stjepana Radića 7, tel. 615 257

e-mail: notar.pejkovic@inet.hr

Anja Pejković, jb savjetnik

Lora Pejković, jb vjezbenik

20350 METKOVIĆ (020)

Vedran Plećaš, Trg k.Tomislava 3/I, tel. 681 177

e-mail: miho.plecas@du.hinet.hr

Darijo Protrka, jb vjezbenik

Damir Gnjidić, jb vjezbenik

Kornelija Krešić, jb vjezbenik

Nikolić Vlado, A. Starčevića 9, tel. 681154

e-mail: biljeznik-nikolic@du.htnet.hr

Joško Pandža, jb prisjednik

40315 MURSKO SREDIŠĆE (040)

Ruža Hoblaj, Trg braće Radića 8a, tel. 543 300

e-mail: notar.hoblaj@ck.htnet.hr

Hana Hoblaj, jb vjezbenik

31500 NAŠICE (031)

Godžirov Boris, Pejačevićev trg 11, tel. 615 100

e-mail: boris.godzirov@os.htnet.hr

Mandić Ljerka, Braće Radića 6, tel. 612 093, fax. 612 092

j.b.ljerka.mandic@hit-com.hr

35400 NOVA GRADIŠKA (035)

Jelinić Stanka, Karla Dienesha 3, tel/fax. 363 388

e-mail: javni-biljeznik-s.jelinic@sb.htnet.hr

Domagoj Strinavić, jb savjetnik

Zima Dražen, Trg kralja Tomislava 5, tel/fax. 361 961

e-mail: notar.drazen.zima@sb.htnet.hr

Dražen Orešković, jb prisjednik

52466 NOVIGRAD (052)

Aleksandra Micelli, Trg Pozzetto 19, tel. 757043, fax.726232
e-mail: aleksandra.micelli@zg.htnet.hr
Lejla Ritoša Horvat, jb prisjednik
Antonija Škarda, jb savjetnik

42220 NOVI MAROF (042)

Vidović-Džidić Nada, Zagrebačka 2, tel/fax 612 244
e-mail: nada.vidovic-dzidic1@vz.htnet.hr
Valentina Žugec, jb prisjednik

51259 NOVI VINODOLSKI (051)

Tus Jelena, Korzo Vinodolskog zakona br. 50A,
Tel/fax. 245 503, e-mail: jelena.tus@ri.htnet.hr

44330 NOVSKA (044)

Ante Đerek, Trg L. I. Oriovčanina 18/1, tel/fax. 601 515
e-mail: javni.biljeznik.ante.djerek@sk.htnet.hr

47300 OGULIN (047)

Brčić Mirjana, Ul. Ivane Brlić-Mažuranić 2, tel/fax. 525 444
e-mail: biljeznik-m.brcic@ka.htnet.hr
Neda Brkljačić, jb vježbenik

21310 OMIŠ (021)

Vuković Radoslav, Četvrt Ž. Dražojevića bb,
tel/fax. 861 753, e-mail: jb-radoslav.vukovic@st.htnet.hr

51513 OMIŠALJ (051)

Budimir Zvonimir, Prikešte 15, tel/fax. 841 754
e-mail: notar-z.budimir@ri.htnet.hr

51419 OPATIJA (051)

Kuzle Krešimir, Maršala Tita 75/I, tel. 272 939, fax.711280
e-mail: javni-biljeznik-kuzle@ri.htnet.hr
Hrvojka Kuzle, jb prisjednik
Marta Jakotić, jb vježbenik

Šuran Nataša, Maršala Tita 80, tel. 272 955, fax. 271 738
e-mail: jb-natasa.suran@ri.htnet.hr
Morana Čavka, jb vježbenik

33515 ORAHOVICA (033)

Novačić Antun, Trg pl. Mihalovića 2, tel/fax. 674 336
e-mail: jb-antun-novacic@vt.htnet.hr
Mario Novačić, jb vježbenik

49243 OROSLAVJE (049)

Tadić Petar, Ul. Milana Prpića 65, tel/fax. 284 362
e-mail: petar.tadic1@kr.htnet.hr

31000 OSIJEK (031)

Arambašić Biserka, Kapucinska 17/I,
tel. 214 660 fax.214661

e-mail: notar.arambasic@os.htnet.hr
Vjenceslav Arambašić, jb prisjednik

Borić Mirjana, Jakova Gotovca 13, tel. 202 200, fax.202 204
e-mail: notar-mirjana.boric@os.htnet.hr
Ivana Kovačević, jb prisjednik
Aleksandra Kolev, jb prisjednik
Vedran Borić, jb vježbenik

Dumančić Dragica, Vrt J. Truhelke 3, tel/fax. 201 277
e-mail: jbdumancic@yahoo.com
Marijan Dumančić, jb prisjednik

Kokić Anamarija, Trg slobode 3/I, tel.204027,
e-mail: amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr

Kovačev Tatjana, Europske avenije 4, tel/fax. 206605
e-mail: tatjana.kovacev@os.htnet.hr
Beneš Dora, jb savjetnik

Pavelić-Musa Zdenka, Županijska 13, tel/fax. 200 808
e-mail: pavelic-musa.javni.biljeznik@os.htnet.hr
Ljiljana Vodopija, jb prisjednik

Perić Lidija, Kapucinska 25/I, tel/fax. 201 110
e-mail: lidija.peric@inet.hr
Mijo Perić, jb prisjednik
Jasminka Pavlov, jb prisjednik
Antonija Dilber, jb savjetnik

Popović Mandica, Trg A.Starčevića 10, tel.650211,
e-mail: javni.biljeznik.mandica.popovic@os.htnet.hr

Rok Verica, Kapucinska broj 23/I, tel/fax. 700 707, 205211
e-mail: javni.biljeznik-rok.verica@os.htnet.hr
Lana Albert, jb savjetnik

Šimašek Zlatko, Vijenac Paje Kolarića 2, tel./fax.215650
e-mail: simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr
Martina Kubaša, jb vježbenik

Šustić Hrvatinić, Hrvatske Republike 31b, tel.213213m
e-mail: sustic.hrvatini@os.t-com.hr

23290 PAG (023)

Škunca Elizabeta, Podmir bb, tel. 612 281, fax.616905
e-mail: elizabetza.skunca@zd.htnet.hr

34550 PAKRAC (034)

Grgurić-Rukavina Dubravka, Trg bana Jelačića 6, tel/
fax.412905
e-mail: dubravka.grguric-rukavina@po.htnet.hr

52000 PAZIN (052)

Blečić Marija, Jože Šurana 6, tel/fax. 621 544,
e-mail: jb-marija.blecic@pu.htnet.hr
Marijan Paulišić, jb prisjednik
Nada Bartolić, jb vježbenik

Jeromela Mauša Nataša, Dinka Trinajstića 2,
Tel/fax. 621 111, e-mail: biljeznik.natasa@hi.t-com.hr

44250 PETRINJA (044)

Antoš-Kovačićek Višnja, Dr. Franje Tuđmana 7
tel/fax. 814 587,
e-mail: jb-visnja.antos-kovacicek@sk.htnet.hr

33405 PITOMAČA (033)

Andal-Mlinarić Brigita, Trg Kralja Tomislava bb,
Tel/fax. 801 561, e-mail: jbudredbam@email.t-com.hr

10451 PISAROVINA (01)

Barbarić Petar, Trg Stjepana Radića 4/l
tel/fax.6291869, e-mail: barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr

44317 POPOVAČA (044)

Greblo Vladimir, Trg grofa Erdedy 28,
tel. 679 668, fax.670 771
e-mail: vladimir.greblo@sk.htnet.hr

52440 POREČ (052)

Ferenc Tanja, Trg slobode 2
tel.452 905, fax. 428 210
e-mail: jb-tanja.ferenc@pu.htnet.hr
Marjana Kirin, prisjednik

Pahović Đordano, Trg slobode 2a
tel/fax. 442 163, e-mail: notar-pahovic@pu.htnet.hr
Tijana Belac, jb prisjednik
Sabina Parenčan, jb vježbenik

Hrvatini Marija, 8.marta 1, tel.433258,
e-mail: marija.hrvatini@pu.t-com.hr
Tina Kalac, jb vježbenik

34000 POŽEGA (034)

Bagarić Niko, Ul. Sv. Florijana 6, tel/fax. 272 551
e-mail: niko.bagaric@po.htnet.hr
Marijana Perić, jb prisjednik

Brekalo Ante, Dragutina Lermana 6, tel.272 332, fax.313152
e-mail: jb-brekalo-ante@po.htnet.hr
Zdenka Husar, jb prisjednik
Domagoj Brekalo, jb vježbenik

mr.sc.Včelik Mario, Primorska 2, tel/fax.251640,
e-mail: biljeznik-vcelik@po.t-com.hr
Ksenija Hudeček, jb savjetnik

40323 PRELOG (040)

Balaban Marijan, Trg Sv.Florijana 20 tel/fax. 646 200
e-mail: mbalaban@net.hr

Blažeka Ljiljana, Glavna 26, tel/fax. 645 062
e-mail: ljiljana.blazeka@inet.hr
Andreas Varga, jb savjetnik

49218 PREGGRADA (049)

Pavelić Irma, Kostelgradska 9, tel/fax. 377 884
e-mail: irpaveli@inet.hr
Gordana Večerić, jb prisjednik

52100 PULA (052)

Crljenica Alida, Ćirilometodske družbe 1, tel/fax. 215 625
e-mail: notar-crljenica@pu.htnet.hr
Sandra Bilić, jb prisjednik
Ivana Lišnić, jb vježbenik
Maja Crljenica, jb vježbenik

Marina Paić-Čerin, Olge Ban 8, tel. 215 311, fax.380 804
e-mail: marina.paic-cerin@notar-cerin.hr
Duško Bambić, jb prisjednik
Vedrana Mirković, jb vježbenik
Jelena Raguz, jb vježbenik
Marko Vitasović, jb vježbenik

Kopić Nansi, Anticova 9/l, tel/fax. 217 808
e-mail: notar.nansi@pu.htnet.hr
Elena Vukotić, jb savjetnik
Vedran Franković, jb vježbenik
Ivan Beletić-Tatić, jb vježbenik

Krajcar Denis, Flanatička 10, tel/fax. 215 315
e-mail: notar.krajcar@pu.htnet.hr
Mladen Meničanin, jb prisjednik
Željko Valenta, jb prisjednik

Kukučka Ivan, Jurja Žakna 4b, tel.544755,fax.213097
e-mail: notarpula@pu.t-com.hr
Danijela Diković Komadina, jb prisjednik

Obrovac Skira Sonja, M. Laginje 2, tel. 211 260,
e-mail:sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr

Perković Divna, Mletačka 2, tel.217505,fax.522316
e-mail: notar.d.perkovic@pu.htnet.hr
Iva Pauro, jb vježbenik

Pliško Mirna, Smareglina ul. br.7, tel/210511, fax.522377
e-mail: jb-mirna.plisko@hi.htnet.hr
Ivan Regvat, jb prisjednik
Vesna Perković, jb vježbenik

51280 RAB (051)

Radić Ermina, Mali Palit bb, tel/fax. 725 498
e-mail: javnibin@inet.hr
Draženka Pičuljan, jb prisjednik

51000 RIJEKA (051)

Banić Miroslav, Korzo 4/II, tel/fax. 338 114
e-mail: miroslavbanic@inet.hr
Petar Banić, jb savjetnik

Borčić Jadranka i Sokolić-Ožbolt Olga

Užarska 28-30/II tel/fax. 212 513
e-mail: notari-borcic-sokolic@ri.t-com.hr
Marija Butković, jb savjetnik
Danijela Miloš, jb vježbenik

Ćuzela Vesna, Korzo 18, tel 339 686, fax. 322 969

e-mail: notar.cuzela@globalnet.hr
Milena Čehajić, jb prisjednik
Sunčica Žužić Kovačić, jb prisjednik
Zvonka Beg Kvaternik, jb savjetnik
Davor Vidas, jb vježbenik

Grozdanić-Dekleva Marija, Korzo 35/I, tel/fax. 336 727

e-mail: notar.grozdanic-dekleva@ri.htnet.hr
Loris Baričević, jb prisjednik
Veronika Fućak Zvonarić, jb prisjednik
Tihana Radojković, jb savjetnik
Nikolina Božić, jb vježbenik

Legović Gordana, Rudolfa Strohala 3

tel. 322 922, fax. 321 052
e-mail: notar.legovic@ri.t-com.hr
Ivana Saftić, jb savjetnik

Lovrović Lečić Vera, Fiorello la Guardia 25,

Tel/fax. 212 665, e-mail: jbvll@ri.htnet.hr
Nada Jovanić, jb prisjednik
Katarina Datković, jb savjetnik

Marinković Žaklina, Zagrebačka 18, tel.331323,

e-mail:notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com

Panjković Velibor, Ante Starčevića 4,

tel. 317 370, fax. 317 076
e-mail: velibor.panjkovic@ri.htnet.hr
Snježana Horvat Paliska, jb prisjednik
Branka Šarić, jb prisjednik

Amira Predovan, jb prisjednik
Danijela Duran Šunić, jb savjetnik
Blanka Kosjek, jb vježbenik
Mirna Zec, jb vježbenik
Tamara Mihalović, jb vježbenik

Paravić Darko, Gnambova 2/II, tel/fax. 330532

e-mail: jb-paravic@ri.t-com.hr
Robert Beletić, jb prisjednik
Miodrag Ivković, jb prisjednik
Andrej Pavešić, jb savjetnik
Mario Brajdić, jb vježbenik

Pejnović Stevan, Ribarska 2/2, tel.214783,

e-mail: notar.pejnovic@ri.t-com.hr

Sablić Dorčić Marina, Ciottina 5, tel.494169,

e-mail: biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr
Vesna Matković, jb prisjednik
Ana Sabljak, jb vježbenik

Smojver-Bašić Anđelka, Školjić 2, tel/fax. 335 890

e-mail: jb-andjelka-smojver-basic@ri.htnet.hr
Željko Bašić, jb prisjednik

Švegović Vesna, Titov trg 10, tel/fax. 335 753

e-mail: javni-biljeznik-vesna-svegovic@ri.htnet.hr

Vrsalović Zoran, Jadranski trg br.1/II,tel.322211, fax.322393,

e-mail:javni.biljeznik.zoran.vrsalovic@ri.t-com.hr
Ana Huserik Zujčić, jb prisjednik
Andrea Batelić, jb savjetnik

52210 ROVINJ (052)

Dušić Davor, Ul. Carera 20, tel/fax. 818 051

e-mail: notar-dusic@pu.htnet.hr
Morana Erak Dušić, jb prisjednik

Zujčić Rino, N.Quarantotto bb, tel.830 008, fax.840196

e-mail: rino.zujic@pu.htnet.hr
Tatjana Burić, jb prisjednik

10430 SAMOBOR

Frković Gordana i Jožinec Ljubica

Trg K. Tomislava 13/I tel/fax. 336 62 10
e-mail: javni.biljeznici.samobor@zg.htnet.hr
Dubravka Lejčak Hršak, jb prisjednik

Palinić-Čulin Sandra, Gajeva 35, tel.3326586,fax.3326587

e-mail:notar-palinic@zg.t-com.hr

Remenarić Slavko, Trg k. Tomislava 10

tel. 338 72 43, fax. 338 72 45

e-mail: remenaric.slavko.javni.biljeznik@zg.t-com.hr
Ana Glavaš Vlašić, jb prisjednik

53270 SENJ (053)

Urbani Zvonimir, Pavlinski trg 17, tel/fax. 881 759
e-mail: notar-urban@gs.htnet.hr
Eda Biondić, jb savjetnik

10360 SESVETE (01)

Čergar Milka, Ninska 1, tel.2000 582, fax.2010291
e-mail: milka.cergar@zg.htnet.hr
Medina Karahasanović, jb prisjednik
Marija Čergar, jb vještbenik

Vuger Ignac, Karlovačka c. 2. tel/fax. 200 88 28
e-mail: ignac.vuger@zg.htnet.hr
Joško Pervan, jb prisjednik

Batušić-Šlogar Zinka, Vladimira Rudjaka 8, tel. 205 82 88, fax.2058299
e-mail: zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr
Ana Gerić, jb prisjednik
Mia Šlogar, jb vještbenik

Ledić Sanja, Ninska 3,
tel. 200 55 50, 200 55 52, fax. 200 55 17
e-mail: jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr
Javorka Zaplatić, jb prisjednik

21230 SINJ (021)

Bradarić Josip, Ul. Luka 17a, tel/fax. 824 504
e-mail: josip.bradaric@inet.hr

Delonga Vladimir, Trg dr Franje Tuđmana 7, tel/fax. 825 900
e-mail: vladimir.delonga@st.htnet.hr
Ana Romac, jb prisjednik

44000 SISAK (044)

Briševac Imprić Gordana, Trg Lj.Posavskog 3, tel. 522 909,
e-mail:gordana.brisevac.impric.javni.biljeznik@sk.t-com.hr
Danko Podoreški, jb savjetnik

Čubelić Šimac Sanja, S.i A. Radića 34, tel/fax.044/521 228
e-mail: j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr
Domagoj Ocvarek, jb prisjednik

Marković Ivan, S. i A.Radića 1, tel/fax. 523 694
e-mail: ivan.markovic@sk.htnet.hr
Maja Tomazinić Grahovac, jb prisjednik

Kraljičković Ivica, S. i A. Radića 25, tel/fax. 523 363
e-mail: ivica.kraljickovic@sk.htnet.hr
Dragutin Habulin, jb prisjednik

Stojanović Natalija, S i A. Radića 6/6,
tel. 522 708, fax. 522 723
e-mail: natalija.stojanovic@sk.t-com.hr

35000 SLAVONSKI BROD (035)

Bračun Miroslav, Ul.P. Krešimira IV br.3
tel. 449 467, fax. 449 468
e-mail: mioslav.bracun@sb.htnet.hr
Mira Relić, jb prisjednik
Zvonimir Bračun, jb prisjednik

Čečatka Robert-Anton, Trg pobjede 19
tel.449 498, fax. 404 140
e-mail: robert-anton.cecataka@st.t-com.hr
Tamara Rajić, jb vještbenik

Kemec Nada, Trg pobjede 22, tel/fax. 410299,
e-mail:nada.kemec@sb.t-com.hr
Blanka Marjanac, jb prisjednik

Lukačević Mario, Matije Gupca 30, tel. 445 805, fax.445 833
e-mail: lukacevic.mario@sb.t-com.hr

Medunić Ruža, Trg pobjede 10, tel.440 616
e-mail: javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.htnet.hr
Katarina Oreč, jb savjetnik

33520 SLATINA (033)

Krpačić Mato, Trg Sv. Josipa 9, tel/fax. 550 665
e-mail: biljeznik-krpacic@vt.htnet.hr

21210 SOLIN (021)

Ivančić Marija, Kralja Zvonimira 75, tel/fax. 210 548
e-mail: jb.marija.ivancic@st.htnet.hr
Snježana Ludvajić, jb prisjednik
Maja Talaja, jb prisjednik

Jurišić Boško, Kralja Zvonimira 85, tel/fax. 213 286
e-mail: javni.biljeznik.bosko.jurasic@st.htnet.hr
Yvonne Zlatar Šunjić, jb prisjednik

21000 SPLIT (021)

Bilan Vedrana, Kneza Lj. Posavskog 17/I, tel/fax.321 505
e-mail: jb.v.bilan@st.htnet.hr
Vesna Ogorevc, jb prisjednik
Vesna Radovan, jb savjetnik

Bradarić Ivan, Obala Hrv. nar. preporoda 9, tel/fax. 345 859
e-mail: notar-ivan-bradaric@st.htnet.hr
Pero Berić, jb prisjednik
Ivana Bradarić, jb prisjednik
Hrvoje Elez, jb vještbenik

Karabotić-Milovac Teo, Kavanjinova 4,
tel. 339 888, fax. 339 890
e-mail: teo.karabotic-milovac@st.htnet.hr
Marko Pavičić, jb prisjednik
Igor Buzdovačić, jb vježbenik

Kekez Nevenka, Hrvatske mornarice 1B, tel/fax. 485 255
e-mail: biljeznik.kekez@st.t-com.hr
Dunja Brajčić, jb prisjednik
Irena Šimunović, jb savjetnik

Kovačević Borica, Ivana Gundulića 44/II, tel/fax. 362 497
e-mail: jb-borica.kovacevic@st.htnet.hr

Makelja-Šuljić Jagoda, Šimićeva 2, tel/fax. 371 442
e-mail: biljeznik-makelja-suljic@st.htnet.hr
Dražen Makelja, jb prisjednik
Jagoda Vuković, jb savjetnik
Ivana Ljubičić, jb vježbenik

Matačić Jasna, Poljana kneza Trpimira 6, tel/fax. 482 509
e-mail: jasna.matacic@st.t-com.hr
Damir Mikolčević, jb vježbenik

Milić-Štrkalj Zrinka, Domov. rata 27b
tel. 485 776, fax. 322 455
e-mail: javni.biljeznik.milic-strkalj@st.t-com.hr
Goranka Mališa, jb prisjednik
Ana Vukojević, jb savjetnik

Pavlović Dalibor, Klaićeva poljana 3, tel. 772948, fax. 772943
e-mail: dalibor.pavlovic@st.t-com.hr
Anita Gudelj, jb savjetnik

Popovac Mirjana, Mažuranićevo šet. 13, tel/fax. 317401
e-mail: javni-biljeznik-m.popovac@st.htnet.hr
Ana Zanimović Popovac, jb vježbenik
Tanja Mihanović, jb savjetnik

Mr.sc.Puljiz Zoja, Mažuranićevo šetalište 14,
tel.322495,fax.347 000,
e-mail: jb.zoja.puljiz@hi.t-com.hr
Snježana Felzer-Puljiz, jb prisjednik
Josipa Paić, jb vježbenik

Rubić Mira, Domovinskog rata 11, tel/fax. 348 043
e-mail: jb-mira.rubic@st.htnet.hr

Šarić Ilija, Hrvatske bratske zajednice 3a, tel.480341,480358,
e-mail: saric.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr
Matijana Paradžik, jb prisjednik

Šuško Ante, Domovinskog rata 3, tel.348194
e-mail: jb.susko@hi.t-com.hr

Ivana Barišić, jb savjetnik

Zlokić Ante,v.r.jb Velebitska 26, tel/fax. 534 528
e-mail:jb-slobodan-zlokić@st.htnet.hr
Kornelija Valjan, jb savjetnik

21300 SUPETAR (021)

Kuzmanić Ervin, Ratac 2, tel/fax. 630 555,
e-mail: ervin.kuzmanic@st.htnet.hr
Dinko Martinović, jb prisjednik
Ivana Miletić, jb vježbenik
Mladen Kuzmanić, jb vježbenik

21460 STARI GRAD (021)

Plenković Jadranka, Sv. Rok bb, tel/fax. 765 547
e-mail: jadranka.plenkovic@st.htnet.hr

10380 SVETI IVAN ZELINA (01)

Rački Branka, Trg Ante Starčevića 14/II, tel/fax. 206 09 37
e-mail: branka.racki@zg.htnet.hr
Ivana Gorica, jb vježbenik
Ivan Rački, jb vježbenik

22000 ŠIBENIK (022)

Malenica Ljiljanka, Fra Stjepana Zlatovića 18, tel. 331 812,
fax.331819
e-mail: javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.htnet.hr
Vesna Maretić, jb savjetnik

Nakić Nevenka, A.Starčevića 5, tel. 212 265,
e-mail: nevenka.nakic@hi.t-com.hr
Neven Nakić, jb savjetnik

Lučev Igor, S.Radića 79a, tel/fax. 330 025
e-mail: notar-lucev@si.htnet.hr
Vinko Bukić, jb prisjednik

Vuletin Vojislav, Vladimira Nazora 15
tel. 212 096, fax. 213 190
e-mail: javni.biljeznik.vuletin@st.htnet.hr
Marko Vuletin, jb savjetnik

21220 TROGIR(021)

Biuk Željena, Matije Gupca 1/II, tel/fax. 885 397
e-mail: zeljana.biuk@st.htnet.hr
Velebita Erkačić, jb prisjednik
Duje Tomić, jb vježbenik

Žanko Petar, Matije Gupca 1/I tel/fax. 885 330
e-mail: notar.petar.zanko@st.t-com.hr
Danira Margeta-Nuber, jb prisjednik
Ana Pavković, jb savjetnik

52470 UMAG (052)

Krajina Željko, Trgovačka 1, tel. 743 464, fax. 743 463
 e-mail: mak.krajina@pu.htnet.hr
 Fabiana Kliman, jb prisjednik
 Anita Lovrić, jb savjetnik

31550 VALPOVO (031)

Gagro Ružica, Trg kralja Tomislava 10, tel. 663 555
 e-mail: notar.r.gagro@os.htnet.hr
 Maja Gagro, jb vježbenik

Grgić Jelena, Vij.107.brigade HV 3, te. 650 100, fax. 650 190,
 e-mail: jelena.grgic-notar@email.t-com.hr

42000 VARAŽDIN (042)

Benc Rankica, Vrazova 8c, tel. 211400, 212 558, fax.211 400
 e-mail: rankica.benc@vz.t-com.hr
 Lidija Metlikovec, jb prisjednik
 Andreja Pavleković, jb savjetnik
 Tamara Horvat, jb vježbenik

Čmrlec-Kišić Biserka, Mihanovićeve 2,
 tel. 211 662, fax. 211 699
 e-mail: biserka.cmrlec-kisic@vz.htnet.hr

Duić Melanija, Franjevački trg 17, tel/fax. 212 214,
 e-mail: melanija.duic@vz.htnet.hr
 Andreja Levatić, jb prisjednik
 Željka Poljak, jb savjetnik

Mađarić Koraljka, Kapucinski trg 2/I, tel. 201 323 fax. 210329
 e-mail:madjaric.koraljka.javni.biljeznik@vz.t-com.hr
 Janica Plantak, jb savjetnik
 Emilija Ivetić, jb vježbenik

Rauš-Klier Zvijezdana, Anina 2, tel. 212 812, fax. 200 672
 e-mail: zvjezdana-raus.klier@vz.htnet.hr
 Željka Brlek-Margetić, jb prisjednik
 Barbara Viličić, jb vježbenik

Štimac Bojana, Braće Radića br. 6, tel/fax. 212 833
 e-mail: jb.bojana.stimac@vz.htnet.hr
 Lana Mihinjač, jb prisjednik
 Iva Zadrović, jb prisjednik
 Bojana Štrlek Vočanec, jb savjetnik
 Martina Ivek, jb vježbenik
 Ana Ploh, jb vježbenik

Trstenjak Stjepan, Trg slobode 1, tel.300 550, fax. 300 552
 sttrstenjak@inet.hr
 Ana Brezovec, jb vježbenik

Vajdić-Sevšek Jagoda, Pavlinska 5, tel/fax. 320 015
 e-mail: jagoda.sevsek-vajdic@vz.htnet.hr
 Jasenka Pjevac, jb prisjednik
 Sunčica Gložinić, jb prisjednik

10410 VELIKA GORICA (01)

Jurlina Marko, Slavka Kolara 1, tel.fax.6221097, fax.6221552
 e-mail:notar-marko.jurlina@zg.t-com.hr
 Iva Brazda, jb prisjednik

Maleković Ivan, Trg k. Tomislava 7,
 tel. 622 21 23, fax. 622 52 66
 e-mail: notar-malekovic@zg.htnet.hr
 Bernarda Meštović, jb prisjednik
 Ivana Švegar, jb savjetnik
 Ivana Kanceljak, jb vježbenik
 Gordana Mikulčić, jb vježbenik
 Matija Škrinjarić, jb vježbenik

Mirčetić Nives, N. Šopa 41
 tel. 622 52 77, fax. 623 25 83
 e-mail: nives.mircetic@zg.htnet.hr
 Martina Begović, jb prisjednik

Spevec Ranka, Trg k. Tomislava 39,
 tel. 621 38 69, fax.6251106
 e-mail: jb.ranka.spevec@zg.htnet.hr
 Jasminka Vrba, jb prisjednik

32100 VINKOVCI (032)

Kovač Mirodar, Trg B. J. Šokčevića 1, tel/fax. 334 235
 e-mail: kovac-mirodar-javni-biljeznik@vk.htnet.hr
 Nikola Perković, jb vježbenik

Mendeš Marijan, v.d. javni bilježnik Duga ulica broj 10/I,
 tel/fax. 334 221
 e-mail: jb-miric-zelimir@vk.htnet.hr

Vajcl Alen, Duga ulica 8, tel.338285, fax.338118,
 e-mail:javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com

Vulić Nikola, Vladimira Nazora 13, tel/fax. 338 050
 e-mail:nikola.vulic@vu.t-com.hr

33400 VIROVITICA (033)

Aščić Jozo, A.Mihanovića 15,tel/fax.725 090
 e-mail:jozo.ascic@os.htnet.hr
 Tea Ivić, jb prisjednik

Filipović-Kovačić Dubravka, Andrije Kačića Miošića 2,
 tel/fax. 726 850
 filipovic-kovacic.dubravka.javni.biljez@vt.t-com.hr

21480 VIS (021)

Mladineo Margarita, Šetalište Stare Isse 2,
tel/fax. 718 088, e-mail: j.b.m.mladineo@hi.htnet.hr

52463 VIŠNJAN (052)

Poropat Anka, Trg slobode 1, tel. 427 852, fax.427 854
e-mail: jb-poropat.anka@pu.htnet.hr

22211 VODICE (022)

Gojanović Aljoša, Obala Juričev Ive Cote 27
tel. 441 644, fax. 440 944
e-mail: aljosa.gojanovic@si.t-com.hr
Mira Berišić, jb vježbenik

10340 VRBOVEC (01)

Koretić Dubravka, Ul. poginulih branitelja bb,
tel/fax. 279 28 92
e-mail: javni.biljeznik.dubravka.koretic@si.t-com.hr

21276 VRGORAC (021)

Kristić Ivan, Tina Ujevića 13, tel. 675 160 , 098 448795
e-mail: ivan.kristic@st.htnet.hr

32000 VUKOVAR (032)

Arambašić Boro, I. G. Kovačića 2/I tel. 441 988, fax. 441 989
e-mail: jb-boro.arambasic@vk.htnet.hr
Brigita Korovljević, jb savjetnik

Kovačić Jelica, Trg Kralja Tomislava 1, tel/fax. 421 278
e-mail: kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr
Sanja Tokić, jb savjetnik

49210 ZABOK (049)

Martinić Javorka, Matije Gupca 47/I, tel/fax. 221 152,
e-mail:javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr

Podgajski Vlasto, Matije Gupca 70, tel. 221 168, fax. 501197
e-mail: vlasto.podgajski@kr.t-com.hr
Jadranka Kramar, jb prisjednik

23000 ZADAR (023)

Emil Brkić, Ul.Domovin.rata 3, tel. 231 383,
e-mail: emil.brkic@zd.t-com.hr
Ivana Gadža Beganović, jb savjetnik

Grigillo-Ramljak Darija, Dalmat.sabora 5, tel/fax. 213 000
e-mail: darija.grigillo-ramljak@zd.htnet.hr
Josipa Zubčić, jb prisjednik
Ana Ramov, jb savjetnik

Hrabra Suzana, Don Ive Prodana 4, tel. 312 166
e-mail:suzana.hrabra@zd.t-com.hr

Kolega-Zubčić Alkica, Stjepana Radića 42b, tel/fax. 300 900
e-mail: notar-zubcic@zd.htnet.hr
Martina Dražina, jb prisjednik
Dragana Lečković, jb savjetnik
Filip Zubčić, jb vježbenik

Marčina Vera, 112.brigade br.3, tel/fax. 314 665
e-mail: notar.marcina@zadar.net
Jelena Skoblar, jb prisjednik
Goran Marčina, jb savjetnik

Milovac Nadica, Zlatarska 3, tel. 301 300, fax. 301 301,
e-mail:notar-milovac@zd.htnet.hr
Anamarija Kovačić, jb savjetnik

Mišković mr. sc. Davor, Ul. Mihovila Klaića 7, tel/fax. 311 111,
e-mail: notar-davor-miskovic@zd.htnet.hr
Ljiljana Belić, jb prisjednik

Mišković Pavica, Braće Vranjanin 9, tel/fax. 319 167,
e-mail: pavica.miskovic@zd.htnet.hr
Ana Mikulić, jb vježbenik

10290 ZAPREŠIĆ (01)

Adžija Ivan, Baltazara A. Krčelića 15
tel. 331 08 75, fax. 331 08 76
e-mail: ivan.adzija@zg.htnet.hr
Lidija Kolombo, jb prisjednik
Mirta Adžija, jb savjetnik

Poljak Estera, Tržna 12, tel. 331 45 94, fax. 331 45 93
e-mail:javni.biljeznik.estera.poljak@os.htnet.hr
Konstantin Dika, jb prisjednik

49250 ZLATAR (049)

Bartolek Zvonimir, Trg Slobode 2, tel/fax. 466 808
e-mail: javni.biljeznik.bartolek.zvonimir@kr.t-com.hr

Pozaić Đurdica, Zagrebačka 15a, tel/fax. 467 077
e-mail: djurdjica.pozaic@kr.htnet.hr
Martina Preis, jb vježbenik

32270 ŽUPANJA (032)

Kaluder Mladen, Veliki Kraj 59, tel/fax. 830 130
e-mail: kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr

Marošević Kata, Veliki Kraj 54, tel/fax. 832 793
e-mail: marosevic-kata-jb@vk.htnet.hr
Hrvoje Marošević, jb vježbenik